

MADDETÜ'L HAYÂT
(İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKİN AKTÜRK

2012

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MADDETÜ'L HAYÂT
(İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Ekin AKTÜRK

DANIŞMAN

Prof.Dr. Zafer ÖNLER

ÇANAKKALE - 2012

TAAHHÜTNAME

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum "Maddetü'l Hayât (İnceleme - Metin – Dizin)" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/03/2012

Ekin AKTÜRK

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tez Adı
Maddetü'l Hayat (İnceleme- Metin- Dizin)

Tez Yazarının Adı
Ekin AKTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Tez Savunma Sınav Tarihi

16.02.2012

Tez Danışmanı Adı

Prof.Dr. Zafer ÖNLER

Jüri Üyelerinin Adı

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Levent YENER

Doç.Dr. Aziz KILINÇ

Tezi Onaylayanın Adı
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Hakkı Öztürk
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışma, XV. yüzyıla ait bir tıp metni olan Akşemseddin'in Maddetü'l Hayat adlı eserini konu almaktadır. Farklı kütüphanelerde dört ayrı nüshasını tespit ettiğimiz yazmanın çalışmamıza konu olan nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Hazine 552 numara ile kayıtlıdır. Eser 70 varaktır. Toplumun her kesimini ilgilendiren bir konu olan sağlık konusunda yazılmış bir eser olduğundan tıp terimleri, botanik, farmakoloji ve eczacılık terimleri bakımından zengin bir kaynaktır. Dönemin söz varlığını yansıtması bakımından dil araştırmacıları için önemli bir eserdir.

Çalışmamız dil özellikleri, metin ve dizin olmak üzere üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde XV. yüzyılda tıp alanındaki gelişmelere genel bir bakış, Akşemseddin'in eserleri ve çalışmamıza konu olan Maddetü'l Hayat adlı eserin kapsamı ve nüshaları ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

Dil incelemesi günümüz dil özelliklerine göre metinde görülen farklılıklar esas alınarak yapılmıştır. Dil özellikleri, yazım, ses bilgisi ve biçim bilgisi olmak üzere üç bölüm halinde incelenmiştir. Yazım özellikleri metinden alınan örneklerle tespit edilmeye çalışılmıştır. Ses bilgisi ve biçim bilgisi özellikleri Türkiye Türkçesi'nden farklılık gösteren noktalar esas alınarak incelenmiştir.

Dizin kısmında metinde geçen bütün sözcükler madde başı olarak alınmış ve metindeki bağlamları içinde anlamlandırılmıştır.

ABSTRACT

This study is based on Maddetü'l Hayat by Akşemseddin, a medicine prose dating back to the XV. century. The issue of manuscript that we studied is registired in Topkapı Sarayı Müzesi Treasure as 552 number in this library. Also we found four other copies in many other libraries. This book consists of seventy pages. The main issue of this book contains medicine which concerns every part of society. Also this study would be useful and can be a good referance for researchers who study Turkish Linguistics. This book includes a rich vocabulary about vocabularies about chemstry, medicine, pharmacy and botanic.

The study consists of three parts : language features, the text and the index-dictionary. The introduction discusses medicine range in the fifteenth centruy, the creations of Akşemseddin and Maddetü'l hayat's copies and extents.

Language analysis is based on the differences found in the text considering the modern Turkish language characteristics. These characteristics are analysed in terms of orthography, phonology and morphology. The orthographic analysis includes how vowels and consonants are written in text providing examples. Phonologic analysis, on the other hand, includes the sound changes and vowel harmony found in the text. These are then compared to the modern Turkish. Morphologic analysis relates notably to the phonetical forms that differ from Turkey Turkish. Index includes all the words which are contextually categorized.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ	1
YAZIM VE DİL ÖZELLİKLERİ	12
1. YAZIM ÖZELLİKLERİ	12
1.1 ÜNLÜLERİN YAZIMI.....	14
1.2 ÜNSÜZLERİN YAZIMI	16
1.3. HEMZENİN KULLANIMI	18
1.4. ŞEDDENİN KULLANIMI	18
1.5. YABANCI KÖKENLİ SÖZCÜKLERİN YAZIMI.....	19
1.6. BİTİŞİK VE AYRI YAZIM	19
1.7. YARDIMCI SESLERİN YAZIMI.....	21
1.8. Kİ BAĞLACININ YAZIMI	21
2. SES BİLGİSİ	21
2.1 ÜNLÜ UYUMLARI	22
2.2. SES OLAYLARI.....	24
3.BİÇİM BİLGİSİ	25
3.1. Ad Durum Ekleri.....	25
3.2. Zamirler	26
3.3. İyelik Ekleri.....	27
3.4. Çatı Ekleri	27
3.5. Zaman ve Kip Ekleri	27
3.6. Birleşik Eylemler.....	29
3.7. İkilemeler	29
3.8. Eylemsiler	29
METİN	30
DİZİN	79
SONUÇ	156
KAYNAKÇA	159
TIPKIBASIM	161

ÖNSÖZ

Çalışmamızın konusu Akşemseddin'e ait Maddetü'l Hayat adlı tıp yazmasıdır. Bu eser XV. yüzyıla ait egemen tıp anlayışını yansıtması bakımından ve söz varlığı açısından önemli bir eserdir.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Dil özellikleri bölümünde Türkiye Türkçesinden farklı olan noktalar esas alınmıştır. İkinci bölümü metin oluşturmaktadır. Çalışmamızda Topkapı Nüshası esas alınmıştır. Üçüncü bölümü dizin oluşturmaktadır. Bu bölümde metinde geçen bütün sözcükler madde başı olarak alınmıştır. Her sözcüğün anlamıyla birlikte hangi dile ait olduğu yanlarında kısaltmalar şeklinde belirtilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanışında büyük katkıları olan ve karşılaştığım sorunlar karşısında bana ışık tutan hocam Prof. Dr. Zafer ÖNLER 'e yürekten teşekkür ederim.

GİRİŞ

XIV. yüzyılda Anadolu’da tıp bilimi büyük gelişmeler kaydetmiş ve bu alanda pek çok eser verilmiştir. Bu eserlerde Orta Asya, Arap-Fars ve Yunan tıbbi üçgeninde; dönemin Anadolu’daki tıp anlayışını yansıtan, Türkçe yazılmış pek çok eser olduğu görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığını yansıtması bakımından zengin bir kaynak olan bu tıp eserlerinin incelenmesi; Türk dili çalışmaları için olduğu kadar içerdiği hastalık, ilaç, bitki adları, vb. tıp terimleri nedeniyle dönemin tıp anlayışının ortaya konması açısından da önemlidir. Dil varlığı bakımından zengin olan Maddetü’l Hayat adlı bu eser; tıp, bakteriyoloji, farmakoloji, eczacılık ve botanik bilim dallarına ait terminolojiyi yansıtması bakımından son derece önemlidir.

Tezimizin konusunu XV. yy ‘ a ait el yazması bir tıp kitabı teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu kitabın ana hatlarına ve söz varlığına vakıf olabilmek için; öncelikle XV. yy ve özellikle Fatih Sultan Mehmet dönemindeki egemen tıp anlayışına ve bilimsel faaliyetlere göz atmak faydalı olacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu XIV. yy’dan itibaren olumlu bir grafik çizmeye başlamış ve bu olumlu tablo büyüme ve gelişme yönünde XV. yy ‘da da sürmüştür. Bu dönem İstanbul’un fethi ile (1453) birlikte sadece Osmanlı coğrafyası değil pek çok toplum için gelişim ve değişim sürecinin başlangıcıdır. XV. yy Osmanlıların bilim alanında oldukça gelişim gösterdiği bir dönemdir. Fatih Sultan Mehmet bu dönem bilimi savunan ve teşvik eden bir sultan olarak karşımıza çıkmaktadır. Fatih Sultan Mehmet’in yaptırdığı medreseler, her medrese için yapılmış ‘tetimme’ adı verilen daha küçük medreseler, kitaplıklar, darüşşifalar ve burada görevlendirdiği hekimler devrin bilime olan ilgisinin neticeleridir. Fatih Sultan Mehmet çok okuyan Arapça, Farsçanın yanı sıra Yunanca, Latince ve bazı Slav dillerine de hakim olan felsefeyle yakinen alakadar çok yönlü bir hükümdardır. Bu durum II. Mehmet’in devrine de yansımış ve bu dönemde pek çok bilim adamı yetişmiştir. Bunlar arasında Ali Kuşçu, Sinan Paşa, Molla Lutfi, Mirim Çelebi, Muslihiddin Sinan, Hocazade, Şerafeddin Sabuncuoğlu ve Akşemseddin sayılabilir.

XV. yüzyılda sağlık alanında pek çok çalışma yapılmıştır. Fatih döneminde darüşşifalar açılmıştır. Her bir şifahane için hekim tahsis edilmiştir. XV. yüzyılın önemli şifahaneleri arasında; Edirne Cüzzamhanesi-leprozorisi, Fatih Darüşşifası, Edirne Darüşşifası sayılabilir. (Kahya 2000: 115-121)Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fetih ettiğinde İstanbul'da sadece iki bilim ve sağlık kuruluşu bulunmaktaydı. (Kahya 2000: 115) Biri Ayasofya bir diğeri de Pantokrator ve Pantepot Kiliseleridir. Bu kiliselerin Eski İmaret olarak anılan kısımları İstanbul Üniversitesi'nin ilk parçalarını oluşturmuşlardır. Bu kısım 1470 senesinden itibaren geliştirilerek Yeni İmaret adını almış ve bir külliye olmasının yanı sıra İstanbul Tıp Fakültesi'nin de ilk basamağı olmuştur.

Fatih döneminde tıba verilen ehemmiyet; Fatih Külliyesi Kitaplıklarına bağışlanan yüzlerce tıbbi yazmanın varlığından kolaylıkla anlaşılabilir.

Dönemin Tıp Anlayışı

Cahiliye dönemi olarak nitelendirebileceğimiz zamanlarda; tıp ve din çok yakın temas halinde bulunmaktaydı. İnsanlar hastalıkların nedenlerini Allah'ın kendilerine verdiği gazaba ya da şeytanın şerrine bağlamaktaydılar. (Adivar 1944: 150) Bu anlayış bu dönemlerde olağan karşılanabilirdi zira İncil ve Tevrat'ta hastalıkların nedeni Tanrının bir cezası ya da şeytanın getirdiği bir kötülük olarak gösterilmekteydi. Bu dönemde hekimlik kurumu tamamen din ile örtüşmüştür. Tedavi yöntemleri olarak da mucizevi olaylar, din adamlarının yöntemleri yahut aziz sayılan kimselerin manevi aracılıkları kabul görmekteydi.

İslam dünyasında tıp çalışmaları ehemmiyet verilen bir husustur. Bu çalışmaların başlangıcı dünyanın genelinde olduğu gibi İslam coğrafyasında da din kökenine kadar dayanmaktaydı. Bu husustaki çalışmaların ilki Hz. Muhammed'in hadislerini temel alarak kurulmuş olan Tıbb-ı Nebevi dizisidir. İslam dünyasında tıp faaliyetlerinde bilimsel yönden etkilenilen ilk coğrafya Doğu coğrafyasıdır. Helenistik uygarlığın bilimsel yönden etkileri ise Doğu tesirinden daha geç bir döneme tekabül etmektedir.

Anadolu'da tedavi kurumlarının başlangıcı Asklepiyonlardır. Asklepiyonlardaki tedavi anlayışı banyo, uyku, müzik ve istirahatın ibarettir. (Kahya 2000: 40) Daha geç devirlerde bu türden tedavi bulaşıcı hastalıklardan korunmak için bir tür karantina olarak uygulanmıştır. Anadolu'da cüzam yaygın olarak görülen bulaşıcı hastalıklar arasında yer almaktaydı. Anadolu'da bu hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla karantina şeklinde

nosocomonium denen sağlık kuruluşları bulunmaktaydı. Burada hastalar tek bir çatı altında toplanıp bakımları sağlanırken aynı zamanda hastalığın yayılması da önlenmeye çalışılıyordu. Maddetü'l Hayat'ın bu türden bulaşıcı hastalıklardan bahsediyor olması devrin dikkat çeken tıp eserlerinden biri olmasına vesile olmuştur.

Anadolu'daki eski tıp anlayışına göre evreni oluşturan dört ana unsur vardır. Anāsır-ı arbaa denilen bu dört ana ögeninde insan bünyesinde dört ayrı karşılığı vardır.(Önler 1998: 157-168) Anāsır-ı arbaa'nın insan bünyesindeki karşılığı olan ahlāt-ı arbaa ile olan ilgisini şu şekilde gösterebiliriz.

Anāsır-ı arbaa	Hava	Ateş	Toprak	Su
Ahlāt-ı arbaa	Kan	Sarı Safra	Kara safra (sevda)	Balgam
Organ	Kalp-Akciğer	Karaciğer-Öd	Dalak-mide	Beyin
Rengi	Kırmızı	Sarı	Siyah	Beyaz
Tadı	Tatlı	Acı	Ekşi	Tuzlu
Özelliği	Har u ratb Sıcak- nemli	Huşk ü har Kuru-sıcak	Barid ü huşk Soğuk- kuru	Barid ü ratb Soğuk- nemli
Tedavisi	Kuru-sıcak ilaçlar	Nemli-soğuk ilaçlar	Nemli-sıcak ilaçlar	Kuru-sıcak İlaçlar

Eski tıp anlayışına göre sağlıklı olma bu dört ana özelliğin bünyede dengeli olmasına bağlıdır.(Önler 1998: 157-168) Bu dengenin bozulması hastalık nedenidir ve

tedavileri bu öğelerin özelliklerinin tam zıddı olan ilaçlarla mümkün olmaktadır. Her insanın bünyesinde ahlât-ı arbaa oranı farklıdır. Bu oran kişinin mizacını belirler. Kanlı ; demevî, safralı; safravî, plegmatik; balgamî, sinirli; sevdavî olmak üzere insan mizacı belirlenebilmektedir.

XII ve XIII. yüzyıllarda Türk-İslam kültürünün ilerlemesiyle beraber, Anadolu'da bilim, sanat, edebiyat, vb. alanlarda da gelişmeler olmuştur. Bu dönemde yeni medreseler açılmış, hükümdarlar teşvikleriyle, bilim adamlarının ve sanatkarların önlerini açmışlardır. XII. yüzyılın sonlarına kadar yalnız başına varlığını sürdüren sözlü halk edebiyatının yanında bir de yazılı edebiyat ortaya çıkmıştır. Türkçenin müstakil bir yazı dili olarak ortaya çıkışı ve gelişimiyle beraber; Arapça-Farsça egemenliğindeki yazı dili yeni bir boyut kazanmıştır. 14. yüzyıldan itibaren edebiyat, tıp, tarih, astronomi, İslam dini felsefesi ile ilgili eserler, Türkçe yazılmaya başlanmıştır.

XIV. yy'dan itibaren Anadolu'da tıp alanında çeşitli eserler yazılmaya başlanmış ve XIX. yy'a kadar artış göstererek devam etmiştir. (Önler 1998: 157-168) Sağlık konusu toplumun her kesiminde ilgi uyandıran bir konu olduğu için tıp alanındaki eserlerin sayısı da oldukça fazladır. XV. yy'da tıp alanında verilmiş önemli eserlerden biri de Akşemseddin'e ait Maddetü'l -hayât adlı tıp kitabıdır. Hem Türk tarihinde hem de Türk ilminde önemli bir yere sahip olan, Akşemseddin Mehmed b. Hamza'nın Maddetü'l Hayat adlı bu eseri gerek tıp, botanik, eczacılık terimleri bakımından gerekse Türkçe'nin dil varlığını incelemek açısından önemli bir kaynaktır. Tezimizin Konusunu teşkil eden bu tıp kitabının yazarı Akşemseddin Mehmed bin Hamza'dır. Akşemseddin veya Akşeyh adıyla da tanınmaktadır. Akşemseddin 792 'de Şam'da doğmuştur. Kuvvetli bir dini eğitim almıştır. İlerleyen dönemlerde Hacı Bayram Veli'ye intisap etmiştir. Sıkı bir riyazetden geçmiştir. Kısa sürede hilafet mertebesine ulaşmıştır. Çilehanede çeşitli mertebelerden geçmiştir. O Çilehane bugün Ankara'da Hacı Bayram Cami'nin alt katında Akşemseddin Çilehanesi adıyla anılmaktadır. Akşemseddin'in tasavvufi yönünün yanı sıra Fatih döneminde kilit noktalarda önemli rol oynadığı bilinmektedir. Hekimlik konusunda İstanbul'un fethinden önce, II. Murad'ın kazaskeri Süleyman Çelebi ve Fatih'in kızlarından birini tedavi ederek iyileştirdiği bilinmektedir. ¹

¹ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1989, s.300.

Akşemseddin devrin önemli bir hekimi olarak kaynaklarda yer almaktadır. Akşemseddin'in eserlerinin büyük kısmı tasavvufi olmakla birlikte başlıcaları şöyle sıralanabilir:

Risāletü'n-nūriyye (Nūriyye)

Def'u metā'ini's-şūfiyye

Makāmat-ı Evliyā

Risāle-i zikrullah

Risāle-i Şerh-i Akvāl- i Hacı Bayram- ı Velî

Risāle fi devrāni's-şūfiyye

Kitāb- ı Tıbb

Maddetü'l –hayāt

Nasihatnāme-yi Akşemseddin

Eserin Adı, Kapsamı ve Nüshaları

Eserin adı elimizde bulunan nüshaların üçünde de açıkça görülebilmektedir. Topkapı hazine 552 numara ile kayıtlı olan ve tezimizde esas aldığımız nüshada 4b varak 9. satırda eserin adı maddetü'l hayat şeklinde verilmiştir. Kitabın adını bazı araştırmacılar maide- tül hayat olarak belirtmişlerdir ². Maddetü'l hayat ismi üzerindeki bu tartışmalar aynı şekilde eserin yazarının kim olduğu konusu için de geçerlidir. Bazı araştırmacılar ise eserin Akşemseddin'e ait olmadığı, bu risalenin ona yanlışlıkla atfedildiği gibi bir görüşe sahiptir. Tercüme bir eser olduğu açıkça belli olan yazmanın pek çok kısmında bu eserin Akşemseddin tarafından tercüme edildiği belirtilmektedir. Ali Emiri nüshasında bahsedilen bulaşıcı ve ırsi hastalıklar münasebetinden yola çıkarak bu eserde bahsi olan canlı tohumların Akşemseddin tarafından Paracelsus'dan yüzyıl önce ortaya atılmış bir mikrop

² Nuran Yıldırım, ' O. Şevki Uludağ- Fuat Köprülü Tartışması' , Osmanlı Bilimi Araştırmaları VIII/2 2007 s:103

teorisi gibi algılanmış olması söz konusudur. Ali Emiri Nüshası 50. Varaktan alınan şu kısım bu algının nereden kaynaklandığını göstermektedir:

50b/14 Nitekim nebâtatıñ kendüsi bitüp çıkmasına çiçeğiniñ ve yemişiniñ zühüruna bir vaqt oldu ma'ni olduğu (15) gibi kezâlik hayvânıñ bile toğmasına bir zaman ma'ni vârdır kezâlik cümle maražların dañı (16) sūret-i neviyyesi hasebiyle toħmları ve asılları vardır ot toħmı gibi ve ot köki gibi zirâ babadan (17) ve anadan ırs ile intiķâl eden maražlardan ba'zı ki śar' ve niķriş ve barasa ve cūzzām gibi bunlar gāhice dalalatden (18) yedi yıldan śoñra yine zühür éder. ...

Görüldüğü gibi Akşemseddin Paracelsus tıbbından alıntılacağı bu bölümde hastalıkların da bir takım canlı tohumlardan kaynaklandığını anlatmaktadır. Bu anlayış mikropların varlığından haberdar olduğu ve bulaşıcı hastalık kavramına çözümler ürettiğini göstermektedir. Bu sebepten dolayı Maddetü'l hayat İslam coğrafyasında mikrop teorisinden bahseden ilk eser olarak kabul edilebilir.

Eserin tespit ettiğimiz nüshaları şunlardır:

- Ali Emiri nüshası
- Topkapı Sarayı Müzesi nüshası
- Erzurum İl Halk Kütüphanesi nüshası
- Selimiye nüshası

Nüshaların Tanıtımı

Ali Emiri Nüshası: 34 AE Tıb 162 arşiv numarası ile Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu bölümünde kayıtlıdır. Eserin telif ya da istinsah tarihi belirtilmemiş olup Arap-Nesih yazı türüyle yazılmış 52 yaprak 23 satırdan oluşan bir kitaptır. Yazarı Akşemseddin, dili Türkçe olan eser Ali Emiri Vakfı Genel Patoloji bölümünde yer almaktadır.

Maddetü'l Hayat adıyla kayıtlı tam bir kitap gibi görünen nüsha incelendiğinde durumun böyle olmadığı anlaşılmaktadır. Eserin ilk yedi buçuk varağı, Akşemseddin'in kendisine rüyasında keşfolunan Kitab-ı Tıb'ın içindeki Ma'-i kibrit-i şerif risalesidir. Akşemseddin bu risalede otuz bölüm halinde hastalıklara iyi gelen adeta mucizevi bir ilacın terkiibini yapmıştır.

Ali Emiri nüshası Ma'-i kibrit-i şerif'ten sonra ilaç yapımında kullanılacak bir takım maddelerin suyunu, özünü ve yağını çıkarmayı anlatmıştır. Su çıkarma, yağ çıkarma ve damıtma yöntemleri anlatıldıktan sonra bunların hangi hastalıklarda ne şekilde kullanılırsa fayda verebileceğinden kısa kısa bahsedilmiştir.

Bu nüshanın 7. varaktan sonraki kısmının muhtelif yerlerden alıntılandığı eserde şöyle nakledilmiştir:

[27/3] : bunlara kıyas olunsun ma'lûm ola ki yukarıdan berü zikr edüb ihtiyâr edüb naql eyledüğümüz hükm-i binârsibindendür ki telif etdügidür ve dañı hükm-i efvâtuşın aqruba (5) sındandur ol hükm taqtır-i ervâhı edhândur ammâ hekim qaruliyus şan'at-ı tıbb-ı kimyavide bir muhtasâr (6) ve müfd-i kitâb telif êtdi zamâne meliki için ve ol kitâb iki muqaddimeye müştaml biz dañı lâtinden (7) 'arabiyeye tercime eyledük naf'ı 'âm olsun için ve biz dañı yine 'arabiyeden türkiyye naql êtdük naf'ı 'âm (8) olub naf'ı ziyâde olsun için ve qaruliyus muhtasâr-ı kimyâ-yı basikâ déyü âd vèrmiştür (9)El-mağâletü'l-hâmise qaruliyus'un kitâbı iki maqale müştamldür makâle-yi evveli mualecât-ı külliye beyânında olucudur (10) ma'lûm ola ki 'ilâcların ba'zısı küllîdür 'âmdur bir marâza mahsûs degildir...

Nüshanın çeşitli bölümlerinde muhtelif satırlarda bu eserin tercüme yoluyla yazıldığı görülmektedir. Abdülhak Adnan Adıvar, 'Osmanlı Türklerinde İlim' adlı kitabında bu eserin 'XVII. Asırda Türkiye'de moda haline gelen Paracelsus tıbbi' ve muadili çeşitli isimlerden yapılan tercümelemlerden biri olduğunu açıkça ortaya koymuştur. (a. g. e. Sayfa 36). Ayrıca Akşemseddin'e atfedilen bu kitapta Paracelsus'a ait tercüme kısımları görebilmemiz için Gevrekzade Hasan Efendi Üniversite Kütüphanesi, tıp eserleri bölümündeki Tercüme-i Paracelsus adlı kitabın 234. varak ve 23. satırını işaret eden Adıvar, Ma'-i kibrit-i şerif'ten sonraki kısmın şerhi olduğu görüşündedir. Adıvar'ın bu görüşünün kuvvetle muhtemel oluşunu Ali Emiri nüshasından aktaracağımız şu kısım gözler önüne seriyor:

19b

(1)nazar eyleye tevfiq edüb tedbire kâdir olursa tabîb hâzîk ve kamil denilür zirâ 'ilmi tıbb hikmet-i (2) tabi'yeniñ far'ı olub andan bir cüz'idür belki ba'zı mâ'il -i hikmet-i ilahide

far'dur bir kimesne (3) 'ulüm- ı hükemiyyeniñ usûl – ı fûru'ına 'âlim ola anıñ içinden bir cüz' olan 'ilm-i tıbbiñ cemi' usûl ve fûru'ını (4) ve hâkâyık ve dağâyıkını bilmiş olur felekiyâtdan her bir şey' mütevelidad şülûsden her birinde olan (5) fi'l ve infi'âli ve ol fi'l infi'âldur hâsıl olan keyfiyet ta'tır ve te'sîr den hâsıl olan etvârı (6) seyr édüb bilmiş olur belki tabîb-i hâzık denildiginden mâ'-ı feylesuf emdi sdadende (7) olduğımız kaçan tedbîr hükmi ile tedbîr olub anda olan kuvvet-i hâssa mahz olunca 'ilâc- ı küllidür 'ufünetlü (8) marazıñ cümlesinde ve ahlât – reddiye cümle çıkârır ve nâzleleri men' eder ve tamırda olan kânı şâfi eder (9) ve köklerde olan milhi şâf eder ve istiskâ marazına 'ilâc- ı küllidür vaca' mafâsıla dañı nıqr (10) ise nâf'idur ve habbü'l ilahi ile yahüd bâl yağı verilirse zât –ül cenbe verilir münâsib şular (11) ile ve matbuñlar ile ve gicike ve hikye verilir ve kurûh – habbişe ve freng zahmetiniñ köklerini kât' eder (12) dañı şalık için ki aşfarı olsun esvedj olsun nazjri yokdur ve tâ'un için olsun (13) verilir habb-ül ilahi ile merhemlere hâlt olunub yaramaz kurûh – ı habbişe üzerine sürseler az zamân (14) da halâs ola ve **perâsûla** bu tedbîr zibağdan gülbeşeker ile verüb freng zahmetine 'ilâc (15) ederdi ve bunuñla duhn-ı tartır hâlt édüb kurûh – ı habbişe üzere tıla olunur nâfi'dur (16) ve bu 'ilâc ile ne kadar yaramâz olur 'ilâc olunsa elbetde bir ve tām müyesser olur **hâkim kurulûs** (17) dedi ki ben bu devâyı çok tecrübe édüb isti'mâl étdüm bir kimesneye zararını görmedüm bâ'zı şafravj (18) kimesnelere ziyâdece kuşmağ 'arız olub ve boğazında hârekat hâsıl olur lakin ba'zı gârgara (19) ile tüz gider yâhüd azacuk tın – i mahtüm ezüb içeler giderür ve bu devânıñ mikdârı şerbeti (20) üç habbedür altı varınca bu davâyı baş ağrısına hâbb-ı koğıya ile verilir ve vaca' – mafâsıla hâbb-ı (21) surincân ile verilir veyâhüd ba'zı müşhil hâbbilar ile verilir ve eger meyân bâl ile içürseler gâyet (22) güzel olur ve gâhice gülbeşeker ile yâhüd etmek ile hâlt olunub verilir üzerine bir miqdâr (23) şarâb içilür ve tarîk – âhir oldur ki bu tarîk ilen olan zibağa tatlu zibağ denilür ve bu devâ

20a

(1)ise **perâsüeniñ sınıflarındandır** dañı **perâsüse** bu şifatiñ erbâbınıñ re'isidür ve yüz (2) dirhem zibağ alub gerek ile külden hâsıl olan şü ile pāk yuyasın ba'dehu tekrâr (3) tüz ile sirke ile tekrâr yuyasın hatta siyâhlığı gidince soñra bu zibağ kendi kadar milh-i erâni (4) ve mecmû'ı kadar yanmış zâc alub cümlesini sañk édüb bir ağâcdan canâğ içinde mu'attar sirke (5) ile hâlt édüb cümlesini bir mu'tedil qar'aya koyub tın – hikmetle tınlayub ıssıcak kül üzerinde (6) taqtır edesin ol şuyı çıka ba'dehu bir gün bir gece şedj – âteş edesin hatta kabaya şü'üd eyleye (7) bundan soñra acüb kırmızı ve sâri olan mas'üdi

alasin qara'nıñ dibinde siyāhı qalır (8) bundan bu ma's'üdi bir ayrı milh andırānı ile ve berāberi yanmış řab alub cümlesini birbirine (9) hāf' edüb ve taqtır ile çıkān suyla alt edesin hatta su'üd eyleye vaşlımı qat' edesin (10) kırmızı ve şarı ma's'üdi alub püteye koyub āteře koyasın kızarınca ba'dehu bu ma'muli aşlı (11) ile cem' edesin ya'ni ğasıq zibaş ile cem' edesin ve bunu müferreh' şular ile yāhüd 'arař ile birkaç (12) kerre yüyüb pāk edesin ba'dehu yukaruda geşen marāzlarıñ her birine verilir huřuřā ki istisķā (13) marāzına üç kerre hābbeden beř hābbeye varınca verilir tārıř- 1 āhir budur ki diledigin qadar mu's'id (14) zibaşdan alub ve kendü qadar rüh- 1 zāc ve rüh- 1 bārüt ile hāf' edüb taqtır edesin (15) ol rüh taqtır olunur ba'dehu nār- şedid edersin řā'id olunca ol ma'mül beyāz billür gibi řeffāf (16) řā'id olur ve vaşlımı qat' edüb ol řā'idi çıkārub hıfz edersin bu devāya yalıñuz (17) müshil devālar ile verilir bu řan'at erbābını qātında isti'māl olunur bunuñ fā'idesi ve semeresi (18) evvelkisiniñ fā'idesi gibidür tārıř – 1 āhir oldur ki bu tārıř ile olan zibaş –1 hāyvat dērler evvela (19) entimün entimün ve zıbaş –1 mu's'idden her birinden yüz dirhem alub mecmu'ını bir yere saħq' edüb (20) üzerine sıcaş kül koyub mu'tedil nārda taqtır edersin bir beyāz ğalış su taqtır olur qačan (21) inbıķiñ ağzını bağlana ve tamlar yān noqtanıñ kuvveti sebebiyle sen āna yanmış kōmür ve yaşın edüb (22) kızdurasın içilir ola şaşın amma inbıķ tolmasından ve daħı taqtır edesin ba'dehu ol muqattar (23) suyıñ üzerine ıssı su qorsun qar'anıñ dibinde bir beyāz topraş çöker eger suyu andan süzüb...

34a

(1) ederler Allāhu sübhāne ve ta'ālā lütf-1 'adliyle mu'āmeleye tevfiķ –i keremine 'āta eyleye āmin (2) faşlı ma'de marāzlarıñ devāı beyānındadır bāķırıñ ve demürüñ zāclarını çıkarmanıñ (3) tārıķı oldur ki bāķır řāhifelerini ve dem řāhifelerini ince edüb maqrās ile ufāķ (4) toğrayub bir çömlök içine bir bundan ve bir saħq' olunmuş kibritden düşüb āteře (5) koyasın nār-1 şedid ile hatta cümlesi yānub tütünü kesile bu āb bir sā'atde olur (6) řoñra çıkārub şoğudursın bāķır siyāh mā'il kül gibi çıkā saħq' edüb elinden (7) geçürirsın ve řoñra bir çölmeke koyub entimün bāķır gibi yařārsın řoñra çıkārub (8) tekrār yıķarsın her yüz dirhemine otuzaltı dirhem kibrit qorsın řoñra rub' sā'atde (9) miķdārı āteře yakārsın bu 'ameli tekrār edersin yāhüd altı kerre ve her kerrede kibrit ne miķdār (10) eksilir ise ol qadar ziyāde edüb yaķārsın řoñra saħq' edüb bir āğacdān çanāğa (11) koyub üzerine su koyub qarışdırırsın hatta hāll olub asmāni bir su olunca eger 'amel bāķır (12) 'amelı ise yāhüd bir yeşil su olunca eger 'amelı temür 'amelı ise bundan řoñra süzüb bir hāfif (13)

âteşde kaynadırsın hatta süyüñ yarusı gidince soñra bir soğuk yerde korsun anda (14) zâc parçaları doñâr gül .. gibi ve bākırdan olan zâc asmâni olur ve temürden (15) yeşil gibi olur bundan soñra bu iki zâciñ rûhını çıkarmak (16) tarıķı ‘aynı ile rûh-ı zâc gibidür ve yuğarıda bildigin gibive sen žann étme ki bu iki zâciñ (17) rûhları meşhür zâciñ rûhı gibi ola böyle degildür belki birinci mertebe andan kavıdir **perâsüse** (18) tol –ı ‘ümrân nâm kitâbında eydür bu iki zâclar bir hâll vârdır ki kaçân bir ma’desi (19) za’îf olan kimesne bundan azacuk isti’mâl eyleye iştihâ gelüb kendüye verilürse ekil eder (20) bunlarıñ kibritlerinde dañı fesâd yokdur ve dañı **perâsüse mu’alecât nam kitâbında dër ki** halkıñ (21) ‘amelleriniñ nısfı rûh –ı zâc ‘amelidir bu rûh-ı zâc cümle ‘ilâclarıñ aslıdır ve cüle ‘amelleriñ kebıridir (22) bu iki rûh-ı zâcdandır miğdâr-ı şerbetisi beş hâbbeden altı hâbbeye vârinca şarâb ile yâhüd na’ne (23) süyüyle ma’de içün ve ma’deniñ bürüdeti içün ve hâzm olmak içün içürelere gâyet nâfi’dur...

Maddetü’l Hayat adlı eser esasen Ma’-i kibrit-i şerif risalesidir. 53 varaklık Ali Emiri nüshasının yarım kaldığı ve 7. varaktan son varağına kadar Paracelsus tıbbi ile muadillerinden tercüme edildiğı anlaşılmaktadır.

Topkapı Nüshası: Tezimizde esas aldığımız nüshadır. Hazine 552 numara ile Topkapı Sarayı Müzesinde yer almaktadır. Dili Türkçe olan yazma 70 varak 13 satırdan ibarettir. Bu nüshanın ilk 12 varağı Ma’-i kibrit-i şerif risalesidir. Sonrasında yine rüyada keşfolunan ilaç terkipleri verilmiştir. Bu nüsha esas olarak 8 bölüm halinde düzenlenmiştir. İlk bölüm Ma’-i kibrit-i şerif, ikincisi Hızır a. s. ‘ın Akşemseddin’in rüyasında anlattığı ilaç terkipleri, üçüncü bölüm şifalı taşlar, dördüncü bölüm Pad-ı zehirler, beşinci bölüm faydalı kumaş cinsleri, altıncı bölüm Lut kavmi ve helaki, yedinci bölüm yaygın sağlık sorunlarına verilen pratik çözümler, son bölüm ise mevsimlere göre dikkat edilecek hususları anlatmaktadır.

Esas aldığımız Topkapı nüshası diğere nüshalar arasında en eski tarihli olandır. 70. varak 2. satırda eserin tarihi 1094 olarak verilmiştir. İslam ansiklopedisinde en eski tarihli nüsha olarak 1096 tarihli Ali Emiri nüshası verilmiştir. Nüshanın içinde geçen tarih dikkate alındığında en eski tarihli nüshanın 1094 yılına ait Topkapı nüshası olduğu görülmektedir.

Erzurum İl Halk Kütüphanesi Nüshası: 25 Hk 2463/3 arşiv numarası ile kayıtlıdır. 70 varaklık (30b – 40a) Türkçe yazılmış bir nüshadır.

Selimiye Nüshası: 22 Sel 531 arşiv numarası ile Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesine kayıtlıdır. 18 varaktan oluşmuştur. Geç tarihlerde istinsah edilmiş eksik bir nüshadır.

YAZIM VE DİL ÖZELLİKLERİ

1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Çalışmamıza kaynaklık eden yazma eser XV. yüzyıla ait bir tıp metnidir. XV. yüzyılın, Türk dilinin tarihsel gelişim sürecindeki durumunu göz önünde bulundurmamak metnimizde karşımıza çıkan belirli kurallara oturtulamamış yazım özelliklerinin nedenini anlamamıza yardımcı olmaktadır. XV. yüzyıl, Eski Türkiye Türkçesini Klasik Osmanlı Türkçesine bağlayan, Türk dili tarihi açısından önemli bir geçiş dönemidir.¹

Metnin yazım özellikleri incelendiğinde, Klasik Osmanlı Türkçesi yazım özelliklerine uygun ya da bu yazım geleneğine aykırı örneklere rastlanmaktadır. Metnimizin yazım ve imlasında tam anlamıyla bir kural oluşturulduğunu söylemek mümkün değildir. Metinde yazım hususundaki tutarsızlık, en belirgin olarak aynı sözcüklerin farklı ses veya biçimlerle yazıldığı örneklerde karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekler ise şöyledir:

21b/(5) *bād-ı zehr yılān yēyen maymūnda daḥı olur dēr hāsśa (6) bād-ı zehriñ hāsśasındandır ki cümle zehirleri def' eder (/ħ/ > /h/)*

3b/(3) *eydür yā resülū'l-lāh Şemsiddīn 'āşıka maḥamını daḥı gösteriñ*

58b/(5) *daḥı hacerü'l- hābeş dērler zebercediñ bir nevi'dür beğāyet yeşil (/ħ/ > /h/)*

21b/(10) *ve her zehre nafi'dir zıra kim anlar gibi bil-ḳuvvet degildir (11) bil-hāsśadır bād-ı zehirden*

63a/(7) *taḳdīr oluna sıtmaya ve murra-yi imlāya nāfi'dür ḳātır çiçeği çiçegilen (8) yüz dirhem çiçek ve bir vaḳıyye şū ile ta'fuḳ (/a/ > /ā/)*

¹TİMURTAŞ, Faruk K. , Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl (Gramer – Metin – Sözlük) , Ankara 2005,s.13.

Metinde kimi zaman bir sözcük kalın ünlülü yazılmışken aynı sözcüğün ince ünlülü yazımına da rastlamak mümkündür.

38a/(9) *yemişini dökmeye terengübün ağır hesteliklerine eyüdüür tabî'atı yumuşa (10) kıdır ısıtmalar eyüdüür*

51b/(5) *koşusu kışmuğı men' eder ağır hastalığı olan kişi (/e/ > /a/)*

Metinde tek heceli sözcüklerin yazımında ünlü harflerin gösterildiği örnekler görülürken diğer bir taraftan da bazı tek heceli sözcüklerin yazımında ünlüyü gösterme eğiliminin dışına çıkıldığı görülmektedir. Bu örnekler şöyledir:

15a/(5) *vakit kezâlik ekil eyleyeler ammâ ekşiden ve yavludan ve tuzlu (6) nesnelerden perhîz edeler defî' ola inşa'llâhu ta'âlâ (وقت)*

60b/(9) *ederler muhâbbet için bilegü tâşî yeşil bilegüyi kız südiyle (10) ezseller göz ağını (قز)*

56a/vâr ise (11) *toldurur şehir için bir muşluk etmişlerdir yıla dağ (یل)*

56b/(10) *bağlu idi dağı bir ağac vârdır yüz budâğı vardır her bûdâ (11) gında kûşlar yuvâsı vârdır ol ağac yılda bir kerre deprenür ol kadar (یل)*

54b/(1) *qara zeytün südiyle müstahîldür tîz fâsîd olur göze (2) yarâmazdur yağını gevdeye (/ü/ gösterilmiş, سود)*

60b/(9) *ederler muhâbbet için bilegü tâşî yeşil bilegüyi kız südiyle (10) ezseller gö[z] ağını gidere bögrek ağrısına ve 'usr-i nefese (11) fâ'ide eder hâcerü'l bednûs hâcer ya'ni hîrûs (/ü/ gösterilmemiş, سد)*

57a/(1) *ol kadar kûş yüni dökülür kim iki fersah yola degin yüne (2) müsâgrağ olur târlalara (يوك)*

25b/(8) *toħmu her birinden dörder dirhem demür poħı yüzer dirhem dögeler ve karışduralar (/ö/ gösterilmiş /ü/ gösterilmemiş /درد / یوز)*

Metnimizden aldığımız yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi tek heceli sözcüklerin yazımı hususunda tutarsızlık söz konusu olup belirli bir kuraldan söz edilememektedir. Tek heceli sözcükler kimi zaman ünlülü kimi zaman ünlü ses gösterilmeden yazılmıştır.

1.1 ÜNLÜLERİN YAZIMI

Metnimizde /a/ ünlüsünün sözcüklerin başında ortasında ve sonundaki yazım özellikleri incelendiğinde belirli bir kural dahilinde yazılmadığını görülmektedir. Sözcük başında /a/ ünlüsü bazen elif bazen de medli elif ile yazılmıştır. Buna karşın aynı sözcüğün yazımında bazı tutarsızlıklarla karşılaşmaktadır. Sözcük başında medli elif ile yazılmış olan bir sözcük metin içinde karşımıza elif ile yazılmış olarak çıkmaktadır. Aynı şekilde sözcük içindeki /a/ ünlüsünün kullanımı için de ikilik söz konusudur. Bazı örneklerde söz içinde elif gösterilmişken bazı örneklerde söz içinde elif gösterilmemiştir. Sözcük sonunda /a/ ünlüsünün kullanımı ile ilgili kural dışı bir örneğe rastlanmamıştır. /a/ ünlüsünün yazımı ile ilgili metinden örnekler şöyledir:

5b/ (2) *sâlişe oldur ki bir kişiniñ dişi şararsa yâhūd dişi (3) delik olsa bu mādān alub gülābıla qarışdurub penbe ile* صررسه

25b/(6) *ğidāsı ceviz kadar edeler ma'cūn-ı fancānūs şarı helîle belîle (7) kâbilî āmula şu'd şaytarāc her birinden otuz dirhem torağ otu* صارى

23b/(7) *mizāc olan ādemlere eyü degildir sincāb bunuñ (8) tabi'atı şāhîlbü'l minhāc dēr* ادملره

10b/(7) *aldırıp ānı bilür ādem bilür ādem yoğıse nıkrisiñ etrāfına sülük yapışdırub ba'dehu şişe çekdüre andan soñra yigirmi (9) gün yâhūd ziyādece*

30a/(4) *helāk eyledi ve dañı ķāsırıl' fîl sebeb anda üzerinden 'uķāb*

30a/ (10) *gün hāķķ ta'ālā ānlara hışm edüb bir 'aźim zelzele oldı*

30a/(6) *Allāhu ta'ālā atalara anlara beş peyğamber*

12b/(10) *çoğanı ķāynaması bir sa'at kırmızı bir sa'at lutr rub' sa'at (11) fā'ide-yi 'aźime bir kimse tuzlu balğama mübtelā olsa biñ kez tecrübe*

63b/(3) *tencere içinde ķaynadalar şol kim kıvāma gelince bir ķāşığına (4) üç ķāşıķ şu ķātalar şabāh āc ķarnuna içeler meşelā ķāsūk*

Metinde sözcük başında /e/ ünlüsünün kullanımında belirli bir kuralın varlığından söz etmek mümkün değildir. Sözcük başında kapalı e sesinin karşılığı olarak 'elif,ye' kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu kullanımda da bir kuraldan söz etmek mümkün değildir. Sözcük başında kapalı e sesi kimi zaman 'elif, ye' kimi zaman da sadece 'elif' ile gösterilmiştir.

4a/(8) *maħmer edüb tılsım-ı ism-i 'āzam eden hāķķ-ı ķadīr celle 'anı'l-şeyye (9)ve'l-naźir ķālib insānda iki biñ dürlü marāz taķdīr* ايدوب

6a/(10)deñlü bir iki defa' böyle ède bî- 'ināyetul'lāhi ta'ālā def' ède (11) doquzuncı ħāšša oldur ki ايد

24b/(1)ķillarını mülāyim édüb tēz uzadır gerekdir ki beş dirhem (2) defne ايدوب

25b/(1)findıķ kadar yēye bir hefteye dek ħalās èder ma'cūn- ı ferāĥ dārçin هغه

27a/(6)şuya kıoyalar tā ki yumuşıķ ola ba'dehu indire bāl (7) şerbetiyle ma'an انلرھ

38b/(9) dariyı kıāvurub ağrır yerlere ursalar fā'ide èder etmeki kıābizdur (10) süd ile pişürseler اتمکی

Metinde sözcüklerin ortasında /e/ ünlüsünün yazımı bir kurala dayanmamaktadır. Sözcük ortasında /e/ ünlüsü kimi zaman güzel he ile ه gösterilirken kimi zaman gösterilmemiştir.

39b/(4) tamzursalar ağrısın gidere dişe dürtsele eyü ède çok (5) yemek ğam درتسلر

39b/(10) zeyte bırağub isti'māl ètsele zekerı kıvāma getirür ħatmı toĥmı اتسهلر

Metnimizden aldığımız yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi sözcük içinde /e/ ünlüsü ya gösterilmemiş ya da güzel he ile gösterilmiştir. Sözcük sonunda /e/ ünlüsü daima güzel h ile gösterilmiştir ve bu kurala aykırı bir duruma rastlanmamıştır.

Gece , de - , ver- gibi bugün Anadolu ağızlarında da rastladığımız örneklerde iç seste kapalı e sesi ی 'ye' ile gösterilmiştir.

Metinde /i/ ünlüsü sözcük başında elif, ye veya sadece elif ile ye ile yazılmıştır ancak bir kurala bağlı olarak yazım görülmemektedir. Bazen iç seste /i/ ye ile yazılırken bazen de hiç gösterilmemiştir. Son seste /i/ ünlüsünün yazımı ile ilgili aykırı bir kurala rastlanmaksızın düzenli olarak ye ile yazılmıştır.

Söz başında /i/ ünlüsüne ait örnekler şöyledir:

31a/(9) istediler استديار / 31a/(3) içmek ايچمک / 31a/(12) işitdi ايشتدی

5b/(8) içmegi اچمکی / 3b/(1) imdi امدی / 4a/(9) insānda انسانده

Sözcük ortasında /i/ ünlüsünün yazımına ait örnekler ise şöyledir:

7a/(9) *lākin šu icmeye ve hāmmāma girmeye ve soğuklardan şakınalar (10)şu yerine günde bir mişkāl bu mā'-ı mübārekeken icmek kâbil* کیر میه

6b/(2) *ziyāde bir dirhem bu mādan gülābıla qarışdurub yā šu ile (3) yā 'asel ile yāhūd şeker şerbetile ice ba'dehu hāmmāma* زياده

8b/(6) *alub yāraniñ veyā sırācaniñ üzerine süreler bir nice (7) defa'edeler bi-'izni'llāhi ta'ālā def' ola onaltıncı hās'sa* اوزرينه / بر / نيجه

Son seste /i/ düzenli olarak 'ye' ile gösterilmiştir. 9b/(10) gayrı / 16a/(2) olmadığı

اولمدغی 9b/(10) / 16a/(2) غیری

Metinde /o/ , /ö/ , /u/ , /ü/ ünlülerinin sözcük başında, içinde, sonunda yazım özellikleri incelendiğinde söz içindeki durum hariç düzenli bir kullanım görülmektedir. Söz başında bu ünlüler elif, vav ile gösterilirken söz içinde bazen vav ile gösterilmiş bazen de hiç gösterilmemiştir. Sözcük sonunda ise yuvarlak ünlüler düzenli olarak vav ile gösterilmiştir. Bu konuyla ilgili örnekler ise şöyledir:

24b/(12) *bātırub* باتروب / 24b/(12) *uzadır* اوزادر / 24b/(6) *şuya* صويه

24b/(13) *ma'cūn* معجون / 25b/(9) *üçer* اوچر / 25b/(10) *bunları* بونلری / 25b/(11) *dögüb*

دوکوب / 25b/(12) *olduğda* اولدقده / 27b/(3) *etlü* اتلو / 27a/(10) *şu* صو

1.2. ÜNSÜZLERİN YAZIMI

Metinde ünsüzlerin yazım özellikleri incelenirken /ç/ , /p/ , /t/ , /s/ ünsüzlerinin yazım özellikleri üzerinde durulacaktır.

Metnimizde /ç/ ünsüzü başta, iç seste ve sonda çim ile gösterilmektedir ancak bazı örneklerde cim ile yazıldığı da görülmektedir.

8b/(11) *icmege mümkün olacağ miğdārı šu ile yāhūd mā'-verd ile*

25b/(9) *ma'cūn edeler hācet olduğda üçer dirhem yeyeler sevdā habbı (10) gārīkūn bir mişkāl*

27b/(4) *çıkaraalar tatlu şuya kıoya tuzı gide soñra acısı (5) gitmediyse gül şuyı şāf edüb aniñla biraz*

27a/(5) birkaç gün dura ba'dehu çıkaralar iki üç gün tatlu

26a/(11) getüreler şarāb-ı usūl balgāmı kat' eder süddeyi āçār yeli taḥlīl (12) eder kāsniḡ kabı

27b/(4) çıkaralar tatlu şuya kıoya tuzı gide soñra acısı (5) gitmediyse gül şuyı şāf edüb anıñla biraz

24b/(12) batırub taraya saç ve şakāl kıllarını uzadır mücerrebdır (13) ma'cūn-ı 'āzam eski iç ağrısına ziyāde nāfi'dır

26a/(13) kebere dibi kabı onbeş dirhem çekirdegi çıkmış kırı üzüm (14) kırık dirhem rāziyāne toḡmı

27a/(3) ağāç kıavunı perverdesi böyledir ki kıavunı alub kıabın (4) şuya dilim dilim doğrayalar tuzlu şu ile ısladalar

/P/ ünsüzü sözcük başında ortasında ve sonunda p ile yazılmıştır.(پ) Ancak bazı sözcüklerin başında /p/ ile yazılmış olan sözcüklerin /b/ ile yazılmış biçimleri de karşımıza çıkmaktadır.

26a/(12) eder kāsniḡ kabı rāziyāne kabı kirefiş dibi her birinden otuz dirhem (13) kebere dibi kabı onbeş dirhem

5a(4) dirhem bu mā'-ı mübārekden alub iki dirhem ḡās gül şuyı ile

5a(5) ḡalt edüb bir ḡoş dikine tırāş olub bāşına ovarak (6) süre ba'dehu gözine penbe ile bir iki kıatre tamzırda bir kaç defa

5a(11) ağrıyan dişiniñ çürügi daḡı vār ise penbe ile icine

15a(6) nesnelerden perhiz edeler defi' ola inşa'llāhu ta'ālā

37b(2) fā'ide eder bişirüb yemek ādemi semirdür veli geç ölür yaramaz

36a(6) istiḡtāḡ mu'tedildür şorbası kıoyuca pişürseler

22a(10) minhāc eder ki eger pamukdan ḡāsıl olan ḡaşın (11) olub ḡalıż olursa bedeni arıkladır mizācı

27a(9) kıabaķ perverdesi kıabađı dili dilim dođrayalar veyāḡūd (10) rendeden

29b(5) ve tabi'atı nerm eder sürmeye ve göze fā'ide eder balgāmı pişirür

Metinde /s/ ünsüzü art ünlülü sözcüklerde sat ile ön ünlülü sözcüklerde sin ile yazılmıştır. Bazı örneklerde bu kurala aykırı olarak art ünlülü sözcüklerde sat kullanılması beklenirken sin ile yazıldığı görülmektedir.

<i>5a(8) śih̄hat</i>	<i>11a(2) ısladüb</i>	<i>13a(12)nushayı</i>
<i>8a(1)śabāh̄</i>	<i>11a(8) süreler</i>	<i>23b(12)ıssıdur</i>
<i>38a(18)śusamağa</i>	<i>8b(10)saḥ̄k</i>	<i>5a (8) ḥāsśa</i>
<i>8b(9) sā'at</i>	<i>18b (4) śusuzlığı</i>	<i>28a(9) saḫmūniyā</i>

Metinde /t/ ünsüzünün sözcük başında yazımıyla ilgili herhangi bir kural yoktur. /T/ ünsüzü sözcüklerin başında bazen t bazen tı ile yazılmıştır. İç seste t ünsüzü sözcük başında t veya tı ile yazılmıştır. Bu konuda da bir tutarsızlık söz konusudur. Son seste /t/ ünsüzünün yazımıyla ilgili de aynı ikilik söz konusudur. Bu konuyla ilgili örnekler şöyledir:

<i>26a(11) taḥl̄l̄</i>	<i>26a(3) terk̄ib</i>	<i>27a(4) tuzlu</i>
<i>27a(2) taḫviyet</i>	<i>27b(4) taṭlu</i>	<i>28b(6) ḫarnıtūk</i>
<i>29b(7) ratbdur</i>	<i>30b(2) tārāc</i>	<i>30b(3)şeytān</i>
<i>34b (11) tāğıdır</i>	<i>49b (12) hılt</i>	

1.3. HEMZENİN KULLANIMI

Çalışmamıza kaynaklık eden metnimizdeki kısa ‘ı’ ve ‘i’ seslerinin hemze ile yazıldığı görülmektedir. Metindeki bazı sözcüklerin hemzeli ve hemzesiz biçimlerinin karışık olarak kullanıldığı görülmektedir.

6b/(11) mā' / 5b/(11) mā Görüldüğü gibi metnimizde aynı sözcüğün hem hemzeli hem de hemzesiz biçimleri bulunmaktadır.

Hemzenin kimi sözcüklerde belirtme durumu eki olarak da kullanıldığı görülmektedir. *29b/(4) meni 'yi /*

<i>34b sevdā 'yu</i>	<i>41b/(8)ısıtma 'yı</i>	<i>36b/(9)ma 'deyi</i>
----------------------	--------------------------	------------------------

Metinde sözcüklerin içinde de hemze kullanıldığı görülmektedir.

<i>6b/(6) sā 'ir</i>	<i>35a/(9) dā 'im</i>	<i>29b/(13) fā 'ide</i>
----------------------	-----------------------	-------------------------

Sözcük sonunda da hemze kullanılmıştır. *6b/(12) cüz' 6b/(11) mā'*

1.4. ŞEDDENİN KULLANIMI

Metinde yabancı kökenli ve Türkçe sözcüklerde şedde kullanıldığı görülmektedir. Yabancı kökenli sözcüklerde ikiz ünsüzler yazılırken şedde kullanılmıştır. Aynı zamanda Türkçe sözcüklerde de iki ünsüz yan yana geldiğinde tek ünsüz yazılmış ve şedde ile gösterilmiştir.

24b/12 mücerreb

25b/13 kerre

28b/4 elli

29b/5 ammā

31b/2 beytü'l muḳaddes

34b/10 yelleri

34b/12 süddeleri

20b/10 evvelkisi

1.5. YABANCI KÖKENLİ SÖZCÜKLERİN YAZIMI

Yabancı kökenli sözcüklerin yazımında herhangi bir tutarsızlık görülmemekle beraber bu sözcükler orijinal yazımlarına bağlı kalınarak yazılmıştır. Bu konuyla ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

7b/(1) otura nice kerre böylece édeler def'ola bî-'iznil'lāhi ta'ālā (2) onikinci hās'sa budur ki

7b/(5) girüb boğazına degin cesedini baturub otura bî-(6) 'ināyetul'lāhi ta'ālā def'ola onüçüncü hās'sa oldur ki bir

8a(6) soñra ḥammāma vara ol derdden ḥalās ola bî-'avnil'lāhi ta'ālā (7) ondördüncü hās'sa budur ki eger bir kişiniñ bedeninde gicik

1.6. BİTİŞİK VE AYRI YAZIM

Metinde sözcüklerin kimi zaman bitişik kimi zaman ayrı yazımlarına rastlanmaktadır. Bazen birbirini izleyen sözcülerde bazen de sözcüklere getirilen eklerin yazımında bitişik ve ayrı yazımlar söz konusudur. Metnimizde birkaç örnek dışında 'ile', 'içün' edatları sözcüklerden ayrı yazılmıştır. Rakamlar yine ayrı yazılan sözcükler arasındadır.

Metnimizde 'soñra' sözcüğünün yazımında tutarsızlık söz konusudur. 'Soñra' sözcüğü kendinden önce gelen sözcüğe bazen bitişik bazen ayrı yazılmıştır.

7b/(12) müşḥil isti'māl édüb derūnını ahlātı fāsideden tenḳıye étdikdensoñra (bitişik yazılmıştır.)

8a/(10) fāsideden pāk étdikden soñra ḥammāma varub muhkem yunub kışe sürünüb ba'dehu (ayrı yazılmıştır.)

Metnimizden alınan örneklerle ‘ile’ edatının ayrı ve bitişik yazımları şöyledir:

9b11(11) şu ile yā şeker şerbetile içe hārāreti def’ ola bi- ‘izni’llāhi ta’ālā (12) yirmibirinci hāsśa budur ki bir kişiniñ qarnında soğlucan ve ğayrı

25a(13) eleye çekirdegi çıkmış kızıl üzüm ile hālt eyleyeler tā’amdan evvel

29a(1) zıbağ toğuz dirhem sülümen bir dirhem ıssı suyla qarışduralar hābb (2) edeler

22b(8) ziyāde semiz olmağıla ısıtmasa aña gerekdir ki kişniñ çırpılan

26b(7) dirhem sükkeri ol gül suyla çalāb ede bir buçuğ dirhem (8) za’fīrān qatalar şerbeti

Metnimizde ‘-iken’ ulacının ayrı yazıldığı görülmektedir.

12a/(11) üzere iken

Metnimizde ‘içün’ edatının yazımı konusunda ikilik görülmektedir. Kimi zaman sözcüklere bitişik yazılırken kimi zaman da ayrı yazıldığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili örnekler şöyledir:

32b/‘ālemde insān (7) içün ve çjn içün biñ dürlü ot yaratmışdır her bir derde

19a(6) anuñçündürkim oğlancıkları boğazına aşarlar (7) yeşim bunuñ tabi’atı bārid yābisdir

21a(9) boynuzları taşrada qalır anıñçün boynuzlarını buhūr (10) eyledikleri

Metnimizde birleşik zamanlı fiilerin yazımı incelendiğinde bu konuda da ikilik olduğu görülmektedir. Birleşik zamanlı fiilerin bazen ayrı bazen bitişik yazıldığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili örnekler ise şöyledir :

16b/ (11) yigirmi arpa ağırla’lden yüzük tāşı edüb kendü yanında (12) götürse idi

30a/(9) ve dağı kavşiler dērler bir yer vār idi žulm ve fisqı hādden aşurmuşlardı

30a/(13) meşhūr olmuşlar idi hāğğ ta’ālā lūt peygamberi gönderdi kim anları

Metnimizde yardımcı eylemlerle kurulan birleşik fiilerin yazım özellikleri incelendiğinde tutarlı bir biçimde ayrı yazıldıkları görülmektedir. Bu kurala aykırı herhangi bir örneğe rastlanmamıştır. Metnimizden aldığımız bazı örnekler ise şöyledir:

39b/(10) zeyte birağub isti’ māl etseler zekerı qıvāma getirür hatmı toħmı

31a/(7) qapusına geldiler bu oğlanları bize vēr dēdiler lūt ‘aleyhis’ selām eyitdi geliñ afv eyledi qonuğumuzdur dēyü gördi çāre olmadı

38a/içseler *qālbi (12) ferāh eder göynümüş ahlātı ishāl eder şart balıgı etini yemek yılān*

19b/(6) zehirleri *def' eder pād-ı zehrin vücūd-ı insāna teŝiri ŝuña (7) beñzer ki bir buñar içine bir ŝu*

1.7. YARDIMCI SESLERİN YAZIMI

Yardımcı seslerin yazım özellikleri incelendiğinde metinde, ünlü yardımcı seslerin yazımında bir kural görülürken ünsüz yardımcı seslerin yazılırken herhangi bir kurala uymadığı görülmektedir.

Ünlü yardımcı sesler yazılırken çatı eklerinden önce gelen yardımcı ünlü ses gösterilmemiştir. 20a/(7) *bul – (u)n – ur* 28b/(1) *ol-(u)n_ur-sa*

15a/(7) *ol- (u)n- ma- (y)a*

Ünsüz yardımcı seslerin yazımında ikilik söz konusudur. Kimi sözcükte yardımcı ünsüz gösterilirken kiminde gösterilmemiştir. 26b/(6) *gül şu+(y)ı+(y)la*

26b/(7) *şu + (y)ı +la*

29a/(8) *yağ+ı+ (y)la*

1.8. Kİ BAĞLACININ YAZIMI

‘Ki’ bağlacının metnimizdeki yazım özellikleri incelediğinde kimi zaman ayrı kimi zaman kendinden önce gelen sözcüğe bitişik yazıldığını görmekteyiz. Metnimizden aldığımız örnekler şöyledir: 11a/(5) *yigirmi yedinci hāŝsa oldur ki bir kişiniñ bāŝında yā gayrı yerinde kıl bitmese* /17b/(10) *zıra bir ādem görmedikki qātıl olub parmağında*

2. SES BİLGİSİ

Çalışmamıza kaynaklık eden metnimizin bir kısmı harekeli bir kısmı harekesiz yazı ile yazılmıştır. Harekeli bölümden edindiğimiz ipuçlarına göre ve dönemin dil kuralları genel ölçüt olarak alındığında; sözcüklerin ve eklerin düz veya yuvarlak ünlülü biçimlerine rastlamak mümkündür. Örneğin ortaç eki olan ‘-duk’ yuvarlak ünlülü biçiminin yerine daha çok düz ünlülü olarak kullanılmaktadır. Ancak bunun yanı sıra yuvarlak ünlülü biçimi de metnimizde yer almaktadır.

5b/(10) *bir hōŝca terleyüb çıkdıkdan ŝoñra alaca olan yerleriñ*

3b/(5) *üzerine koydıgı hinde gözlerimden hıcāb refi’ olub (6) mekāña*

8b/(8) bir kişiniñ üzerinde tā'ün belürdigi gibi yigirmidört (9) sā'at geçüb yüregine tēşir etmezden evvel k̄ān aldurub

12b/(3)emrāzdan bir maraza mübtelā olmaz ve cemi' 'ömründe marāz ne idügin

Sözcüklerin yazımında bazı yuvarlak ünlülerin korunduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili örnekler şöyledir:

3b/(1) gèrü 34a/(1) demür 6a/(12) için 27b/(3)eyü

2.1 ÜNLÜ UYUMLARI

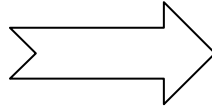
2.1.1. Büyük Ünlü Uyumu

Metnimizde Türkçe kökenli sözcüklerin hepsinde büyük ünlü uyumu görülmektedir. Hatta metnimizde sözcüklere kimi zaman bitişik yazılan 'ile' edatı da büyük ünlü uyumuna girmiştir.

22b/(8) olmağıla Bu örneklerde ile edatının b.ü.u.na girdiği görülmektedir.

26b/(7) şuyıla

10b/(12) şābunıla

Metnimizde sadece bir örnek bu kurala aykırılık göstermektedir. *43b/(8)bögrekdağı*

2.1.2. Küçük Ünlü Uyumu

Metinde sözcükler küçük ünlü uyumuna göre incelendiğinde, dönemin dil özellikleri ve gramatikal kuralları nedeniyle bu uyuma girmedikleri görülmektedir. Eski Türkçe döneminde yuvarlak ünlülerin sözcüklerde korunması nedeniyle, metnimizdeki sözcüklerin de küçük ünlü uyumuna aykırı durumlar teşkil ettikleri görülmektedir.

34a/1 demür 6a/12 için 27b/3 eyü 3b/1 gèrü 17a/1 incü

22a/8 deñlü 23b/10 eyü 33a/12 kendü

Eski Türkçede kimi ekler yuvarlak ünlülüdür. Bu durum metnimizdeki sözcüklerde küçük ünlü uyumuna aykırı durumlar ortaya çıkarmıştır. Ancak metnimizde bu örneklerle ilgili tutarsızlıklar vardır. Kimi sözcükte söz konusu ekler düz ünlülü iken kimi sözcükte yuvarlak ünlülü yazılmıştır. Bu ikiliğe ait örnekler şöyledir:

-‘-dur’ fiilden fiil yapma eki bazen yuvarlak bazen düz ünlülü biçimde yazılmıştır.

24b/(4) *in- dir- üb*

17b/(5) *yè- dür-se ler*

8b/(9) *al – dur- ub*

-Bildirme eki ‘-dır’ kimi zaman düz ünlülü kimi zaman yuvarlak ünlülü yazılmıştır. Bu konudaki ikilik kimi sözcüğün küçük ünlü uyumuna uyarken kimi sözcüğün uymadığı durumlar ortaya çıkarmıştır.

20a/(5) *zehir iki şınıfdur bir şınıfi hâyvāni bir şınıfi ma'denîdür (6) ma'deni olan şınıfi mûsîl*

20a/(9) (9) *ammā zehir def' etmede kuvveti za'ıfdir eyüsi hâyvānişidir*

22b/(7) *yumuşak olandır bedeninin hârâretini tebdîl eder bir kimse (8) ziyâde semiz olmağıla*

21b/(10) *ve her zehre nafi'dir zîra kim anlar gibi bil-kuvvet degildür*

19b/*gelür lākin yeşimden (4) yumuşakdır her ne levn isterlerse boyanmak kābildir*

-Ulaç ekinin yuvarlak ünlülü olması bazı durumlarda küçük ünlü uyumuna aykırı durumlar oluşturmaktadır. 31a/(8) *dè - (y)ü*

- ‘-Uk’ fiilden isim yapma eki küçük ünlü uyumuna aykırı durum oluşturmaktadır.

37a/(6) *artuk hıltları giderür iştihāyi cimā' eyley talağı ve ciger (7) süddelerin açar*

-‘-up’ ulaç eki düz ünlülü sözcüklere eklendiğinde yuvarlak ünlülü biçimiyle küçük ünlü uyumuna uymayan sözcükler meydana getirmektedir.

18b/8 *kaç - up*

19b/8 *çık - up*

24a/4 *in - dir – üp*

21a/10 *gel- me- (y)üp*

13b/12 *éd- üp*

4a/7 *eyle- (y)üp*

‘-Ur’ kip eki küçük ünlü uyumuna uymamaktadır. Bu konuyla ilgili örnekler ise şöyledir: 32b/4 *aç- ıl- ur* 30b/13 *gel- ür siz*

-Belirtme durumu eki +I düz ünlülü olması sebebiyle küçük ünlü uyumuna uymamaktadır. Bu konuyla ilgili metnimizden aldığımız örnekler ise şöyledir:

33a(12) *yigit kıvāmını bulur eger yése hod kendüyi yiñemez tā cimāa' (13) etmeyince ol balık deryā-yı muhîf içre*

31a(9) *depindiler kapuyı urup utmak istediler ferîştahlar eyitdiler yā lût*

24b(4) *ba'dehu âteşden indürüb suyunu süzeler beş çekirdek misk*

34a(7) biriniñ yaprağı uvağ olur koğusu turınç koğusu gibi olur

2.2. SES OLAYLARI

2.2.1. Ötümlüleşme

Metnimizde kalın ünlülü sözcüklerde söz başında /t/ sesinin ötümlüleşmesi tutarsızlık göstermektedir.

t > d 3b/(3) *dağı* 59a/(11) *dut-*

t : t 56a/7 *toprak* 56a/11 *tol-* 35b/11 *talağ* 27a/9 *toğrayalar* 16b/11 *tāş*

11b/8 *tuzlu* 9a/9 *toğuz* 24b/6 *tarak* 24b/ 11 *tara-* 10b/6 *tamar* 27a/5 *tatlu*

İnce ünlülü sözcüklerde ilk seste ötümlüleşme olduğu görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak şu örnekler verilebilir :

t > d 56a/4 *degül* 31a/8 *düyü* 4a/1 *dile-* 34a/1 *demür* 25b/8 25b/8 *dört* 16a/7 *dè-*

Kalın ve ince ünlülü sözcüklerde sözcük sonundaki /t/ sesinin ünlü ya da ünlü ile başlayan bir ek aldığında ötümlüleşerek /d/ sesine dönüştüğü görülmektedir.

Bu durumla ilgili örnekler şöyledir: *t > d* 5a/1 *édüb* 18b/10 *berkidüb* 36a/3 *ısladub*

Kalın ünlülü sözcüklerde bulunan /k/ sesi ünlü ya da ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında ötümlüleşmiştir.

k > ğ 22b/3 *pamuğı* 22b/12 *olmağıla* 3b/8 *ayağına* 16a /2 *oldığı* 3b/8 *ayağına* 6a/1 *kulağı* 34 a /8 *yaprağı* 16a/ 2 *olmadığı*

İnce ünlülü sözcüklerde /k/ sesi ile biten sözcüklerde ünlü ya da ünlü ile başlayan bir ek aldığında /k/ sesi ötümlüleşerek / g / sesine dönmüştür.

5a / 11 *çürüğü* 5b/ 8 *içmegi* 19a / 3 *tükürmegi* 26a/ 5 *çekirdegi* 30a / 5 *yüceliginden*

2.2.2. Ötümsüzleşme

Metnimizde kullanılan ekler Eski Anadolu Türkçesi döneminde olduğu gibi daima ötümlü ünsüzle kullanılmaktadır.

'+da' : 5a/3 *görmekde*

'+dan' : 5a /9 *mübarekden* 7b/10 *çıkdıkdan* 6b/9 *ahlatdan* 11a/8 *mahlütan* 23a/12 *bürüdetden*

p > b 37b/2 *bişürüb* / 36a/2 *pişürseler*

2.2.3. Sızıcılaşma

/ḳ/ sesi iç seste sızıcılaşarak /ħ/ sesine dönüşmüştür. Bu durumla ilgili olarak şu örnekleri verebiliriz : *taḳı > daḳı > daħı* 3b/3 *aḳşam > aħşam* 13a/ 7

2.2.4.Göçüşme

Metnimizde göçüşmenin yalnızca iki örneğine rastlıyoruz . Bu örnekler şöyledir:

53a / 9 *amrut* 35b/ 6 *çölmek*

2.2.5.İkizleşme

Metnimizden ikizleşmeye örnek olarak verebileceğimiz sözcükler şunlardır:

7b/9 *hammāma* 28b/4 *elli* 45a/7 *ıśśı* 20a/ 9 *ammā*

3.BİÇİM BİLGİSİ

Çalışmamızın yapı bilgisi bölümünde Türkiye Türkçesinden farklı olan yapılar üzerinde durulacaktır.

3.1. Ad Durum Ekleri

3.1.1.İlgi Durum Eki +İñ/ +Uñ /+niñ / +nuñ

Metnimizde ilgi durumu ekinin yuvarlak ve düz ünlülü yazıldığı görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak metnimizden şu sözcükler örnek olarak verilebilir :

2a/2 *insāniñ* 1b/7*ħaliñiniñ* 16a/1 *āдемиñ* 4a/2 *resūliñ*
4a/12*dürlüsünüñ* 2a/6 *ḳullarınıñ*

3.1.2. Belirtme Durumu Eki +I / +n / + nı

Metnimizde belirtme durumu ekinin +I / +n / +nı biçimleri kullanılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak şu örnekler verilebilir :

3b/3 *maḳāmını* 3b/4 *elini* 4a/12 *ismin* 4a/12 *resmin*
13a/8 *arasın* 14a/10 *ḳoḳusın* 17b/1 *incüyi*

3.1.3. Yönelme Durumu Eki

Yönelme durum eki metnimizde Türkiye Türkçesinden bir farklılık göstermemektedir. Türkiye Türkçesindeki gibi yönelme durumu eki +A olarak kullanılmıştır. Bu durumla ilgili metnimizden şu örnekleri verebiliriz:

2b/11 *gözlerim+e* 4a/7 *'aḳlum+a* 3b/11 *eşya(y)+a* 23a/2 *ḳalb+e*
23a/2*ruh+a*

3.1.4. Bulunma Durumu Eki

Bulunma durum eki metnimizde daima +dA biçiminde kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinden farklı olarak bulunma durum ekinin ötümlüleşmesinden söz etmek mümkün değildir.

4a/9 *insān+da* 5a/1 *bāşın+da* 7a/10 *gün+de* 13b/6 *şarın+da*
25b/9 *olduğ+da*

Son örnekte de görülebildiği gibi bulunma durum eki bazen zaman anlamı katmaktadır.

3.1.5. Ayrılma Durumu Eki

Ayrılma durumu eki metnimizde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi +dan biçimiyle kullanılmıştır ancak Türkiye Türkçesinden farklı olarak yalnızca ötümsüz biçimiyle kullanılmıştır ; ötümlüleşmemiştir. Bu durumla ilgili olarak metnimizden şu örnekleri verebiliriz:

3a/1 *hāb +dan* 3a/3 *gözlerim + den* 7a/4 *büyülemek + den*
5a/4 *mübārek +den* 14b / 10 *tuzlu + dan* 14b /10 *ekşiler + den*

3.1.6. Araç Durumu Eki

Metnimizde araç durum eki ile edatının ekleşmiş biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumla ilgili örnekle ise şöyledir :

5b/3 *gülāb + la* 5b/4 *misvāķ + la* 18b /11 *kökü + (y) le*
21a/5 *olmağı + la* 45a /6 *ağıy + la*

3.1.7. Eşitlik Durumu Eki

Eşitlik durumu eki yalnızca +cA biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Türkçesindeki gibi +çA biçimine rastlanmamaktadır. Metnimizden aldığımız bazı örnekle şunlardır :

7b/1 *böyle+ce* 36a/6 *şoyu+ca* 31b/1 *bu +n + ca*

3.2. Zamirler

3.2.1. Kişi Zamirleri

Metnimizde kişi zamirlerinin kullanımı incelendiğinde Türkiye Türkçesinden çok büyük farklılıklar taşımadığını görmekteyiz. Yalnızca üçüncü tekil ve çoğul kişi zamirleri Türkiye Türkçesinden farklıdır. Bu konuyla ilgili örnekler ise şöyledir :

16a/10 *anuñ* 31a/7 *bize* 34a/11 *bizim* 31a/5 *sizi*
13a/3 *baña* 32a/11 *añlara*

3.2.2. Dönüşlülük Zamirleri

Metnimizden aldığımız dönüşlülük zamiri örnekleri şunlardır:

33a/12 kendüyi

31a/6 kendüsi

3.2.3. İşaret Zamirleri

Metnimizden aldığımız işaret zamiri örnekleri şunlardır :

31a/11 şöyle

18b/6 amuñla

9a/9 aña

16b/4 añlara

10b/7 aña

10b/8 aña

5a/2 bu

7a/10 bu

31a/1 bunlarıñ

16a/6 bunuñ

3.2.4. Belirsizlik Zamirleri

Metnimizden aldığımız bazı belirsizlik zamiri örnekleri şunlardır :

3b/11 her şeyiñ

6b/10 her

5b /9 kimseniñ

6a/5 kimse

18a/11 her kaçığı

25b/3 her biri

3.2.5. Soru Zamirleri

56a /8 ne ola

3.3. İyelik Ekleri

Çalışmamıza kaynaklık eden metnin bir tıp metni olması sebebiyle genel olarak üçüncü kişiye seslenen bir üslup benimsenmiştir. Bu nedenle metnimizde 1. ve 2. tekil kişi ekleriyle kullanım çok az görülmektedir. Bu durum ile ilgili metnimizden bazı örnekler ise şöyledir:

1.tekil kişi iyelik eki : 2b/11 gözler+ (i)m + e

3b/8 yüz + (ü)m

3b/8 göz+(ü)m

3b/4 baş+(i)m

3.tekil kişi iyelik eki : 3a/10 göz+ ler+ i+n+ de

3b/3 maķām+ ı+ nı

3b/4 el+i+ni

8b/3 sirāca+ sı

32a/9 hıķm +ı+n+dan

3.4. Çatı Ekleri

Çalışmamıza kaynaklık eden metinde çatı eklerinden yalnızca bir tanesinin günümüz Türkçesinden farklı bir yapı teşkil ettiği görülmektedir. ‘-zUr’ ettirgenlik eki ‘tamzur’- eyleminde karşımıza çıkmaktadır.

5a/12 tamzur-

5a/6 tamzurda

35a/1 tütüzdür- ‘-üz-’ ettirgenlik eki karşımıza çıkan bir başka örnektir.

3.5. Zaman ve Kip Ekleri

Çalışmamıza kaynaklık eden metin bir tıp metni olması sebebiyle zaman ve kip ekleri ve bunlara eklenen şahıs ekleri bakımından fazla çeşitlilik göstermemektedir. Kişi ekleri açısından en çok üçüncü tekil kişi eki kullanıldığı görülmektedir. Zaman ve kip ekleri açısından da en çok geniş zaman ve istek kipi kullanılmıştır. Görülen geçmiş zaman , duyulan geçmiş zaman ,geniş zaman ve emir kipi çekimleri metnimizde kullanılan diğer zaman ve kip çekimleri arasında gösterilebilir.

Görülen geçmiş zaman : Görülen geçmiş zaman eki kurallarına uygun olarak metnimizde /d/ ötümlü sesi ile yazılmıştır. 3a/1 *gel-di* 3a/11 *'arz eyle-di+k* 3b/9 *kıaldır-di*

4b/5 *gör-dü+m* 13a/3 *eyle-di+ler* 13a/2 *de-r+ler-di*

Duyulan Geçmiş Zaman : 3a/4 *ağla-mış+ım* 3a/6 *düş-müş+üm* 9a/8 *ol-un-muş-tur*

13a/2 *kal-mış-dur* 21b/3 *dè-miş-ler*

Geniş Zaman: 11b/11 *buyur-ur* 12a/3 *ol-maz* 18b/7 *çık-ar* 18b/12 *vèr-ür* 18b/12 *èt-er*

19a/2 *git-er-ir* 19a/10 *dè-r-ler* 19a/6 *as-ar-lar* 20a/7 *bul-un-ur* 21a/3 *gel-ür* 21a/10 *kaç-ar*

Geniş Zamanın Şartı : *deş-il-ür ise*

İstek Kipi : Metnimiz bir tıp metni olduğundan bazı tedaviler için tavsiyeler içeren cümlelerde istek kipi gereklilik ve hatta emir anlamlarında da kullanılmıştır. Bu durumla ilgili örnekler şunlardır :

(6) *bu mādān bir mişķāl ve icmege kıābil olacaķ kadar istincāf šu(7) ile ĥalt èdüb tedricile içüreler ve dilçiĝiñ etrāfina* (8) *süreler ĥōş ola sekizinci ĥāssā oldur ki bir ādemiñ* (9) *zūkkāmi olsa yaķub burnını duĥānına đuta kıādir oldıĝı*

İstek kipiyle ilgili diğer örnekler şunlardır:

5b/1 *èt-e-ler* 5a/8 *bul-a* 5b/11 *ķoy-a-lar* 7a/7 *iç-ür-e-ler* 7a/7 *yè-dür-e-ler*

5b/11 *ķoy-a-lar* 26a/8 *süz-e-ler*

Gereklilik Kipi : 32b/13 *çık-ar-malu*

Emir Kipi : 3a/8 *baķ*

Şart Kipi : Metnimizde şart kipiyle ilgili örnekler şunlardır:

5a/11 *vār ise* 5a/9 *aĝrı-sa* 6a/2 *aķ-sa* 9a/11 *ol-sa* 17b/5 *iç-se* 18b/4 *yum-sa* 36a/11 *ķirse-ler*

Birleşik Zamanlı Eylemler : Metnimizde hikāye , rivāyet ve şart olmak üzere üç çeşit birleşik zamanlı eylem çekimi olduğü görülmektedir. Bu konuyla ilgili örnekler ise şöyledir:

-Hikaye Birleşik Zaman : 4a/11 *ey-le-miş-ler-di* 30a/13 *ol-muş-lar idi*

-Rivāyet Birleşik Zaman : 23a/11 *ĝey-er-ler-miş* 23a/11 *dè-r-ler-miş* 30b/3 *èt-er i-miş*

-Şart Birleşik Zaman : 46b/12 *ĝötür-se i-di* 19a/12 *ķo-sa-lar i-di* 19b/8 *bıraķ-sa-lar i-di*

3.6. Birleşik Eylemler

Metnimizde birleşik eylemler et-, eyle-, ol- yardımcı eylemleriyle kurulmuştur. Bu konuyla ilgili metnimizden aldığımız örnekler ise şunlardır:

*26a/2 kabz eder 26a/6 fâ'ide eder 26a/5 kavi eder 26a/11 kat' eder 30a/4 helâk eyledi
31a/8 çāre olmadı*

3.7. İkilemeler

Metnimizde kullanılan ikilemelere ait örneklerden bazıları şunlardır :

11a/3 parça parça 13a/5 başka başka 20b/1 kat kat 27a/12 yāb yāb 26b/4 ayru ayru

3.8. Eylemsiler

Mastar Ekleri

Metnimizde mastar ekleri incelendiğinde Türkiye Türkçesi ile bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bununla ilgili şu örnekler verilebilir :

6b/6 et-mek 9b/7 olmak 19a/2 yemek 26b/3 demek 55b/8 göyünmesini 36a/8 tükürmege

Ortaç Ekleri

Metnimizde ortaç eklerinin kullanımıyla ilgili örnekler şunlardır:

-An : Türkiye Türkçesinden bir farklılık göstermemiştir. *5a /11 agrıyan dişin
19a/9götüren*

-dUK : Metinde en çok kullanılan eylemsilerdendir. *8a/8 dedüğümüz 6a/9 olduğu*

20a/4 yazdığı 61b/8 sızdığını

-AcAk : *8a/2 olacak*

-mAz : *60a/9 yaramaz*

Ulaç Ekleri

Metnimizde Türkiye Türkçesinden farklı olan tek ulaç -mAdIn ulacıdır. Bu durumla ilgili metnimizden şu örnekleri verebiliriz : *69b/10 etmedin 69b/10 almadın*

Metnimizde geçen diğer ulaç ekleri şunlardır :

-Ub : *6a/3 karışdırub 7b/10 açdırub 19b/10 edüb*

-U : *30b/6 dëyü*

-IncA : *9b/3 varınca*

-IcAk : 31b/12 olıcak

METİN

1b

(1)Bismillāhirrah̄manirrah̄īm elh̄amdüli'l-lāhi'l-lezi enzele 'alā 'abidihi'l - kitāb huḍālil muttaḳīn ve şifā (2) ve rah̄metu'l mü'mīn ſenā' – i ma'dūd sipās çehresine ḳonmaz (3)ve h̄amd-ı bī- h̄ad ve ſükr-i bī'ad ol pādīşāha ederem ki noḳşān ve ih̄tilāl (4)eli ānūḡ ḳudret-i dāmenini dutmaz bir baḫşāyendedir ki (5) tār- ı 'ankebūt ile ānūḡ dostuiçün setr ḳıldı ve bir cabbārdır ki (6) halīlliniḡ düşmenini deryāda ḳahr eyledi ve bir gaffārdır ki kemāl-i keremi (7) ile eltāf-ı māla nihāye bunca 'usātıḡ günāhların setr edüb

2a

(1)maḡfıret ve rah̄met rūzi ḳıldı ve bir h̄ekīmdir ki meyl-i h̄ikmet tıḡ-ı (2) rah̄met birle insānıḡ dıde-i başıretin meftuḥ ve ſıne-i pür –küdüretin (3) meşrūḥ edüb mescūd-i melāik ve efdāl-i halāyık ḳıldı.

عَالِيٌّ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَا

(6) ve bir tabībdır ki saḳīm mizāc ve muhtāc'ül-'ilāc ḳularınıḡ (7) ve cemi' emrāz ve 'illetlerine şifā vèrdi.

لِإِنَّا قَالُوا لَئِنْ كُنَّا نَرَى اللَّهَ فَمَا نَرَى لَكُمْ بَعْضَ مَا نَرَى لَكُمْ بَعْضَ مَا نَرَى لَكُمْ بَعْضَ مَا نَرَى

(10) sādāt ve mafhar-ı mevcūdāt merba'- ı lutf u vefā ma'den-i (11) şıdḳ u şafā mu'alā ve müzekki

2b

(1)Muḥammed'ül-Muḫtafā şāa'llāhu ta'ālā 'aleyhi ve'ssellem h̄azretlerinüḡ meşhedi

(2)mutaharralarına ve türbe-yi münevverelerine isār olsun kim ānıḡ (3) risālet-i rüşināsı

žulmet-i ‘ālemi münevver kıldı ve ervāh – 1 (4) ādemi cehilden ve delāletden āzād etti ve šad hezārān (5) rahmet anıñ ālı ešhābı üzerine olsunkim

بِمَقَارِيحِ الْهَدْيِ وَأَمَلْتَنِي وَرَأَيْتَنِي يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَبَعْدَهُ
وَأَلَيْتَ هَذِهِ الرِّسَالَةَ - مُحَمَّدُ بْنُ حَمَزَةَ الْمُغَارِبِيَّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّؤُفِ

(7) Muḥammed bin ḥamzati’l – muḳallebi bi Şemsşddjñ-i Rūmj mehidî’ş- şāmij müvellidi’ş-Şāmijyi’l-sührveredi ve Ebū bekri’ş-şiddiḳ nesben gaffara’llahu lehu veli’şanihi ve li-vālideyye ve li-ecdādihi ve cem’i’l-mü’miñin ve’l-mü’miñatı ve’l-mürseljne ve’l-müslimāt (10) eydür ki (11) günlerde bir gün oturub ‘ilmile meşğulidim nā-gāh gözlerime

3a

(1)uyku geldi galebe-yi ḥābdan ḥālim diger gün oldu melül (2)olub eyitdim ki yā illāhi bu ne gāfletdir ki benim gözlerime ‘arız iken (3) oldu dēriken hemān gözlerimden yāş revān oldu (4) bñ- ihtiyār ve bñ- ḥayret ve’l-ızdırāb ol mikdār ağlamışım ki (5) dā’ire-yi ‘akıldan çıkub mest ü lā-ya’qıl ve med-hüş bñ-hüş (6)olub düşmişem beyne’n-nevm vel’l-yaḳza gördüm ki ḥazret-i resülū’l-lāh šāa’llāhu ‘aleyhi ve’sellem cihār yār-i güzjñ rızvānu’llāhi (8) ta’ālā ‘aleyhim ecma’jñ ile gelüb eyitdi yā Muḥammed’ül-ma’rūf bāḳ (9)Şemsiddjñ çünki ‘aşıḳdur imdi ma’şūḳa (10) vaşıl ol şol yāş kim gözlerimden revān oldu biz ānı (11)dergāh-ı ülūhiyete ‘arz eyledik maḳbūl ḥazret oldu

3b

(1)vār imdi şimden gerü saña berāt-ı müslimi virdik dēyü buyurdu (2) ve ba’dehu Esedu’llāhi’l-gālib ‘Āli ibni Ebi Fālib keremu’llahu vechehu (3) eydür yā resülū’l-lāh Şemsiddjñ ‘aşıḳa maḳamını dañı gösteriñ (4) andan resülū’l-lāh šāa’llāhu ‘aleyhi ve’sellem mübārek elini bāşım (5) üzerine ḳoyduğı ḥinde gözlerimden ḥicāb refi’ olub (6) mekāña ve šāyegün onsekiz biñ ‘ālemi seyrān kıldum ‘aqlım (7) yitürüb ḥayrān-vār ḥazret-i resül ‘aleyhi’l-selāmıñ mübārek (8)ayāğına düşdüm yüzüm gözüm sürdüm mübārek eliyle (9) bāşımı ḳaldırdı üç kere bu lafzıla eyitdi ki bilā teklifj (10) bilā teklifj bilā teklifj didi pes nice zamān ḥicābsız (11)olub yürüdüm ḥaḳāyıḳ-ı eşyāya vāḳıf oldum her şeyiñ

4a

(1)hâkıķatını ve hâsāsını bildüm ba'dehu tavr-ı 'aķla geldim diledim ki (2) hâzret-i resülün

خَيْرَ النَّاسِ مَنْ بَيَّعَ النَّاسَ

hâdiş-i (3) şerîfi fehâsınca dünyada bir teberrük koyam ki her maraża (4)müfîd müslimin müslimâna müstefîd olub bizi hayır (5) du'adan ferâmuş etmeyeler

وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْهِ التَّكْوَانُ

(6) yâ âhi bilgil ve âgâh olğıl ki cesed-i insânı cüd-ı ihsân (7) feyzinden tâb-ı 'aķlıma dūş eyle münevver ve şarâb-ı 'aşķıla (8) maħmer édüb tılsım-ı ism-i 'âzam eden hâķķ-ı ķadîr celle 'anı'l-şeyye (9)ve'l-nażîr ķâlib insânda iki biñ dürlü maraż taķdîr eylemiş (10) biñ dürlüsün ismin ve resmin ve def'in ve 'ilâcıñ hûkemâ (11)ve et-tıbbâ kitâblarında beyân ve 'ayân eylemişlerdir ve biñ (12) dürlüsiniñ ismin ve resmin bilmeyüb def'inde ve 'ilâcında

4b

(1)hâyran ve ser-gerdân ķalmışlardır ol ķadîr ü müte'al ve ķayyum (2)lâ-yezâl celled ķudreteħu yine vafür-ı 'inâyet-i şâmıla ve ķudret-i kâmilelerinden ol oniki biñ dürlü marażada devâ ve şifâ (4) olmağa bu mâ'-ı şerîf ve mutahharî mażhâr ķılmış bu faķîr keşf-i (5) 'âleminde gördüm ki ni'met-i 'użmâya êrdim

بِنِّعْمَتِهِ بِرَأْسِي وَهَذَا رَأْسِي هَدَايَتِي عَنَّا يَتِي أَن لَيْسَتْ
(7)ve bu mâye maddetü'l hâyat deyü âd vêrdim

إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ فَضَّلْتُ خَوَاصِرَ

(9) maddetü'l hâyat hâsâ-yı evvel budur ki kişiniñ dâ'ima bâşı (10) aĝrıĝân olsa bu mâ'-ı mübârekden yârim dirhem ķadarı alub (11) bir sırçalı ķâba ķoyub üzerine bir dirhem hâlis gülâb ķabuķ (12) ķarışdura ba'dehu tırâş olub muħkem ovaraķ bâşına süre

5a

(1)bâşında ne ķadar maraż vârise def' édüb hâlâs ola (2) ve bir dahı budur ki bir kişiniñ gözi aĝrısa veya ķararsa (3) yâhud yaşarsa ve yâhud görmekte za'îf olsa buķuķ (4) dirhem bu mâ'-ı mübârekden alub iki dirhem hâs gül suyu ile (5) halt édüb bir hōş dikine tırâş olub bâşına ovaraķ (6) süre ba'dehu gözine penbe ile bir iki ķatre tamzırda bir ķaç defa'(7) ide gözinde her ne dürlü maraż vârise ise bî- izni'llâhi ta'alâ (8) sîhhat bula hâsâ-yı sâniñbudur ki bir kişiniñ dişi (9) aĝrısa buķuķ dirhem bu mâ'-ı mübârekden bir dirhem gülâb-ı hâs (10)

ile arıřdurub evvelki minvāl üzere bāřına sūre ba'dehu (11) ađrıyan dıřınıñ urūđı dađı vār ise penbe ile icine (12) amzıra urūđı yogısa dıřleriniñ iine ve ařrasına

5b

(1)bir nice kerre bōyle ēdeler bī-'avni'llāhi ta'ālā def' ola hāsāa-yı (2) řāliře oldur ki bir kiřiniñ dıři řararsa yāhūd dıři (3) delik olsa bu mādān alub gūlābıla arıřdurub penbe ile (4) dıřlerine sūrse ve misvākla misvākısa řārūsı gidüb (5) incū gibi ā ola bī-'ināyetu'llāhi ta'ālā hāsāa-yı rābi'a oldur ki (6)bir kimseniñ ađzı oar olsa bu mā'-ı mūbārekden alub (7)ū ađrı gūlābıla hāl ēdüb řabāhıla ā arına bir nice (8) gūn imegi 'ādet ēde bī-'emrul'lāhi ta'ālā def' ola beřinci (9) hāsāa oldur ki bir kimseniñ yūzi ıl olsa hāmāmā vārub (10) bir hōřca terleyüb ıkdıkdān řonra alaca olan yerleriñ (11) üzerine bu mādān birer atre oyalar bir nice defa' minvāl-i (12) meřrūh üzere ēdeler bī-'avnil'lāhi ta'ālā def' ola altıncı

6a

(1)hāsāa oldur ki bir kiřiniñ ulađı icinde cerāhat olub (2) irin asa bir iki atre bu mādān beř altı atre māverd-i hāsıla (3)veyāhūd mūnāsib yāđıla arıřdurub ulađı iine amzıra (4)bir nice kerre ēdeler inřā'llāhu ta'ālā řifā bula yedinci hāsāa (5) oldur ki bir kimseniñ bođazı ađrısa veya dilcik olsa (6) bu mādān bir miřāl ve icmege ābil olacađ adar istincāf řu(7) ile hāl ēdüb tedriicile iureler ve diliđiñ etrāfına (8) sūreler hōř ola sekizinci hāsāa oldur ki bir ādemiñ (9) zūkkāmi olsa yaub burnını duhānına đuta ādir oldıđı (10) deđlı bir iki defa' bōyle ēde bī-'ināyetul'lāhi ta'ālā def' ēde (11) douzuncı hāsāa oldur ki bir kimseniñ 'āzāsında ara (12) yāhūd ā bahā olsa ol kimse evvel muđlāb iūn mūřhil

6b

(1)ice ve tenıye-yi derūn ēde ba'dehu on gūn yāhūd dađı (2) ziyāde bir dirhem bu mādān gūlābıla arıřdurub yā řu ile (3) yā 'asel ile yāhūd řeker řerbetile ice ba'dehu hāmāmā vārub (4) behā olan mavza'ları kiře ile ova tā kim bir hōřca ızara (5)ba'dehu bu ma'-ı mūbārekden üzerine penbe ile sūre ammā vaca'na (6)ve hārāretine řabr ētmek gerekdir ol bahā zā'il ola bī-'avnil'lāhi ta'ālā (7) onuncı hāsāa oldur ki bir kiřide freng zađmeti olsa Āllahumme (8) āhfāz ol kimseniñ evvelā fađd ve hācāmat ēdüb ba'dehu muđlāb (9) řonra mūřhil řerbeti isti'māl ēdüb derūnj ahlātđan (10) ētdikten řonra oniki gūn yā dađı ziyāde

her şabâh (11) âc kıarnına bir mişkâl bu mâ’-ı mübârekeyi içmege kıâbil olacağ (12) değlü şú kıatub ice ve dağı bir cüz’-i mâya üç cüz’ şú

7a

(1)kıarışdurub yâralarıñ üzerine süreler bir iki defa’ (2)ve üç günde bir ĥammâma gireler cümle yâraları žâhirden bâtından (3) def’ ola bı- ‘avnıl’lâhi ta’âlâ onbirinci ĥâśśa oldur ki (4)bir kimse istishâ marazına mübtelâ olsa đalađı büyümekden (5)olur ve ma’yyide şışmekden olur ve fesâdı cigerden ĥâśıl (6) olur şarâb-ı kııśr-ı ahl – hindubâ içüreler ve şarâb-ı dıñarı (7) içüreler ġalıż ve muhtelif tã’amlardan yedüreler lâkin (8) lâtif ve mu’tedil olan tã’amlardan cüz’ice yedüreler (9) lâkin şú icmeye ve ĥammâma girmeye ve şoguklardan şaķınalar (10)şú yerine günde bir mişkâl bu mâ’-ı mübârekeden icmek kıâbil (11) olacağ miğdârı şú ĥalt édüb içüreler ve kıaynamış ıśśı şuya (12) bu mâ’dan vâfur kıatub içüne girüb boğazına değin

7b

(1)otura nice kerre böylece édeler def’ola bı-‘iznil’lâhi ta’âlâ (2)onikinci ĥâśśa budur ki eger bir kışiniñ cesesinde ağrısı (3) yâĥud şızısı olsa minvâl-i meşruĥ üzere kıaynamış (4)şuya bu mâ’dan kıaruşdura taĥammül eyledigi değlü icine (5) girüb boğazına değin cesedini baturub otura bı-(6) ‘inâyetul’lâhi ta’âlâ def’ola onüçüncü ĥâśśa oldur ki bir kimesne (7)cüzzâm marazına mübtelâ olsa (8) bilür âdem vâr ise evvelâ ekĥel tamarından kıân aldura ve bu (9) tamırları bilür üstâd kimse yoğise kıaşđ édüb tamırların (10)âcdurub ve şışe çekdürüb ve bil-cümle demm-i (11) fâsideden pâk édüb ve muğlâb ve müshġil isti’mâl (12) édüb derünını aĥlâtı fâsidden tenkıye étdikden sonra

8a

(1)kıırđ gün yâĥud ziyâde her şabaĥ aç kıarnına bu mâ’-ı mübârekden (2)bir mişkâl alub içmege kıâbil olacağ miğdâr şú ile yâĥud (3) mâ’-ı verd ile kıarışdurub günde bir cümle ‘âzâsına süre (4) lâkin acısına şabr éde ve ekşı ve tuzlulardan ve miğeeye (5) ĥarâret vërür nesneden beğâyet ĥâzer éde ve kıırđ günden (6) sonra ĥammâma vara ol derdden ĥalâś ola bı-‘avnıl’lâhi ta’âlâ (7) ondördüncü ĥâśśa budur ki eger bir kışiniñ bedeninde gicık (8) veyâ temregü olsa veyâ eşbehe žâlik ol kimse bu dedüğimiz (9) minvâl üzere kendünü aĥlât-ı fâsideden pâk étdikden (10) sonra ĥammâma varub muĥkem yunub kışe sürünüb ba’dehu (11) bir cüz’ bu mâ’-ı mübârekden ve iki cüz’ mâ’-ı verd-i ĥâś ĥalt

8b

(1)édüb şabâh aç ƣarnına içüb bir iki defa' édeler ħalās (2) ola onüçünci ħāsśa oldur ki bir kişiniñ bedeninde işler (3) yarāsı olsa veyāħud sirācası olsa bu mā'-ı mübarekden (4) günde bir mişƣāl alub şu ile ƣarışdurub aç ƣarnına içüb (5) ve bir cüz' mā'-ı mübarekden iki cüz' mā'-verd ƣatub penbe ile (6) alub yāranıñ veyā sırācanıñ üzerine süreler bir nice (7) defa'édeler bî-'izni'llāhi ta'ālā def' ola onaltıncı ħāsśa (8) bir kişiniñ üzerinde tā'ün belürdigi gibi yigirmidört (9) sâ'at geçüb yüregine tēşir etmezden evvel ƣān aldurub (10) ve bir mişƣāl kāfūrî šahĥ édüb iki mişƣāl bu mā'-ı mübarekden (11) içmege mümkün olacaƣ miğdārı şu ile yāħūd mā'-verd ile

9a

(1)ƣarışdurub içe altı yedi ƣat el āyāsı bezi bu mā' (2) mübarekeye batırub tā'ün belürdigi maħale uralar bir sâ'at (3) miğdārı tura anı ƣaldırub penbe édeler lākin tā'ünün (4) yeri ƣabƣara ola ve bā'dehu her šabāh birer mişƣāl bu mā'dan (5) vech-i meşrūh üzere içe ve eger ƣāraları deşilür ise (6) her bir ƣāra üzerine bu mā'dan birer ƣatre ƣoya ħarāret ile (7) ƣuruduğça yine ƣoyalar içeriye ve taşraya te'şir édüb (8) def'ola kerrātıla tecrübe olunmuşdur meger kim ecel-i müsemması (9)erişmiş ola aña çāre yoƣdur ontokuzuncı ħāsśa (10) budur ki bir kimseyi ısıtma tutsa yāħūd ħummā-yı muħriƣaya (11) mübtelā olsa günde bir dirhem bu mā'-ı mübarekden vech-i meşrūh (12) üzere éde ılıcaƣ şu ile aç ƣarnına içe birƣaç defa' éde

9b

(1)inşā'allahu rahman ħalās bula onsekizinci ħāsśa budur ki (2) bir kişinin ƣuvveti olmayub ģāyetle lāğar ve za'if olmaya (3) ol kimse her ay yeni olduğça evvelinden onbeşine varınca aç (4) ƣarnına bu mādan buçuk dirhem şeker şerbeti ile isti'māl éde (5) ģāyetde mücerredür ondoƣuzuncu ħāsśa budur ki bir kişiniñ (6) yüregi aƣrısā veyāħūd defā'yetle sancu tutsa bir vechle (7) ħalās olmaƣ mümkün olmasa bu mādan bir mişƣālvech-i meşrūh (8) üzere ıssı şu ile ħalt édüb isti'māl éde bî- 'avni'llāhi (9) ħalās ola yirminci ħāsśa budur ki bir kişiniñ yüreginde ħarāreti olsa bir mişƣāl bu mādan minvāl-i

meşrûh üzere (11) şu ile yâ şeker şerbet ile içe hârâreti def' ola bî- 'izni'llâhi ta'âlâ (12) yirmibirinci hâssa budur ki bir kişinin çarnında soğlucan ve ğayrı

10a

(1)hâyvânatdan sâkin olub elem vërse ol kişi minvâl-i sâbık (2) üzere bu mâl-ı mübârekden bir mişkâl ve üç mişkâl şu veyâhüd (3) şeker şerbeti ile her sâbâh içmeğe bir iki kerre 'âdet edinse (4) bî- izni'llâhi ta'âlâ yirmiikinci hâssa budur ki bir kişinin çarnında tatar kurdu olub dâ'imâ zahmet (5) vërse her sâbâh bir mişkâl bu mâ'-ı mübârekeden ıssı şu ile (7) yâhüd şeker şerbetiyle hâlt édüb etse def' ola (8) yirmiüçüncü hâssa budur ki bir kişinin bevâsır zahmeti olsa (9) beş gün yâhüd ziyâdece bu mâ'-ı mübârekeden minvâl üzere (10) isti'mâl édüb etse ve mağ'adınığ etrâfında meme gibi (11) siğıller vâr ise etrâfına penbe ile tamzıra altı yedi kerrede (12) inşâ'llâhu ta'âlâ def'olub şifâ bula mücerrebdür yimidördünc

10b

(1)hâssa oldur ki bir kişinin sidüğü yolunda tâş tursa (2) bu mâ'-ı mübârekeden günde bir dirhem şu bile hâlt édüb (3) içe bî- izni'llâhi ta'âlâ def'ola yirmibeşinci hâssa budur ki (4) bir kimse niğriş zahmetine mübtelâ olsa evvelâ muğlâb-ı müşhil (5) isti'mâl édüb ba'dehu bir üstâda ihtikân êtdürüb tenkıye-yi (6) derün eyleye ve sağ ve solunda olan büselik tamarlarından kân (7) aldırıp ânı bilür âdem bilür âdem yoğise niğrisiğ etrâfına sülük yapışdırub ba'dehu şişe çekdüre andan soğra yigirmi (9) gün yâhüd ziyâdece bu mâ'-ı mübârekden günde aç çarnına birer (10) mişkâl şu le yâhüd şerbetile isti'mâl êde bî- 'inâyetullâhi ta'âlâ (11) def'ola yigirmi altıncı hâssa budur ki bir kişinin başı (12) kel olsa hâmmâma varub başını tırâş êtdürüb arafı sâbünıla

11a

(1)muhkem yuyub hâmmâmdan çıkdığdan soğra bu cüz'-i mâ'dan alub ve üç (2) cüz' mâverd-i hâlis hâlt édüb penbe içinde ısladub kel olan (3) yerlere parça parça yapışduralar iki üç defa' ederler ise bî-(4) 'avni'llâhi ta'âlâ hâlâs olub yerinde kemâkân tüyler bite yigirmi yedinci hâssa oldur ki bir kişinin başında yâ ğayrı yerinde kıl bitmese (6) bir dirhem bu mâ'-ı şerifden ve iki dirhem üzüm ağacı suyula hâlt (7) édüb ol kıl bitmeyen yeri bir hōş tırâş eyleyüb hâmmâmda (8) pāk yuyub kışe ile muhkem ovalar ve bu mâ'-ı

mahlûtüdan süreler (9) lâkin bir iki defa' édeler matlûb hâsıl ola bî-'avni'llâhi ta'âlâ (10) yigirmisekinci hâsâa budur ki bir kimseye māl-ı hulya galebe étse (11) eger keşret kıandan ise bāş tamarından yāhūd kıayfāl tamarından

11b

(1)kân alalar ve eger keşret sevdādan ise sūrincārı güneş (2) öñine bulût gibi hâ'il olur 'aklı perākende éder illā tenkıye-yi (3) dimağ édüb ba'dehu tenkıyeyi derün édeler andan sonra bu mā'-ı (4) mübārekden günde birer mişkāl vech-i meşrüh üzere ıssı şu ile (5) yāhūd şerbetile içmegi 'ādet eylese birkaç güne degin ve dahı (6) bir cüz'mādan ve iki cüz'māverd ile kıarışdırub tırāşdan sonra bāşına sürmegi birkaç defā' 'ādet edine ve nice (8) gün tuzlı ve galız ve muhālif ta'am yemeye defi'ola (9) yigirmidokıuzuncı hâsâa budur ki bir kışinin nisyānı gālib (10) olsa ol keşret-i 'isyāndan olur (11) nitekim hāzret-i resül-i Ekrem sa'lallāhu 'aleyhi ve-sellem buyurur

12a

فَتِ الْعِلْمِ النَّسِيَانِ وَاصِلِ النَّسِيَانِ مِنَ الْوَصِيَاَتِ

(2) şadaқа resülullāh eger balğamdan ise ol kışi müşhil isti'māl (3) édüb derününü tenkıye éde ba'dehu günde bir kerre bir mişkāl (4) bu mā'-ı mübārekeden minvāl-i meşrüh ıssı şu ile kıarışdırub (5) sabāhda kıable'l iftār birkaç gün isti'māl éde ve eger (6) keşret 'isyāndan ise süre-yi fātihāyı bu mā'-ı şerif ile (7) bir yeşil sırçalı çanağa yazub ve māverd-i hās ile (8)hāl édüb içe bî-'izni'llāhi ta'âlā defi'ola otuzuncı (8) hâsâa budur ki bir kışinin bedeni kisve-yi marāzdan 'āri (10) ve asabānı ve uruķına ahlāt ve dem-i fāsıd cāri olmadan (11) bil külliye cesed-i şihhat üzere iken Ebi Tālib keremu'lāhu

وَجَهْدُ حَضْرَتِكَ يَا تَابِتُ كَادَ الْبَيْتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْتُمُ

12b

كَلْبَلَةٌ وَبِحَتِّ وَبِشَرِّبِ الدَّوَاكِلِ سَنَةً فَوَلِي فُحْوَا سِبْجَةَ

(2)'alil olub bu mā'-ı şerifi isti'māl eylese asla bedeninde (3)emrāzdan bir maraza mübtelā olmaz ve cemi' 'ömründe marāz ne idügin (4) bilmeye bî-'ināyetu'llāhi ta'âlā (5)sancu için bu āyet-i kerimeyi füncān içüne yaza içüreler (6)bismillahirrahmanirrahim

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَسَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى فَقُلْ يُنْفَعُوا وَيُجْعَلُوا
خَاتَمًا صَفِيحًا لَا تَرْمِي فِيهَا عُجُجًا وَلَا امْتًا بِرِشْرَابِ نَجْوَةٍ

(8) bir turāb tencere (9)içine iki vakiye şu koyub beş dirhem kırmızı iki dirhem çoğan bir dirhem lutr bir çekirdek şāb (10) çoğanı kıyınması bir sa'at kırmızı bir sa'at lutr rub' sa'at (11) fā'ide-yi 'azıme bir kimse tuzlu balğama mübtelā olsa biş kez tecrübe olunmuşdur hatta bu fakirin bāşına gelüb yigirmisekiz yıl

13a

(1)Firengistāna düşüb hekimler 'aciz kalmışdır üç aya varmaz (2) helāk olur derlerdi ba'dehu bir gece hāzret-i Hızır 'aleyhisselam (3) vaqı'anda görüb bu eczaları bana tā'lim eylediler(4) yigirmi dirhem ferfiyün otuz dirhem maštākı otuz dirhem sināmeki otuz dirhem sükker yüzyigirmi dirhem 'asel-i muşaffı (5)başka başka şahk édüb elekden geçirüb bir yere cem' edeler(6) ba'dehu hāl édüb 'asel-i muşaffıyı kıvam vèrdikden sonra cümle (7) eczaları 'asel içine katarlar ma'cun edeler aḥşam ve şabāh (8)onar dirhem isti'māl edeler on güne degin arasın (9)kesmeyeler bir perhiz yokdur ammā ederse 'ālādır ekşi ve tuzlu yemeyeler (10)on güne degin isti'māl edeler oniki günden sonra bir hālî (11) yerde oturub takāz edeler insāniş karnında (12) ne hāsıl olurmuş göreler ve bu nushā-yı şerifeyi bir kimseden

13b

(1)dirig etmeyeler hāzret-i Hızır 'aleyhisselam'ın vaśsiyetidir bu dahı (2) hāyzdan kalmış 'avrata eger demi' fāsideden kân çıbanı žuhūr ederse (3) kükürt üç dirhem rāvend-i çinî dört dirhem şeker onbeş dirhem (4) bir yere koyub şuhūf edeler şabāh aḥşām bir kaşık isti'māl édüb (5)ekşi ve tuzlu ve balık ve şıgır etiyemeyeler bunlardan perhiz edeler (6)ve bu ma'cun karnında olan renci def' eder (7) ve kabzı def' eder ve mülayim eder inkıbāza mübtela olan ekil yemek edeler tabi'atı (8) leyinet üzere tutalar ve çok nafi' müşāhede olur kabzı bevāsırı olanı kat' eder (9) terkib budur oniki dirhem emlec oniki dirhem kabilî kabuğı oniki dirhem kara helile oniki dirhem sārı helile (10) hind sa'iri bu eczaları bir yere katub dögeler yigirmi dirhem muql-azrak (11) oniki dirhem bezr-i kerefiş oniki dirhem darçinî yigirmi dirhem tatlu bādem yağı üç ağı keffi alınmış 'asel-i(12) rūmiyle ma'cun üb her şabāh iki dirhem miqdarı ekil eyleyeler mübārekden

14a

MÜBĀREKDEN HĀBB-I ÖKSÜRÜK

(2)rubb-i sūs beş dirhem tohm-ı haşhāş beş dirhem tohm-ı hıyār beş dirhem tohm-ı karbūz (3) on dirhem şeker beş dirhem kabuğı çıkmış bādam zamıg-ı ‘arabî beş dirhem keşira beş dirhem anjšūn (4) beş dirhem tohm-ı hınnā beş dirhem tohm-ı bŷy evvel zamıg-ı ‘arabiye ısladub bir gece dura (5) ve keşirāyı dahı zamıg ile bir gece ısladub dura ve bu eczāları (6)muhkem dögüb ince elekden eleyüb bir yere cem’ edüb zamıg ve keşirā (7)şuyı ile yoğurub nohūddan büyücek habbla eyleyüb üçer(8) yā dörder beşe varınca ekil eyleyeler lākin ekşilerden perhiz edeler (9) bu ma’cun bedene kuvvet verir ve balgamı kat’ eder (10) ve ağız kokusun giderir ve ağız şuyın def’ eder (11) ve sākın eder ve bevāsırı dahı kat’ eder ve şehveti ziyāde (12)eder hāsıl-ı kelām bu ma’cunu ekil eden kişi tabibe muhtāc olmaz

14b

(1)günde üç dirhem kadarı ekil eyleyeler tertib budur ki zıkr olunur (2) otuz dirhem günlük iki dirhem tohm-ı kerefiş otuz dirhem hāviç yedi dirhem tohm-ı rāziyāne altı dirhem maştaki (3) otuz dirhem ferfiyūn on dirhem kişniç iki ağır yāhūd üç ağır ‘asel-i kıvāma (4)getirüb ma’cun edeler tuzlu balgam için (5) yüz dirhem sināmeki yigirmibeş dirhem çörek otu yigirmibeş rāziyāne tohmu on dirhem maştaki onaltı dirhem rāvend-i cıñi(6) dār-ı filfil bir yana yüz dirhem anjšūn katalar ve bu eczāları muhkem (7) dögüb ince elekden geçirüb bir vakıyye-yi rumî bal ile ma’cun (8) edüb sabāh ve aḥşām cevz-i buvvā kadarı ekil edeler ne kadar (9) eski tuzlu balgam var ise def’ ola bî-izni’llāhi ta’ālā (10)ğāyet mücerredir ammā ekil ederken tuzludan ve ekşilerden (11) perhiz edeler gāyet mücerredir fā’ide-yi tuzludan ve ekşilerden

15a

(1)on dirhem şabr-ı uskūturî beş dirhem çekirdegi çıkmış kara kıru üzüm iki dirhem sināmeki yaprağı (2) bir dirhem günlük bu mezkūreleri muhkem dögüb ba’dehu mezkūr kara kıru üzümü (3)yine muhkem dögüb pek halt ola ba’dehu nohūd kadarı (4) habblar edüb sabāh bir iki dānesin ekil eyleyeler aḥşām yatacağ (5) vakit kezālik ekil eyleyeler ammā ekşiden ve yavludan ve tuzlu (6) nesnelerden perhiz edeler defi’ ola inşa’llāhu ta’ālā (7) gāyet mücerredür sā’ir emrāza dahı nafi’ eder gāflet olunmaya

ĤABB-I MÜSHİL

(8) beş dirhem kābili kabuğı beş dirhem eftimūn beş dirhem sināmeki yaprağı beş dirhem besbāyec (9)beş dirhem kırmızı gül yaprağı beş dirhem şabr-ı uskūturî beş dirhem

havlincān beş dirhem türbūd-ü tavīl (10) dört dirhem zāmıġ-ı ‘arabi ol zāmıġı ısladub ve bu bu eczāları muhkem dögüb (11) bu su ile yoġurub ceviz kadar hablar edüb günde yedi dānesin

15b

(1) ekil eyleyeler mücerrebdır

HABB-I KĀBİZ

(2) dört dirhem günlük dört dirhem kırdaş kāmı dört dirhem cılār dört dirhem māzı dört dirhem afyōn üç dirhem za’firān (3) dört dirhem sumāk dört dirhem kırı nār kırbuġı beş dirhem haşhāş tohhumı beş dirhem zāmıġ-ı ‘arabi üç dirhem cevz-i bevā (4) bu eczāları muhkem sahk edürübve zāmıġ-ı ‘arabi ısladub su ile (5) kırışdurub biber kırdarı habblar edüb günde yedi dāne (7) ekil eyleyeler ishāli defi’ ola bı- izni’llāhi ta’ālā

KICIK İÇÜN

(7) dört dirhem kırbağ dört dirhem biber dört dirhem zencār dört dirhem kır boya dört dirhem kırbrıt bu eczāları (8) muhkem sahk edüb sārı yaġ ile yaġlana hāsā-yı ġaribe (9) Āhmed bn yūsuf el-Tıġāřı eder ki altıyüz otuz tarihinde (10) diyār-ı mısırda şerif Cevheri derler bir kimse var idi cevāhir (11) ‘ilmini ziyāde bilüb dā’imā diyār-ı mısırda hīndistāna vārır (12) gelürdi ol rivāyet edüb der ki ehl-i hind derler ki bir ādemiñ

16a

(1) bir ādemiñ yāqūt olsa idi ol ādem ‘ömri zamānda (2) çekmege kırdir olmadıġı kemānı yanında yāqūt olduġı zamān çeker (3) ve dahı yāqutı bir kimse ġāyet şusız olduġı zamān aġzına (4) kırta şusuzluġı geçer veyā yāqutı sahk edüb kıranfıl (5) ile yeseler kıralbe ferah verür hafākānı def’ eder zümürd (6) bununı tabiy’atında ihtilāf vardır ba’zılar hār yābisidir (7) ve ba’zılar bārid yābisdir demişler zehir yemiş ādeme üç(8) arpa aġrı zümürdi sahk edüb içürseler zehriñ zararı (9) def’ ola zümürdün hāsāsındadır sara’zahmetinden mübtelā (10) olan kırı zümürden hātem kırınsa anın sara’ı def’ olur (11) ve dahı zümürden hātemi kırınan ādemiñ yanına zehirli hayvān (12) gelmez arestodan rivāyet olunur ki kendi

16b

(1)zamânında hîzmet eylediği pâdişâhlara vaşîyyet eder ki şehzâdeler (2) doğduğu zamân boyunlarına boncuğ yerine zümrüd aşmağ gerekdir (3) tâ kim anlar şara' zahmetinden emin olub ve tâ'ün dahı isâbet (4) etmeye ve dahı anlara zehirli hâyvân zafer bulmaya ehl-i tecrîbe(5) dërler ki yılân zümrüdi gördüğü gibi kör olur (6) la'li bununı tabiyya'tı mu'tedildir balıhşân badahşân dërler (7) ol vilâyetden gelür evlâd-ı 'cem lâmi hâzif edüb yerine (8) dâl getirüb badahşân dërler eyüsine la'l-i bed hışâni (9) dërler ma'ruf olan oldur la'liñ levni yâkuta beñzer (10) lâkin yâkut levni buña gâlibdir eger bir kimseniñ parmağında (11) yigirmi arpa ağrı la'lden yüzük tâşı edüb kendü yanında (12) götürse idi ol kimse çorkulu düş görmeye hâssâ la'liñ

17a

(1)la'liñ hâssâsındadır ki eger bir hâyvân dişini la'liñ çok götürse (2) idi eger hâyvân nâtiğdir ve ğayrı nâtiğdir şehvet cimâ'yâsı (3) hâreketi gelüb erkeğine tâlib olub anıñ içindir ki hâatunlar (4) la'li ekşer zamânda penbe içine koyub hîfz edeler yanlarında (5) âz götüreler zeberced bununı tabi'atı bârid yâbisdir (6) şekilde zümrüde beñzer ammâ levni bir miğdâr beyâza mâ'ildir (7) zümrüdün hâssâsı bundan çokdur lâkin zebercedde (8)bir hâssâ vardır ki zümrüde ol hâssâ yokdur hâssâ (9) zebercedi hamr içine qosalar idi hamırın keyfiyetini tebdil edüb (10) sahk eder eger zebercedi dâniğ miğdârını sahk edüb (11) içseler qalbe kuvvet verüb gözün nûrını ziyâde eyler (12) ancak bununı tabi'atı mu'tedildir bürüdete mâ'ildir incüye

17b

(1)çok nazar eylemek gönülde olan ğamı def eder incüyi ma'cuna (2) katub yeseler ve cem' qalbi ve hafaqâni ve vesveseyi def eder (3) ammâ qavuga zarar eder maslahi mercan kökidir perüze (4) bununı tabi'atı bâmird yâbisdir eger bir kimse bir miğdâr perüzeyi (5)içse ba'de aña zehir yedürseler kâr eylemez eger 'akreb (6) sokan ademe içürseler zehrini def eder hâssâ (7)Ahmed Tiğâşi eder kitâbda yazar ki mülk-ü 'acem ekşer zamânda (8) parmaqlarında perüzei hâtemini gidermezlerdi ve dahı i'tikad (9) edüb dërler ki perüze götüren adem katilden emîn olur (10) zira bir adem görmedikki katil olub parmağında perüze (11) hâtem buluna anuqündür ki sâ'ir cevhere nisbetile perüze (12) ziyâde ragbet edüb başlarında ve tâclarında götürürler

18a

(1)hikāyet ederler ki eger kendiniñ dañı olmazsa yanında olan (2) refîkından alub hâsmına muķābîl olub ‘aķıķ bunun (3) tabi’atıhâr yābısdır ammā ataşa yanmıñınıñ tabi’atı bārid (4) yābısdır bu ‘aķikiñ envā’ı çoķdur ammā ammā eyüsi bilād-ı yemende (5) ve dañı sevāhîl baħr-i rūmiyyeden gelendir ‘aķıkden hâtem götürmek (6) faķri izāle edüb ķalbe ferāħ vērir nitekim hâzret-i peyğamber (7) aleyhi’sellām buyururlar kim

عَلَّمَ السَّالِمَ بَوَدُّرَكِمَ وَصَحَّتُوا بِالْعَقِيْقِ فَاجَهَ تَعْنَى الْعَقِيْقِ

(8)ya’ni ‘aķıķ yüzük taķıñız zıra taħķıķa ‘aķıķ faķri ifnā’ (9) edüb faķiri ignā eder ‘aķıķde üç hâslet vardır (10) vardır evvelkisi ‘aķıķ götüren ādem hâsmına cevāb vērirken (11) cevābdan ‘aciz olmaya ikinci hâsşa ‘aķıķi her ķanğı ‘uzvundan (12) ķān aķarsa sühületle münķatı’ ola üçüncü hâsşa ‘aķıķ götürer

18b

(1)ādeminiñ dişleri ‘illetden emiñ ola billūr bunun (2) tabi’atı bārd yābısdır kaçan kim bir maħalde şu bulunmayub ādem (3) ğāyet şuşasa büllūru ağızı içine koyub dudaların (4) yumsa susuzlığı keser eger büllūru güneşe ķarşı tutub (5) muķābelesine ķav veyā penbe ķosalar āniñ ziyāsından (6) āteş peydā olub penbeyi yaķar çaķmaķ fāşı yerine isti’māl (7) edeler ve büllūru demüre ursalar āteş çıkar hâsşa (8) sinek büllürdan kaçub üstüne ķonmaz mercān (9) bunun tabi’atı bārid yābısdır eger mercānı yāķub dişleriñ (10) dibine sürseler dişleriñ etini perkēdüb ķānını keser (11) eger mercān kökiyle yusalar dişleri beyāz (12) edüb cilā vērür ve ķuvvetin ziyāde eder eger mercānı

19a

(1)saħķ edüb içseler hafaķānını def’ edüb talāķda (2) olan ‘illetleri giderir mercānı sūfūf edüb yemek (3) ķān tükürmegi keser beyāz mercān cümle zehirli ve zararlı (4)ħayvān şokmasını ve mercānı şara’ (5) tutan ademiñ boynuna āsā ķosalar şara’yı giderir (6) anuñçündürkim oğlancıķları boğazına aşarlar (7) yeşim bunun tabi’atı bārid yābısdır Cālinūs hēķim (8) eder mi’deniñ üstüne hāricden yeşim āsā ķosan (9) mi’de ağırsın giderir def’ eder hâsşa yeşim götürer (10) ādeme yıldırım işābet eylemez hatta dērler ki bir şehre çoķ (11) çoķ yıldırım düşse ol şehirde bir mināre gibi bir mîl (12) yabub ‘alem yerine yeşim ķosalar idi bî-emrullāhi ta’ālā

19b

(1)ol saneme aśla śā'iķa isābet  tmeye Őib (2) bunun ũabi'atı ruũ bete ũaribd r bu bir t şdir ki (3) yeŐime m Őabiĥd r yemen diy rından gel r l kin yeŐimden (4) yumuŐaĥdır her ne levn isterlerse boyanmaĥ ũ bildir (5) p d-1 zehir bunun ũabi'atı i'tid l  zere dir c mle (6) zehirleri def'  der p d-1 zehrin v c d-1 ins na teŐiri Őuĥa (7) beņzer ki bir buĥar iĥine bir Őu  oyub iĥine bir iki d ne za'fir n (8) teli bıraĥsalar idi za'fir niņ rengi Őuya  ıķub (9) nice boyarsa p d-1 zehr daĥı v c d-1 ins nı c mle ' z sını (10)  yle teŐir  d b zehriņ z r rını isl ĥ  der (11) p d-1 zehir mutlaķa zehriņ teŐirini ibt l  d b isl ĥ (12)  den tiry ķa d rler amm  halk iĥinde ma'r f olan p d- 1 zehir

20a

(1)p d-1 zehir  c  ısım  zere dir biri ma'denidir ma'deni olan (2) zehirleri def'  der bir  ısmı b d-1 zehriņ neb tıdır neb ti olan (3) zehirleri def'  der ve bir  ısmı ĥayv nidir ve ĥayv ndan ĥ sıl (4) zehirleri def'  der amm  Aĥmed Tiĥ Ői d r ki yazdıĥı  zere (5) p d-1 zehir iki sınıfdır bir sınıfı ĥayv ni bir sınıfı ma'denidir (6) ma'deni olan sınıfı m sil etr findan diy r-1  inden gel r (7) z mred ma'deninde daĥı bulunur bunun eŐnafi ve elv ni  oĥdur (8) s rı olur yeşil olur  ķ daĥı olur her levinden bulunur (9) amm  zehir def'  tmede  uvveti za'ĥdir ey si ĥayv ni sidir (10) bu bir t şdir ki ĥ yetle ĥ fif olub s ruya (11) m il olur ve ĥ yetle gevşek olur ĥatta el ile

20b

(1)ķırmaĥ ũ bildir Őoĥan gibi  at  at olub yumurta (2)  abuĥı gibi Őoyulur t cc rlardan ba'zılar p d-1 zehri ĥayv nisi (3) Cil n vilayetinden bir cins yılanıņ boynuzındandır d rler (4) amm  bu nevi' az bulunur p d-1 zehriņ ey si taĥ keĥisinden (5) bulunandır ĥ kem  d rler ki p d-1 zehriņ bulunan taĥ keĥisiniņ (6) bir zam n olur ki g nli zehirli ĥayv n eti yemek ister (7) v rub buldıĥı yerde yılan ve zehirli ĥayv n Şol  adar (8) yer ki cemi' ' z sına zehir teşir  d b ol ĥ ret ile (9) b d-1 zehir andan ĥ sıl olur amm   anĥı 'uzvından ĥ sıl (10) olduĥı iĥtil fd r bunda  c  avil vardır evvelkisi (11) oldur ki bir taĥ keĥisi yılanı Şol  adar yer kim cemi' ' z sında (12) giĥiŐmek peyd  olub bir vechile def' etmege  adir olmaz  hir

21a

(1) hir c mle ' z sını Şuya batırub hem n g zlerini taşrada (2) alıķoyub ol zam n gevdesinden ĥ sıl olan ĥ retten (3) y Őı buĥ rından g z nden gel r aķar ol g z nden

ağan yāş (4) gözünüñ buhārlarından tonub pād-ı zehir andan hāsıl olur (5) gāh olur ki hārāreti ziyāde olmağıla gözlerini suya (6) batırub nefes almağ için taşrada hemān burnı qalur (7) ol zamānda bād-ı zehir burnunuñ deliklerinden hāsıl olur (8) dērlēr hēkim Veyskūrīdus ēder ki bu hayvān suya batdığı (9) boynuzları taşrada qalur anıçün boynuzlarını buhūr (10) eyledikleri mavza'a zehirli hayvān yaqın gelmeyüb qaçar (11) eger qoqusu kendüye yetişüb qaçmaya qādir olmazsa (12) fi'l-hāl helāq olur ikinci qavl bād-ı zehir tağ keçsiniñ (13) yüreginde olur bu qavl İbn-i cemi'niñ qavlidür

21b

(1)aslı yoqdur üçüncü qavil meşānede tāş hāsıl (2) olduğı gibi bād-ı zehir dağı tağ keçisiniñ ödi içinde (3) hāsıl olur dēmişler bu qavil sıhhatine cümleden qarībdır (4) zıra sığırınğ ödinden hāsıl olan haraza dağı böyledir (5) bād-ı zehr yılān yēyen maymūnda dağı olur dēr hāsısa (6) bād-ı zehriñ hāsıssındandır ki cümle zehirleri def' ēder (7) ammā ğayrı tiryāqlar böyle degildir zıra anlarınğ her biri (8) bir cins zehre ve her biri bir tabi'ata mahsūsdur ammā bād-ı zehir (9) mübārek ve mümtazdır zıra her tabi'ata nafi've her (10) ve her zehre nafi'dir zıra kim anlar gibi bil-kuvvat degildür (11) bil-hāsısdır bād-ı zehirden üç arpa ağıri isti'māl eylemek (12) gerekdir zehri bedenden bil-küllıye iħrāc zararını def' ēde böyle (13) mübārek hācer olmaz zıra hemān bu hāsısa yēter kim cümle et-tıbbā ittifaq' edüb dērlēr kim

22a

(1)dērlēr kim üç arpa ağıri bād-ı zehir vücūd- ı insānda olan (2) zehir her ne maqūşe zehir olursa olsun hatta tā'ūnuğ (3) zehrini bile ibtāl ēder rūh-ı mevte isābet eylemekden (4) hıfz' ēder dēmişler

فَتَبَاذِلُوا اللَّهَ الْعَزِيزَ الْحَكِيمَ

(5) bu faşıl dağı mutlakā libāsa muta'lık olan eşyāniñ (6) tabi'atlarınğ ve vücūd-ı insāna olan fā'ideleri beyān(7) ēder panbuq bununğ tabi'atı hār-ı yābisdür tülbend(8) gömlek giymek ādemiñ gevedesini ıssı tutar her ne deñlü (9) ince ve yumuşaq olursa ol qadar latif olur şāhibül'(10) minhāc ēder ki eger pamuqdan hāsıl olan haşın (11) olub ğalıż olursa bedeni arıqladır mizācı (12) hārāret üzere olan ādeme tülben gömlek ve dağı

22b

(1) ziyāde pamuklı esbāb geymek zarar eder meger ki altına (2) ketān bezinden astār edeler veyāhūd kaftān içinde (3) olan pamuğı ketānla qarışdurub koyalar ketān (4) bununı tabi'atı bārid yābisdirammā ketenden olan esbābın (5) tabi'atı hāreket ve bürüdete mu'tedildir yaz günlerinde münāsib (6) olan tōn ve gömlek ketān bezinden olmağı gerekdir eyüsi (7) gāyet yumuşak olandır bedeninin hāreketini tebdil eder bir kimse (8) ziyāde semiz olmağıla ısıtmasa aña gerekdir ki kışın çırpılan (9) ketān bezinden gömlek geyüb yazın çırpılmamış bezden (10) gömlek geye zıra çırpılmamış bezden gömlek geyen arıklar (11) ve geymek dağı arıkladır hāriş bununı tabi'atı mu'tedildir (12) hāreketi yağındır pamuk gibi ādemiñ gevedesinde olmağıla

23a

(1) gevedesin kızdırmaz ve dağı hāriş geymek ādemiñ gevedesinde (2) bit olmağıla olur kalbe ve ruha kuvvet verüb ferah getirür (3) dimağa kuvvet verüb ādemi semirdür āniñçündür ki hātunlar (4) bürüncek gömlek geyer eger pamuk ile alt olunub andan (5) bir kaftān etseler idi tabi'atı bürüdet üzere olan (6) ādeme ziyāde fā'ide eder kutni ve kadife böyledir (7) pamuk ile hāriş muhtelit olduğu için kocalınca derler (8) hikāyet aksa- yı mağribde bir şehir vardır ki gāyetle havası (9) sovuğı olub halkın dağı tabi'atı bürüdet üzere (10) olmağıla kaftānlarının yüzünü içeri tarafa geyüb astārını (11) taşra geyerler imiş anlardan su'al eden ādeme derlermiş (12) hāriş geymekden murādını bürüdetden hıfz etmektir

23b

(1) yoksa taşrada olduğundan ne fā'ide hāsıl olur (2) hāsısa şahibü'l minhac eder ki şarı hārişden kuşak (3) kuşanmağı ādemiñ belini şed edüb cima'a kuvvet verir (4) kakım bununı tabi'atı mu'tedildir hāreketi qarışdır semerkand (5) diyārından gelür kakım kürk geymek tabi'atı mu'tedil olana (6) ve dağı taze yigitlere muvāfiđdur ammā koca kişilere ve hāsta (7) mizac olan ādemlere eyü degildir sincāb bununı (8) tabi'atı şahibü'l minhac der ki semmūra kıyas ile bārid (9) ratbdır ammā kütüb-ü tıbbın ekşerinde mu'tedildir demişler (10) ve dağı kakımdan ıssıdur demişler hāsısa mizacına eyüdür (11) bāhuşüş çiçek çıkararak çocuklara sincāb geymek nāfi'dir (12) semmür bununı tabi'atı cümle kürklerden ıssıdur ve mu'tad olmayan (13) olmayan taze yigitlere semmür geymek zarar edüb kanlarını yağar

24a

(1)yağar ammā ķōca ādemlere nāfi'dir balgāmdan olan naķrīs (2) zaĥmetine dāfi'dir zerdāve ve daĥı saņsār kūrķide bōyledir (3) tabi'atta semmūr gibidūr cılķafa bununı tabi'atı ĥār yābisdir (4) ve cem'i mefāsılı def' eder ve daĥı birinç bevāsırı def' eder (5) yigitlere cılķafa kūrķ geymek zararlıdır ammā ihtiyār ve ķōca (6) ādemlere nāfi'dir vaşak bununı tabi'atı ĥār yābisdir (7)lākin ĥarāreti semmūrdan āzdır bedeni ķızdırub ķuvvet-i (8) cimā'ayayı taĥrīk eder arķa ađrısına nāfi'dir bōgrekde (9) ve meşānede olan bārideyi dāfi'dur maĥrūru'l- mizāc aķ olan (10) ādemiņ cesediņi ķızdırub zarar eder vaşak geymegi (11) ādet eden ādemler bavāsır zaĥmetinden emiņ olur (12) bu fasıl daĥı saņ ve şaķāl kıllarını tiz bitirub uzūn (13) eden mūrekkeb devālarıņ beyāniņdadır bu şu kim saņ ve şaķāl

24b

(1)kıllarını mūlāyim edub tēz uzadır gerekdir ki beş dirhem (2) defne toĥumu ve beş dirhem çōrek otu iki dirhem 'ūd-ı hindī (3) cūmlesini saĥķ edub iki fincān şu ile nısfī ķalınca ķāynadalar (4) ba'dehu āteşden indürub suyunu süzeler beş çekirdek misk (5) ezferī saĥķ edub ol şuyunı iķine ķatalar her şabāĥ (6) tarağı ol şuya batırub şaķālını anuĥla tarayalar kılları (7) tēz bitirub gāyet uzun ve siyāh eyler bir şu daĥı (8) saņ ve şaķāl kılların uzun eder onbeş dirhem bāzī (9) üç dirhem kıızıl ĥardal beş dirhem yanmış bezr-i siyāvuşān (10) ve gül cūmlesini ikiyüz dirhem şu iķinde nısfī ķalınca (11) ķaynadub ba'dehu pāk süzüb şaķālını taradıķda iķine (12) batırub taraya saņ ve şaķāl kıllarını uzadır mūcerrebdir (13) ma'cūn-ı 'āzam eski iķ ağrısına ziyāde nāfi'dir

25a

(1)ve zaĥir iķün ve bevāsır iķün ve ishāl-i ķadīm ve za'afi-ı (2) mi'de ve şovuklara nāfi'dir cend-i bādester efyūn ve mi'a-yı sāfila (3) ve bezr-i benc ve mūrri-sāfi ve filfil ve maştakī ve za'firān ve nān ĥuvāĥ (4) veyāĥūd bedel-i egir keĥribār ve asārūn her birinden on dirhem (5) bir miķdār ketān ve bir miķdār kūrās ve muķl ve ĥelīlec ve esved- i muķli (6) her birinden onar dirhem kimyūn müddir muķli kırķ dirhem bunları bir yere (7) getirub keffī alınmış bāl ile yođuralar şerbeti bir findıķ ola ma'cūn (8) şirāz vaca'i-mefāsıla nāfi'dür surincān oniki mişķāl kebere kōki (9) dār-ı filfil dize-yi kirmāni birer mişķāl nişādır nemek -i tayfiti nemek-i nān (10) keffī deryā sūnbül zencebīl birer dirhem dōgub eleyüb edviyye (11) ķadar 'asel-i muşaffī ile ma'cūn edeler şerbeti üç dirhem ola ma'cūn şara' (12) efyūn aķırķarĥā ve besfāyic ustuhūtūs bunları beraber dōge (13) eleye çekirdegi ķıķmış kıızıl üzüm ile ĥalt eyleyeler tā'amdan evvel

25b

(1)findık kadar yeye bir hefteye dek halās eder ma'cün- ı ferāh dārçın (2) beş dirhem basbāse üç dirhem cevz-i bevvā on dirhem anisün üç dirhem qāranfıl (3) üç dirhem zencebıl üç dirhem behmen-i ebyāz behmen-i aḥmār her birinden (4) ikişer dirhem kebābe qakūla-yı şavır dār-ı filfil üçer dirhem za'firān (5) altı dirhem rukn-ı 'āzam elli dirhem bu edviyeler kadar balla ma'cün edeler (6) gıdāsı ceviz kadar edeler ma'cün-ı fancānūs şarı helile belile (7) kabilī āmula şu'd şaytarāc her birinden otuz dirhem torağ otu (8) gendene toḥmu her birinden dörder dirhem demür poḥı yüzer dirhem dögeler ve qarışduralar (9) ma'cün edeler ḥācet olduqda üçer dirhem yeyeler sevdā ḥabbı (10) gāriqūn bir mişkāl eftimūn qara helile ve ḥācer-i ermeni bunları yarımşar (11) dirhem bu edviyyeleri dögüb qıvāma gelmiş sükkerile yā şarāb-ı nilüfer ile (12)yoğuralar bādam yağıyla ḥab edeler ḥācet olduqda isti'māl edeler (13) haftada bir kerre yeyeler nār şarābı ya'ni ekşi ve tatlu nār bārid ve

26a

(1)ve yābisdür ya'ni qurudur ve şuvuqdur şafrāyı qāt' ma'deyi qavı eder (2) tabi'atı qabzeder baş agrısın giderir daḥı şusızlıgın giderir (3) terkibi budur ekşi nār tatlu nā şuyun qarışdura na'ne ile qāynadalar (4) ba'dehu keffın alalar süzüb sükker ile qıvāma getüreler isti'māl edeler (5) şarāb-ı hindübā ma'deyi qavı eder çerkerdegi süddeleri açar ḥummāya (6) fā'ide eder terkibi altmış dirhemdir kāsni otuzaltı dirhem yine kasni (7) şuyı toḥmıyla qaynadalar süzeler yüz dirhem gül şuyı yüz drhem kāsni (8) şuyı şıqub ince bezden süzeler yüz dirhem sükker ile qıvāma (9) getüreler çallāb bedene 'ažim kuvvet getirür sükkeri şu ile qaynadalar (10) qıvāma gelmegi yaqın olduqda üç sükker kadar gül şuyı qatub qıvāma (11) getüreler şarāb-ı usül balgamı qat' eder süddeyi açar yeli taḥlil (12) eder kāsni qabı rāziyāne qabı kirefıs dibi her birinden otuz dirhem (13) kebere dibi qabı onbeş dirhem çerkerdegi çıqmış qurı üzüm (14) kırq dirhem rāziyāne toḥmı kāsni toḥmı anisün her birinden yigirmi dirhem

26b

(1)qaynadub süzeler beşyüz dirhem bāl ile sükker ile (2) qıvāma getirüb isti'māl edeler ma'cün-ı mülükı ya'ni (3) padışāhlar ma'cünü demek olur maştakı beş dirhem (4) anisün

toħmı on dirhem bādem beş dirhem ayru ayru (5) dögeler biribirine atalar ānısün beş dirhem rāziyāne (6) beş dirhem gül şuyuyla ısladub āynadalar ve daħı yigirmibeş (7) dirhem sükkeri ol gül şuyuyla alāb ēde bir buuk dirhem (8) za'firān atalar şerbeti bir buuk dirhem ola iki dirhem (9) ğāyet müshıldür ma'cün cevāriş-i müferrih zencebıl dārin(10) aranfıl cevz-i bevvā besbāse dār-ı filfil her birinden beşer (11) dirhem efyün dōrt dirhem ayru ayru dögeler cevāriş (12) ēdeler ğāyet nāfi'dür ayva cevārişi ayvayı alub (13) rendeden geüre ba'dehu tencereye şu oya pişüresin tā ki

27a

(1)tā ki ħal olunca ba'dehu ayırub şāfı ēdeler pişdikde (2) üstüne atalar vāma getüreler taviyet-i ma'de için nāfi'dür (3) ağā avunı perverdesi böyledir ki avunı alub abın (4) şuya dilim dilim doğrayalar tuzlu şu ile ısladalar (5) biraç gün dura ba'dehu ıkaralar iki üç gün tatlu (6)şuya oyalar tā ki yumuşaq ola ba'dehu indire bāl (7) şerbetiyle ma'an aynadalar pişüb gene bāl içine oyalar (8) yine bir midār aynadalar ıvāma geldikde isti'māl ēdeler (9) aba perverdesi ābağı dili dilim doğrayalar veyāħūd (10) rendeden geüreler sehilce şu ile aynadalar bir pāk (11) sepet içine oyalarşuyı gide andan sonra keffı alınmış (12) bāl ile yāb yāb aynadalar tā ki pişe sehilce ala (13) sonra za'firān oya ve daħı haşlanmış bādem atalar

27b

(1)eyüdür ba'dehu soğududan sonra biraz sükkar osalar pek (2) eyüdür sonra isit'māl ēdeler egir perverdesi egir (3) eyüsi etlü ola şu ile ısladalarbiraç gün dura ba'dehu (4) ıkaralar tatlu şuya oya tuzı gide sonra acısı (5) gitmediyse gül şuyı şāf ēdüb anıqla biraz aynadalar (6) ve şu içinde dura her gün iki kerre şuyın değişdüre isti'māl ēdeler ma'cün- ı benefşe fā'idesi (7) tā ki acısı gide ba'dehu keffı alınmış balıla pişüreler ıvāma getüreler (8) isti'māl ēdeler ma'cün- benefşe fā'idesi gülbe şeker gibidir (9) 'ameli budur benefşe yüz dirhem pāk ola sükkar ikiyüz (10) dirhem ola benefşeyi ğāyet ovalar biraç gün perverde (11) ola ma'cün-ı źelmisk ciger ağrısına ve sovu ma'deye (12) nāfi' verir bāş ağrısın giderir ma'deyi aar yeli (13) taħlıl ēder ħālís misk seljhe sünbül-i hindı

28a

(1)sādic-i hindî arūluḡ çıntıyāne her birinden ikişer (2) dirhem za'fırān ve kimyōn ve kerefiş tohmı ve şakız her birinden (3) bucuḡ dirhem bu edviyyeleri dōgüb eleyeler üç edviyye (4) ḡadar keffi alınmış bāl ile ma'cūn ēdeler ma'cūn – ı müşhil şafrāya (5) nāfi' vērİR yüz dirhem sükker yüz dirhem gül sıuyı beş dirhem (6) kızıl şandal maştakî bir dirhem bunları dōgeler pişüre (7) ma'cūn ēdeler mizācı yumuşak kişiyeye beş dirhem mizācı (8) ḡatı ādeme yed dirhem ma'cūn- müşhil maştakî ḡaranfıl (9) zencebıl filfil cevz-i bevva her birinden iki dirhem şakmūniyā (10) on iki dirhem celābıla yāhūd bāl ile ma'cūn ēdeler (11) şerbeti iki dirhemden ola ḡabb-ı ayāriç-i fayḡara maştakî (12) asarūn za'fırān dārçin her birinden beşer dirhem (13) mecmu'ınıḡ islāḡ olmuş şabr ḡoyalar ḡabb olunursa

28b

(1)ne güzel eger şerbet olunursa iki dirhem bir gece yeye (2) daḡı iki geceye dek yemeye nāfi'dir 'aḡimdir ḡabb-ı ḡoḡıyā (3) mücerrebdır rāvend- i çinî iki mişḡāl mürri- i sāfi' yigirmi dirhem (4) zıbaḡ elli dirhem ḡām ibrişim elli dirhem şehdāne ḡünlük yigirmi dirhem (5) şabr otuz dirhem zerdeçüb yigirmi dirhem sināmeki maḡmūde islāḡ (6) ola altı dirhem şakız onbeş dirhem ḡarnıtūḡ üç dirhem türbūd (7) elli dirhem ḡāriḡūn on dirhem ḡanzāl beş dāne eftimūn on dirhem (8) helile yigirmi dirhem belile yigirmi dirhem besfāyic on dirhem rūsūniye (9) iki dirhem jıvayı öldüreler bir ḡaşıḡ miḡdārı limon sıuyuyla muḡkem (10) saḡḡ ēdeler mecmū' ḡadarḡarışdurular şabāḡ aç ḡarnına ikişer dāne (11) yeyeler yedi ḡünde nāfi' ḡörülür ammā ḡırḡ ḡün perḡiz üzere ola (12) keçi eti ve peynir ve soḡan ve ekşi ve yemişler yemeye nāfi'dir ḡoḡıyā (13) bir dirhem sināmeki 'aḡırḡarḡā ḡünlük her birinden

29a

(1)zıbaḡ toḡuz dirhem sülūmen bir dirhem ıssı sıuyıla ḡarışdurular ḡabb (2) ēdeler ve isti'māl ēdeler tendürt ādem ise sülūmen üç dirhem bir dāne (3) şabāḡ ve iki dāne aḡşām yeyeler ḡabbül' şara' dimaḡ ve ma'deyi ve ḡayrı 'āzāyı (4) şafrādan ve balḡamdan ve sevdādan ārıdar ve cemi' mefāsıla nafi' vērİR (5) ḡāriḡūn bir mişḡāl şabr- ı uşḡutürü bir dirhem kābilî ve rāvend- i çinî (6) her birinden bucuḡ dirhem muḡl-ı azrāḡ ve şakız ve kızıl gül her birinden (7) rub' dirhem bu edviyyeleri dōgeler şarāb- ı usūlıla yā bālıla (8) tatlu bādem yaḡıyla yapalar ḡabb ki şafrāyı giderir ḡāriḡūn (9) bir mişḡāl rāvend- i çinî bir dirhem şabr ve helile bir bucuḡ dirhem kızıl gül (10) şakız her birinden rub' dirhem islāḡ olmuş maḡmūde iki çekirdek (11) benefşe bucuḡ dirhem bu edviyyeleri dōgüb ḡıyār-ı şenbe bālı ile yoḡura (12) ḡabb ēdeler nāfi'dir bu faşıl daḡı mekūlāta müte'allı münāfi

beyânındadır (13) mâst ya'ni yoğurt tabî' sũdtabî' gibidr āğuz dañı sũd (14) mişâlidir geç hażm olunur bāl ile yemek gerekdir peynîr-i ter ya'ni tâze (15) peynîr bârid ve ratıbdur âdemi semirdir balğam tevellũd eder tabî'atı nerm eder

29b

(1)peynîr-i huşk ya'ni çatı peynîr ğalıždir tabî'atı kabz eder geç hażm (2) olurnur peynîr-i nemek-zede ya'ni tuzlu peynîr hâr yâbisdur geç hażm olur (3) ve şusadır ve ahlâtı yandurur ve ma'deye ziyândır ve arıqladır ve şafrâya (4) tevellũd eder bāb- 1 fevâkih ya'ni yemişler incîr hâr-ı ratıbdır semirdür (5) ve tabî'atı nerm eder sũrmeye ve göze fâ'ide eder balğamı pişîrür ammâ şafrâ (6) tevellũd eder çok yemek endām gicisine eyü degil ve âdemde kehle hâsıl (7) eder ve karnına yel tevellũd eder engür-ı sefîd ya'ni âķ üzüm hâr ve ratıbdır (8) tabî'atı ner eder tuffâh semirdür ve meni'yi ziyâde eder feammâ kabuğı (9) yemelü degildür engür- ı siyâh ya'ni kara üzüm hârdır rutûbeti azdır ma'deye (10) ve cigere kuvvet verir ğurre bârid ve yâbisdur çatı' şafrâ eder ve şusuzlığı (11) kandırur ve eyüsi mâ'deye ve cigere fâ'ide eder ve istifrâ'yı ve ğaşıyânı (12) def' eder ve tabî'atı kabz eder hurmâ hâr-ı ratıbdur bârid ma'deye (13) fâ'ide eder ve bâş ağırsını tevellũd eder ve kânı yandırur ve çereb ve giciki (14) def' eder ve meni'yi ziyâde eder tũt-ı siyâh turş ya'ni ekşi kara tũt bârid

30a

(1)ve dañı hârezm vilâyetinde zinâ çok olurdu ribâ ve žulm anda fâş (2) oldu niçekim bunlara nebî geldi da'vet etti imâna gelmediler (3) Āllâhu ta'âlâ yüzeli fersah yeri üç pâre şehr ile yere geçirüb (4)helâķ eyledi ve dañı ķâsrıl' fîl sebep anda üzerinden 'uķâb (5) geçmezdi 'imâretlerin yüceliginden çoğı la'l-i yâķũt zeberced (6) her cevherden anda vâridi Āllâhu ta'âlâ atalara anlara beş peyğamber (7) gönderdi beşini dañı öldürdiler Āllâhu ta'âlâ anlara hışm etti (8) yerden acı kara şu kaynadı mecmũ' ğarķ eyledi anlara hışm edũb (9) ve dañı kavşiler dẽrler bir yer vâridi žulm ve fıķı hâdden aşurmuşlar (10) dı bir ğün hâķķ ta'âlâ anlara hışm edũb bir 'ažim zelzele oldu (11) kırķaltı bin kişi yere geçti dört fersah yer ile hiç ma'lũm olmadı (12) kim ķanğı yerdir ve dañı lũt peyğamber zamânında ol ķâvm-i livâta ile (13) meşhũr olmuşlar idi hâķķ ta'âlâ lũt peyğamberi gönderdi kim anları

30b

(1)ol yaramaz işden men'ède anların hîkâyeti bu idi kim ol şehriñ (2) halkı bağ işlerdi şehriñ oğlancıklar dâ'im bağa girüb tarâc (3) eder imiş yine 'âciz kaldı bir gün şeytân 'aleyhi'l-lâne (4) bunlara gelüb eyitdi eger bunları yeñelim derseniz bağlarda bulduñuz (5) yıf'aldılar eyle eyitdiler buldukların yağmaladılar şeytân- ı la'ın bu işi (6) bunlara lezîz gösterdi iş bu imiş dëyü içlerinde bu imiş fâş (7) oldu şöyle kim oğlan 'avratlardan mergüb oldu hâkķ ta'âlâ (8) lûtı bunlara vèridi ne kadar kim lût peygamber kim bunları men'ède gördi (9) çäre olub men'ède medî dañı ziyâde hârîs oldılar lût peygamber (10) 'aleyhis'selâm hâkķ ta'âlâ hâzretine şikâyet etdi hâkķ ta'âlâ eyitdi (11) yâ lût ben anlara 'azâb gönderem hâkķ ta'âlâ ferîştehler gönderdi (12) güzel oğlan sûretinde gelüb lût peygambere konuķ oldılar lût (13)eyitdi kândan gelür siz bu zâlimler içine kanda gider siz dëdi

31a

(1)bunların önlerine ta'am getürdi bunlar yemediler lût 'aleyhis'selâm (2) korķdı bunları oğrı sandı bunlar eyitdiler yâ nebül'lâh bizden (3) korķma kim biz yemekden içmekden beriyüz lût 'aleyhis'selâm bildi kim ferîstahlardır (4) lûtun bir 'avrâtı vardı münâfîka idi çârın başına aldı (5) ol kâvme geldi eyitdi görün erimi sizi oğlandan men'eder (6) kendüsi hûb oğlanlar ile sohbetedir anlar dañı işidüb lûtun (7) kapusına geldiler bu oğlanları bize vèr dëdiler lût 'aleyhis'selâm eyitdi gelin 'afv eyledi konuğumuzdur dëyü gördi çäre olmadı üzerine (9) depindiler kapuyı urup utmaķ istediler ferîstahlar eyitdiler yâ lût (10) sen ayrıl gör kim hâkķ emriyle biz bunlara neyleriz pes ol yeri (11) kaldırdıñar şehr ile tâ kim göge yakın erdi hatta kim horüz avâzın (12) melekler işitdi şöyle kim gâfil iken kimse bilmedi eydürler bir çanâķ (13) şu içimi tolu bir zerre dökülmedi çünkim kaldırdılar dañı bāşı

31b

(1)aşağa döndürdiler bunca halk ve şehr helâķ oldu (2) yerinden acı tuzlu şu çıkdı şimdi beytül muķaddesin altında (3) gâvri dërler gerek tağıla kutsî halîl tağının mâbeyninde bir acı (4) deñizdir menfa'atsiz içinden kâraca kanâdlu kuşcu ğazlar çıkar âdemin (5) başına üşerler idi dërler ki lûtı kimsenelerin ol yaramaz efâ'linin (6) eşerindedir efvâhide vâr kim gece olcaķ lûtı kimseleri ada bir ağırlar (7) imiş dërler ammâ bir biz dañı buña şahîhdir dëriz zirâ kim bu aśşahdur etâ (8) ehli kim fevd olucak kabre koyarlar birkaç günden sonra

(1)olsalar ānıñ etrāfindan yeri qazarlar tā kim çıkarmağa yakın ola (2) aña bir ip taqarlar bir ucuna gelüb bağlarlar ırāqdan kelbe etmek (3) gösterirler gelüb çekinür ol çıkar kelb düşer ölür zirā ot (4)çıkdığı gibi ibr kerre āh étse gerek ol āhı kim işidürse ölür (5) ol otıñ şekli ādem şeklindedir eli ayağı burnı kulağı qāşı (6) gözi var ve ‘avrat saçı gibi saçı vardır ānıñ hāsıyyeti (7) oldur ki gāyetde şirinlikdür kime degerse de ardınca uyar (8) kesilmez şimdiki zamānānıñ hekimleri bir köki bulurlar ādem şekli (9)yañarlar sünbül-i rümîden sâç dēyü taqarlar odur dēyü (10) satarlar bir dañı saqanqūr balığı kim ol ādem zādede olmaz (11) ol bir balıqdır seksen yāşında pır eline alsa onbeş yāşında (12) yigit qıvāmını bulur eger yēse hod kendüyi yinemez tācimāa’ (13) etmeyince ol balıq deryā-yı muhît içre qūh-ı qāfa yakın cezirelerde

33b

(1)olur vaq’aya uğramış gibi gerek ki anda düşe eli aña ère (2) eger sağ çıkarsa götüre begler hazinesine ère şimdiki hekimler (3) qaytā dèrler bir küm içinde bir köy vardır mısrdan şama gelür (4) yolda gāzze ile mısır arasındadır etrāfi kumdır ol qüm içinde (5) bir keler olur aña qüm keleri dèrler hekimler varırlar ol perk (6) ‘arabına nesne vèirler ol keler gāyetde yügrük olur varırlar anı (7) tutarlar şkanqūr dēyü satarlar dañı qaranfıl qanda biter kimse bilmez (8) ol hāsıl olduğı yerde hindustānda gece ile et qorlar (9) ertesı et girmiş yerine qaranfıl bulurlar dañı nārçıl dèrler (10) hindüstān qozıdur üzerine şu dökerseñ süd olur (11) qozdan sıqarlar nārdeng olur dañı rāvend-i çinı kim vardır (12) dögseler kebāb olmuş etiñ üzerine ekseler tāze et olur (13) ve dañı hindüstān qozu qabından urganlar ederler gemiyi ānıñla bağlarlar

34a

(1)bağlarlar anda dem olmaz mülāhıt ceziresinde olur efā (2)yüc dèrler bir āğaç vardır ırakdan ādem baqsa insān (3) bileğine beñzer her kim ānı qoparsa ölür anı dañı ebrū-yı şanem gibi (4) çıkarırlar kelıye muhtācdır çünkim yerinden qopa içinden tolu (5) turfa dökülür qanğı evde ānı yaqılsalar cāzuluq kār qılmaya (6) ve dañı bādrenbūya kim aña oğul otı dèrler ol üç nevi’dir (7) biriniñ yaprağı uvaq olur qoqusı turıñ qoqusı gibi olur eger evvel bahār ayında tohmından ve yaprağından qurudub (9) biz beze bağlasalar cebinde götürseler her kim ānı göre ayrılmaya (10) gāyetde şirinlikdür qanda gide sözi maqbül ola gönli ferāhlığı (11) gitmeye faşl bizim sözümüz hod otlardan ‘acāyiblerin beyān (12) etmekdir ammā birāz hāsıyyetleriñ beyān edelim bādrenbūnuñ

34b

(1)hâşiyeti oldur kim her kim anı isiti'mâl etse yürek oynamasın (2) giderir ve gönli gâyetde ferâh êde andan mazmaza êtseler diş (3) ağruların gidere yaprağını natrūnlasalar bađırsāk çibānların (4) gidere ve zıyyık-ı nefese fā'ide bendükşelere ursalar ağrısını (5) gidere súyın içseler gâyet ferâh êde balgāmı ve sevdāyı gidere (6) ağız koğusını hūb êde dimağı ma'deyi cigeri kavı êder (7) ağır bassā fā'ide êder tā'amı hađm êder ma'de şguduğına (8) fā'ide eyler papadya gevde süstligine fā'de êder 'āzā ağrularına (9) eyüdir iç veremlerine eyüdir giderir ahlātı latif êder (10) kavuğ tāşını tağıdır kaynadub súyın içseler yelleri (11) tağıdır kulunc ve ciger ağrısına fā'ide êder köki süddeleri (12) açar şovuğdan bāş ağrısına fā'ide êder súyın içseler (13) bedeni ārıdır tütsi êtseler nāzlıya fā'ide êder gözi ağran

35a

(1)boğusına dutsa eyü êder kulağa tütüzdürse kurd(2)ların gidere şarū ākhuvān 'avrat anı eline alsa oğlanığ (3) bırađā bir evde tütüzdürseler ol eve yılān ve çiyān gelmeye (4) kaynadub súyın içseler kUSDura súyın eve şaçalar (5) sişek turmaya yađu êdüb zekere ursalar kıvām vere (6) şıķub dişe sürseler ağrısına fā'ide êder burna tamzursalar (7) diş ağrısına fā'ide êde balgāmı indire kökini hanāzıre (8) uralar giderir 'avrat şāfi götürse hāmile ola müferrihdür (9) yürece kuvvet vrür pirinç bir kişi dā'im pirinç yese 'ömrü uzun (10) ola yumādın yese meni'yi tēz inzāl olmasun gidere şārulugı (11) gidere ammā ayruğ nesne yemeye eger keçi südiyle pişirüb (12) şeker katub yēseler bedeni semürde meni'yi ziyāde êde koyun (13) şığır südi galıż eyler hađm etdirmez ķarđa dölegi bunun

35b

(1)isti'māli otığ kökidir pāre kökini döğüb şıķub (2) maħmüdeye ķatsalar burnuna bir iki tamlā tamzursalar ammā şakınalar (3) beynine zarār gelmeye ne ķadar şovuğ şular ağıda bāşını pāk êde ammā (4) nice kerre êde eger yumurta ķadar döğüb zeyt yağıyla súyın (5) hūķne êtseler yelden balgāmı güçle çeke indüre eger ferve yer tavşānı (6) bütünce bir çölmege koyub göyündseler külini ol güne değin (7) günde iki dirhem yēseler bögrekde kavuğda yürekde olan tāşı (8) gidere asārūn kedi otı derler yedi mişķāl içürseler bāl (9) şerbeti ile 'ırķu'n-nisāya ve süddeleri açar hāyızı dağı açar bögrek (10) ve boğaz ağruların ve yelleri giderir göze çekseler kavı êder (11) bāl ile yeseler talaķ ķatılıđına eyüdür ve

meni'yi ziyâde eder kavî (12) éde günde bir dirhemini iki dirhem şekerle yéseler ma'de şovukluğun gidere

36a

(1)gidere ustuhutüs süddeleri açar ahlâtı lâtif eder (2) gözi cilâlandırır dimağı arıdur göğüs ağrısın gidere üç (3) dirhemini sirkengübün ile içseler sevdâyı balgamı ishâl eder māl-ı (4) hulyâyı giderür iki dirhem kitre kazub yéseler dimağı gâyetle arıdur bālıla burnuna tamlatsalar dimağı gâyetle tenkıye eder (6) istiftâh mu'tedildür şorbası koyuca pişürseler arça (7) ağrısın giderür igi yumuşadur çanı şafrâyı sâkın eder (8) kâvurması sıtmaya fâ'ide eder mersin yemişi kân tükürmege kâvuğ (9) göyünmesine eyüdür ma'deyi dañı eyü eyler yemişin pişürüb şuyın aq (10) kıllarda dürtsele kararada yemişini ve yaprağını kâynadub içine (11) girseler rahim ve maq'ad çıkmasına fâ'ide eder ol şuyla başını (12) yuya çonağı ve sigilleriñ gidere çurı yaprağını döğüb

36b

(1)dişe süreler dişi muhkem éde şuyını çulağa tãmzursalar (2) irini gidere yemişi ma'deyi kâvuğı kavî eder hafkâna dañı eyüdür (3) deve dikenini sirke ile ısladub yéseler gâyet fâ'idelidür (4) akhuvân papadyanıñ nevi'dür dört dirhemini sirkengübün ile (5) yâ tüz ile içseler balgamı ve şafrâdan olan zahmeti kavuğda ve (6) bögrekde olan taşı giderür çaynadub şuyın içseler (7) galiz yelleri ve süddeleri açar ishâl eder yaş iken şuyın zekere (8) dürtse kavî éde hâyaya sekirdene dökseler cimâ'a kuvvet (9) vürür emlec ma'deyi kavî eder bevâsıra fâ'ide eyler başa ve göze (10) fâ'ide eyler sinjiri kuvvetlü eyler şü ile ıslatsalar üç kez göze tãmzursalar (11) aqın gidere ısırgân dikenini tohmunu üzüm şuyıyla çaynadub içseler (12) cimâ'a kavî eder galize hıtları öniñden çıkara bāl şerbet ile tohmunu

37a

(1)tohmını çaynadub içseler ziyyiku'n- nefese fâ'ide eder arpa ile pişirüb (2) içseler göğüsde yaramaz hıltı gidere tohmın döğüb bālıla (3) zekere dürtsele kavî éde günde bir dirhem isti'mâl etseler (4) kavuğda olan taşı gidere anisün meşhürdur sidügi (5) yöridür yelleri sürer ağrıları açar isitskâya fâ'ide eder (6) artuğ hıtları giderür iştiñâyı cimâ' eyler talağı ve çiger (7) süddelerin açar ma'deyi kavî eder rahimden aqan kân başı (8) giderür çaynadub içseler çarın çurdun öldürür buñuruna (9) çursalar nezleye fâ'ide eder gök süsen

añ benefşe dañı (10) dërler hoş çoķulu olur ahlâtı latîf êder gögüs balĝamını (11) giderür yedi dirhem in bâl ile şâf êdüb ‘avrat tutunsa (12) evvelâ oĝlanı çıkarur baķla pişirüb yêseler baĝırśaķ aĝrılarına

37b

(1)fâ’ide êder şuyun doņuzun içi yaĝıyla nıķrıse sürseler (2) fâ’ide êder bişirüb yemek âdemi semirdür velî geç ölür yaramaz (3) düşler gösterir badicân şol ma’deye eyüdür ki ta’âmı (4) istifrâĝ êde velî bâşa göze yaramazdır ammâ talaķ ve ciger süddelerin (5) açar ebvâtına üç dirhem in içseler sidigi yörîde ķavukķda olan (6) tâşı çıkara kızdura hıltı latîf êde baldırı ķara ķaynadub (7) şuyın içse sidük tutulmasına fâ’ide êde ve yelmeşük ahlâta (8) ve ķavukķdaĝı tâşa ve ķan tükürmege fâ’ide êder baņ toħmı sıķub (9) göze çekseler yâşını ve aĝını ve aĝrısını gidere ķulaĝa dañı tamzursalar (10) aĝrısını gidere hâşhâş toħmıyla ve mâû’l kırâtıla içseler nâzleye (11) ve öksürüge ve rahimden aķan ķara fâ’ide êde ve tâze yapaĝını (12) döĝüb aĝran yere ursalar sâkin êde behmen yaķu êdüb naķrıse fâ’ide

38a

(1)fâ’ide êder ve ķalbi ķavî êder hâfaķâna eyüdür cimâ’yı ziyâde etdürür (2) bûzeydân nıķrıse ve mafşallar aĝrısına ve sovuķ hâstalıkıara (3) ve ĝalîż hıltı ve cimâ’ ķavîdür püş –ı derbendî gül şuyıyla (4) ezüb bâşına ve alınına sürseler aĝrısını gidere nıķrıse beĝâyet (5) fâ’ide êder it üzümüyle şâf êdeler nıķrıse eyüdür şamân (6) üzerine yatmayalar buĝday şamânı ķaynadub üşüyen ayaĝa (7) uralar yaĝıla şamânıla dañı eyüdür ve âķ ķılları yusalar ķara êde (8) incir aĝacı yemişi pilürdeki gibi şmânın baķlanın tütüzdürseler (9) yemişini dökmeye terengübün aĝır hesteliklerine eyüdür tabî’atı yumuşa (10) ķdır ısıtmalar eyüdür demir hindü şusamaĝa ma’nidür şusız (11) lıĝı keser şafrâya ve ısıtmalara altmış dirhem ķaynadub içseler ķâlbi (12) ferâh êder göynümüş ahlâtı ishâl êder şart balıĝı etini yemek yılân

38b

(1)yılân şoķsa fâ’ide êder ķudüz it talasa bunı yaķu êdeler (2) eyüdür tenükâr dërler diş dibine sürseler ķurdlarıņ kıra etleriņ (3) muħkem êde aĝrısını giderüb ârida şarımśaķ namâzboza eyüdür (4) ma’deyi ķurıdur bevlî yörîdür eski ķibânıara ve ma’de aĝrısına (5) ve mafşallara ve nıķrıse ve ırķu’n – nisâya ve ķulunca ve tuzlı balĝamîden (6) olan şusızlıĝa ve arķa aĝrısına ve cimâ’a eyüdür ve sovuķ (7) mizâclıya eyüdür eski öksürüĝü

giderür ve āvāzı açar (8) soğançıĝ yēseler balĝamiden pişürüb yēseler göĝsü yumuşadur (9) darıyı qavurub aĝrır yerlere ursalar fā’ide éder etmeki qābizdur (10) süd ile pişürseler süst endāma eyüdüdür yağla yemek içi yumşadur (11) peyniri yāş iken yemek eyüdüdür tuzlusu şusadur çok yemek (12) tāş bitürür balĝam éder sonra bāl yeyeler yüzerlik ĝalıż ahlātı (13) sidükle çıkarur balla saĥk édüb tāvuk ödün ‘za’firān ile rāziyāne

39a

(1)rāziyāne şuyıyla qatub göze çekseler cilā vere namāz bozı (2) kırar saĥk étmedin üç dirhem yēseler göĝsüden öykenden yelmeşük (3) ahlātı giderür ısladub şuyın içseler qānı şāfı éde (4) evet yemesi bāş çekzindirür ammā beden şovukluĝun giderür on (5) geceye dek bucuq mişkāl yatacaq vaqt saĥk étmedin yuta andan (6) yata ırqu’n –nisāya eyüdüdür mücerredür biber toĥmı qaynadub bālā (7) qatsalar içseler yaramaz ahlātı giderür yumuşadur evet (8) çok yemeyeler bāş aĝridur evet balĝama yeledü süddeye eyüdüdür (9) ebeĝümece yemek ma’deye yaramazdur ĥuqne etseler rahim maq’ada fā’ide (10) éder içi yumuşadur toĥmın yemek göĝsü ve öyken ve qavuk iriligine (11) yapraĝın pişürüb yēseler quru öksürüĝe eyüdüdür ĥardāl (12) ahlātı laţif éder balĝamı qurudur ĥardāl yemek cemi’ ‘āzadan

39b

(1)rutübeti giderür döĝüb bālā qarışdurub alnına uralar (2) nezleye eyüdüdür bāl ile yēseler öksürüĝe eyüdüdür tuzla yemek (3) balĝamı giderür tütsü etseler yılān turmaya şuyın qulaĝa (4) tamzursalar aĝrısın gidere dişe dürtseler eyü éde çok (5) yemek ĝam getirür ma’deye yaramazdur ĥaşĥaş qaynadub bālā (6) qatub qıvām édüb lu’uq etseler öksürüĝe artuq ahlātā (7) fā’ide éde eger ĥaşĥāş berāber-i büy ile pişürüb gül şuyıyla (8) göz aĝrısına uralar eyüdüdür dilkü taşaĝı ĝāyet muqavvıdüdür elle (9) tutmaqısa ĥod beĝāyet fā’ide éder saĥankürın bedelidir (10) zeyte bıraĝub isti’māl etseler zekerı qıvāma getirür ĥatmı toĥmı (11) kökini şarāb ile pişürüb yēseler ĝalıż ahlātı eride ‘ırqu’n –nisāya (12) baĝırsaq çibānlarına ve ditremeye eyüdüdür yapraĝını zeytle (13) qarışdurub od yanıĝına ve aĝulu cānavar ısırdıĝına fā’ide éder

40a

(1)éder qulcan quluncı ekşi gegirmegi gidere hażmı qavı éder cimā’a (2) quvvetdir dā’im aĝızda tutsa cimā’a ĝāyet quvvet verür eger bucuq (3) mişkāl döĝüb tāze nek südüne

ķoyub iķseler cimā'a (4) beġāyet ķuvvet vērūr źekeri muĥkem eder mucerrebdür yemege Őaķub (5) yēseler Őovuķ ma'deye ciger veremine öykene ķuvvet vērūr oķ (6) istemez ĥıyārŐenbe ıssı Őuyıla dā'im ezüb iķseler ķān (7) ġalebesini sākın eder iķi yumuŐadur Őıñirleri ķavı eder yaraķāna (8) ciger aġrısına fā'ide eder boġaza ġarġara etse ĥunāķa ve ŐıŐine (9) eyüdür ammā tatlu bādem yaġıyla yēyeler dārćıñı ķızdırıcudur (10) sidüġi yörüdür yemege ķatsalar baġırsaġı arıdur yēseler öksürüġe (11) nezleye yürek aġrısına fā'ide eder ma'deye süddeye yellere (12) yelmeŐük istiskāya eyüdür meni'yi ziyāde eder biŐirüb Őākızla (13) iķseler inćkırığı gidere müferriĥdür dār-ı filfil ķızdırıcudur

40b

(1)cimā'yı ķavı eder yelleri taġıdur Őovuķ mizāca ma'deye cigere (2) fā'ide eder Őıñirleri ķavı eder yemege Őācub yēseler tüz (3) haźm etdirür ma'deyi cigeri ķızdurur ķalıncdan baġırsaķları (4) Őaķlar yelmeŐük aĥlāta levñi Őāfı ede andüz Őıķub (5) Őuyın lu'ük etseler zıyyıķu'n- nefese ve göġüsde ġalıź (6) aĥlāta ve tükürmege eyüdür piŐürüb Őuyın iķseler (7) ĥayzı aķa ma'deyi ķavı ve ķavuġı ķavı eder sidüġi aġrıları (8) ortak ĥılĥları yelleri sidükle çıkara yürege ķuvvet vere (9) ferāĥ ede süddeleri aķa bāŐı aġrıyana ciger talāķ māl-ı ĥulyāyı (10) def' ede mafŐalar aġrısına daĥı eyüdür yapraġını Őarābla piŐürüb (11) 'ırķu'n- nisāya ursalar eyü ede döġüb bālıla yēseler balġamı arıda (12) ve cimā'a ķuvvet vērūr ta'āmı haźm etdüre ammā oķ yemeyeler ķānı

41a

(1)ķānı fesāda vērūr rāvend-i ćıñı yuķarıda dedik bir dirhemi (2) yelleri taġıdur ma'de za'afın giderür inćkıruga ve ķāvuġa (3) göġse 'ırķu'n – nisāya ķān tükürmege istiskāya eyüdür ķavuķ (4) tāŐına yelmeŐük aĥlāta aġızda tutsalar tükürmege fā'ide (5) eder rāziyāne ķızdırıcudur toĥmın Őuyın iķseler ma'de (6) de olan aĥlātı gidere ısıtmadan olan göñül döñmesigin (7) gidere eger toĥmın br dirhemin berāber Őeker ile yēseler ol yıl (8) hastalık görmeye 'ömri āĥire erince bu otıñ ĥāŐiyyeti (9) budur ki yılān yerden ıkŐa gözi görmez tā gözini aña sürer (10) açılır eger yapraġını Őıķsalar tā toĥmının Őuyıñ iķseler göġüs (11) böġrek ve yelmeŐük aĥlāta yellere ve süddelere ve ķaġurub (12) tükürmege ma'deye sidükin yoluna fā'ide eder tāŐı taġıdur

41b

(1)çürüğüne katub içseler sidügi yöride ciger za'afını (2) gidere ma'deyi kıvı ede şuyını göze çekseler tēz ede şuyı (3) ĥarāreti def' eder uyuzı gicığı yaramaz kıanı giderür şakāķul (4) eger balla murabbāsın yēse cimā'yı ziyāde eder zekeri kıvama (5) getirür cigeri ma'deyi kızdırur ot yēmek arzusını keser çok (6) yēseler rūhı kıvı eyler kıara çörek otı alnına yaķu ētseler (7) bāş aķrısın gidere birkaç gün içseler sidügi ĥayzı yöride (8) bir dirhemden içseler balģamdan şāfrādan ısıtmayı giderür tütsü (9) ētseler aģulu cānavarlar kıaça ĝāz budı kıarār bir dirhemden (10) artuķ içmeyeler bir gece ıslatsalar şabāĥ saĥķ edüb burnuna (11) tamzursalar laķvāyı ve eski aķrıları gidere sirke ile bir baraşa (12) bahaķa dürteler gidere ıssı şuyı içseler kıavuķ tāşını (13) gidere serģüle dōģüb andūzla 'ırķu'n-nisāya ursalar

42a

(1)'aķım fā'ide eder 'aķırķarĥā sirke ile mażmaza ētseler diş (2) aķrısın gidere içseler balģamı çeke zeytle kıarub gevdeye (3) dürtseler tüy ürperdiğin gidere ve teri gidere endām (4) süstlĝına fā'ide ēderdōģüb alnına ursalar nüzleye (5) fā'ide eder bāl gevdeye dürtseler biti yavşakları gidere (6) şerbeti içi yumşadur cimā'a arzusın getirür çig bāl (7) ĥammāmıda tırāşdan sonra bāşa dürtseler üzerine kıaranfıl (8) eke çıķa nezleye ve göz aķrısına eyüdüür surıncān cimā'yı ziyāde eder beņzi kızıdurur dimāģı (9) ziyāde eder beņzi kızıdurur dimāģı arıdur ayaķdan derdi (10) çereker çok isti'māl ētmeyeler şāķız çam ve meneviş şāķız (11) kızıdırıcutur yumuşadıdır kıān tükürmege fā'ide eder bāl (12) yēseler öyken maraźlarına eyüdüür sidügi yöridür dāne şāķız (13) ma'deyi kıvı eder yelleri giderür dimaģdan balģamı çereker çiyemek eyüdüür

42b

(1)zirāvend üç dürlüdüür degirmisini şuyı içseler uçuķ (2) tutana inçķıruģa içinde ezilmiş ĥaltı giderür uzunı sıņürü (3) kıvı eder levni gökçek eder bir mişķāl bāl şerbetile içseler (4) giderür şara'ı ve cigerde olan yelleri taģıdır ma'deye ĝāyet (5) eyüdüür za'firān eger mey-i puĥteyle ĥamādı def' beņzi ĥüb veremleri (6) bişüre kız südiyle ezüb tütsü ētseler göz yāşını kese içseler (7) iç aķrıları gidere şāf ētseler 'avrat rahim aķrısın gidere (8) yemege şaçub yēseler kıalbi ferāĥ ede yemeģi ĥāzm eder çok yēmeyeler (9) zencebıl ta'āmı ĥāzm eder ma'deyi kızıdurur süddeyi aķar cimā'a (10) kıvı eyler baģırsaķ yellerin taģıdır balģamı kıat' eder meni'yi arturur (11) sovuķ ma'deyi cigeri ıslāĥ eder şekerle yēseler yelmeşük

hıltı (12) giderür rutübeti hâl eder ıssı súyıla içseler bedeni kızdurur (13) murabbası gâyetde nâfi'dür sezâb bir nevi' ma'de tûsıdur kızdırıcıdur

43a

(1) torāk otıyla pişirüb yêseler iç ağrısını gidere kızıyla (2) ve encile yêseler bögrek ağrısına 'usrî nefese ve öksürüğe (3) ve öyken şişine ve 'ırķu'n-nisāya fā'ide eder mafşallara dañı (4) zeytle kaynadub içseler iç kırdıñ kıra eger súyın (5) rāziyāne suyıyla balla göze çekseler dumānın gidere günde (6) bir dirhem yêseler kılunca ra'saya teşennüce fā'ide ede ma'deyi (7) kuvvetlendirür talāğı giderür sünbil sidügi yöridür sóvuķ (8) súyla içseler gönül döndügin giderür hafaķāna ciger ağrılarına (9) iç yellerine sāruluğa yürek ağrısına eyüdür rümî sünbül dañı (10) bu fā'ide eyler ma'deyi gâyet eyü eyler rümî'nün şarābı nā'fidür (11) yaraķāna zıyyıķu'n- nefese 'usrü'l bevl süddelere ma'deye ciger istisķāya (12) yellere ve beñzi hūb eyler şahtere súyın üç kışık süd

43b

(1)ferfiyün göze sürme etseler gâyet fā'idelidür bir kırat (2) içseler arķada yelmeşük ahlātı ishāl eder büber hazm eder (3) idrār bevl eder kızdırur tāğ üzümüyle çyneseler balğamı (4) kıbarır yelleri tağıdur galiz ahlātı giderür ekşi gegirmek (5) giderür kıākūla ta'amı hazm eyler gönül dönmesine kısmāğa (6) fā'ide eder kıbuğıyla içseler sóvuķ ciger ağrısına ve süddeye fā'ide (7) eder sirkengübün ile iki dirhem içseler uçuga fā'ide eder (8) bögrekdağı tāsı giderür kıaranfül hazımdur 'avratlarıñ rahmin (9) kızdırur selişü'l- bevl ve öksürüğe bir dirhem taze süd ile (10) içseler cimā'ı eder ādemi bahādır eder kısmuğu def' eder ma'deyi (11) kıavî eder yelleri tağıdur bala bāşa dürtseler nezleye [e]yüdür (12) istisķāya fā'ide eder kerefes ma'deye kıoyun etseler alavını giderür (13) çigle pişmişile iştaha getirür cimā'yı kıavî eder cigerde talāķda

44a

(1)süddeleri açar cigeri kıavügi arıdır yelleri tağıdur hıltları (2) giderür ma'deyi islāh eder balla yêseler begâyet fā'ide eder (3) döğüb şekere kıatub sığır südiyle veyāhūd yağıyla çerb (4) etseler cimā'ı etseler gerek tohmını içselerbağarsük yellerin tağıdur (5) ağrılanmağa iç

ağrısına fâ'ide eder kişniç tohmun içseler içde (6) olan kırdı çıkarur meni'yi ziyâde eder evet âz içseler (7) eger isfidâcla mürdesengle gül yağıyla sirkeyle kırub kırub (8) ıssı alavlu şişlere ursalar fâ'ide eder yemege saçub (9) yêseler uçuga fâ'ide eder balgâmi ki buhürdan ola giderür (10) bâş çekzinmesine fâ'ide eder kıâlbi kıvî eder ferâh eder eger otuz dirhem sişürli (12) yaprak şuyuyla içseler kıanı keser bâşını ekşi nâr şuyla yêseler (13) ma'de alâvanı giderür şafrâ galebesin giderür yemek ardınca

44b

(1)yêyeler kimyon arpa unıyla yaşı etseler zıyyıku'n- nefese eyüdür (2) yelleri tâğıdır sirkeyle içseler zıyyıku'n nefese eyüdür zeytle (3) bakla unıyla kırub hâya şişine uralar fâ'idelidür (4)burnuna üfürseler kıanı dine sirkeye kırub içseler rahimden akan (5) yâşı keser tuzla içseler selyarı ve yelleri tâğıdır anıñ bir nevi' (6) olur anıñ tohmunu sirkeyle içseler ma'de yâşlığını giderür kündür (7) günlügi yêoerge saçub yêseler göz kıaralığın giderür içseler kıan tükürmegi (8) sâkıñ eder bir mişkâlin şuya ısladıñ her gün içse balgâmi (9) gidere hıfzı ziyâde ede göğüsde olan yâşlığı gidere (10) ma'deyi kıvî ede cigeri kızdura hâfaķâna fâ'ide ede tâ'amı hażm (11) ede yelleri tâğıda ısıtmaya fâ'ide ede mişkâlden ziyâde isti'mâl (12) bâş ağrıdır sürme etseler kıarı kese çok yemek cüzzam ve bahaķ (13) getirür sidük yoluñ ve kıavuķı arıdıcıdır güyegü otıyla çekneseler

45a

(1)kıalbi kıvî ede ferâh vere balgâmi çekedişi muhkem ede tütsü etseler (2) vebâya fâ'ide ede süd eger südi kıaynadub içine tâşı kızdırub (3) bıraķsalar bari kıalınca içseler ishâlile bağırsaķ kibânlarına fâ'ide ede (4) şıgır südiniñ tâzesi ağulu otlar zârârdan def' eder talâkı (5) olan cigerinde sişirinde zahmeti olan ısıtması olan bâşı ağırana (6) ve çekzinene südi yemek yaramazdur (7) kırub göze dürtseler ıssı nezleden bâş ağrısına ve göz ağrısına (8) fâ'ide eder çok yemek bit eyler kıavuķda tâş eyler âstıma getirür (9) bahârda olan südi fâ'idelidür meni'yi arturur hâyât verür (10) hıfzı arturur yaraķâna eyüdür cimâ'dan olan za'afi giderür (11) âğüzardan giderür beñzi hübyler 'avratlara süd getirür 'ataşı (12) sâkıñ eder kıırķ güne dek şağıldığı gibi şu kıomadın içseler bedeni (13) semirdür fâ'idesi çokdur keçi südi gâyet eyüdür andan aşaga şıgır

45b

(1)südidür koyunun ‘abesdür velî öksürüğe eyüdür levni gökçek (2) eyler semürdür cimā’yı ziyāde eder sığır ve at südi ishāl eder geç kocaldır (3) deve südi ziyıku’n- nefese eyüdür süddeleri açar cigeri (4) kavî eder istiskāsı olana deve südü bile içürseler bevāsıra (5) gāyet eyüdür cimā’a étdürür şeker ile ‘avrat içse beñzi hūb eyler (6) āyrān sığır yoğurdu āyrānı ciger ve ma’de hārāretine demir boқыyla (7) içseler ma’deyi kavî eder ağuları def’ eder ekşi yoğurd yēseler (8) cimā’yı ziyāde eder ammā ıssı mizācluları āyrān ishāl tutar ma’deyi (9) kavî eyler iştaha getirür semirdür ammā mafşalları āgran yoğurd yēmeyeler (10) ‘abes nesnedür etlerün eyüsü koyun etidür ammā erkeki ola (11) andan būzağı étidür yırtıcılar ve kuşlar eti bevāsıra eyüdür ma’deyi (12) fesādını ıslāh eder gözi kavî eder ve içi yumuşadur anıñ tāzesi (13) eyüdür cānavar yırtduğı eti yēmeyeler hēstelik getirür sığır ve çaқāl (13) ve geyik eti rub’ ısıtmasın getirür keklik durrāc ve çil eti eyüdür

46a

(1)eyüdür lisān-ı ‘uśfūr ki kūş dili dērler kavuқ ağırsına ve (2) tāsına ve selisü’l- bekle ve cimā’a eyüdür zekeri kıvāma getirür (3) ve hāfaқāna eyüdür sığır dili şuyın içseler fā’ide eder ammā üzüm (4) şuyla ola ruḥ qalbi ferāh eder öksürüğe fā’ide eder içi (5) yumuşadur göynümüş ahlāt sevdāyı teşvişleri ve hāfaқānı giderür (6) yaprağın göyndürüb diş dilberine sürseler mühkem éde şuyı (7) hārāreti giderür siñürli yapraқ yaқu édüb dā’ü’s- şalebe ve çibānlara (8) ursalar fā’ide eder qanı keser qudüz talasa eyüdür od yanuğına (9) göz bevāsırına eyüdür uralar mercimekle yā cigündürle bişürüb (10) yēseler uçuğa fā’ide eder isfidācla қaynadub āsarğūya ursalar (11) fā’ide eder eger āgran қulağa tamzursalar eyü éde қaynadub içseler (12) ishāle eyüdür māzeryün қulapa iki āğrı afsentjn ile yā (13) balla hābbılar étseler iç қurdların қıra yaprağın dögüb bāla қatub (14) çibānlara dürtseler fā’ide éde üç gün ısladalar sirkeyle her günde

46b

(1)degüştüreler bādem yağıyla erb édeler şerbeti buçuқ dirhem ola (2) yā bir deng toprağından oniki dirhem alub bir çölmege қoyub (3) sirke қоysalar iki ay tursa yaraқāna dañı қoyub isiti’māl édeler (4) ciger ağırsına ve süstliğa fā’ide eder mürr cirāhatlara ekseler ağızın (5) āça baқla қadar yēseler ziyıku’n- nefese ve öksürüğe ve göğüs ve yān (6) ağırsına fā’ide eder ısıtma tutmadın büber ile içseler sākjn éde (7) dil altına қoyub suynı yutsalar öyken iriligin gidere (8) āça қurdlaarı қıra ağız қоқusın gidere usın gidere yāhūd şaқız gibi çiyneşeler (9) parāpüz şuyla ezüb қış günlerinde bāşa dürtseler nezleye

eyüdü (10) ağızda tutsalar iç ağrılarına fâ'ide eder yelleri tağıda (11) sidüğü yöride kavuğ çibānlara ve bağırsağ zahmetlerien fâ'ide (12) éde misk yemek yürege kuvvet vérür 'āzāya dürtsele kızduru (13) қоқусы erlige zararlıdır zanbağ yağıyla zekere dürtsele cimā'a étdüre

47a

(1)étdüre meni'yi téz indüre maštakî şakız ma'deye nāfi'dür kuvvet (2) vérür kân tükürmege eyüdü öksürüğe gegirmeke ma'de yeline eyüdü (3) cigeri ma'deyi kızduru beñzi hūb éder sóvuğ súyla içsele (4) ma'de yaşlığını gidere zanbağ yağıyla katub burna tāmzursalar (5) fâ'ide éder bālla lu'ūğ étseler sóvuğdan ma'de ağrısına eydür (6) muql kızdırıcıdur yumşar orūc tutan ağızı yārile boğaza (7) dürtsele şişini yumşadur öli oğlanı çıkara tütsi étmekle (8) ve rahim ağızını açar içeler tāşını tāğıdır süd ile içsele öksürüğe (9) ağulu cānavara beñzerle ağrısına veyellere fâ'ide éder bāl şerbet ile (10) içsele tā'ūna fâ'ide éder içeri yumşadur tükürmegi gidere (11) öyken ağrısına şişine fâ'ide éder sehelce jengārla bevāşıra (12) ursalar düşüre tūz k̄ābizdür cilā vericidür beñzi hūb (13) édicidür şusadır göze ziyāndır artuğ yēseler zeyt yağıyla

47b

(1)k̄ārub gevdeye dürtsele süstlīğın gidere ağran yerlere (2) ursalar sākın éde sirke ile k̄ārub gicige dürt (3) terleyince tura öyürre temregüye eyüdü nānhuvah kimyon cinsidir (4) bişürüb súyın içsele kulıncı hāl éder göğüsde olan ağrıları (5) sākın éder yelleri tağıdır haźma kuvvet vérür ısıtmalara (6) gönül dönmegine eyüdü cigeri kızduru tāş tāğıdır nār-ı misk (7) horosāndan gelür muhālildür sóvuğ cigere ma'deye eyüdü bedeli (8) dört ölüsi k̄adar zencebıldir ya'ni dört baħşı k̄adar zencebıldir (9) bahtā k̄ābizdür súyın sıkub sirkeyle içsele kân tükürmege (10) cimā'a hāreketin étdürür ekşi nār súyıyla içsele m̄çkıruğı sākın (11) éder göül dönmesin giderür ma'de za'afın giderüb kuvvet (12) vérür iştaha getirür turşı balgamı ve k̄usmuğı men' éder yemek (13) sākub yēseler haźm éder ekşi gegirmeki giderür k̄ālbe ferāh vérür

48a

(1)vérür neft göze inen súya ve göz ağrısına ve öksürüğe (2) ve yellere fâ'ide éder yā içsele yā dürtünseler yān bāş ağrısına (3) kavuğdağı sóvuğlığa eyüdü iç kurdıñ kırar 'avrat götürse (4) oğlanı düşürür nilüfer şarābı hummālara fâ'ide éder egir (5) kökin pişürüb súyın içsele sidüğü yöridür göğüs (6) ve ciger ve bögrek ağrısına ve talāka ve şişe

ve selisü'l- bevre (7) eyüdüür süyün göze çekseler kı̄raduğın giderür içseler (8) iç ağrısın giderür mafşallar ağrısına ve dil ağırlığına fā'ide (9) éder süyün göze tāmzursalar ağın gidere kı̄asık yarıduğına (10) eyüdüür sóvuđ ma'deyi ve bağırsak ağrısını giderür veremleri (11) tağıdur ve balđamı kı̄anı giderür sıñiri kı̄zdura meflūca (12) uyuşmuşa fā'ide éder üç bahşından bir bahşı kı̄adar rāvend-i çinđ

48b

(1)bedelidür horāsāñi kı̄urdları kı̄ırar sóđlucāñı çıkāruur (2) afsentın bir cinsdür güleñübün ma'deye cigere eyüdüür şakızla (3) gögse ursalar ma'deyi islāh éder süyü hāretere bāş (4) ağrısına eyüdüür içmek yürege za'af verür köki süddeleri (5) āçar kı̄oqusı fā'idelidür üzerine yatmayalar erlige kēmdür (6) helile dört dürlüdür sāru kābili kı̄ara belile dükelisin (7) bir édüb bāla kı̄atub isit'māl étsele yeemekden sonra buhāi (8) bāşa çıkārmaya geç kı̄ocalda sıñirleri kı̄avı de şakālı ağartmaya (9) ammā şehveti za'if éder çok yemesi şerbeti yedi dirhem édeler (10) ammā emlec bile kı̄atalar hindübā kasñi mağzöldür ma'deye eyüdüür (11) sóđıdıdır süyün pişürüb içseler kı̄abza eyüdüür kı̄alb za'ifliğına (12) eyüdüür yađu étsele yürek oynamasın gidere yéseler ma'deyi (13) kı̄avı éder süddeleri āçar kı̄an galebesini sākın éder öksürüğe

49a

(1)yaramāz sirke ile terbiyet étsele kı̄an aldırıldığan sonra (2) yéseler ciger süddelerin āçar süyün sıkıub kı̄āynadub köpüğün (3) alub içseler veremlere eyüdüür ma'deyi kı̄avı éde süddeleri āça hindübā'yi yabāni göynek boyasıdır (5) mārulın süyü rub' ısıtmaya eyüdüür ma'deyi kı̄avı éder ağulu (6) cānavarlara fā'ide éder südüñ göze çekseler ağın gidere (7) ciger şışine fā'ide éde

BU FAŞL YEMİŞLERİ BEYĀN ÉDER

erik (8) eyüsi ola ve hem iri ola tatlu ola çok yeyicek ma'deyi (9) süst éder içi yöridür kı̄urusı ma'deye eyüdüür hem kı̄ābz (10) eyler yeyen ta'āmdan sonra yemeye kı̄urusını ısladub şafrādan (11) olan öksürüğe eyüdüür hürma geç hazm olur çok yéseler (12) uyuz ve giçik

éder bâş ağrıdır süddeler eyler dişe zararlıdır (13) ammâ bedeni kızdurur levni eyü eyler öykene gögüse bağırsağa eyüdür

49b

(1)süstlüğü giderür bendükşeleri yumuşadur üzerine sirkengübün (2) ile ekşi enâr şuyın içse zararlıdır def' eder sovuş mizâlu (3) âdem yese arka ağrısın giderür süd ile ısladub içseler cimâ'a (4) kuvvet vèrür tüt ma'deyi fesâda vèrür ekşi tüt şafrâyı (5) giderür kıânın tortun giderür âç kıârınına yèseler iç kıurdın kıırâr (6) şuyını boğaza gârgara etseler balgâmı dilçügi eyü eder ikisinin (7) şuyıyla etseler hunâkı giderür encİR yemek kıulınca fâ'ide eder yelleri (8) giderür çok yéseer gicik eyler kıāvun tatlısı sidgi yöridür (9) göz şişine ursalar sâkıñ eder alına kıosalar göze inen nezleye (10) keser kıavuş sovuş yâşdır ammâ tâtıusı hârârete mâ'ıldür tohmı kıavuş (11) tâşını tağıdur kıāvunı çok yèseler tohma eyler ma'dede kıanğı hılt (12) bulunursa aña döner vaqt olur ma'deyi fesâda vèrür tohmın döğüb (13) şuyula içseler ıssı öksürüğe fâ'ide eder kıağırub tükürmeği giderür

50a

(1)ıssı vaqtlarda çok yemek ısıtma getirür süddelere (2) eyüdür kıāvugı arıdur kıarpüz ağır hastalıklara (3) eyüdür safrâyı mizâc olana eyüdür âdemiñ (4) içini yıkar pâk eyler şusamağı keser bevli yöridür (5) ma'de hârâretini sâkıñ eder âcla yèseler iç (6) ağrısın götürür cigerde şulu kıân eyler ishâl (7) eder hâminı yemek yaramâzdur balgâmı mizâca (8) çok yemek gey degül yâbis mizâca yarâr çekirdeği (9)bevli yöridür fındık yemek ma'deye yaramâzdur (10) içini sahk edüb mâ'u'l- 'asel ile yèseler eski (11) öksürüğe fâ'ide eder kıāvurub büber ile yèseler

50b

(1)nezle'i pişürür fındığı dâ'im yèseler meni'yi çok (2) eyler iki göynümiş şaruşın gök gözli oğlancıklara (3) zeytle kıarışdurub yedürseler şarı kıılları kıara (4) ede ta'âmdan ön yemek ağrıyı giderür bağırsağa (5) kuvvet vèrür göğüsden gelen kıana fâ'ide eder (6) kıoz yèseler tüz hazm olur evet ma'deye yaramâzdur (7) çok yemek nezleyi depredür dşleri oynadur (8) göynümiş kıabuğın cirâhata bâş ağrıdır öksürüğe (9) yaramâzdur âcla yemek kıusdurur bâllâ kıarub (10) yèseler namâz boz kıurdıñ çıkârur eger kıurı encİR ile (11) bağanusın yèseler ağı kıâr etmeye döğüb içi ağrıyanın

51a

(1)göbeline ursalar fâ'idelidür içini göyндürüb (2) 'avratlar götürse hâyızı men' eder çozi bällä murabbâ (3) yüregi kızdura içi yöride sövük ma'deyi eyü (4) éde şeftâlu yemek asıllu ineñ bu kıadar ısıtma getirür (5) ot yaprağı hórāsāñdür döğüb göbege (6) urslar namāz bozi çıkar ammā şeftâlu yemek içi yumu (7) şadur ma'deye eyüdüür hamı içi kabz eder kıurusını (8) pişürüb süyin içseler ma'deden kıarıñdan artuğ (9) hıltları giderür yaprağı yā çiçegini süyin içseler (10) yılānı ve kıurtları içinden çıkara şafrāyı kıışileri (11) muķavvı dutar hıyār sövükdür ğalızdür balğam

51b

(1)hāsıl eder şafrāyı teksin eder kıābını kıalın (2) sóyub yēseler sidüğü yöride 'ataşı teskıñ (3) éde çok yemek ma'deye sıñirlere zārār éde çi (4) tēz hazm olur ma'de ve ciger alavına fā'ide eder (5) kıoķusı kıusmuğı men' eder ağır hastalığı olan kıışı (6) yēse fā'idelidür toħmı öyken cibāñlarına fā'ide eder (7) çok yemek kıulınc getirür ğeç hazm olur sancu eyler nār (8) ekşi nār ma'deye eyüdüür sidüğü yöridür ekşi (9) nārıñ çekirdegini kıurutsalar döğüb ta'āmla pişürseler (10) ma'deye ve bağırsaq artuğ hılt étmesini men' eder (11) yağmür süyüyle ısladub içseler kıāñ tükürmege eyüdüür

52a

(1)eyüdüür tatlu nār süyünü altmış dşrhemine yigirmi (2) dirhem şeker kıatsalar içseler şafrāyı ısıtmaları zā'il (3) eder ma'dede olan yarāmaz aħlātı ıslāh eder (4) tatlu nār yel getirür zekeri kııvāma getirür ta'āmı hazm (5) eder cigeri sóğudur ferrāh eyler cigeri kıavı eyler (6) hām nār ısıtmaya ma'deye eyüdüür hāfaķāñı giderür (7) üzüm tatlısı fesāda vērilen mizācı ıslāh eder (8) ammā naffāhdür kıurusı ma'deyi kıāvı eder bağırsaq (9) cibāñlarına fā'ide eyler bögreke ve kıāvuğa eyüdüür (10) rezzākı kıurusı cimā'a kıuvvet vērür kıāñbile naffāhdür (11) kıāra kıuru üzümü çok yemek kıāñı giderür

52b

(1)yāş üzümün ekşisi balğama mā'ıldür sóğudı (2) cıdır naf' eder āķ üzüm kıārasıñdan (3) yegdir şırāsı ishāl eder birkıaç ğün tur (4) sa ma'deye fā'ide eder tāzesi yel eder bedeni (5) semirdür cimā'a eyüdüür 'unnāb eger yēseler (6) yā süyin içseler hıltı eyüdüür kıāñ ğālabe (7) sin sākın eder öksürege bögrek kıāvuk (8) göğüs ağrısına fā'idelidür evet yemekden öñ (9)

y yeler b ş balgma ve k n h s l  der piŐ r b (10) y seler i i yumuŐ dur  ks r ge g yet (11) ey d r amm  yel  der  ok y yicek meni'yi azdırur

53a

(1)ıssı miz cları ey  eyler h s sa g l  uyuyla Şekerle y yeler (2) yaprağını  urudub ekle  ib nlarına ekseler ey   der yaprağını (3) piŐ r b bir a  g n gic ge s rseler gider r fıstı  (4) mu avv d r ma'deye ey d r cim 'a  uvvetd r amm   ok y mek (5) b Ş ağrıdur cigeri  av   der g k iken g g s ağrısına (6) ve g nj l d nmesine ey d r  albi fer h  der ağız  okusını (7) gider r ey  eyler yağı ma'deye yar mazdur amr t tatlusı (8) ey dir y seler y  piŐ miŐ niđ  uyın iÇseler i i  abz  der (9) amr t y mek  zere y seler buh rı man'  der yaprağını (10) ve k kini h y  ŐiŐ ine ursalar gider  ok y mek yel eyler (11)  ulun  getir r tatlusı yumuŐ ađı i i  ızdırur  zerine

53b

(1)Şu iÇseler anığ Őar bı ma'deyi ısl h  der miz cı (2) dağı ey   der  urusı  abz eyler  umı Őı dub (3) iÇseler ma'deye ey d r ish l  der Őafr yı keser (4) b dam niŐeste ile  arıŐdurub y seler b grek ağrısına (5)  yken Şişlere f 'ide  der mey piŐ rseler sid k (6) tutulmasına f 'ide  der ve taŐları tağıda s d ile (7)  ırub y seler ciger ağrısına  ks r ge f 'ide  de (8) bağırsa  yelleri gidere acısı  abzdur b dem ma'deye (9) y Őlıđın ısl h  der evet ma'deye  ok eğlen r (10) s ddeyi a ar sid k g yn mesin gider r b gr lce t zesini (11) y seler yar maz d Őler g ster r evet sid gi y rid r

54a

(1)b gr lce y mek yel  der amm  zekeri  ıv ma getir r z kk ma (2) zararlıdur piŐ miŐ niđ zararlı yokdur hardal m Őhild r (3) g gse  ykene ey d r amm  buh rı b Őa  ı arur (4) mercimek  anı Őor r bedeni  urıdur s d ile muŐte il (5) olur Őıralđan ile y seler zararlı def  der zeyt n (6) d g b ısrığuya sir ce za metine yar maz  ib nlara (7) ya u  tseler ey d r yaprağını ma 'ada ursalar ish lini (8) kese evet  uyını iÇseler ish l  de eger yeşil zeyt nı (9) sirke ile terbiyyet  d b y seler i i  abz  de ma'deyi (10)  av   de ve t z ha m  de sirkesiz y mek ge  ha m olur (11)  ızıl ya'  t gibi ola zet n ey d r ma'deye g yet ey d r

54b

(1)kara zeytün südiyle müstahîldür tēz fāsîd olur göze (2) yarāmazdur yağını gevdeye dürtsele teri men' eder (3) gevdeyi yumuşadur üşütmez ağı zarardan def' eder (4) ayva sovuğdur nefesi ferāh eder kalbi kavî eyler 'ataşı ve (5) kusmuğı def' eder iç kânını keser koğusu dimāğı kalbi (6) kavî eyler almānıñ rayhāsı bundan ziyādedür lu'āb (7) cigeri tāze eder hārāreti sākın eder koğmaq gāyetde eyüdür (8) şalgam pişürüb yēseler sidügi yöridür tohmı cimā'a (9) kuvvet vērür turşısı ma'deyi açar anı dā'im yemek (10) gözi nūrlandırır lımon ma'deyi kavî eder iştāh (11) getirür ekşi gegirmekı giderür ahlātı lātîf eder ağılu zararı giderür

55a

(1)giderür ısıtmalra fā'ide ede yelmeşük hıltı [d]ef' eder (2) şafrāyı dahı keser kânıñ süratin giderür cigeri ma'deyi (3) soğudur göynümüş ahlātı giderür tārılmağı giderür kūsmuşı (4) giderür hāfākāna eyüdür ağır hastalığa ağılu cānav[ar] soğsa (5) eyüdür kālbi pāk eder cigere kuvvet vērür 'āzā hastalığına (6) eyüdür zerdālu şafrāyı ishāl eder galız hılt eyler bāşı (7) ağız koğusun gider[ür] ma'deyi soğudur ekşi köklerdir yel eyler (8) üzerine kimyūn mağcūnı yēseler zararı az ola (9) tūrinc çiçegi yağı yelleri tağıdır sıñirleri mafşalları kavî (10) eder turunc kábını kağulasalar kalbi kavî eyler ağı tumağı giderür (11) döğüb ıssı su ile içseler iç ağırsına fā'ide eder içi

55b

(1)ma'de alavının giderür çekirdegin döğüb süyün (2) alub hunnāka zeytle birkaç gün içseler kırtları (3) kırar āğāc kavını ekşidür ve sovuğdur ahlātı lātîf (4) eyler süratin kāt' eyler ciger hārāretin sākın eyler ma'deyi kavî (5) eyler şafrādan olan teşvişleri giderür ıssı mizāclarıñ (6) kabını ferāh eyler ıssıdan hāfākānı giderür yılān soğsa (7) fā'ide ede keh̄l edübgöze çekseler yarağānı giderür (8) ısıtmayı giderür mal-ı hulyāyı ki şafrā göyünmesini olan giderür (9) ammā gēc hāzm olur ma'deye yarāmaz kulunc getirür bālıla murabbā (10) olsa eyüdür tēz hāzm olur müferrihdür súsadıcıdur (11) kağubını yağub süya yağı etseler eyü ede ağız koğusun lātîf

56a

(1)lātîf eder tā'ün günlerinde şokulamağ 'azîm fâ'ide (2) eder balgamı ve kusmuğı def' eder ay kadar bir kemâl ve sâni (3) zül-ül celâl bu edviyye ve otlara ve yeşil ve nebâta kim dedim (4) anda birinü demedim 'acâ'ib degül mi kim 'ibret nezîrin (5) eyleye her biri bir levnde her biri bir lezzetde her biri bir dürlü (6) tabi'atda her biriniğ hâssiyeti bir dürlü ammâ cümlesiniğ (7) bitmesi bi toprağdan zihî kemâl zihî sâni' bundan 'acâ'ib (8) ne ola küllîsi âdem maşlahatı için hâğğ ta'âlâ hâlîğ etmişdür (9) faşl ve dağı ağaçlar 'acâibinde bir ağac yelde vār zülğa'de ây ay gelse (10) denizden ol ağac çıkar ne kadar su muşluğarı vār ise (11) toldurur şehr için bir muşluğ etmişlerdir yıla dağ

56b

(1)anūğla barınurlar ol yeliğ adına şehrân dërler anda (2) kalem bter denizler içinde su revân olur ağar tağ kumu (3) anda iğerler dağı mağrib denizleirnde bir ağac vār çıkâr billür (4) gibi âğ ol çıkduğı vağt ucüzluğ olur çıkmasa kıtlığ (5) olu[r] bir kerre ol ağacı kalığ zincirlerle bağlarlar ya'ni gitmeye (6) dâ'im ucüzluğ ola dëyü ol zincirleri ipligi gibi uzadı (7) ğayb oldı zencişiğ birâzi ağacda çalmışdı zamânda (8) sonra şarğdan yiğe bâzargânlar geldiler atdılar ol tarafığ (9) denizde bir ağac gördik âğ bllür gibi belinde bir zenciir (10) bağılu idi dağı bir ağac vârdır yüz budâğı vardır her büdâ (11) ğında küşlar yuvâsı vârdır ol ağac yılda bir kerre deprenür ol kadar

57a

(1)ol kadar küş yüni dökülür kim iki fersah yola degin yüğe (2) müsağrağ olur târlalara döker ekinler ekerler dağı ânda (3) bir ağac vârdır dibinde kim gelüb yatur ise ısıtma dutar turub (4) yörise sovuğdan donarlar od yağsalar yağmür yağar (5) dağı bir ağac var od anı yağmaz etmek pişürmek için andan sâc (6) eylerler dağı bir ağac vârimiş vār ve yaprağı vār yüğ olur (7) ol iplik çavmi andan ton edübgiyerler dağı hinde (8) bir ağac vār ana taparlar gökden indi dërler budâğı kesseler (9) kân ağar yaprağı çerâk gibi yanâr

FAŞL FAŞLAR 'ACÂYİBİNDEDÜR

(10) anığ her biri elmâsdır kim dünyâda andan berk dünyâda yoğdur (11) cüme kâti nesneleri anuğla yoğarlar hey hikmeti illâhi

57b

(1)elmās'aceb édüb eyitdi hâkķ ta'ālā benden berk nesne (2) yaratmadı hâkķ ta'ālā eyitdi saña bir nesen musallat (3) étdüm ger andan yumuşak olmaya pes ķurşunı (4) musallat étdüm eger anı dişe ķosalar çıkar ana yerde (5) olsa ve bir yerde ki evren olsa elbedde anda elmās (6) olsa gerek bir ķuyūda bir ulu yılān olsa anda elmās (7) vārdır İskender anda bir ulu gözģü ile evren (8) anı görür kör oldu bu hîkmetle elmāsı bulurlardı āltūn (9) gümüş yāķūt ol çıkardı ve daĥı sündās dērler (10) bir tās vārdır anıñ yedi dürlü rengi vārdır ādemiñ (11)9 ķarnı ishāl olsa ķabz éder bir zaĥm üzerine ursalar eyü

58a

(1)ursalar eyü olu[r] kān deşilse giderür ve daĥı ĥammiyet (2) dērler bir tās vārdır kim andan ķadeĥ étseler yāĥūd bir bāresin (3) ķadeĥe ķosalar sücī ne ķadar içse esirmek yokdur her kim bāşı (4) altına ķosa ĥayrlu düş göre doğru ol tāsdan (5) yüzük étseler çeriye girse ol çeri siñüsine ķulınca (6) kimse tırmaya ve daĥı bir tās vardır eline kim alsa ķusar (7) ve daĥı türkce ören pulı dērler bir tās vārdır aña (8) talaķ dērler sırca gibi bile bir yaśı yaśı pāreler ĥurda olur (9) anı büz ile ķār ile ovalar ĥalb olur palūze gibi kemigi (10) anı ĥalb édüb gevdesine sürse oda girse (11) od aña ķār étmez niçe murāyi bī-devletler vārdır ki bunuñla

58b

(1)evliyāyuz dērler yellere 'itiķād vērürler pirūze ādeme (2) feraĥlıķ vērür her śabāĥ ķalkub aña baķsa gözi (3) nūrı artar aģu ķār étmez tūtiyā daĥı ķār étmez her kim (4) tūtiyāyı yüzükķaşına ķosa cāzuluk ķār étmez (5) daĥı hacerü'l- ĥabeş dērler zebercediñ bir nevi'dür beğāyet yeşil (6) olur ĥabeşden gelür tūtiyā étseler göz ķāramasını (7) ve gözde et bitse giderür yāķūt ĥāśsiyeti oldur kim (8) bir kişi dili altında tıtsa şusuzluģu keser od anı düzme (9) éderler ānı bileyim dēyen oda ķoyar od aña ķār etmese gerek (10) eger ķār éderse düzmedir andan üşenen anı mebr adıyla (11) dikerler herkez yāķūti aña ala masa gerek hicrū'l yehūd benī İsrā'il

59a

(1)İsrâ'il zeytünü dërler belûta beñzer bir tâşdır şuda ezüb (2) üç kâşık içseler tutulan sidügi yöridür kavuğ ve bögrek (3) ağrısına ve tâşını eridür mücerrebdür anıñ bir cinsi dañı vār (3) ağrısına ve tâşını eridür mücerrebdür anıñ bir cinsi dañı vār (4) mısırda olur şaşşârlar anıñla bez ağârdurlar kân tükürmege (5) eski ishâle ve kavuğ ağrısına şuyla içseler fâ'ide eder (6) her yerden geçirüb sürme etseler fâ'ide ede cerâhata ekse (7) ler bitüre ağrısı sâķin ola hâcerü'l müşfağ mağribden gelür (8) bir tâşdur levni zağfirâna beñzer anı 'avrat südüyle urub (9) gözde yarâmaz çibânlar ursalar ve gözi bertlene ve kabağ kanlığına (10) dürtseler fâ'idedür hâcerü'l kamer ây göbeki dërler âğ şafâğ tâşdur (11) mağribden gelür uçuk dutan kişilere içürseler fâ'ide eder

59b

(1)yemişi olmayan ağaca asa şosalar yemişi ola şolye taş (2) boyacılar da olur süciyle ezüb yaramaz çibânlar ekseler (3) beğâyet eyüdür od yanuğına mûmla şarub ursalar beğâyet (4) göyндürür tütüyâ etseler bâşı kese hâcerü'l- kelb şol taşdır ki yavuz etlere atarlar düşmenlik için anlarıñ adına iki iki taş (6) alub bir yavuz et ata ağzına alub düşüre anıñ ikisini (7) şuya bırağa ol kişiy e ol şudan içürseler şüş edeler (8) gügercin kümesliğine bıraşalar gügercin tırmaya hâcerü'l fermi (9) şaraca taşdır güyündürseler şuyla zeytle şöyündürseler (10) rahim ağrısına fâ'ide ede uçuk tutanıñ boynuna aşşalar (11) eyü ede tutsalar andan şurd şuş kaçâ hâcerü'l 'arâbi fil

60a

(1)şinüğüne beñzer kân sızan yere ekseler dişe göyндürüb (2) dişe dürtseler arıda hâcerü'l gâga şis cehennem deresi (3) dërler uçukluya tütü edeler ayrığ tutmaya nefâis (4) otlara şatsalar fâ'ide eder hâcerü'l esfend sünger tâşı dërler (5) sünger içinde çıkar süci ile içseler kavuğdağı ve bögre (6) kdeki tâşı tağıdur hâcerü'l – harfî bir tâşdur çömlekçi balçığına (7) beñzer mısırda hârezme isit'mâl edeler 'avratlar hâyşdan (8) şonra dört gün isit'mâl etseler yükli olmayalar bâla şarub (9) içmek şişine ve hâyâ şişine ursalar fâ'ide ede ve yarâmaz (10) çibânlar ekseler eyü ede hâcerü'l as emcek tâşı dërler (11) kehl etseler göz şarâduğını giderür hâcerü'l hâyye yılân tâşı dërler

60b

(1)dérler gevdede aśa osalar yılān śomaya ve bāş (2) arısına fā'ide  de h acer 'l hind meşh urdur ma'ada (3) ve baırsa arısına tamarlarda ıan ān i n iseler (4) ve ekseler fā'ide  der ve 'akreb śoduına ve bev sira (5) fā'ide  der h acer 'l k l hindust n denjizi kenarında (6) o olur y z k āşına osalar sihr k r  tmeye (7) g z degmeye g ze ekseler aın gider r g t rse (8) g renlere maabbet  derler hindust n begleri bundan adeh (9)  derler muabbet i n bileg  t şı yeşil bileg yi ız s diyle (10) ezseler g z aını gidere b grek arısına ve 'usr-i nefese (11) fā'ide  der h acer 'l bedn s h acer ya'ni h r s ii atılırken

61a

(1)iinden t şcu azlar ıar anı ıslatsalar ol s y  (2) iseler 'ataşı teskin  der g n l uśsasın gider r (3) ama t şı sahq  d b han zire ursalar uruda (4) ib nları bit re  dem avuından ıan t şı (5) ez b i rseler b grekde ve avuda olan t şı gidere (6) g ze ekseler alıı gidere safr dan ıan haraza d rt (7) arpa arı ez b iseler hamm mde  zerine t vı şorbası (8) ise sem rde m cerrebd r g ze ekseler g zi ter  de ib nlara (9) ekseler ey   de degirmen t şı aının ān sızan yerlere (10) ve ıssı veremlere ekseler fā'ide  de h acer 'l ermenj sevd y  ish l (11)  der albi avj  de amm  ma'deye yar mazdur l civerd buu dirhem

61b

(1)iseler m l-ı h ly y  gider r sigillere ekseler uruda sirkeyle (2) ib nlara ekseler yenj et bit re baraşı gider r mermer eger g ynd r b (3) ş bla t zla diş dilberine d rtseler ey   de mına (4) tıś bir buu dirhemini m ' l-kar tın iseler alıż (5) ahl t  ish l  de sahq  d b aulu dermenden olan (6) cirah ta ekseler fā'ide  der z mm rd sekiz arpa arı iseler (7) auy  def'  de her kim bıynuna aśa osa y  y z k āşına (8) ośa uuı gidere iseler c zz mı gider r ān sızduın (9) kese yılānı g zine arşu tutsalar g zi śouldur (10) 'ilm-i tıbbı otlarından ve h acer tından ve şecer tından ve h sşiyetleri (11) nden şol kim gereklidir ins na f 'idelidir bir z bey n  td k

62a

(1) td k eger ziy de itil '  tsin et-tıbb  kit blarında mut la' (2) eyles nler bu b bı iki d rl  f 'idesi oldu biri (3) bu kim haıı udretin ve bu neb tatı d rl  h sşiyetlerin (4)

kim her biri bir dürlü derde devâdur bundan ‘acayi (5) olur mu kim bir toprağdan bunca muhtelif nesnelere (6) halk edüb insāna fā’ide için mahsûsdur (7) ‘ibret-nümâdır ikinci dağı bu kim bizim dağı murādımız (8) bu kim bunu fikr ede hem insān bundan fā’ide (9) göre hem bu fakıri hayr du’a ile yād (10) edeler bununla ‘amel edüb şifāya sebep (11) olavuz bu kadar yād etdik elhām dü-li’lāhi rabbü’l –‘ālemin

62b

(1)soğan tohmun şırlağan yağı ile qarışdurub buçuğ pek (2) kızdırmalı üzerine qomalı ‘āğuzdur bārdağ dibini kırub (3) deligine şoğub qurtları çıkarur dinār yapışқан (4)meyli semiz olmayan qāynata içe rāveniñ ile sayağı berāber (5) olsun keçi südüğüyle diş ağrısına eyüdüreb boğaz (6) olan bāl mürre üzerine nān qoyub yağlaya eyüdüreb (7) etürin ile sirke diş ağrısıçin qozlūğ qaynadub (8) şuyın içe māyaşıyla eyüdüreb bayātına ceviz qābuğın (9) ile döğülmelü tütin çubuğuna qoyub içmelü diş ağrısına (10) eyüdüreb sārılığ için çiçek şü ile hārāra pek eyüdüreb (11) mürdeseng rūhı için eyüdüreb mezvek bālıqa otu berāber

63a

(1)berāber şāç için eyüdüreb lımon qābuğın penāyır şekeri berāber (2) qāynadub içmelü öksürük için toğuz dāne ceviz qābuğın (3) ile döğmelü āğ günlük bālı sürüb hammāmda terlemelü pek eyüdüreb (4) şamrşaq ile zeytün yağın bir yere qāynadub yemelü öksürük (5) için eyüdüreb beyāz soğanı ve bāl çiçegi hammmiyet edüb şovuğ (6) berāber on beħaq hindi yüz dirhemmiye iki vaqıyye şü ile ta’fuğ edüb (7) tağdır oluna sıtmaya ve murra-yi imlāya nāfi’dür qātır çiçegi çiçegilen (8) yüz dirhem çiçek ve bir vaqıyye şü ile ta’fuğ etdürüb bir filcān (9) isti’māl olunur yüz dirhem tāze endüz şudan geçirüb üç yüz dirhem sirke ile ısladalar kırğ gün (11) bu sirkeniñ içinde tura sonra çıkaralar muhkem şıqalar otunuğ

63b

(1)yabāna atalar bu sirkeye yüzeli dirhem şekeri ikiyüz elli (2) dirhem revāğ bāl bu cümlesini (3) tencere içinde qaynadalar şol kim qıvāma gelince bir qāşığına (4) üç qāşığı şü qātalar sabāh āç qarına içeler meşelā qāsūğ (5) veremine süñür zorlarına cān evinde

yürekde marāžī (6) olsa cigeriniñ ağrısın verem olsa sirke zoruna (7) sidügi yolına t̄āşidūranlar rub' sıtmalarına boğazına (8) yābis kimseniñ ğarağara étse düşe (9) aḥkām ḥükemā-yı manzūme cevzi ḥalebī yā ḥamidullāh 'alyhe (10) ḥaḫḫa ḥamd olsun resūl hem şalavāt ki anıñ nūrına oldu gümān (11) hem daḥī āşḥāb-ı aḫne du'a edeler tā kim ola feyz-i ḥūdā

64a

Mart Yevm 31

(1)geldi 'azer ḥamdullah ya'ni mart 'āleme vèrdi ḥudā tekrār ḥayāt (2) bu ḥayātla olur maḥlūḫ diri deprenür ḫalkar cem' éder her biri (3) āçulur ol dem bahārıñ gülleri şādımān olur öter bülbülleri (4) ḫıǵmaya başlar hezār feryād éder ḫomaz insāniñ derūnuñda keder (5) döne dèr ḥaḫḫ yeryüzünü serteser şād olur rüy-ı zemīn ḫalkar şışer (6) yağdırır bārāni esdirir yèli tomurcuḫladır hatāniñ güli (7) pīre-ḥūn eyler şüḫūfesin ḥūdā giderür eścāra pīr ağdu ḫaba (8) başlar olmağa çiçekler fakīhe gün bugün artar çıkar heb vāfire (9) emr ḥalka meyvāları aftāb olduru vèrür negin vèrür hem mah-şāb (10) āḥır bir dilācuze dördünci günü dökünür ḫış āteşi ḫıla dürlü

64b

(1)onbirinde 'āzerin nevrüz olur bir gün evvel āḥır hamsin olur (2) rüz- ı şeb ol gün berāber olalar mūr 'aḫreb yeryüzünü çıkarlar (3) şerle tiryākiyle iç ḫahveyi soḫmaya af'ī dèdiler ādemi (4) geldik imdi işbu fazlıñ ḥükmüne ḥükm demidür ḫıl 'alāmī kendüñe (5) mu'tedil şerbet için ḫān aldıra ısıya girüb ḥacamat ètdüre (6) içüb ḫusub dimağın pāk éde ḫurtulur derdinden ḥükme ve emden (7) ter mizāc olan ta'āmdan et ğidā duzlulardan ekşiden biri ḥata (8) herfi yılda bir tağyir olur ibtidāsında gözet martda gelür (9) nazma getürdüm bunu rüz-ı nāmeden ḫıfz āsān ola bu manzūmdan (10) bilmeyen ahvālini rüz-ı nāmeniñ şübhesi def' éder nazm āniñ (11) her ḫusūsuñ ḫükmini ḫıldım beyān müstefīde eyleyüb pīr u civān māh-ı nisān

65a

(1)geldi nisān hem bahārıñ ortası rüz onüç oldu onbir gècesi (2) āb-ı rahmet yağar yağmur şuyı vèrür insāna ḥayāt eyler ḫavī (3) hem sedefler bekleşir ağzın açar dev olur ḫarnında ol ābı içer (4) ol ki āfāidür içer artuḫ ne çāre ol şudan ağzında eyler zehr-i mār (5) yağmura bir lahza bāş açan ḫişi dèdiler kim girmeye ağzına bāşı (6) gel bu faşlıñ ḥükmünü bildir

bize ben de bundan evvel h kmini ded m size (7) zide senden al ta'ami besle  zi tilye v 
 Őikareti oğlağ kuzı (8) ihtiraz  t gey Őađın durub acıdan ıssı ve kuru ve galiz et duzlulardan
 (9) yigirmi beŐinden Şonra bayaz ahmer ola tohum bustan 'amel kifardur gel (10)
 yigirmi  nden ola ruz-ı hizr kışdan azad edub luabidun huzur

65b

Mah-ı Mayıs 31

(1) geldi eb r 'aletin ahir bahar leyl ondur hem dağı ondort bahar (2) bu mahalde bağa ol
 ayda zuhur eder andan nice ni'metler zuhur (3) bağlar anda hasil olur misk gibi bal binar ar
 u  rekler gun gibi (4) c mleye taksim eder hallağ anı giderur kahti olur 'alem gani (5)
 hem sular saki olur  ayalar akar yigirmi ikinci ulker dogar (6) işbu faŐlıđ hikmeti
 bildurelim bundan evvel dedum yazdı kalem (7) terferah olan ta'amdand et gıda et tenavul
 gelmeye bundan hita (8) hem seher vağında i  sovuk suyu tendurust eyler ferah olur kavj
 (9) ay bu suyu dutarsa bikr u 'omr shhati huban eyle artar 'omr (10) dinle yabisden
 gerekdir ihtiraz ve kayt uzere vağtde yemek gerek

66a

(1) geldi yuz ay ile dinle gor yaz olur ahir agusdos (2) gecesi gayet latif eyyam - ı har hasil
 ol gunde lazim suya kar (3) ezilur gayr sular her yerde yel hem dasra artar misrda nehr-i nil
 (4) bu ayığ saleti ondordunci guni onbir olur gece on ucunde guni (5) hukm-i safradir latif
 olsun gıda terferac barid ta'am etmez hata (6) bilesin yogurt ola halis leyin kat' eder
 safrayı zevk eder beden (7) hazm olur nardeng ile yersen ta'am eyudur dağı ekşili kabağ
 mudam (8) hem zukkam icun ya hir koğlamağı naf'ı ced acilur hem dil damağ (9) selamet
 icun riyazet eylemek ol hazrdır anı terk etmek gel

Mah-ı eylul yevm 30

(10) geldi eylul ayı gor indü helal olur eyyam -ı latif hem 'itidal

66b

(1) nedir eylulden murad Şerh edin ibtidasi Turkce ol gork (2) uluyla  sti hem ahiri
 dokununce hukm-i sevd  her yeri (3) vağt sevd  ruz-namede 'arız olur hastelikdir ba'zıda

(4) ayın ondördüncü leyl ü nehâr onikişer şa'ât olur âşikâr (5) ol vaktde âfitâb tahvil eder eksilür rûz-ı şeb birâz artar gider (6) kaşd édüb şerbet içülür def' eder hem derünuñ pāk eder sevdā gider (7) işbu faşlıñ hūkmüne lâzım ğidā kıyı vēr kıvırcık koyun eti étmez hâta (8) tatlu yemek hem teferrüc eylemek 'ayş u 'işret şü kenârında gerek (9) ğav etinden keçiden Hêzâr çok oturmak ıssıdan gider

Māh-ı teşrîn –i evvel yevm 31

(1)geldik ise teşrîn-i evvel āyına orta güzün hūkmüne girdik yine ol

67a

(1)ol vaktde iserek yelleri gerek bir hârâretdir başar 'ālem şusar (2) bu riyāhla olur deryā kavî cūş eder oynar zevraqları (3) egle on dördüncü günü şa'ât olur leyl onunç hem nehâr onbir kıllur (4) rûz-ı kaşım yigirmi altıncı günü ehl heşâb zabt eder elbedde bunu (5) faşl-ı sevdāda lâtif ola ta'am hîkmet ehli böyle dërler ey hūmām (6) tâze etlerden gerek çarma kebâb hem lisân-üs şevr ola ança şarâb (8) bu maâlde hem cima' eden kişi çaygudan azād olur bitter işi (9) hem riyâzından gerekdir ehtirâz çok ötüme esin illâ güzâr

Māh-ı teşrîn-i şâni yevm 30

(10) geldi söz teşrîn ayna hem odur gözün āhir vaqtı ayna

67b

(1)ol vaktde nevi' şü çağlar çıkar mu'adil olur hâva bâran yağar (2) artar ol dem nehâr ve cablū nergis açar dağlar bağları (3)hem buhūr –ı meryemde buların durur āh édüb yerden çıkar boynuñ burur (4) hūkm-i sevdâlık tamām gerek mañzârdan iħtimām (5) iç seher vaktında ılıcağ şuyı tendürüst eder mizâc kavî (6) tatlu kavın lüsbeki çarpuzını yeyen âdem def' eder sevdâsını (7) hem dañı çarma kebâb olsun ğidā sekr helvâ dañı étmez hîtâ (8) hem hâzer ét çok cima' étmeden nevm arasında sovuğ şü içmeden (9)ayın on üçüncü günü şa'ât olur leyl ondört hem nehâr on kalur

Māh-ı kânûn-ı evvel yevm 31

Geldi gör kânûn-ı evvel ayını kara kışın bu gece başar ayağını

Māh-ı hâziran yevm 30

68a

(1)çün hazîrân geldi faşl-ı yâı ıssı günlere gelüb geğer bu āı (2) hūkm-i şáfrādır bu faşlıı öni ile dirhem ortasıyla āhiri (3) cem'olan şáfrā gelür deprenür sıtmaya döner sonı ādem üşür (4) kıı 'ilācı ilk éde anı kıavi éde def' éder limon ile kıoruğ sıuyı (5) taz balık oğlağ etin ét gıdā meyvalardan ebrār étmez hata (6) kıaz ördek etleri şıklet vürür hāzm gücdür ihtiyārı kıusdurur (7) keklık ve mizāc ve bıldırcın eti gāyet eyidür ekşili piliğ dağı (8) hār ve yabıdan gerekdir éhtirāz kıoğmayasın mik ve 'anber ile āz (9) onüçünde şeb' doğuzda āı hılāl şa'āt rüz onbeşe vāra tamām (10) afitāb tahvıl éde andan bu güz eksile rüz erte şeb dērler biraz

68b

Māh-ı temmüz yevm 30

(1)geldi émdi çün temmüz āıı orta yāzdır egle sözi (2) vağt şáfrādā olur kıuvvet za'ıf ānıı 'ilācı gıdā gerek lātıf (3) oğlağ eti ekşili piyāz yenür kıat' éder şáfrāyı hem kıuvvet vürür (4) éhtirāz ét yābis olan ıssıdan yemesin hām iken meyvādan (5) onüçünde şa'āti şeb rüz olur gēcesi ondörde vārır (6) yigirmi doğuzda bu āı yazdılar dēdiler kim muhtelif yēllü eser (7) yēdi gündür her āıda nahş olan onbeşdir pes ānıı evvel gelen (8) onüç onaltı yigirmi üçü ve yigirmi yedi ve yigirmi biri (9) nahş olan eyyāmdır éser berr ü bađr ile ol gün sefer

Māh-āb ya'ni ağustos yevm 31

69a

(1)onikinci günü girer hem erbaın vağtıdır sovuğlarındır kıārın (2)zemherıdür ol mağal ey nūrfen kııl tedārik āç gözün kıışdır gelen (3) ol arada emr-i hāđla gün döner gēce onbeşgün doğuzda dek iner (4) artar eyyām eksilür her gēcede gündüz bir şa'āt uzar kıırkıncıda (5) balđamıı hūkmi éder bu āı žuhūr ānıı 'ilācın dēyem fütür (6) sükker şerbetler iç ıssı müdām balđamı ref' eyles ol dağı zükkām (7) hem kebāb eyle her ne ise aşını naf'ı çoğdur

pek koyunuñ bāşını (8) ehtirāz ét ol vaqt k̄ān almadan hem dañı nevā' ĥacamat étmeden (9) balıķ eti hem piyāz bārid ta'ām ādeme vērür ĥarır añla kelām

Māh-ı k̄ānūn-ı šāni yevm 30

Diñle gel k̄ānūn-ı šāni ayını orta kışdır añla bil qur giysini

69b

(1)hem yanar ayı dañı dērler buña ĥalk arasında budur şöhret aña (2) ša'āt ve leyl ve neħār onuncı günü gecesi ondört olur güz döndi on (3) bilmek istersen eger taħvıl-i sāl ibtidāsın yanarınñ zabtına āl (4) yigirmi birinci günü ĥamsın girer ol vaqıtta qar yağar durmaz erir (5) faşl balğamdır buña edin 'ilāc tereyağın sürün acar ferāħ (6) hem beden yumuşar tabi'āt ĥoş olur dañı balğam kesreti qurtulur (7) işbu vaqtın ĥükmüne lāzıme gıdā ey semüz etler yeyen étmez ĥata (8) açla aşın suyını yemededen cimā' éde rāħat oldur ĥaz éder beden (9)balıķ etiyle yoğurt bārid ta'ām artırır dürdüñi yersen ve-s-şelām (10) ehtirāz ét ol vaqt k̄ān almadın hem dañı nevā' ĥacamat étmedin (11) balıķ eti hem piyāz bārid ta'ām ādeme vērür zarar añla kelām pes eger

70a

(1)pes eger ġaflet olunursa sāl ibtidāsından ulu nakir sāl (2) biñ toķsan dördte tāriħ hicreti sāl toķuzda idi étme ġafleti

Māh-ı şubāt yevm 28

(3)geldi gör māh-ı ubāt ayına āhir –i şitā yedisinde cemre düşer fi'l-ĥevā (4) Türkce dērler aña kış āhiri yürüye ağaçlara 'arzın suyı (5) hem toķuzuncı günü ša'āt olur leyl onüç gündüzi onbir qalır (6) hem ondördüncü günü laķlaķ öter cemre-yi šāni o gün süya düşer (7) yigirmibirinde šālis cemresi ĥāke düşer heb dükünür cümlesi (8) ĥazret-i şeyh keremi yazmışım cemre-yi lutf-ı ĥaķla eyledim ol nükteyi (9) göge āba ĥāke gün te'şir éder ağusın alır biraz serdlik gider (10) hem bir sevvā batda berde'l-acüz yigirmialtıısında žuhūrdur henüz

DİZİN

A

āb (far) : Su. ā.- ı rahmet 65a/2 ā.-a 70a/9
65a/3

abes (ar) : Boş saçma [şey] 45b/10

a.-dür 45b/1

acāib (ar) : Çok tuhaf şey anlaşılmaz.

56a/4 56a/7 a.-inde 32b/6- 56a/9 62a/4
a.-lerin34a/11-

aceb (ar) : Tuhaf , şaşırtıcı. 57b/1 32b/4

acem (ar) : Arap olmayan; İranlılar.

a. deniziniñ 32a/7

acı : (1) Acı; tatlı olmayan (2) Ağrı, sızı

30a/8 - 31b/2- 31b/3- 32a/11 65a/8 a.-sı
27b/7 - 27b/4 -53b/8 a.sına 8a/4

āciz (ar) : Eli ermez, güçsüz, kabiliyetsiz

18a/11- 13a/1-30b/3

aç : Aç ; tok olmayan 5b/7- 28b/10

a. gözün 69a/2 a. qarınına 49b/5 63b/4 a.-
la -50a/5 50b/9 10b/9 69b/8 a. mizac
24a/9 8a/1-8b/1 8b/4 - 9a/11 - 9b/3

aç- : Açmak a.- a 46b/8 49a/3 40b/7 -
40b/9 - 46b/5 a.-an 65a/5 a.-ar 27b/12 -
34b/12 - 35b/9 36a/1 -36b/7 - 37a/5 -
38b/7 42b/9 44a/1 - 45b/3 - 47a/8 -

48b/5- 49a/2 - 53b/10 - 65a/3 - 67b/2
26a/11 - 26a/5 - 35b/9 - 37a/7 37b/5 -
48b/13 - 54b/9

açıl-: Açılmak , ferahlamak.

a.-ılır 32b/4- 66a/8 - 41a/10 64a/3

ad : İsim . 4b/7- a.- na- 56b/1 a.- ıyla

58b/10

ādem (ar) : İnsan. 10b/7 17b/8 18a/10

29a/2 33a/5 33a/8 34a/2 49b/3 68a/3
7b/8 a. kavuğı 61a/4 10b/7 16a/1 17b/10
18b/2 31b/13 56a/8 67b/6 a.-de 29b/6-
a.-e 16a/7 17b/6- 19a/10- 22a/12- 23a/5
28a/8 - 58b/1 -69b/11 23a/11 69a/9 a.-i
23a/3- 29a/15 2b/4 43b/10 -37b/2 - 64b/3
a.-iñ 16a/1 16a/11- 18b/1- 19a/5- 23a/1-
24a/10 - 15b/12- 22a/8- 22b/12 23b/3 -
31b/4 - 50a/3 57b/10 6a/8 a.-ler 24a/11
a.-lere 23b/7- 24a/6 24a/1 a.zādede
33a/10

‘ādet (ar) : Alışkanlık, usul, görenek.

11b/6 - 24a/11 a. ěde 5b/8 10a/31- 1b/5

af’i : Engerek yılanı. 64b/3

āf –tāb : (f.b.i.) 1. Güneş 2. Güneşin
ışığı 66b/5 - 68a/10 - 64a/9

afsentjn (Gr) : Pelin otu, yavşan otu

Anadolu'da yirmiye yakın türü bulunan veronika olarak da adlandırılmış olan bitki (*Artemisia absinthum*) 46a/12-48b/2

afyün : bkz. efyün 15b/2

ağaç : Ağaç . 56a/10 - 56a/9 -56b/10

57a/5 - 55b/3 - 56b/11 - 56b/3 56b/9 - 57a/3 -57a/6 - 57a/8 a.-da 56b/7 a.-ı - 56b/5 a.ı 11a/6- a.-lar 56a/9 27a/3 - 34a/2- a.-lara - 70a/4

āgāh : (far) Bilgili, haberli, uyanık. 4a/6

ağart- : Ağartmak a.-urlar 59a/5 a.-maya- 48b/8

aķ (ğ) : Ak,beyaz, göz akı; katarakt a.-ın 48a/9 49a/6 60b/7 a.-ını 37b/9 a.-ının 61a/9

ağır : Ağır. 34b/7- -55a/4 a. hastalığı-

51b/5 a. hastalıklara 50a/2 38a/9

ağız : Ağız 14a/10- 34b/6-

46b/8 14a/10 -53a/6 - 55b/11 a.-da 40a/2 - 41a/4 - 46b/10 a.-ı 18b/3- 47a/6 5b/6- a.-ın - 46b/4 65a/3 a.-na 16a/3 - 65a/5 a.-nda 65a/4 a.-ını 47a/8- 55a/7 a. hoşusun

ağrı : Ağrı ,sızı. 46a/12

5b/7- 61a/7 - 61b/6 13b/11 -14b/3 14b/3 - 16a/8- a.- 116b/11- 21b/11 22a/1 - a.-ğan 4b/10- a.-lanmağa 44a/5 a.-ları 40b/7

41b/11 37a/5 47b/4 a.-ların 34b/3- 35b/10 a.-larına -37a/12 34b/8- 46b/10 a.-sı 59a/8 7b/2 a.-sın 27b/12 36a/7 41b/7 - 48a/8 - 63b/6 19a/9 26a/2- 36a/2 -39b/4 -42a/2 49b/3 a.-sına 24a/8 35a/6- 35a/7 -38a/2 38b/4 38b/6 40a/8- 43b/6 45a/7 47a/5-47a/9 -48a/6 -48b/4 53a/6 53b/7 24b/13 - 27b/11- 34b/11 34b/12 - 40a/11 - 40b/10 - 45a/7 46a/1- 46b/4 - 46b/6 47a/11- 48a/1 48a/8 53b/4 - 55a/11 -59a/3 59a/4 60b/3 a.-sını -37b/10 38a/4 38b/3 42b/7 29b/13 - 34b/4 37b/9 48a/10 a.-yan 5a/11 a.-yana 40b/9 a.-yanın - 50b/11 a.-yı 50b/4

ağrı- : Ağrımak a.-an 45b/9

34b/13 - 37b/12 - 46a/11 38b/9 a.-sa 5a/9 - 5a/2 - 6a/5 9b/6

ağrıt- : Ağrıtmak. a.-dur -49a/12 47b/1

53a/5

ağü : Zehir, ağı . 58b/3

50b/11 -54b/3 -55a/10 a.-ları- 45b/7 a.- lu -39b/13 -47a/9 41b/9 45a/4 -49a/5 - 54b/11 55a/4 61b/5 a.-sın -70a/9 a.-yı 61b/7

ağusdos : Ağustos 66a/1

ağuz : İlk süt ,hayvanın doğduktan sonraki ilk sütü .29a/13-

ağla- : Ağlamak. a.-mışım 3a/4

āh ēt - : Feryad etmek ā.-üb 67b/3

ā. – se 3a/4

ahfāž : (ar.) Alçak, çukur 6b/8

aħir (ar.) : Son . a. -64a/10 20b /12-

21a/1- -65b/1 -66a/1 a. –i şita -70a/3

64b/1 67a/10 a.-e-41a/8 a.-i -68a/2 a.-i -

70a/4 a.-i-66b/2

aħkām : (ar) Emirler, hükümler 63b/9

aħlāt (ar.) : Karışım. -46a/5

a.-ı fasideden 8a/9- .12a/10- a.-a 40b/4

a.-a -41a/11 -37b/7 39b/6 40b/6 - 41a/4

a.-dan 6b/9- a.-ı 39a/3 -39b/12 -39b/7 -

55a/3 55b/3 29b/3- 34b/9- 36a/1 -37a/10

38a/12 - 38b/12 - 41a/6 - 43b/2 43b/4 -

52a/3 -54b/11 7b/12

Āħmed bin yūsuf el Tığaşi: ? 15b/9-

17b/7

20a/4

aħşam : Akşam. 13a/7 - 15a/4 - 29a/3

13b/4 - 14b/8

ahvālını : (ar.) Durumlar, haller. 64b/10

aķ : Beyaz . 20a/8- 36a/9 56b/4 -56b/9

5b/5 a. günlük balı 63a/3 a.kılları -

38a/7 -61a/6 a. üzüm 52b/2 29b/7 -

59a/11 6a/12- a.m 36b/11

aķ - : Akmak . a.-an 21a/3 - 37a/7

37b/11 44b/4 a.-ar -56b/2 65b/5 21a/3-
32a/8 57a/9 a.-arsa 18a/12

aķırķarħa : (ar.) Pireotu , nezle otu

(Anacyclus pyrethrum) 25a/12 28b/13

42a/1

aķiķ : (ar.) Akik, bir tür değerli taş.

18a/10 - 18a/2- 18a/8-18a/8- a.-de 18a/9

a.-den 18a/5- a. -i 18a/11 a.-iņ 18a/4

akreb : Akreb a. şokduğına - 60b/4

17b/5 64b/2

akśā - yı mağrib : Far. Merakeş. a.-de

23a/8-

al - : Almak. 65a/7

69b/3 a.-a 58b/11 a.-alar 11b/1 26a/4

a.- inmiş 28a/4 13b/11 25a/7 - 27a/11 -

27b/7 - a.-ır 70a/9 a.-sa 33a/11 -58a/6

35a/2 a.-maķ 21a/6 a.-maz 32b/2- a.-up

26b/12- 27a/3- 49a/3 -55b/2 8a/2- 8b/6-

11a/1- 18a/2- 46b/2 4b/10- 5a/4- 5b/3-

5b/6- 8b/4-

aldır-: Aldırmak. a.- dıra 64b/5 a.-dırıp

10b/7 7b/8- a.-dırup 8b/9

alaca : Alaca, alacalı 5b/10

ala : Rütbece yükseklik ,büyüklik

,şeref

şan; pek iyi. a.-dır 13a/9-

alev : Alev a.-ını 44a/13 a.-ına-51b/4
43b/12 a.-ının - 55b/1 a.-lu -44a/8

‘ālem : (ar) Dünya, cihan, dehr. 19a/12

67a/1 ‘ā .- de 32b/6- ‘ā.-e 64a/1 32a/1

‘ā.- i 3b/6- ‘ā.-inde 4b/5-

ālet : (ar.) Araç. a.-in 65b/1

alıkooy- : Engellemek. a.-ub 21a/2-

alın : Alın. a.-ına -38a/4 -39b/1

a.-nına -42a/4 - 41b/6 49b/9

alt : Alt. a.-ına -46b/7 a.-ına22b/1- a.-

ına-58a/4 a.-ında -58b/8 a.ında31b/2-
23a/4-

altūn :Altın. 57b/8

‘amel : (ar.) : Etki , kullanım ,işlem . a.
édüb 62a/10 65a/9 a.-i 27b/9

ammā : (ar.) Ama, fakat. 20a/9

13a/9 14b/10 15a/5- 17a/6 17b/3- 18a/4
19b/12- 20b/4 20b/9 21b/7 21b/8 23b/9-
24a/5- 28b/11 32a/9 32b/10 32b/4 34a/12
35a/11- 35b/2 37b/4 39b/4 40b/12-
45b/8 46a/3 48b/10 49a/13 -51a/6 -52a/8
52b/11 53a/4 54a/1 54a/3 56a/6 6b/5
18a/3 20a/4 22b/4 23b/6 24a/1 29b/5
31b/12 31b/7- 32a/12 32b/2 35b/3 40a/9
45b/10 45b/9 48b/9 49b/10 55b/9
61a/11

aḡa: Ona . 17b/5- 33a/2-33b/1- -41a/9

57b/4 -58b/2 -58b/9 -67a/6-70a/4 9a/9-
22b/8- 32b/10- 32b/9-33b/5 34a/6 - 37a/9
- 49b/12 -57a/8 58a/11 -58a/7 -58b/11

aḡara : İleri, fazla 32a/7-

‘anber : (ar.) Amber çiçeği 68a/8

ancaḡ : Yalnızca . 17a/12-

anda : Orada, o anda, o zaman . 56a/4

56b/3 - 57a/2 - 65b/3 - 30a/1 30a/4 30a/6
33b/1 34a/1 56b/1 57b/5 - 57b/6 - 57b/7

andan : ondan , sonra 27a/11-

3b/4- 57a/5 - 57a/7 - 58a/2 65b/2 10b/7 -
11b/3- 20b/9 21a/4 - 23a/4 32a/4- 32a/7-
32a/8 - 34b/2 -39b/5 45a/13 45b/11
57a/10 57b/3 58b/10 68a/10

andūz : Andız otu (İnula helenium)

40b/4 a.-la 41b/13

anı : Onu 33b/6- 34a/5-34a/9- 34b/1-

35a/2- 3a/10 - 54b/9 - 57a/5 57b/4
58a/10 58a/9- 58b/1061a/1 65b/4 - 66a/9
- 68a/4 9a/3 10b/7 32b/13- 34a/3 - 34a/3-
57b/ 5 8b/8 - 58b/9 59a/9 a.-ıḡ 2b/2
16a/9 17a/3- 18b/5- 2b/5- 33a/5 44b/5
-45b/12 -53b/1 -56a/10 57b/10 a.ıḡ -
63b/10 a.ıḡ - 68b/2 a.ıḡ - 68b/7 a.ıḡ -
69a/5 a.ıḡ 32b/11- 33a/1- 44b/6 - 59a/3
59a/4 - 64b/10 a.çün 21a/9 a.çündür
23a/3 - a.-ıḡla - 59a/5 a.-ıḡla 27b/5 - a.-
ıḡla 33b/13-

anışūn (far) (GR): anason .(pimpinella anisum) 26b/5 a.toħmı 26b/4 - 14a/3 14b/6 - 25b/2 - 26a/14 - 37a/4

anlar : Onlar. 32a/3 - 16b/3- 21b/10 31a/6- a.-a 30a/8- 30b/11 16b/4 30a/10 30a/7 32a/1 a.-dan 23a/11 a.-ı 30a/13 21b/7- 32a/4- 30b/1

anuñ : Onun 1b /5- 1b /6 - a.çündür

17b/11- a.çündür 19a/6 a.-la 56b/1 24b/6 - 57a/11

arafı : Arafla ilgili. 10b/12-

ara : Ara ,mesafe a. - da -69a/3

a.-sın13a/8 - a.-sında - 67b/8 a.-sındadır 33b/4

ard : Art , arka . a.- inca -44a/13

a.-inca33a/7

Aresto : Aristo. a. - dan16a/12-

arıt- : Arıtmak. a .- a -38b/3

40b/11 - 60a/2 a.-ıdır 44b/13 a.-ır 29a/4 34b/13 - -40a/10 a.-ur 42a/9 36a/2 - 36a/4 - 44a/1 50a/2 a.-ıdır 22a/11 22b/11 29b/3 a.-ıklar 22b/10

‘arız : (ar.) Vaka. Vaki olan şey. 3a/2 ‘a.olur-66b/3

arķa : Arka . 24a/8 - 38b/6 36a/6 49b/3 a.-da-43b/2

arpa : Arpa (hordeum) .16a/8-

16b/11 - 21b/11 37a/1 - 44b/1 22a/1 - 61a/7 - 61b/6

art - : Artmak. a.- ar -58b/3

64a/8 - 65b/9 -66a/3 -66b/5 67b/2 69a/4 a.-ırır 69b/9

artuķ : Fazla 37a/6 - 39b/6 - 41b/10

47a/13 -51a/8-51b/10 -65a/4

arzu : Arzu ,istek.a.-sın -42a/6 a.-sını 41b/5

aś - : Asmak . 60b/1 a.-a. ķosa 61b/7

āsān : (far.) Kolay. 64b/9

asārūn : (GR) Kediotu, asaron. (asarum europaeum) 25a/4- 28a/12-

‘asel : (ar.) Bal 13a/7 a. muśaffı 13a/4

a.-i muśaffı 25a/11 a.-i muśaffıyı 13a/6- a. i rūmiyle 13b/12 - 6b/3 a.-i 14b/3

aśhāb (ar.) : Kendilerinde, bir şey bulunan, sahipler . a. - ı ayine 63b/11

asla : (ar.) Asla, hiç bir şekilde 12b/2 19b/2-

aśśah : Gerçek ,sahi. a. – dur 31b/7

astar: Astar, yüz. 22b/2 a.-ını 23a/10-

astıma : Astım. 45a/8

āşikār : Belli olan , açık . 66b/4

at : At . a.südü 45b/2

ateş : Ateş. 18b/6

18b/7- a.-den 24b/4- a.-e 18a/3

ata : Ata. a.-şı -45a/11 a.-lara 30a/6 - a.-şı - 54b/4 a.-şı - 61a/2 a.-şı - 51b/2

avaz : (far.): Ses a.- ı -38b/7 a.-ın 31a/11-

‘ avrat: (ar.) Kadın . 33a/5- 37a/11

42b/7 - 45b/5 - 48a/3 59a/9 35a/2 35a/8 a.-a 13b/2- a.-ı 31a/4 - a.-lar 60a/7 - 51a/2 a.-lara -45a/11 a.-lardan 30b/7 a.-ların 43b/8

ay : Ay. -56a/9 - 68a/1 - 68a/9

68b/6 59a/11 46b/3 56a/2 56a/9 65b/9 66a/1 69a/5 9b/3 a.-a 13a/1

ayağ (ğ) : Ayak a. - a -38a/6 a.-ı 33a/5

a.-ına 3b/8- a.-ını -67b/9 a.-dan 42a/9

āyān : (ar) Belli , açık. 4a/11

ay: Ay . a.-ı -66a/10 a.-ın -66b/4

67b/9 -66a/4 a.-ına -66b/10 70a/3 a.-ında 34a/7 a.-ını -67b/9 69a/10

aya: Aya, avuç içi. 9a/1 el a.-sı

ayāric – i faykara: (GR.) İlaç olarak

kullanılan bir grup macuna verilen genel ad. 28a/11

ayna : Ayna . 67a/10

ayran : Ayran . 45b/6 45b/8 a.-ı 45b/6

ayrıl- : Ayrılmak . 31a/10- a.-maya 34a/9

ayruğ : Başka, ayrıca. 35a/11

ayru-yı şanem : Bir tür bitki. 32b/10

ayş u ‘işret : Yiyip içme . 66b/8

ayva : Ayva . 26b/12-54b/4 a.-yı 26b/12

az : Az. 17a/5 - 20b/4 - 55a/8 - 44a/6 68a/8

a’za: (ar.) Organlar , uzuv. - 55a/5

34b/8 - a.-dan - 39b/12 20b/8 - 8a/3- a .-sında 20b/11- 6a/11-a.-sını 19b/9- a.-sını 21a/1 - a.-ya 46b/12 a.-yı 29a/3

azad : (far) Kurtulmuş ,serbest olan . 2b/4- a.- edüb -65a/10 a.- olur -67a/8

azdır - : Azdırmak , şiddetini arttırmak a.-ur-52b/11

‘azer : (far) Ateş. -64a/1 a.-in 64b/1

‘ažim : (ar.) Büyük ,çok. 26a/9-

30a/1042a/1 56a/1 a.-dir 28b/2

B

ba’dehu : (ar) Sonra 17b/5

13a/6- 10b/5- 24b/4- 26a/4 26b/13- 27a/6- 27a/1-27b/7 3b/2- 4b/12- 6b/1- 6b/5-10b/7 11b/3 12a/3- 13a/2 15a/2 15a/3 24b/11 27a/5 27b/1 27b/3 4a/1 5a/10 5a/6 - 6b/3 - 6b/8 - 8a/10- 9a/4

ba'zı : (ar) Birazı , bir kısmı , kimi . b.-da - 66b/3 b.-lar 16a/6 - 16a/7 20b/2 31b/10 31b/9

bāb : (ar.) Bölüm , Kısım

b.- 1 fevākih 29b/4 - 32b/5 - b.-iñ 62a/2

bād-ı zehir : Panzehir. 20b/9

21b/8 - 21a/12 - 21a/7 - 21b/2 22a/1- b.-den 21b/11-21b/5 - b.-iñ 21b/6 - 20a/2

badahşan : Badahşan şehri. 16b/6

16b/8

badam : (far.) Badem . (amygladus communis) 53b/4

14a/3 - 25b/12 - 26b/4 - 27a/13 29a/8 b.yağıyla 40a/9 46b/11 3b/11 - 53b/8

badican : Patlıcan -37b/3

badrenbūya : (far.) : Oğulotu, melisa

(melisa officinalis) 34a/6- b.-nuñ 34a/12

bağ : (far.) Bağ, üzüm bağı. 30b/2

bağa : Kaplumbağa. 30b/2 - 65b/2

bağanūs : (GR.) Sedefotu (ruta graveolens) b.- in -50b/11

bağarsūķ : Bağırsak b. 44a/4

51b/10 b.-a -50b/4b.-a-49a/13 b.-ı 40a/10 34b/3 42b/10 48a/10 52a/8 37a/12 39b/12 45a/3 46b/11 53b/8 60b/3 b.-ları - 40b/3

bağla - : Bağlamak b-rlar 34a/1-

b.-rlar33a/2- b.-rlar33b/13- b.-rlar 56b/5 b.-salar 34a/9- b.-lu-56b/10

bahadır : (far) Cesur , yiğit . 43b/10

bahaķ : (ar.) Abraşlık hastalığı .Ak ve kara olarak iki çeşidi vardır. -44b/12

6a/12- 6b/6-b.- a-41b/1263a/6 6b/4-

bahar : Bahar. 65b/1 34a/7 65b/145a/9 b.-iñ -64a/3 -65a/1

baħr i rūmiyye : Akdeniz . b.-den 18a/5

bahşāyende : (far) Affedici , bağışlayıcı b. -dir ki 1b/5 -

bahş : (ar.) Bölüm . b. ı -48a/12

47b/8 b.-ından - 48a/12

bā-huśūs : (far.) Özellikle. 23b/11

baķla : (ar.) Bakla . (Vicia faba)- 37a/12

44b/3 46b/5 b.-nın-38a/8

bal : Bal krş. ‘asel 26b/1-

27a/12 28a/10 29a/14 35b/11 35b/10
36b/12 38b/12 42b/3 47a/9 65b/3
b.çiçeği 63a/5 25a/7- 27a /6 - 27a/7-
28a/4 35b/8 37a/11 39b/2 42a/5 62b/6
b.-a 39b/5 39b/6 - 43b/11 - 39b/1 46a/13
48b/7 - 60a/8 b.-ıla -37a/2 40b/11 27b/7-
29a/7- -36a/4 -55b/9 b.-la 25b/5 -38b/13
- 41b/4 - 42a/11 43a/5 44a/2 46a/13 -
47a/5 50b/9 51a/2

baçlık (ğ) : Balçık b.- ına 60a/6

baldır : Baldır b. - ı 37b/6

balğam : Plegma. 14b/9-

69b/6 14b/4 - 29a/15 - 38b/12 51a/11 b.a
-52b/1 12b/11- 39b/8 52b/9 b.-dan 29a/4-
12a/2 24a/1 41b/8 b.-dır - 69b/5 b.-ı -
39b/12 40b/11 -42a/13 -42a/2 42b/10
43b/3 - 44b/8 - 45a/1 48a/11 14a/9
26a/11- 29b/5 - 34b/5 35a/7 35b/5 -
36a/3 36b/5 -39b/3 44a/9 49b/6 56a/2 -
69a/6 b.-ıñ 69a/5 b.-ını 37a/10

balğamı : Plegmayla ilgili. b. mizaca
50a/7 b.-den 38b/5 38b/8

balıñşan : Şehir adı. 16b/6

balık : Balık .b.- ı 33a/10

33a/13- 68a/5 b.-eti -69a/9 69b/11 13b/5
69b/9 b.-a 62b/11 b.-dır 33a/11-

bamird : ? 17b/4-

bağ toñmı : Ban bitkisinin tohumu.
37b/8

bāran : Yağmur . 67b/1 b.-ı - 64a/6

baraś (ar.) : Abraşlık , tedavisi mümkün
olmayan bir tür hastalık . b.ı 41b/11 -
61b/2 b.-sin - 58a/2

bārid : (ar.) Soğuk , soğuk özelliğe sahip
olan nesne.17a/5-

18b/9 - 29b/10-29b/12-b. ta’am 69b/9 -
66a/5 - 69a/9 16a/7 18a/3 18b/2 - 19a/7
- 22b/4 - 23b/8 29a/15- 29b/14-69b/11 b-
.i 24a/9

baś-: Basmak, örtmek. b.- ar 67a/1

b.-ar - 67b/9 b.-śa 34b/7-

baş : Baş , kafa .29b/13-34b/12-45a/7

65a/5 b.ağrısı-48a/2b. ağrısı-60b/2 b.
çegzinmesi - 44a/10 11a/11 26a/2-
27b/12- 41b/7 48b/3 49a/12 52b/9 53a/5
b.-a -42a/7 36b/9 37b/4 - 43b/11 46b/9
48b/8 54a/3 b.-ı - 37a/7 - 40b/9 4b/9-
58a/3 b.-ı ağırana - 45a/5 10b/11 31a/13
- 55a/6 - 65a/5 b.ım 3b/4- b.-ını 3b/9-b.-
ına 11b/6- b.-ıñ a 31b/5- b.-ına 4b/12- b.-
ıñ12b/11- b.-ına31a/4 38a/4 5a/10- 5a/5-
b.-ında 5a/1-11a/4 b.-ını -44a/12 b.-ını -
69a/7 10b/12- 35b/3 -36a/11

baş ağırit-: Baş ağıritmak. b. -ağıridır –

44b/12 b. -ağıridur -39b/8 50b/8

baş çegzindir-: Baş döndürmek. b.
çegzindir - 39b/4

başla- Başlamak . b.-r 64a/4 64a/8

bat - : Batmak b.-dığı 21a/8

b.-ırup 21a/6 - 24b/12 - 21a/1 24b/6 -
9a/2 - 7b/5

bâtin : (ar) İç , iç yüz b.- dan 7a/2

bazârġân : (far) Bezirgan , tacir . b. -
lar

56b/8

bedel (ar) : Karşılık , karşı. 25a/4

b.-i - 47b/7 b.-idir - 39b/9 - 48b/1

beden :Beden -39b/4 66a/6 69b/6

69b/8 b.-den 21b/12- b.-e 14a/9 26a/9
b.-i 34b/13 35a/12 42b/12 45a/12
49a/13 52b/4 54a/4 12a/9 22a/11 24a/7
b.-in 22b/7 b.-inde 12b/2 8a/7

be-ġâyet : (far./ar.) Oldukça fazla .

38a/4 39b/9 40a/4 44a/2 58b/5 8a/5

behmen : Turpa benzeyenve kavza
kökü

denilen bir ot. 37b/12 b.- i aġmar 25b/3-
b.- i ebyaz 25b/3-

beliġe : (far.) Belile otu (ballerica
myrobalan) 25b/6- 28b/8

bellüt : (ar.) Meşe ağacı , pelit (Qercus)

b.- a -59a/1

belür - : Belirmek , ortaya çıkmak. b.-

digi 8b/8 9a/2

bendükşe : (far.) Eklem , kiriş . b.-
lere 34b/4 b. -leri -49b/1

benefşe : (far) Menekşe 29a/11-

27b/9 - 37a/9 b. . - i 27b/10-

beni İsrâ'il : İsrailoġulları, Musevi.
58b/11

benze- : Benzemek b.- r 19b/7

32b/12 - 59a/160a/7 16b/9-17a/6-34a/3 -
59a/9 60a/1 47a/9

beñ(i)z : Beniz , çehre b. i -42b/5

47a/12 b.-i -47a/3 -42a/8 42a/9 - 43a/12
45a/11 - 45b/5

berâber : (far.) Eşit miktarda , eşdeġer .

62b/11 63a/163a/1-64b/2b. -i büy 39b/7
25a/12-41a/7 -62b/4 -63a/6

berdü'l - acüz : Kocakarı soġuġu,

(Rûmi şubatın 26 sından itibaren yedi
gün şiddetle devam eden bir soġuk.)
70a/10

berk : Sıkı , sağlam , sert . -57b/1

bertlen-:Yaralanmak, incinmek. 59a/10
b.-e

besbāse : (ar.) Küçük Hindistan cevizi
(myristica fragrans) 26b/10-

besfāyic : (ar.) Bespaye . (polypodium
vulgare) 25a/12- 28b/8-

bevāşır : (ar.) Basur .10a/8-

24a/11- 25a/1- b.- a - 45b/4 b.- a 60b/4 -
36b/9 - 45b/11 47a/11 b.- ı 13b/8-
14a/11- 24a/4- b.-ına 46a/9

bevl : (ar.) İdrar. bevl eder-43b/3

b.-i -50a/4 -50a/9 -38b/4

beyān : (ar.) Açıklama , izah . 34a/12-

b - eder 22a/6 b- étdük 61b/11 34a/11-
4a/11- 64b/11 b.-ııdadır 24a/13 - b.-
ındadır 29a/12-

beyne'n -nevm ve'l-yağaza : Uyku ile
yarı uyanıklık arası .3a/6-

beyin : Beyin b.-ine 35b/3

beytü'l -muğaddes : Ka'be. b. -iı

31b/2-

bez : Bez. -59a/5b.-den22b/10-b.-

den22b/9-b.-den26a/8- b.-e34a/9- b.-ı
9a/1- b.-inden 22b/6- 22b/2- 22b/9

bezr -i benc : Benc tohumu; bengilik
otu, kırmızı tatula (datura fastuoza)25a/3-

bezr -i kerefiş : Kereviz tohumu 13b/11-

bezr- i siyavuşan : Siyavuşan tohumu .
24b/9-

bıldırcın : Bıldırcın. b. eti . 68a/7

biber : Biber 15b/7- b. -tohmı 39b/6
15b/5-

bikr ü 'ömr : Saf ömür. -65b/9

bilek : Bilek b.- ine 34a/3

bilegü : Bileme taşı. b. taşı 60b/9

billür : Billur . 56b/9 18b/1- 56b/3

b.-dan 18b/8 - b.-u 18b/4 - 18b/3 - 18b/7

bir : Bir 10b/2 10b/4- 11a/6- 11b/6-

12a/7-12b/10 12b/8- 13a/10-13a/2 13b/4-
15a/2-16a/1 -17a/8-19b/3 1b/5- 1b/6-
20b/3 - 20b/6- 21b/8 22b/7- 23a/5-
25a/5- 25b/10 25b/13- 28b/1- 28b/13
29a/9- 2a/1- 2a/6- 2b/11- 31b/3 31b/6-
32b/10-33b/5- 34a/9 35a/9- 35b/2 37a/3
41a/7 41b/10 43b/1 43b/9 -44b/5 44b/8 -
46b/2- 48a/12- 48b/2 48b/7 4b/11- 56a/2-
56a/5 -56a/5-56a/6 56b/11- 56b/3-
57a/8- 57b/10 57b/11 -57b/5 - 57b/6-
57b/7 58a/6 - 58b/5- 58b/8- 59a/1- 59a/4
5b/1 -5b/10 - 5b/11-5b/6 -60a/6 63a/4-
63a/8- 63b/3 -64a/10- 64b/8 65a/5- 67a/1
-6a/4 -7a/4 8a/11 8a/2- 8a/3 -8b/8 - 9a/6

9b/12 9b/2 9b/6 - 9b/9 - 9b/9- 10a/2
 10a/3 10a/4-10a/5- 10a/8 10b/1- 10b/11
 10b/5- 11a/10 11a/4 11a/7- 11a/9 11b/9-
 12a/3- 12a/3- 12a/9 12b/10 12b/11-
 12b/3- 12b/9 12b/9 13a/12- 13a/5 -
 13a/9- 13b/1 13b/4- 14a/4- 14a/5- 14a/6
 14b/6 14b/7- 15a/4- 15b/10- 15b/12 16a/3
 16b/10 -17a/1- 17a/6-17b/10- 17b/4
 17b/4 18b/2 19a/10 -19a/11- 19a/11-
 19b/7- 19b/7-19b/7- 1b /7- 20a/10 20a/2-
 20a/3- 20a/5- 20a/5 20b/12 - 20b/11 -
 21b/8- 23a/8 24b/7- 25a/5- 25a/6- 25a/7-
 25b/1 26b/7- 26b/8- 27a/10 - 27a/8
 28a/6- 28b/9- 29a/1- 29a/2- 29a/5-
 29a/5- 29a/9 - 29a/9-30a/10 - 30a/10 -
 30a/9 - 30b/3 31a/12- 31a/13 - 31a/4-
 31b/7 32a/1- 32a/4 -32b/7- 33a/10
 33a/11- 33a/2 -33a/2 -33a/4- 33a/8-
 33b/3- 33b/3 -34a/2-35a/3 35b/12 41a/1
 41b/11 41b/8 41b/9 -42b/13- 42b/3 -
 43a/6 46b/2 4a/3 4b/11 56a/11 56a/5
 56a/7 56a/9 56b/10 56b/5 56b/9 56b/9
 57a/3 57a/5 57a/6 57b/2 57b/6 58a/2
 58a/2 58a/7 58a/8 59a/3 59a/9 5a/2-
 5a/2- 5a/5-5a/6-5a/9- 5b/2-5b/7- 5b/9-
 62a/4 62a/5 63a/8 64b/1 69a/4 6a/1-
 6a/10- 6a/11- 6a/2- 6a/5-6a/6- 6a/8-
 6b/11- 6b/12- 6b/2- 6b/4 6b/7-70a/10
 7a/1- 7a/10- 7a/2- 7b/2- 7b/6- 8a/7- 8b/1-
 8b/10- 8b/2- 8b/4-8b/5- 8b/6- 9a/10-
 9a/11- 9a/2- 9b/5- 9b/7- 10b/9- b.i -56a/5
 b.-i -62a/2 b.-i -64b/7 b.-i20a/1-b.-i21b/8-
 b.-i- 57a/10 b.-i-62a/4 b.-inden 25b/3- b.-

inden 26b/10- b.-nden 29a/10-b.-
 inden25a/4- b.-inden 25a/6- b.-inden
 25b/7-b.-inden 25b/8- b.inden 29a/6-b.-
 inden 29a/6- b.-iniñ 34a/7 b.-inü -56a/4
 b.kaç 27a/5- 27b/3- -41b/7 11b/5-11b/6-
 27b/10-31b/8- 52b/3 53a/3 - 55b/2 5a/6-
 9a/11-

bişür : Pişirmek. b.-üb -37b/2b.-üb-

40a/12 b.-e-42b/6 b.-üp - 46a/9 47b/4

bit : Bit . 23a/2- b. eyler 45a/8 b.-i

42a/5

biz : Biz . 3a/10-31a/10-31b/12-31b/7-

b.-den 31a/2- b.-e -65a/6 31a/7 4a/4- b.-
 im 34a/11 - 62a/7

boğaz : Boğaz . 62b/5

b.-a -47a/6 b.-a - 49b/6 b.-16a/5 b.-ına -
 63b/7 19a/6 - b.-ına 7a/12 7b/5 b.-sına
 35a/1

boyun : Boyun . b. - uñ 67b/3

b.-a 19a/5 - b.-una - 61b/7 b.-larına
 16b/2-

boynuz : Boynuz . b.- indandır 20b/3

b.-ları 21a/9 - b.-larını 21a/9-

bögrek : Böbrek . 48a/6 - 53b/4 - 59a/2

b. ağrısı - 43a/2 -60b/10 35b/9 41a/11
 52b/7 b.-dağı- 43b/8 b.-de 35b/7 b.-de

24a/8 - 36b/6 61a/5 b.-deki - 60a/6 b.- e
52a/9

bögrülce : Bögrülce (vigna sinensis)

53b/10 - 54a/1

böyle : Böyle . 67a/5 6a/10 - 21b/12

21b/7 - 5b/1 - b.ce 7b/1 - b.-dir 21b/4 -
23a/5 - 24a/2 - 27a/3

bu : Bu . 10a/5- 10b/2 10b/9- 11a/1

11a/6 - 11a/8 - 12a/4 - 12a/6 12b/2 -
12b/5- 13a/3 - 14a/12-14a/5 14a/9 -
14b/6 - 15a/11 15b/4-20a/10 20b/4-
21a/8-21b/3 22a/5-24a/12 -24a/13-
29a/11- 29a/7- 31b/10- 31b/7-31b/9-
32b/1- 32b/8- 3a/2- 3b/9-41a/8-43a/10
4b/10- 4b/4 -51a/4-56a/3 62a/2 - 62a/9 -
63a/11 -63b/1 64b/9 - 65b/2 - 66a/4 -
67b/9 68a/1- 68a/10 - 69a/5 6a/6-6b/11
6b/2-6b/5- 7a/10- 7a/12 -8a/11- 8a/8-
9a/1- 9a/4- 9b/4- b.-idi 30b/1- b.-imiş
30b/6- 10a/2- 10a/9 11b/3- 12b/11 -
13a/12-13b/1- 13b/10- 13b/6 -15a/10-
15a/2- 15b/7- 18a/4- 19b/3- 21a/13-
21b/13- 25b/11-25b/5- 28a/3-29a/12 -
30b/13 - 30b/5- 31a/7-32a/1- 32b/5-
32b/6- 4b/4- 4b/7-57b/8 - 5a/4- 5a/9-
5b/11-5b/3- 5b/6-62a/11-62a/3 -62a/3-
62a/7-62a/8 -63b/2-64a/2-65a/6 -65b/9-
67a/2 -67a/8 -68a/2 -68b/6- 6a/2- 7b/4-
7b/8- 8a/1- 8b/10- 8b/3-9a/11- 9a/6-
9b/7- 9b/9- b.-dur 10a/4 -10b/2- 11b/9- -
41a/9 8a/7-9a/10 - 9b/1- 9b/12- 10a/8

10b/11- 11a/10- 12a/9 - 13b/9- 14b/1-b.-
26a/3- 27b/9- 32b/4- 4b/9- 5a /8 5a/2 -
69b/1 7b/2- 9b/5- 9b/9

buçuk : Buçuk .26b/7-

28a/3- 29a/11- -39b/5 -61b/4-62b/1 -
61a/11 26b/8- 29a/6- 29a/9- -40a/2-
46b/1-5a/3- 5a/9-9b/4-

budağ : Budak. b. 1-56b/10b.-i-57a/8

b.-ında -56b/11

buğday: Buğday. (Triticum aestivum)

38a/6

buhar : Buhar . b. - 1-48b/7

b.-1 -53a/9 54a/3 b.-ından21a/3 b.-
larından21a/4-

buhür : (far) Tütsü b. 21a/9-

b.-dan-44a/9 b.-una-37a/8

bul -: Bulmak . b .- a 6a/4 10a/12-

b.-la 5a /8- 9b/1 - b.-lamazlar 31b/9 -
67b/3 b.-dığı 20b/7 b.-duğunuz 30b/4-
b.-dukların 30b/5- b.-maya 16b/4 b.-ur
32a/7 - b.-ur 33a/12 b.-urlar 33a/8 33b/9
b.-urlardı 57b/8

bulun-: Bulunmak. b.-una17b/11-

b.-unan 20b/5- b.-unandır 20b/5- b.-
unmayup 18b/2- b.-unur 20b/4 20a/8 -
20a/7- b.-unursa 49b/12

bur(u)n : Burun b. a 35a/6

b.-a 47a/4 b.-nı 33a/5- 21a/6- b.-nını
6a/9- b.-nuna 35b/2 - 36a/4 44b/4 b.-
una- 41b/10 b.-nuş 21a/7

bur- : Bükme. b.-ur 67b/3

büselik tamarı: Baselik damarı; (Gr)
Şahdamarı. 10b/6

būstan : (far) Bostan. 65a/9

būz: Buz. 58a/9

būzağı : Sığır yavrusu. 45b/11

būzeydān : Semizlik otu veya koç otu
denilen ilaç olarak kullanılan bir ot. -
38a/2

būber : Biber. 46b/6 50a/11 -43b/2

būrūdet : (ar.) Soğukluk , souk niteliğe
sahip olan . 23a/9 - 23a/5 - b.-den 23a/12-
b.-e 17a/12 - 22b/5-

C

Calinūs : (ar) İlk çağların hipokrat ile
beraber bilinen en büyük hekimi . Galen.
19a/7

canavar : (far.) Canlı hayvan . 55a/4
39b/13-45b/13c.-a-47a/9 c.-lara-49a/6

cari ol- : Cereyan eden , akan , yürüyen
c.- madan12a/10-

cazūluk : (far) Büyücülük 34a/5- 58b/4

ced: (ar) Ananın veya babanın babası ,
dede, ata. -66a/8

cehl : (ar) Bilmezlik. c.- den 2b/4-

celab : (far) Salkım , küpe . c.1a28a/10-

cem' : (ar) Toplama , yağma 13a/5-

17b/2-c.- eder-64a/2 14a/6-68a/324a/4-

29a/4-12b/3-20b/11- 20b/8-39b/12

cemre : (ar) 1. Ateş halinde , kömür . 2.
Şubat ayında azar azar artan sıcaklık .
70a/3 c.- yi lutf - 70a/8 c.- yi şani - 70a/6
c.-si -70a/7

cerāhat : (ar) İrin , yara. 6a/1 c.-a
59a/7

cesed : (ar) Ölü vücut. c. - i insanı 4a/6-
c.- i şîhhat12a/11-c.-inde 7b/2- c.-iñ
i24a/10- c.-ini7b/5-

cevāb : (ar) Sorulan şeye verilen karşılık
18a/10 c.-dan 18a/11

cevāhir : Cevherler, mücevherler.
15b/10

cevāriş : (far.) Bir grup macunun genel
adı. c.-i müferrih 26b/9 - 26b/11- c.-i
26b/12-

cevher : (far.) Cevher , öz , yeti . c. -
den 30a/6 - c.-e 17b/11

ceviz kabuğu : Ceviz kabuğu. c.-n
62b/8 63a/2

ceviz : Ceviz 15a/11 - 25b/6

cevz- i buvā : (ar.) Küçük hindistan
cevizi. (myristica fragrans) 26b/10-c.- i
bevva 28a/9 - 15b/3 - 25b/2- c.- i buvva
14b/8-

cezire : (ar) Ada(denizlerde) c.-lerde
33a/13- c.-sinde 34a/1-

cılqafa : Kürk çeşidi. 24a/3- 24a/5-

ciger : (far.) Karaciğer. -37a/6 -37b/4

40a/8-40b/9-41b/1 -45b/6-46b/4 48a/6 -
49a/2 -51b/4- 53b/7c. ağrılarına- 43a/8 c.-
şişine-49a/7 c.-veremine- 40a/5 27b/11-
34b/11 43b/6- 55b/4 c.-de - 42b/4 43b/13
50a/6c.- den7a/5-c.-e 29b/11- 29b/10-
40b/1 - 43a/11 -47b/7 c.-e- 48b/2 - 55a/5
c.- i 34b/6- 41b/5 42b/11 - 45b/3 - 47a/3 -
47b/6 52a/5 - 40b/3 - 44a/1 - 44b/10
52a/5-53a/5-54b/7-55a/2 c.-inde -45a/5
c.-iniñ 63b/6

cilā : (ar) : Parlatma, parlaklık .

18b/12- c.-vère - 39a/1 c.vèricidür 47a/12
c.-landırır -36a/2

cilan : (far.) Kilit. 20b/3-

cima' : (ar.) Cinsel birleşme.-38a/3 c.-
ède -69b/8 c.- eden -67a/8 c.- étmeden -
67b/8 c.- eyler - 37a/6 40b/12 - 46a/2-

49b/3 c. étdüre 46b/13 c. étdürür -45b/5
23b/3 36b/12 - 36b/8- 40a/1- 40a/2-40a/3
42a/6-42b/9 -47b/10 52a/10- 52b/5 -
53a/4 - 54b/8 c.-dan - 45a/10 c.-ı -45b/8
c. étseleler 44a/4 43b/10 c.-sı 17a/2 - 38a/1
40b/1 - 42a/8 -43b/13 -45b/2 41b/4
33a/12

cins : (ar) Çeşit , türlü , soy . 20b/3

21b/8-c.-dür-48b/2 c.-i -59a/3 59a/4 c.-
dir - 47b/3

cirāhat : (ar) Cerahatler, irinler, yaralar.
c. a-50b/8 c.-a-61b/6 c.-lara-46b/4

cūd- ı ihsān: (ar) Cömertlik , elaçıklığı.
4a/6

cüş éder : (far) Coşmak , kaynamak .
67a/2

cülnār : Gülnar. 15b/2

cümle : (ar) Bütün, hep , birikiş . 57a/11
19b/9-21b/6-8a/3- 13a/6- 19a/3 19b/5-
21a/1- 21b/13- 23b/12 7a/2- c.-den 21b/3
- c.- si-70a/7 c.- sini 24b/3 24b/10 -
63b/2 c.-siniñ - 56a/6 c.- ye 65b/4

cünd- i bādester : (far.) Kunduz taşığı
otu ve kökü . 25a/2-

cüz' : (ar.) Az miktar , biraz. 11a/2-

11a/1-6b/12- 11b/6- 11b/6- 6b/12 8a/11-
8a/11- 8b/5- 8b/5 c.ice 7a/8

cüzzām : (ar) Cüzzam hastalığı .-44b/12
7b/7- c.-ı 61b/8

Ç

çaķal : Çakal . 45b/13

çaķmak : Çakmak. 18b/6 ç. taşı 61a/3

çalab : Tanrı. 26b/7- 26a/9

çam : Çam . 42a/10

çanaĝ : Çanak . ç.a12a/7- 31a/12-

çāre : 9a/9-30b/9-31a/7-65a/4

çegzin- : Dönmek . ç.-ene-45a/6 b.
çegzinmesi -44a/10

çehre : (far) Yüz , surat . ç. - sine 1b /3-

çek -: Çekmek . ç.-e -45a/1 35b/5 42a/2

ç.-er -42a/13 16a/2- 42a/10 ç.injür33a/3-
ç.-seler -37b/9 -39a/1 43a/5 48a/7 55b/7
- 41b/2 49a/6 ç.-mege16a/2-

çekdür-: Çektirmek. ç. - düre 10b/7
7b/10

çekirdek : Çekirdek . ç.- i 26a/5- 15a/1

25a/13 - 26a/13- 50a/8 ç.-in 55b/1 ç.-ini
51b/9 12b/9- 24b/4 29a/10

çeraĝ : (far) Fitol, mum. -57a/9

çerb ét- : (far) Yaĝlandırmak. ç .- seler-

44a/4 ç .- eler-46b/1 29b/13-

çeri : (orj. Çirik) :1) Diri, canlı 2) asker.
58a/5 ç.-e 58a/5

çeyne - : Çiynemek.ç. - seler-44b/13

çıban: Çıban. ç.- 113b/2-

çık- : Çıkmak. ç . - alar- 64b/2 ç.-an

61a/6 - 60b/3 -61a/4 ç.-ar 31b/4 33a/3 -
56b/3 - 57b/4 -61a/1 67b/3 18b/7- 32a/4
- 51a/6 -56a/10 60a/5 - 64a/8 - 67b/1 ç.-
dıkdan 5b/10- ç.-duĝı 33a/4 56b/4 ç.-
masa -56b/4 ç.-masına-36a/11 26a/13- ç.-
miş 14a/3- 15a/1- 25a/13 ç.-sa -41a/9
19b/8 3a/5 31b/2 ç.-dıkdan 11a/1

çıkār-: Çıkarmak. ç .-a -36b/12

37b/6 -40b/8 -47a/7 51a/10 ç.-alar 27b/4-
63a/11 27a/5- 23b/11 ç.-dı 57b/9 ç.-ırlar
34a/4 - ç.-maĝa 33a/1- ç.-malu 32b/13-
ç .-maya - 48b/8 ç.-sa 33b/2 - ç.-ur -
37a/12 38b/13 44a/6 -48b/1 -62b/3
50b/10 54a/3

çıntıyāne: (Lat.) Çentiyana otu.
(Gentiana lutea) 28a/1-

çıraĝ : (far.) Çıra . 32b/12-

çırp- : Çırpmak ç- ilan22b/8- ç .-
ılmamış 22b/10- ç.- ılmamış 22b/9-

çıban : Çıban. Krş. Çıban. ç .- lara

46a/14 - 46a/7 61b/2 ç.-lara 38b/4 46b/11
54a/6 -59a/10 60a/10 ç.-lara-61a/8 61a/4

ç.-ların 34b/3- ç.-larına 45a/3 39b/12ç.-
larına-52a/9

çiçek : Çiçek. ç. ilen-63a/7ç.-ini-51a/9-

62b/1023b/11--63a/8ç.-ler-64a/8

çig : Çiy , ham . 42a/6 ç .-le-43b/13

çigündür : Pancar otu. ç.-le -46a/9

çil : Çil . 5b/9

çiyan : Çiyan . 35a/3

çiyne- : Çiğnemek. ç.-mek -42a/13 ç.-
seler -43b/3 -46b/8

çoğan : Çöven otu. (Gypsophilia
struthium) .12b/9- ç.-ı 12b/10-

çok (ğ) : Çok. 30a/5-17b/1- 19a/11-

29b/6-30a/1 - 39b/4 - 39b/8 40b/12 42b/8
- 44b/12 - 49a/8 49b/8 50a/1 - 53a/4 -
53b/9 -60b/6 66b/9 67b/8 13b/8 - 17a/1-
19a/10 38b/11- 40a/5 - 41b/5 - 45a/8
48b/9 49a/11 - 49b/11 -50a/8 50b/1 50b/7
- 51b/3 -51b/7 52a/11 52b/11 - 53a/10 -
67a/9 17a/7 ç.- dur 18a/4- 45a/13 20a/7

çölmeg: Çömlük. ç.- e 35b/6 46b/2

ç.- çi - 60a/6

çörek otu : Çöreotu (Nigella
damascena)

14b/5- 24b/2-

çün : (far.) Çünkü, nasıl ki , ne zaman ki
.

68a/1-68b/1

çünkim : (far.) Çünkü3a /9-34a/4-

31a/13

çürüg : Çürük ç.- i 5a/11- 5a/12- ç.-ine
41b/1

D

dā'im : (ar.) Sürekli, her zaman .

30b/2- 35a/9- -40a/2 -54b/9 56b/6 -
40a/6 -50b/1

dā'ima : Devamlı, sürekli, her zaman .

15b/11- 4b/9-10a/4

da'ü's şaleb : (ar.) Saç sakal dökülmesi
şeklinde görülen bir tür hastalık . 46a/7

da'vet : (ar) Çağırma, çağrı, ziyafet ;
30a/2

dafi' : (ar) Def eden, savuşturan d. dir
24a/2 - d.-dur 24a/9

dağla- : Dağlamak. d.- r -67b/2

dahı : (1) Dahi, da/de (2) daha, hala (3)

ve (4) hem 13b/1- 16a/11- 17b/8-18a/5 -
22a/5-23a/9 -23b/10 -26b/6- 28b/2-
30a/12- 30b/9- 31a/6- 33b/11- 33b/9-
34a/3- 34a/6 35b/9- 36b/2- 37a/9- 37b/9-
38a/7- 3b/3- 40b/10 -43a/3- 43a/9- 55a/2-

56a/9- 56b/10- 56b/3 57a/2 57a/5 57a/7
 -58a/1 -58a/7 58b/3 58b/5 -59a/3 -62a/7
 63b/11 68a/7 69a/6 - 69a/8 69b/10 69b/6
 11b/5 14a/11- 14a/5- 15a/7-16a/3 16b/3-
 16b/4- 18a/1- 19b/9- 20a/7 20a/8 21b/2-
 21b/4- 21b/5 22a/12 22b/11- 23a/1 -
 23b/6 24a/12 24a/2- 24a/4 - 24b/7 26a/2
 27a/13 29a/12 - 29a/13 30a/1 - 30a/4
 30a/7 - 30a/9 31a/13- 31b/11 31b/12-
 31b/7- 32a/10- 32a/11 32b/2- 33a/10-
 33b/13- 33b/7 36a/9 - 46b/3 -53b/2 57a/6
 57b/9 - 58a/6 -59a/4 5a/11- 5a/2- 62a/7 -
 65b/1-66a/7 -67b/7 -67b/7-69b/1 6b/1-
 6b/10- 6b/12-

dal : Dal . 16b/8

đalađ: Dalak . d.- ı 7a/4

damağ : Damak . 66a/8

dāne śađız : Damla sakızı. 42a/12

dāne : (far.) Tane , tohum. 15b/5

19b/7- 28b/10- 28b/7- 29a/2 29a/3- d.-
 sin 15a/11- 15a/4

danđ (đ) : (far.) Bir dirhemin altında
 biri. 17a/10-

dar ı filfil : (far- ar): Başbiberi, uzun
 biber. (piper longum) 14b/6- 25a/9-

25b/4 - 26b/10- 40a/13

darđin : (far.) Tarđın. (Cinnamomum)
 25b/1- 26b/9- 28a/12- d.-đ 13b/11- 40a/9

dārū : (far.) İlađ d.yı -38b/9

daşra : Dışarı -66a/3

de: Da/de, dahi . 33a/7-65a/6

dē : Demek, söylemek. d- di30b/13-

d.-dik -41a/1d.-diler 31a/7- 65a/5 -
 68b/6d. -64b/3 d.-dim-56a/3d.-dügimiz
 8a/8- d.-düm -65a/6 65b/6 d.mişler 21b/3
 16a/7 22a/4 23b/10 - d.-r 15b/12- 23b/8-
 20a/4- 21b/5 -31b/13- 64a/5 d.-riken
 3a/3- d.-riz 31b/7 d.-rler 20b/5- 16b/5-
 16b/9- 20b/3 - 21a/8 - 22a/1- 23a/7-
 31b/10 -34a/6- -46a/1 - 56b/1- 57a/8
 57b/9-58a/2 -58a/7 -58a/8 -58b/1 58b/5 -
 59a/11-60a/10-60a/11-60a/3-60a/4 60b/1
 - 67a/5- 68a/10 69b/1 -70a/4 15b/10-
 15b/12- 16b/6- 16b/8- 17b/8- 19a/10-
 19b/12- 21b/13- 30a/9- 31b/10- 31b/3-
 31b/5- 31b/7 -32b/10- 33b/3- 33b/5 -
 33b/9- 34a/2- 35b/8 - 37a/10 -38b/2 -
 59a/1 d.-rlerdı13a/2- d.-rlermiş 23a/11
 61b/5 d.-rseğiz 30b/4 - d.-yem - 69a/5 d.-
 yen -58b/9 d.-yü 30b/6- 31a/7- 33a/9-
 33a/9- 3b/1- 56b/6 33b/7- 4b/7

def: (ar.) Savmak , def etmek. 10b/11-

13b/7-14a/10- 16a/9-16a/9-20a/4 20a/9 -
 29b/14 42b/5 5a/1 -7a/3 d.-ēde -40b/1 -
 61b/7 29b/12- 43b/10 d.-ēder -45a/4 -
 45b/7-49b/2 -56a/2- 66b/6 - 67b/6 41b/3
 54a/5 -54b/3 -54b/5 - 55a/1 64b/10 d.
 ēder- 68a/4 d.o1a 5b/8 10a/12- 10a/7-

10b/2- 13b/6 14b/9 16a/5- 17b/1- 17b/2-
19a/1 19a/9 19b/6- 20a/2- 20a/3- 20b /12-
21b/12- 21b/6- 24a/4- 24a/4- 5b/1- 5b/12-
6a/10- 7b/6- 8b/7 9b/11- 17b/6- d.-in
4a/10- d.- inde 4a/12- d. ola 9a/8- d.
ola7b/1 11b/8-d.-i' 12a/8- 15a/6- 15b/6

def'a: (ar.) Defa, kez, kere. 8b/7-11a/3-

6a/10- 11a/9- 11b/6-5a/6-5b/11 7a/1-
8b/1- 9a/11- d.-yetle 9b/6

defne : (gr.) Defne ağacı (Laurus
nobilis) 24b/2-

degil : Degil . 29b/6- d.-dir 21b/7-

23b/7 -d.-dir 32a/10 - d.-dür 21b/10 -
29b/9

degin : Değın, kadar. 11b/5 - 57a/1

13a/10 -13a/8 -35b/6 7a/12-7b/5

degirmen : Değirmen . 61a/9

dek : Değın, kadar . 28b/2- 25b/1- 69a/3

đelālet : (ar) Tanıklık , bir şeyin delili
olmak. d . - den 2b/4-

delig : Delik. d.- ine 62b/3 5b/3 d.-
lerinden 21a/7

dem: (far.) An . 64a/3 67b/2 d.-midür
64b/4

demir bokı : Demir boku. d.- yla 45b/6
25b/8

demür : Demir . d.-e 18b/7

deng : (far.) Dirhemın altıda biri . 46b/2

deñiz : Deniz d. -de - 56b/9 d.-den
56a/10 d.-dir 31b/4- d.-e31b/9-d.-lerinde-
56b/3 d.-ler -56b/2

deñlü : Kadar . 6a/10- 6b/12- 22a/8-
7b/4

depret -(d) : Hareket ettirmek . d.- ür
50b/7

depreñ - : Kımıldamak . d.- ür 64a/2
68a/3 d.-ür -56b/11

derd : (far.) Hastalık . d.den8a/6- d.-

e 32b/7- 62a/4 d.-i-42a/9 d.-den -64b/6

dergāh : (far) Tekke . 3a/11-

derūñ :Derin , iç. d. ını 12a/3- 7b/12

6b/9-d.-uñ -66b/6 d.-uñda-64a/4

deryā : (far) Deniz . 25a/10-67a/2 d.- yı

muñt 33a/13- d.-da 1b /7-

deşil- : Deşilmek . d. -se-58a/1 d.-ür ise
9a/5-

devā : (ar.) İlaç . 4b/1- d.-dır32b/7- d.-

dur - 62a/4 d.-larıñ 24a/13-

deve : Deve. -36b/3-45b/3 d. südü -
45b/4

dib : Dip, kök . d.- i 26a/12- 26a/13

d.-inde -57a/3 d.-ine 18b/10 - d.-ine
38b/2 d.-ini - 62b/2

diken : Diken . d.- i -36b/11 d.-ini 36b/3

dil: Dil, konuşma sistemi. 46b/7 - 66a/8

d. ağırlığına 48a/8 d.-i 58b/8

dilcik : Dilcik hastalığı. 6a/5 d.-i 6a/7
d.-i 49b/6

dile- : Dilemek. d . - dim 4a/1

dilim: Dilim . 27a/4 - 27a/9 - 27a/9-
27a/4

dilkü taşığı : İtkasarı bitkisi (Orchis
hircina) -39b/8

dimağ : (ar.) Beyin . 29a/3- d.-a 23a/3-
d.-dan-42a/13 d.-ı 34b/6 54b/5 -36a/2 -
36a/4 -36a/4 -42a/8 42a/9 d.-ın - 64b/6

dinār : (ar) Eski zamanın çeyrek lirası
değerinde bulunan bir nevi altın parası .
62b/3

din-: Dinmek. d-e 44b/4 -60a/1

dinle- :Dinlemek. 65b/10-66a/1-69a/10

dirhem : (ar) Eski okkanın dörtyüzde
biri. 15b/3- 25b/2 - 25b/4 -26a/14 10b/2-
11a/6- 13a/4- 13a/4 - 13a/4 13a/8-
13b/10- 13b/11- 13b/11- 13b/3- 13b/9
13b/9- 14a/2- 14a/2- 14a/2- 14a/3 14a/3-
14a/4- 14b/1- 14b/2 14b/2 14b/3 14b/3-

14b/5- 14b/5- 15a/1- 15a/1 15a/1
15a/10- 15a/8- 15a/9 15a/9- 15a/9 -
15b/2- 15b/2 15b/3- 15b/3- 15b/7-15b/7
24b/1- 24b/10 24b/2 24b/2 24b/9-
25a/10- 25a/11- 25a/4- 25a/6- 25b/11
25b/2- 25b/2- 25b/3- 25b/3 - 25b/4-
25b/5- 25b/5- 25b/7- 25b/8- 25b/8-
25b/9- 26a/12- 26a/13- 26a/7- 26a/8-
26b/1- 26b/11- 26b/4- 26b/4- 26b/5-
26b/6- 26b/7- 26b/8- 26b/8- 27b/10-
27b/9- 28a/10- 28a/2- 28a/5- 28a/5-
28a/6- 28a/8- 28a/9- 28b/3- 28b/4-
28b/4- 28b/5- 28b/5- 28b/6- 28b/6-
28b/7- 28b/8- 28b/9- 29a/10- 29a/11-
29a/2- 29a/6- 29a/7- 29a/9- 29a/9-
35b/12 39a/2 44a/10 46b/1 4b/11 52a/2
5a/4 5a/9- 5a/9- 63a/10 -63a/10 63a/8
63b/1 -63b/2 -68a/2 6b/2- 9a/11- 11a/6-
12b/9- 12b/9- 12b/9- 13a/4- 13a/4-
13b/11-13b/12- 13b/3- 13b/3- 13b/9-
13b/9- 14a/3- 14a/3- 14a/4- 14b/2- 14b/2-
14b/2- 14b/5- 14b/5- 14b/6- 15a/2- 15a/8-
15a/8- 15a/8- 15a/9- 15b/2- 15b/2-
15b/2- 15b/2 15b/3- 15b/3- 15b/7 -15b/7
15b/7 24b/8- 24b/9- 25a/6- 25b/2 26a/14-
26a/6- 26a/7 26b/11 26b/3 26b/7-
28a/12- 28a/3 28a/5 28a/7 28b/1 28b/13
28b/4 28b/6 -28b/7- 28b/7- 28b/8 28b/8-
29a/1- 29a/1- 29a/5- 36a/4 37a/3 38a/11
-43b/7 43b/9 46b/2 48b/9 4b/10- 5a/4-
9b/4- d.- den 41b/9 28a/11- d.- dir 26a/6
d.- i 41a/1 d.- in 36a/3 -37b/5 41a/7

41b/8 - 43a/6 -35b/12 - 36b/4 37a/11 d.-
ine - 52a/1 d.-miye 63a/6

diri: Diri. 64a/2

diriğ : (far) Esirgeme. 13b/1

diş: Diş . 35a/7-42a/1 d. ağrısı-62b/7 d.

ağrısı 62b/9 - 62b/5 d. diblerine 46a/6 -
61b/3 34b/2 -38b/2 39b/4 57b/4 -60a/2
d.-e 35a/6 36b/1 49a/12 d. i -36b/1 -
45a/1 5b/2 5a/8 5b/2 - d.-ini 17a/1- d.-
iniğ 5a/11- d.-leri 18b/1- 18b/11 50b/7 d.-
leriğ 18b/10 - 18b/9- d.- lerine 5b/4 - d.-
leriniğ 5a/12

diyār : Ülke ,memleket. d .-ından19b/3-

diyār ı çin : Çin ülkesi. d .- den 20a/6-

diyār ı mısır : Mısır ülkesi. d .- da
15b/10-

d.-da 15b/11-

doğ- :Doğmak . d.- ar -65b/5 d .- dığı
16b/2

doğra -: Doğramak. d .- yalar27a/4
d.-yalar 27a/9

doğuz : Domuz. d .- un -37b/1

dög-: Dögmek , ezmek. d .- e25a/12- d.-
eler 26b/5- 13b/10 -25b/8 26b/11 28a/6-
29a/7- d.-melü 63a/3 d.-seler 33b/12-d.-
üp 14a/6- 28a/3- 35b/1- -36a/12 -37b/12 -
50b/11 14b/7-15a/10-15a/2-15a/3-25a/10

25b/11- 29a/11- 35b/4 -37a/2 39b/1-
40a/3-40b/11-41b/13-42a/4 44a/3 -46a/13
-49b/12 -51a/5 51b/9-54a/6 -55a/11 -
55b/1 d.-ülmelü -62b/9

dök-: Dökmek. d.- er-57a/2d.-ersenğ

33b/10 - d.-meye-38a/9 d.-seler-36b/8 d.-
ülmedi 31a/13- d.-ülür 34a/5 -57a/1 d.-
ününce - 66b/2 d.-ünür - 64a/10

dön -: Dönmek. d .- di -69b/2

d.-dürdiler 31b/1- d.-e -64a/5 d.-er -
49b/12 -68a/3 - 69a/3 d.-megine - 47b/6-
41a/6 d.-mesine-53a/6

duhān: Tütün , duman . d.-ına 6a/9

duman : Duman. d .-ın 43a/5

duzlu : Tuzlu. d.- lardan- 64b/7 65a/8

dükeli : Bütün, hepsi. d.- sin 48b/6

dünya: Dünya. d.- da 57a/10 32b/4

4a/3 - 57a/10

dürlü : Türlü. -62a/2 -64a/1032b/7- 4a/8

4b/1-56a/6 -57b/10 5a/7- 62a/3 62a/4 d.-
dür -42b/1 -48b/6 d.- si 32b/8- d.- sin
4a/10- d.-siniğ 4a/12

dürt- :Dürtmek. d .- e 47b/2

d.-eler- 41b/12 d.-se -36b/8 d.-seler -
39b/4 - 42a/5 -42a/7 46a/14 46b/9 -
60a/2 -61b/3 36a/10 -37a/3 -42a/3 -

43b/11 45a/7 -46b/12 -46b/13 -47a/7
47b/1 -54b/2 - 59a/11 d.-ünseler 48a/2

düş: Hayal. 16b/12- 58a/4

düş-: Düşmek . d. - düm 3b/8-

d.-e - 63b/8 33b/1 - d.-er 33a/3 70a/3 -
70a/6 70a/7 d.-ler-37b/3 53b/11 d.-
mişem 3a/6- d.-se 19a/11-13a/1- d.-e -
47a/12 d.-ür 48a/4

E

ebegümece-: Ebegümece . (Malva
sylvestris) 39b/9

ebrār : (ar) Hayır sahipleri , iyiler. 68a/5

ebürü yı şanem : Kan kurutan otu. 34a/3

ebvāt: Düşkünler. e.- ina-37b/5

ecel- i müsem mā: Tabii olarak gelen
9a/8

eczā' :Parçalar, kısımlar. e.- ları 13a/7

13a/3- 13b/10- 14a/5 14b/6 15a/10-
15b/4- 15b/7-

edviye : (ar.) İlaçlar. e.- ler 25b/5

25a/10 - 28a/3 - 56a/3 e.-leri 25b/11-
28a/3 - 29a/11- 29a/7

ef'a: Engerek yılıanı. 34a/1

efdāl -i halayıķ : Yaratılmışların en

üstünü. 2a/3

eftimūn : (GR.) Bağboğan ,serent .

(Cuscuta epytimum) 15a/8 25b/10 28b/7

efyūn : (GR.) Haşhaş bitkisinden elde

edilen uyuşturucu bir madde afyon .
25a/12 - 25a/2- 26b/11

eger : Eğer .11a/11-12a/2- 13b/2-17a/10-

17a/2- 18a/1- 18b/11 -18b/4 21a/11-
28b/1 -33b/2 -34a/7 35b/5- 39b/7 41a/10
- 41a/7- 42b/5- 43a/4 44a/10 - 44a/7-
52b/5- 54a/8- 57b/4- 58b/10- 61b/2-
62a/1 69b/11 11b/1- 12a/5- 16b/10
17a/1- 17b/4- 17b/5 18b/12- 18b/9-
22a/10- 23a/4 30b/4- 33a/12 -35a/11-
35b/4 40a/2 -41b/4 - 45a/2 -46a/11
50b/10 -69b/3 -70a/1 7b/2- 8a/7 9a/5

egle - : Eylemek. 67a/3 - 68b/1

ēhtirāz ēt- : Sakınmak, çekinmek .
68b/4-

69a/8 -69b/10 -67a/9-68a/8

ekhēl : Ekhel damarı. 7b/8

ekil: Bir şey yeme(k) . 13b/12- 14a/8

15b/1-15b/6-13b/7-14a/12-14b/1 14b/10-
14b/8-15a/4-15a/5

ek- : ekmek e.-seler -46b/4 -60a/10-

61a/10 - 61a/9 - 61b/6 e.-seler 33b/12 -
53a/2- 59a/8 60a/1 60b/4 61a/6 - 61b/1 -
61b/2

ekşer: (ar) Daha ziyade . 17b/7-17a/4
e.-inde23b/9-

ekşi : Ekşi . 13a/9- 13b/5- 26a/3- 43b/4
45b/7 - 47b/10 - 47b/13 -54b/11 e. nar -
51b/8 e.nar súyla-44a/12 25b/13- 28b/12-
29b/14- 40a/1 49b/2 - 49b/4 -51b/8 -
55a/7 8a/4-e. den - 64b/7 15a/5 - e. dür
55b/3 e.lerden 14b/11- 14a/8 - 14b/10-e.
li -68a/7 -68b/3 - 66a/7 e.si -52b/1

el : El. 20a/11 e. ayası 9a/1- e.-i 1b /5
32b/4 - 32b/9 33a/5- 33b/1- e.-ine 33a/11
-58a/6 35a/2- e.-ini 3b/4-e.-iyle 3b/8 - e.-
le 39b/8

elek :Elek . e. - den 14a/6- e.-den13a/5-
e.-den14b/7-

ele- : Elemek . e.-ye 25a/13-e.-
yeler28a/3- e.-yüb 25a/10-e.-yüb14a/6-

elmas : (ar.) Elmas . -57b/5 -57b/6-57b/1
e.-dır-57a/10 e.-ı -57b/8

elvan : (ar) Renkli , alacalı . e.- ı 20a/7-

emcek taşı: Bir tür şifalı taş. -60a/10

em : İlaç .e.- den-64b/6

emîn : (ar.) Emniyette olma , kurtulma .
17b/8-18b/1-24a/11-16b/3-

emlec : (ar.) Amlacotu . -36b/913b/9-
48b/10

emrâz : (ar/far.) Hastalıklar . 2a/7- e.-
a15a/7-e.-dan12b/3-

enar súyu : Nar suyu . e.-n -49b/2

encir : İncir . -49b/7

endām : (far.) Organ . 29b/6--42a/3 e.-a-
38b/10

endüz: Andız otu . (İnula helenium)
63a/10

engür -ı sefîd : Ak üzüm . 29b/7

engür -ı siyah : Siyah üzüm . 29b/9

env'â: (ar.) Çeşit , tür. 18a/4-

erbajın : (ar) Kırk. -69a/1

ér- : Ulaşmak . e.-e 33b/1- 33b/2

erit (d) - : Eritmek. e.- e - 39b/11 e.-ür
59a/3 - 59a/4

erik : Erik . 49a/7

erlik (g) : Erkeklik. e. - e 46b/13 48b/5

ervāh : Ruhlar, canlar . 2b/3

esbāb : Sebepler, vasıtalar . 22b/1- e.-ıı
22b/4-

eşhāb: (ar) Sahipler e.-ı 2b/5

eski : Eski e. öksürüğe 50a/11

14b/9-38b/4-38b/7- 41b/11-59a/6 24b/13

esri- : Sarhoş olmak. e.-mek 58a/3

esved i muqlı : Kara günlük ağacı .
25a/5-

et : Et . 33b/9-et -65b/7 -65b/7-68a/5 -
58b/7 - 61b/2 33b/12 -33b/8- e.-i 20b/6
- 45b/11 13b/5- 45b/13 66b/7 e.-idür
45b/11e.-iñ 33b/12 e.-in-68a/5 e.- ini
18b/10 - 38a/12 e.- iyle -69b/9 e.-ler -
69b/7 e.-lerden -67a/6 e.-leri -68a/6 e.-
lerin 38b/2 e.-lerüñ 45b/10 e.-lü 27b/3

etıbba: (ar.) Tabibler . 21b/13 - 62a/1
4a/11

ét-(d) : Etmek , yapmak. è.-di 2b/4-
è.-

e 26b/7 - 35b/4 -40b/11- 46a/6 -68a/4
6a/10- 10b/10- 12a/3- 21b/12- 35b/3 -
36b/1 -37b/12 38a/7 -39b/4 -46a/11 -
55b/11 -60a/10 6a/10- 6b/1- 8a/4- 8a/5-
9a/11- 9a/11- 9b/4- 9b/8- è.-eler 29a/2-
11b/3- 13a/10- 18b/7 22b/2- 25b/5-
26b/12- 60a/38b/7- 11a/9- 13a/11- 13a/5-
13a/7- 13a/8- 13b/4 13b/5- 13b/7- 14a/8-
14b/11- 14b/4- 14b/8 -15a/6-25a/11-
25b/12- 25b/6- 26b/2- 27a/1- 27a/8-
27b/2- 27b/6-27b/8- 28a/10 - 28a/4-
29a/2- 48b/9 5b/1-5b/12- 6a/4- 7b/1-
8b/1- 9a/3- e.-elim 34a/12- e.-en 19b/12-
24a/13- 4a/12- 23a/11- 24a/11- 4a/8- e.-
er 29b/7- 13b/7- 14a/10- 14a/11- 14a/12-
14a/9- 17b/7- 19a/8- 19b/10- 20a/2-
23b/2- 24a/8- 24b/8- 25b/1- 26a/11-
26a/12- 29b/10- 29b/14- 36b/7 38a/12 -

38b/12 -40a/1 41a/12 -43b/10- 43b/10 -
54b/7 11b/2- 13b/6- 13b/7- 13b/8-
14a/11- 15a/7- 15b/9 16a/5- 16b/1-
17b/1- 17b/2- 18b/12- 19a/9- 19b/6-
20a/3- 20a/4- 21a/8- 21b/6- 22a/10-
22a/3- 22a/4-22b/1- 22b/7- 23a/5 24a/10-
24a/4- 24a/4- 26a/1- 26a/5- 27b/13-
29a/15-29b/13- 29b/14- 29b/4- 29b/6-
29b/7- 36a/3 è.-erem 1b/4-è.-erken
14b/10- è.-erler 11a/3-33b/13-è.-erse
13a/9- 13b/2- è.-in 69b/5 è.-ine 11b/6- è.-
inse 10a/3 è.-üp 8b/1- 11a/7 - 12a/3 -
12a/8 14b/8- 15b/12 -15b/8 -16a/4
16a/8- 16b/7- 18a/9- 18b/12 19a/1-
19a/2- 19b/11- 20b/8- 23b/13- 24b/3-
2a/3- 32a/3 39b/6 4a/8- 6b/9- 7b/12 -
9b/8- 10a/10- 10a/7 -10b/2- 10b/5 11a/2-
11b/3-13a/6-13b/12-13b/4-14a/6-15a/11-
15a/4-15b/5- 16b/11- 17b/12- 19a/1-
19b/10- 21b/13 -23b/3- 24b/1- 24b/5 -
27b/5- 48b/7 -54a/9 57a/7-57b/1 5a/1-
6b/8- 7b/11- 7b/9- 8b/10- 9a/7- 15b/4- è.-
di 30a/2- è.-dikden 7b/12- 6b/10-è.-dirür
47b/10 è.-dük- 62a/1 è.-düm 57b/3 è.-
düre -64b/5 47a/1è.-dürüb 10b/5- 10b/12-
63a/8è.-me 70a/2 è.-mede 20a/9 - è.-
medin 39b/5 -69b/10 e.-meye 16b/4 -
19b/2 - è.-meyeler 13b/1- 4a/5- 16b/4
è.meye 19b/2 è.meyeler 13b/1 4a/5- è.-
meyince 33a/13 -è.-mez -66b/7 -67b/7
68a/5 è.-mez hâta 66a/5 è.-mez- 69b/7
e.-mezden 8b/9 -è.-mişlerdir -56a/11 è.-se
10a/7- 11a/11- -40a/8 10a/10- 34b/1- è.-

seler- 41b/9 r -43b/1- 48b/7 -49a/1 -
58a/5 23a/5- 34b/13- 34b/2- 43b/12-
46a/13 9b/7 59a/7

etürjn : ? -62b/7

etā : Kavak ağacı .31b/7-32a/9-

etrāf : Taraflar, çevre. e .- ı 33b/4 - e.-

ma10a/11- e.-ma10b/7- e.-ma 6a/7-e.-
ında 10a/10- e.-ından 20a/6 33a/1-

evet: Fakat , ancak . -39b/4

54a/8 - 39b/7 - 39b/8- 44a/6 50b/6
52b/8 - 53b/11 - 53b/9

evren : Evren . -57b/5 -57b/7

evvel : Önce , birinci 68b/7 8b/9 14a/4

25a/13 - 32a/1- 34a/7-64b/1 65a/6 65b/6
6a/12- 37a/12 10b/4- 6b/8 e.-a 7b/8-e.-
inden 9b/3- e.-ki 5a/10 - e.-kisi 18a/10 -
e.-kisi 20b/10

ey(i)t- : Söylemek, demek . e-ür 2b/10-
e.-ür 3b/3 47a/5 e.-ürler31a/12 e.-dür -
68a/7 e.-di 30b/13- 30b/4- 31a/7- 3a/8-
3b/9- -57b/1 30b/10- 31a/5- 57b/2 e.-
itdiler 30b/5- 31a/2 - 31a/9 - e.-itdim 3a/2

eyle - : Eylemek . 4a/7-30b/5- e.-

di30a/4 -e.-digi 7b/4- 16b/1- e.-dikleri
21a/10 - e.-diler 13a/3- e.-dim -70a/8 e.-
mek 17b/1 21b/11- e.-mekden 22a/3- e.-
mez 17b/5- 19a/10- e.-miş 4a/8- e.-

mişlerdir 4a/11-e.-r -36a/9 -43a/10 -
49a/13 -51b/7 -65a/2 -65a/4 17a/11-
24b/7-36b/10 41b/6 45b/2 49a/12 49b/11
50b/2 e.-se 11b/5- 12b/2- e.-ye 10b/6 -
56a/5 14a/8- e.-yeler 15b/1 - 13b/12-
14b/1- 15a/4 15a/5- 15b/6- 25a/13- e.-
yüp 11a/7 - 14a/7-

eyü : İyi . e.- e-51a/4 23b/7- 29b/6- -
36a/9 -43a/10 -46a/11 -49a/13 -58a/1 -
60a/10 -61b/3 è.-e-61a/9e. èder 35a/1- e.
èder -53a/2 49b/6 e. èder -53b/2 e. eyler
-53a/1 e. eyler - 53a/7 -39b/4 - 40b/11
55b/11 - 57b/11 34b/9 - e.-dür 66a/7
34b/9- 52b/6 -53a/8 23b/10- 27b/1- 27b/2
36b/2 -37b/3 38a/1- 38a/5- 38a/7 -38b/11
38b/3 38b/6 - 38b/7- 39b/11 -39b/12
39b/2 - 39b/2 -39b/8 - 40b/10 42a/12-
42a/13 - 43a/9 - 44b/1 44b/2 - 45a/10
45a/13 -45b/1 45b/11 - 45b/13 45b/14 -
45b/3 46a/1- 46a/2 - 46a/8 - 46a/9 47b/7
48a/3 -48b/2 - 50a/2 51b/11 51b/8-52a/6-
53a/4 -53a/6 -54a/11 54a/11-54a/3 54a/7-
54b/7 55b/10 62b/10 -62b/11 -62b/5
62b/6 62b/8- 63a/1- 63a/5 -35b/11 36a/9
38a/10 -38a/9 -38b/10 -38b/2 39b/6-
39b/8-40a/12 -40a/9 -40b/6 41a/3- 42a/8-
45b/5- 46a/12 46a/3 46b/9 47a/2 47a/2-
47b/3 47b/6 -48a/10- 48a/7 -48b/10
48b/11 -48b/12- 48b/4 -49a/11 49a/13
49a/3 - 49a/5-49a/9 50a/3 -50a/3 51a/7
52a/1-52a/9 52b/11 52b/5 -53b/3 -55a/4
55a/5 -55a/6-62b/10 63a/3 e.- si 20a/9-

18a/4- 20b/4- 22b/6- 27b/3 29b/11 -49a/8
e.- sine 16b/8 - e.-sü 45b/10

eyyām : (ar): Günler . e.- ı ħar 66a/2
69a/4e. -ı latif -66a/10 e.-dır -68b/9

ezfer : (ar) Güzel kokulu şey . e.- ğ
24b/5-

ez-: Ezmek. e-ilmış - 42b/2e.-ilür 66a/3
e.-seler-60b/10 e.-üb -40a/6 e.-üb -
61a/5e.-üb -61a/7 e.-üb-38a/4 e.-üb-42b/6
e.-üb-46b/9e.-üb-59a/1

F

fa'ide : (ar) Yarar , menfaat f. eder
34b/8 - 39b/10 23a/5 - 23b/1- 34b/4-
37b/12 - 62a/6 44b/10 f. ède -44b/11 -
45a/2-45a/3 -59a/7-60a/9- 61a/10- 35a/7-
37b/11 37b/7 39b/7 43a/6 46a/14 46b/12
49a/7 53b/7 55a/1 55b/7 60b/2 f. eder
26a/6- 29b/11- 29b/13 29b/5- 34b/11-
35a/6- -36a/8 37a/5 37a/9 - 38b/1 -38b/9
39b/13 39b/9 -40a/11 - 40a/8 42a/1
43b/12- 44a/10 - 44a/2 44a/9 - 46a/3
46a/4 -46b/10- 46b/4 47a/10 - 47a/5
47a/9 48a/9 49a/6 - 49b/7 55a/11 56a/2
59a/12 -60a/4 34b/12 34b/13- 34b/7-
36a/11 -37a/1 -37b/1 37b/2 37b/8 38a/1 -
38a/5 - 40b/2 41a/5 42a/11 42a/4 42a/5
43a/3 43b/6 43b/7 43b/7 44a/5 44a/8
45a/8 46a/10 46a/11 46a/8 46b/6 47a/11
48a/12 48a/2 48a/4 49b/13 50a/11 50b/5
51b/4 51b/6 52b/4 53b/5 53b/6 59a/6

60b/11 60b/4 60b/5 61b/6 f. eyler 34b/8-
36b/9 -36b/10 - 43a/10 -52a/9 f.- yi
'azıme 12b/11- f.-yi 14b/11 f.32b/4- f.-
41a/12 f.-62a/8 f.dür 59a/11 f.-leri 22a/6
f.-lidür 43b/1 45a/9 48b/5 -51a/1 61b/11
-36b/3 44b/3- 51b/6 -52b/8 f.-si oldu
62a/2 27b/6- 27b/8- 45a/13

fakıhe : (ar.) Meyvalar . -64a/8

faśd : (ar.) Damarı kesmek yoluyla kan
almak. 6b/8

faśıl : (ar.) Kısım, bölüm . 22a/5

24a/12- 29a/12 f.-ı yay 68a/1 34a/11 -
56a/9 - 69b/5 f.-ı sevdada - 67a/5 f.-ıñ -
65a/6 f.-lın 68a/2 -65b/6 -66b/7

fāsıd : (ar.) Boza , bozucu . -54b/1 f.-den
7b/12-f.-den13b/2-

fażl : (Ar.) Fazilet . f. - ıñ -64b/4

feamma : Fakat. 29b/8

fehvasınca: (ar.) Uyarınca sözü
gereğince. 4a/3-

ferah : (ar.) Ferah , iç açıcı . f. -ède

34b/5- 18a/6 - 23a/2- 69b/5 42b/8 34b/2-
40b/9 - 38a/12- 44a/10 53a/6 46a/4 f.-
èder 54b/4 f. eyler 55b/6 f. olur -65b/8 f.
vère 45a/1f. vèrür -47b/13 16a/5- f.-lın
34a/10 f.-lın vèrür -58b/2

ferāmuş : (far) Unutma , hatırdan çıkma
4a/5-

ferfiyün :(ar.) Sütlegen otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk .(Euphorbia officinarum.) 13a/4-14b/3--43b/1

fersaḥ : Muhtelif mesafelere tekabül eden değerde bulunan bir uzunluk ölçüsü 57a/1 30a/11- 30a/3-

ferve : (far) Kürk . -35b/5

fesad: Bozukluk . f. -a -52a/7 f.-a vürür 41a/1 f.-a vürür - 49b/4 49b/12 f.- 1 7a/5- f.-ııı-45b/12

fındık (ğ) : Fındık f. 1 - 50b/12 5a/7

25b/1 -50a/9

fıstık : Fıstık. 53a/3

filcan : Fincan . 63a/8

filfil: (ar.) Biber . 25a/3 28a/9

fincan: Fincan . 24b/3 - 12b/5

fütür : (ar) Zayıflık , gevşeklik . 69a/5

G

ğaflet (ar) :Boş bulunma , dikkatsizlik, dalgınlık . g. olunursa 70a/11 5a/7 ğ .- dir 3a/2 ğ.-i 70a/2

ğalebe: (ar) Yenme , üstünlük . 3a/1

11a/10 ğ.-sin 44a/13 ğ.-sini 40a/7 ğ.-sini 48b/13

ğaliż : Kaba , kalm. 11b/8- -38b/12 –

40b/5 - 55a/6 7a/7 - ğ .aḥlatı 39b/11 ğ.aḥlatı - 61b/5 ğ. eyler 35a/13- ğ .ḥılta - 38a/3 -22a/11 36b/7- 43b/465a/8 ğ.-dir 29b/1- ğ.-dür-51a/11 ğ.-e 36b/12

ğam-: Keder , tasa.39b/5 ğ.-ı 17b/1

ğarağara èt-: Gargara etmek. ğ.-se 63b/8-40a/8 ğ.-ètseler 49b/6

ğariķün : (ar.) Katran köpüğü . 25b/10 29a/5 - 28b/7 - 29a/8

ğark : Suya batma , batırma. 32a/11- ğ. eyledi 30a/8

ğaşıyan: (ar) Gaşyolma , kendinden geçme. ğ.- ı 29b/11

ğav eti: (far) Öküz, sığır eti . g.-nden 66b/9

ğavr : Dip, esas , asıl . g.- i 31b/3

ğayet : Nihayet , uç, son . g . eyüdür

42b/5 14b/10 -15a/7 - 18b/3-22b/7- 26b/9 - 27b/10- -36b/3-39b/8 - 40a/2- 43b/1- 45a/13-45b/5- 54a/11- 66a/2 14b/11- 16a/3- 24b/7- 26b/12 34b/5 43a/10 52b/10 68a/7 ğ.-de 33a/7- 34a/10- 42b/13 -54b/7 9b/5- 33b/6- 34b/2- ğ.-le 20a/10 20a/11 23a/8 -36a/4 - 36a/4 9b/2

ğayr : Ayrı, başka. -66a/3

11a/4- 17a/2- 21b/7- 29a/3- 9b/12

géc : Geç. 49a/11 - 48b/8-55b/9

gèce : Gece 13a/2

31b/6 - 41b/10 14a/4 - 14a/5-28b/1 -
33b/8- 66a/4- 67b/9 69a/3 g.-de -69a/4
g.-si -68b/5 69b/2 65a/1 66a/2 g.-ye
28b/2- g.-ye dek 39b/5 g.- yle 32b/12

gëç: Geç . 54a/10 37b/2 29a/14-29b/1-

29b/2- 45b/2-51b/7

geç : Geçmek . g.-di 30a/11-g.-er -68a/1

g.-er 16a/4 - g.-irüb - 59a/7 g.-irüb
63a/10 g.-irüb 13a/5 14b/7 30a/3 -
g.-mezdi 30a/5- g.-üb 8b/9 g.-üre 26b/13
- g.-üreler 27a/10

gegirmeg : Geğirmek g- i - 40a/1 g.-e

47a/2 - 47b/13 - 43b/4 54b/11

gel : Gelmek . 66a/9 - 65a/6 - 65a/9

69a/10 g.-di 3a/1- -64a/1 -65b/1-66a/1 -
67a/10 -68a/1 -68b/1-70a/3 30a/2- 31a/5-
-65a/1-66a/10-67b/9 g.-dik - 64b/4 -
66b/10 g.-dikde 27a/8- g.-diler 31a/7-
56b/8 g.-dim 4a/1-g.-en -68b/7 -69a/2
50b/5 g.-endir 18a/5- g.-icek 32b/3 - g.-iñ
31a/7- g.-ince -63b/3 g.-mediler 30a/2 -
g.-megi 26a/10 g.-meye -35b/3 35a/3 -
65b/7 g.-meyüb 21a/10- g.-mez 16a/12-
g.-miş - 25b/11- g.-se-56a/9 g.-üp
30b/12- 3a/8- -68a/1 12b/11- 17a/3-
30b/4- 33a/2 - 33a/3- 57a/3 g.-ür 23b/4-

32a/8 32a/9- 33b/3- -47b/7 -59a/8 g.-
ürsüz30b/13- 16b/7- 19b/3- 20a/6- 21a/3
58b/6 -59a/12 64b/8 68a/3 g.-ürdi 15b/12

gendene toħmu : (Far.) Pırasa tohumu .
25b/8-

gerek : Gerek ,ihtiyaç . 58b/11 - 65b/10

67a/1 -67b/4 -68b/2 31b/3 33a/4 33b/1-
44a/4 -57b/6 -58b/9 66b/8-67a/6

gerek -: Gerekmek , ihtiyaç duymak .
g-

dir 21b/12- 22b/6- 16b/2- 22b/8- 24b/1-
29a/14- -65b/10 -67a/9 68a/8 6b/6- g.-
lidür-61b/11

getir-: Getirmek . g.- üp 14b/4-

16b/8- 25a/7- 26b/2-g.-ür 26a/9 39b/10 -
39b/5 -43b/13 -44b/13 45a/8- 45b/14 -
45b/9 -54b/11 55b/9 23a/2- 32a/4-41b/5
42a/6 45a/11 45b/13 46a/2 47b/12 50a/1
51a/4 51b/7 52a/4 52a/4 53a/11 54a/1 g.-
ürdi 31a/1- g.-ürdüm 64b/9 g.-üreler
26a/11- 26a/9 26a/4- 27a/2- 27b/7

gevde : Gövde. 34b/8 g.-de

60b/1 g.-sin 23a/1- g.-sinde 22b/12 -
23a/1 - g.-sinden 21a/2 g.-sine - 58a/10
g.-sini 22a/8 - g.-ye - 42a/2 42a/5 47b/1
54b/2 g.-yi- 54b/3

gey Çok , iyice, oldukça. g. degül 50a/8
65a/8

gèy-: Giymek . g.- e 22b/10-

g.-en 22b/10 -g.-er 23a/4-g.erler 23a/11-
g.-megi 24a/10- g.-mek 23a/1- 23b/11-
23b/4- 24a/5- 22b/1- 22b/11- 23b/13- g.-
mekden 23a/12 g.üp 22b/9 23a/10

ğıda : (ar.) Besin , gıda. 65b/7 -67b/7

68b/2 - 64b/7 -66a/5 - 66b/7 68a/5 69b/7
ğ.-sı 25b/6

gibi : Gibi 20b/1-33a/5-33b/1-38a/8 –

56b/4 -56b/9 -57a/9 -58a/8 58a/9 65b/3
8b/8- 10a/10- 11b/2 16b/5 19a/11- 20b/2-
21b/10-21b/2 22b/12- 32b/1 - 32b/12 -
33a/4 34a/3- 34a/7- -45a/12- 46b/8
54a/11 -56b/6 5b/5- 65b/3 g.- dir 27b/8-
29a/13- g.- dür 24a/3-

gicğ : Kaşıntı g.-e 47b/2 -53a/3 g.-

i- 41b/3 8a/7- g.èder - 49a/12 29b/13 - g.-
sine 29b/6

git- : Gitmek g.- e 27b/7- 27a/11

27b/4 34a/10 - 66b/5 66b/6 g.-er 66b/9
g.-ersiz 30b/13 - 31b/10- 53a/10 70a/9

gider - : Gidermek ,ortadan kaldırmak .

g.-e 34b/4- 34b/5- 35a/11- 35b/8 35b/7
36a/1 -36b/11 -36b/2 37a/2- 37b/10 -
37b/9- 38a/4 40a/1- 40a/13 -41a/7-
41b/11 42a/3- 42a/3- 43a/1 - 43a/5 -44b/9
46b/8 - 46b/8 - 47a/10 - 47a/4 48b/12 -
49a/6 - 61a/5 34b/3 34b/5- 35a/10- 35a/2-

35b/12 36a/12 -36a/2- 37a/4 -39b/4 41a/6
-41b/12 41b/13 -41b/2- 41b/7- 42a/2-
42a/5- 42b/7 - 42b/7 -44b/9 -46b/7 -
47b/1- 48a/9 -53b/8- 60b/10 - 61a/6
19a/2 - 34b/2 14a/10 19a/5 - 19a/9 -
26a/2 26a/2 - 27b/12 - 34b/9 - 35a/8
35b/10 g.-ermezlerdi 17b/8 - g.-erüp -
38b/3 47b/11 g.-erür 38b/7 39a/3 39b/7
41a/2 - 41b/3 - 42b/2 43a/7 -43b/5 -
43b/8 - 44a/13 44a/13-44b/6 - 45a/10 -
45a/11 46a/7-47b/11- 47b/13- 48a/7
48a/8 49b/8 -54b/11 -55a/1 55a/10 -
55a/3- 55b/6- 55b/8 58a/1- 58b/7 60a/11
-60b/7 -61a/2 64a/7 65b/4 -36a/4 -36a/7
- 36b/6 37a/11- 37a/6 - 37a/8 -39b/1-
39b/3- 39b/4- 41b/8 - 42a/13 42b/12 -
42b/4 43a/8 - 43b/12 43b/4 - 44a/244a/9 -
44b/7- 46a/5 48a/10 48a/11 49b/1 -
49b/13 49b/3 49b/5- 49b/5 - 49b/7
50b/4 -51a/9 52a/11 -52a/6 53a/3 -53a/7
53b/10 54b/11 - 55a/2- 55a/ 55a/4 55b/1-
55b/5- 55b/7 -55b/8 61b/1 - 61b/2 - 61b/8

göbek : Göbek g. –e 51a/5 g.-ine 51a/1

gök: Gök , gökyüzü . g.-e 32a/4- 31a/11-
70a/9

gög(ü)s : Göğüs g.- e-41a/3 48b/3

54a/3 g.-ü- 38b/8 46b/5 g.ağrısına 52b/8 -
36a/2 37a/10 39b/10-41a/10 - 48a/5 -
53a/5 g.-de 44b/9 37a/2 - 40b/5 - 47b/4
g.-den-39a/2 50b/5 g.-e -49a/13

gök süsen : Mavi zambak . -37a/9

gökçek : Yüce, yüksek. g . -eder 42b/3-45b/1

göñ(ü)l : Gönül , kalp . g.-i 34b/2- g.-

i 20b/6 -34a/10 g.guşsası - 61a/2 41a/6-47b/6 - 53a/6 g.-de 17b/1

gönül dönmesi: Mide bulanması . g.-n 47b/11 - 43a/8 g.-dönmesine - 43b/5

gör-: Görmek . 70a/331a/10 - 66a/1-

66a/10 - 67b/9 g.-di 30b/8 g.-di 31a/7- g.-dik-56b/9 g.-düğü 16b/5-g.-düm 3a/6-31b/12 -4b/5- g.-e 62a/9 34a/9 58a/4 g.-eler 13a/12- g.-enlere -60b/8 g.-medik 17b/10-g.-mekde 5a/3- g.-meye -41a/8 16b/12- g.-mez 32b/2- 41a/9 g.-üp 13a/3- g.-ülür 28b/11- g.-ünj 31a/5- g.-ünmez 32b/13- g.-ür 57b/8

göy(ü)n-: Yanmak , sıızlamak, olgunlaşmak . g- dürüb-46a/6 g.-dürüb-

51a/1 g.-dürüp - 60a/1 61b/2 g.-ümesin - 53b/10 g.-ümiş - 50b/2 50b/8 - 38a/12 g.-ümüş -46a/5 -55a/3 g.-dseler - 35b/6 g.-mesine-36a/9 g.-mesini - 55b/8

göz: Göz . -46a/9 -48a/1 göz ağını

60b/10 g. ağrısına 39b/8 g. ağrısına 42a/8 g. degmeye 60b/7 g. qaralığın 44b/7 g. qaramasını 58b/6 g. qarardığı 60a/11 g. yaşını 42b/6 45a/7 49b/9 g.-de 59a/10 -

58b/7 g.-e 29b/5- 36b/9 39a/1 - 41b/2 - 43a/5 - 43b/1 45a/7 -48a/1 -48a/7 -49a/6 - 54b/1 -61a/6 g.-e çekseler - 35b/10 60b/7 61a/8 g.-e -36b/10 -37b/4 37b/9 47a/13 - 48a/9 -49b/9 55b/7 64b/8 g.-gü -57b/7 g.-i 32b/2-32b/4- 33a/5- 36a/2- -54b/10- 59a/10 34b/13 -41a/9 45b/12g.-i-58b/2 5a/2- 61a/8 -61b/9 g.-inde 5a/7- g.-ine 5a/6-g.-ine- 61b/9 g.-ini 41a/9 g.-lerimden 3a/10- g.-lerimden 3a/3- 3b/5- g.-lerime 2b/11- 3a/2- g.-lerini 21a/1- 21a/5 g.-üm 3b/8- g.-ünj 17a/11- g.-ün- 67a/10 g.-ünden 21a/3- 21a/3- g.-ününj 21a/4

gurre : 1) Aklık , beyazlık , 2) Arabi

ayın birinci gecesi ve günü . 29b/10-

gül: Gül . g. şuyı 26a/7 - 27b/5

28a/5 - 5a/4- g.şuyıyla - 39b/7 38a/3 g.şuyu 26a/10- g.şuyuyla 26b/6 - 26b/7 - g.şuyuyla 53a/1 g.yağıyla 44a/7 g.yaprağı 15a/9 24b/10

gülāb : (far) Gül suyundan yapılan bir tür şurup . g. - ı haş5a/9-4b/11- g.-ıla 5b/3- 5b/7- 6b/2

gülbeşeker : (far) Bir tür macun . 27b/8-

gülengübın: (far) Gül ve baldan yapılan bir tür macun . -48b/2

güman : (far)Zan , sanma , sezme
.63b/10

gümüſ : Gümüſ .-57b/9

günlük(g) : Günlük ağacı ve bundan elde elden zank; ak günlük , kara günlük olmak üzere iki türü bulunur . Günlük ağacından ayrıca buhur yapılır . g. i - 44b/7 14b/2 - 15a/2- 15b/2- 28b/13 28b/4

güvegü : Güvegi otu , zater . (Origanum vulgare) -44b/13

güz : Güz , sonbahar . -68a/10 - 69b/2

H

hâ'il : Korkunç . 11b/2

hâb: (ar) 1) Hap, hap şeklinde ilaç . 2)

Tane tohum. h.édeler 25b/12 29a/1 29a/8 - h. édeler 29a/12- hâbb- ı ayarç: İlaç olarak kullanılan macunlara verilen genel ad. hâbb- ı қоқыya : Çeſitli bitkilerden yapılan bir tür hap . 28b/2- 28a/13- h.-ı 25b/9- h.-lar 14a/7- 15a/4- 15b/5- 46a/13 h.-ül' şara' 29a/3- h.-dan 3a/1 15a/11

hâcamat: (ar) Vücudun herhangi bir bölgesinden, ſiſe ya da boynuzla toplanmış kanı alma . h- étmeden- 69a/8 64b/5-69b/10 6b/8-

hâcer : (ar) Taş .h .- i ermeni : ermeni

taşı denilen ve tıpta ilaç olarak kullanılan bir madde. 25b/10-21b/13- 60b/11 h.-ü'l - hârfî 60a/6 60a/10 h.-ü'l bednüs 60b/11 h.-ü'l ermeni -61a/10 h.-ü'l esfend -60a/4 h.-ü'l ğağa-60a/2 h.-ü'l hâbeſ-58b/5 h.-ü'l hâyye 60a/11 h.-ü'l hind -60b/2 h.-ü'l kamer -59a/11 h.-ü'l kül 60b/5 h.-ü'l müſfağ -59a/8

hâcet: (ar.) İhtiyaç .25b/12- 25b/9

hâfaĳân : (ar.) Kalp sıkışması. h.- a 38a/1

h.-a -43a/8 h.-a -55a/4 h.-a-44b/10 h.-a-46a/3 h.-ı -46a/5h.-ı -55b/6 h.-ı16a/5- h.-ı17b/2-h.-ı-52a/6 h.-ımı19a/1-h.-a -36b/2

hâk (far) : Toprak . h.-e -70a/7 h.-e 70a/9

hâl : Durum, hal . 12a/8 - 13a/6 - 27a/1 h.-im 3a/1

hâll ét- : (ar) Ezmek, eritmek, yumuſatmak. h.- er 42b/12 47b/4

hâlâs : (ar) Kurtuluſ , hastalıktan kurtulma. 11a/4 - 8a/6 - 8b/1- 9b/7 9b/9- 25b/1- 5a/1- 9b/1-

hâliſ : (ar) Hilesiz , katıksız. 27b/13- 66a/6 4b/11-

hâlt ét - : Karıştırmak. h- üp 5a/5- 25a/13- 8a/11- 7a/11- 5b/7- 6a/7

hâlt : Karıştırma. 10a/7- 10b/2- 11a/2-
11a/6- 15a/3- 9b/8- ĥ.-ı -42b/2 ĥ.-ları-
36b/12

ham : Pişmemiş , olmamış , çiğ . -52a/6
ĥ.- iken - 68b/4 28b/4 - ĥ.-ı 51a/7 ĥ.-ını -
50a/7

hāmmām: (ar) Hamam, banyo . h. - a
7a/9- 10b/12- 5b/9- 6b/3- 7a/2- 8a/10 -
8a/6- ĥ.-da - 61a/7 63a/3 11a/7- 42a/7 ĥ.-
dan 11a/1

hāmiyyet : Bir tür taş. 58a/1 ĥ.- edüp
63a/5

hamsin : (1) Elli . (2) Kara kıştan sonra
gelen elli günlük kış . 69b/4

hanāzır: Domuzlar . ĥ.e 35a/7- 61a/3

hanžal: Ebucehil karpuzı denilen ,
portakal büyüklüğünde meyvası çok acı
olan bir bitki 28b/7

hār ı ratb: Sıcak ve nemli özellikte .
ĥ.dır
29b/4- ĥ.-dur 29b/12

hār ı yabis: Sıcak ve kuru özellikte ĥ .
dür22a/6-ĥ.-dir18a/3-

hār : Sıcak özelliğe sahip olan . 24a/3-
16a/6-24a/6- 29b/2-29b/7- -68a/8 ĥ.-ara-
62b/10

hārāret: (ar.) Hararet . 22a/12-8a/5-
9a/6- 20b/8- 22b/5- ĥ.-den 21a/2 ĥ.-dir -
67a/1 ĥ.-e 22b/12- 23b/4- 48b/3 - 49b/10
ĥ.-i - 54b/7 21a/5 24a/7- -41b/3 -
46a/79b/11- 9b/9- ĥ.-in - 55b/4 ĥ.-ine -
45b/6 6b/6-22b/7-ĥ.-ini-50a/5

hāraza : (ar.)Sığırın öd kesesinden çıkan
ve kıl düşürme ilacı olarak kullanılan bir
taş . -61a/6 21b/4-

hardal : (ar.) Hardal otu . -39b/12 24b/9
39b/11-54a/2

hāric: Dış , bir şeyin dışında kalan . ĥ.
den 19a/8

hārır: (ar.) İpek . 23a/12- 23a/7 69a/9
22b/11-23a/1- ĥ.-den 23b/2

hārīś: Hırslı tamahkar . 30b/9

hāsıl: Husul bulan , peyda olan , üryen ,
biten .

11a/9 - 13a/12- 20a/3 - 21b/3 21b/4 -
23b/1- 32a/9- 33b/8-ĥ. eder - 51b/1 -
52b/9 ĥ.- ı kelām 14a/12- ĥ. olur -65b/3
20b/9 20b/9 21a/2- 21a/4- 21a/7-21b/1-
22a/10- 29b/6- 66a/2 7a/5-

hāsıyyet : (ar) Özellik . ĥ. - lerin
34a/12- ĥ.-i34b/1 - 41a/8

haşlet : İnsanın yaradılışındaki huyu, tabiatı, mizacı . 18a/9

hāssa (ar): Özellikle . 7b/2- 8a/7

9a/9 - 10a/8 10b/1 - 11a/10 11a/4- 11b/9- 12a/9- 17a/8- 18a/11- 23b/2- 5b/9- 6a/1 6a/11 7a/3- 8b/7- 9b/12- 9b/5-**h**.- yı şalişe 5b/2- **h**.- yı evvel 4b/9 - **h**.- yı garişe 15b/8- **h**.- yı rabi'a 5b/5- **h**.- yı şani 5a /8- 10a/4 10b/11- 10b/2- 16b/12- 17a/8 17a/8- 17b/6-1 8b/7- 19a/9 21b/13 21b/5- 23b/10-53a/1 6a/4- 6a/8- 6b/7- 7b/6- 8b/2- 9b/1-9b/9- 17a/7- **h**.-sındadır 16a/9 17a/1 21b/6 - **h**.-sını 4a/1

hastalık(ğ) : Hastalık. h.- a -55a/4 **h**.- lığına-55a/5 h.-lık - 41a/8 **h**.-lara-38a/2 - 66b/3

haşhaş : (ar) Haşhaş (papaver somniferum)-39b/5 **h**.toħhumı15b/3-**h**.toħmıyla-37b/10**h**.-ı -39b/7

hâtem : 1) Mühür 2) Mühürlü yüzük .16a/9-17b/11-18a/5-**h**.-i16a/11-**h**.-ni17b/8-

hâta: Hatta. 20a/11-12b/11- 19a/10- 22a/2-31a/11-

hatmi toħmi : (ar.) Hatmi (Athaea officinalis) -39b/10

haviç : Havuç . 14b/2-

haya : (far) Testis -44b/3 **h**. şişine - 53a/10 **h**. şişine-60a/9

hâyat : Hayat. -64a/1-45a/9 65a/2 **h**.-la -64a/2

hâyvan : Hayvan . 19a/4-16a/11-17a/1- 17a/2-16b/4- 20b/6- 20b/7- 21a/10-21a/8- h.-atdan 10a/1-h.- dan 20a/3-h.- i 20a/5- h.- idir20a/3-h.- isi20b/2-h.-jšidir 20a/9-

hâyız : (ar) Adet olma , regl olma . h.dan 13b/2-**h**.-dan -60a/7 **h**.-ı -41b/7 35b/9 40b/7 -51a/2

hazm êt- : Hazm etmek , sindirmek .

h.- e 44b/11 h.êder - 52a/5 29a/14- 29b/1- -54a/10 h. êder 42b/8 - 42b/9 - 47b/13 34b/7 43b/2 h. etdirmez 35a/13- h. êtdirür - 40b/3 h. etdüre - 40b/12 h. eyler - 43b/5 **h**. olur - 55b/10 -66a/7 29b/2- -50b/6 -51b/4 51b/7 54a/10 -55b/9 68a/6 h.-a- 47b/5 h.-ı - 40a/1

hêkim : Hekim , tabib . 21a/8-19a/7-

h.-dir 2a/1 - **h**.-ler 13a/1 - 33b/2- 33b/5 - **h**.-leri 33a/8

helâk : Ölüm . 13a/2 - 30a/4 - 31b/1

21a/12

helîle: (far) Helile otu .(Terminalia)

28b/8-48b/613b/9- 29a/9-25a/5-

hem : Hem . 32b/11- 62a/8 -63b/11

64a/9 -66a/8 -66b/6 -66b/8 67a/10 67a/3
-67a/6 -67a/8 67a/9 67b/3 67b/8 - 68b/3
69a/7 69a/8 - 69b/1 -70a/5 32b/11 49a/8
49a/9 - 62a/9 - 65a/1 65a/3 -65b/1 65b/5-
65b/8- 66a/10 66a/3- 66a/8-66b/2 -67b/7
67b/9 69a/1- 69a/9 -69b/10- 69b/11 69b/6
-70a/10 -70a/6

hemān : (far) Hemen ,derhal . 3a/3
21a/1

21a/6 - 21b/13

her: (far) Her . 18a/11- 21b/8- 25a/4

25a/6 - 25b/3- 25b/8- 26b/10 27b/6 -
29a/6- 29a/6 30a/6 32b/7 - 34b/1-
44b/8 56b/10 58a/3 - 58b/2 59a/7
66b/2 68b/7 69a/4 - 69a/7 8a/1- 9a/6 h.
biri 56a/5 56a/5 64a/2 21b/7 h.birinden
28a/1 28a/12 26a/12 26a/14- 28a/2-
28a/9- 28b/13 h.biriniñ - 56a/6 h. günde
46a/14 10a/3- 10a/5- 13b/12- 19b/4
20a/8- 21b/10- 21b/9- 21b/9 22a/2-
22a/8- 24b/5- 25b/7 29a/10- 34a/3-
34a/9-4a/3- -56a/5 57a/10-58b/3 5a/7-
61b/7- 62a/4 64b/11- 66a/3 6b/10- 9a/4-
9b/3-

ĥestelik : Hastalık . krş .hastalık. 45b/13
ĥ.-lerine -38a/9

hezar : (1) Bülbul (2) bin , pek çok .

64a/4 - 66b/9

ĥıfẑ: (ar) Koruma . h. edeler 17a/4-

22a/4- 64b/9 ĥ. étmekdir 23a/12 ĥ .-i
44b/9 - 45a/10

ĥılt : Karışım ; besinlerin midede
sindirildikten sonra dönüştükleri kan ,
balgam , safra ve sevdadan(kara safra)
her biri . -49b/11

ĥ.étmesini -51b/10 ĥ. eyler 55a/6 ĥ.ı -
37b/6 37a/2 -42b/11 -52b/6 55a/1 ĥ.-ları -
37a/6 40b/8 ĥ.-ları 44a/1 -51a/9

ĥıyārşenbe: (ar.) Hıyarçember, acur
(Cassia fistula) 29a/11-51a/11- 40a/6

ĥıkāyet : Hikaye . 23a/8 -ĥ.éderler

18a/1- 31b/12-31b/13- ĥ.-i30b/1-

ĥikmet : (ar) Hakimlik , sebep . 32b/3-

ĥ.- ehli - 67a/5 ĥ.-i-57a/11 65b/6 ĥ.-le -
57b/8

ĥindūba : (ar.) Hinduba , yaban marulu
(cichorium endiva) -48b/10ĥ.-i -49a/3

ĥindūstan қоzi: Hindistan cevizi (Cocus
nucifera) h. dur 33b/10-

ĥod: Kendi .33a/12-34a/11-39b/9

ĥorasān̂i: Yavşan türünden bir bitki
(Artemisia cina) 48b/1 ĥ.-dür - 51a/5

ĥorosan: (far) İran'ın doğusunda bulunan
bölgeye verilen ad. h.- dan-47b/7

ĥorūs : (far) Horoz . 60b/11 31a/11

hōş : (far.) Hoş, iyi, iyileşmiş. 11a/7

37a/10 h.olur 69b/6 5a/5- 6a/8- h.-ca
5b/10- 6b/4

hüb : (far) Güzel . 31a/6-42b/5 h.

ède34b/6-h.- éder -47a/3 h.- édicidür -
47a/13h.- eyler -45b/5 h. eyler - 43a/12 h.
eyler-45a/11

hükne : (ar) Makattan ilaç şırınga etme ,
lavman . 35b/5-35b/4 h. étseleler-39b/9

hummā : (ar) Başta sıtma olmak üzere
ateşli hastalıklara verilen genel ad. h. yı
muhrîka: Kara ağrı . 9a/10 h.-lara 48a/4
h.-ya 26a/5

hunāk : (ar) Boğmaca . h.-a -40a/8 h.-i
49b/7 h.-a - 55b/2

hurma : (far) Hurma . (phoenix
dactilyfera) 29b/12- 49a/11

hükemā : (ar) Tabibler. 20b/5-

h. yı manžūme-63b/9 4a/10-

hüküm : (ar) Hüküm . 64b/4 h.- i şafradır
66a/5 - 68a/2 h.-i sevda- 66b/2 h.- i
sevdalık -67b/4 h.-e -64b/6 h.-i éder-
69a/5 h.-ni - 64b/11 h.-üne - 66b/10 -
64b/4 -66b/7 69b/7 h.-üni- 65a/6 -65a/6

I

ılıcağ: Ilıkca , ılık . 67b/5 - 9a/11

ıncırığ: Hıçkırık 1.- 1 - 40a/13 1.-a-
41a/2 - 42b/2 - 47b/10

ırqu'n – nisa: (ar) Siyatik 1.- ya-38b/5
1.-a - 41a/3 - 39b/6 40b/11 -35b/9 39b/11
41b/13 - 43a/3

ısrıgan: Isırgan otu (Urtica) 36b/11

ısıtma: Sıtma hastalığı 46b/6 - 50a/1

51a/4-57a/3 9a/10- 1.-dan- 41a/6 1.-lar-
38a/10 1.-lara-38a/11 47b/5 55a/1 1.-ları -
52a/2 22b/8 - 45a/5 1.-sın -45b/14 1.-ya -
44b/11 1.-ya 49a/5 1.-ya -52a/6 -63a/7 1.-
yı 41b/8 - 55b/8

ıslat- : Islatmak 1.-alar 63a/10 27a/4

27b/3 46a/14 1.-ıp - 44b/8 1.-up 26b/6-
49b/3 11a/2- 14a/4- 14a/5 15a/10 - 15b/4
- 36b/3 -39a/3 49a/10 -51b/11 1.-salar -
36b/10 41b/10 -61a/1

ıslaḥ : (ar) Düzeltme , ıslah etmek .

19b/10 - 29a/10 - 1. éder - 48b/3 1. éder -
52a/3 1.- éder -52a/7 42b/11 44a/2 -
45b/12 - 53b/1 53b/9 19b/11-28a/13-
28b/5

ıssı: Sıcak . 10a/5--40a/6-41b/12 -
44a/8 - 45b/8 -55a/11 - 61a/10 65a/8 -
68a/1 - 69a/6 1.mizaclarıñ 55b/5 11b/4 -
12a/4 - 22a/8- 29a/1 42b/12 - 45a/7 -
49b/13 - 50a/1 53a/1 7a/11- 9b/8- 1.- dan
55b/6 66b/9 - 68b/4 1.-dur 23b/10 23b/12

İ

ibret : (1) Kötü olaydan alınan ders (2)

Acayip , tuhaf. 32b/1-56a/4 i.-i 32b/2

ibtida : (ar.) Başlangıç. i. - sı-66b/1 i.-sın

69b/3 i.-sında 64b/8 i.-sından 70a/1

iç-: İçmek . i.-e 6b/1- 6a/6 - 7a/10

6b/12- 6b/3-12a/8--62b/4-62b/8 9a/5-9b/11- 10b/2- 9a/1- 9a/11- i.-eler - 47a/8 - 63b/4 i.-meden 67b/8 i.-mege 8b/11 - 10a/3- 6b/11- 8a/2 - i.-megi 11b/5- 5b/8- i.-mek-48b/4 -60a/9 i.-mekden 31a/3- i.-melü -62b/9 63a/2 i.-meyeler -41b/10 i.-se 17b/5 45b/5 49b/2 - 58a/3 -37b/7 - 44b/8 61a/8 i.-seler 17a/11- -36b/11- 36b/5-37a/8-37b/5 -38a/11-39a/3 -39b/7 40a/13 - 40a/3- 40b/6- 41a/10 41a/5 - 41b/1- 41b/7- 41b/8 -42b/1 42b/12 -43a/8 -43b/10 -43b/6-44a/12-44a/5 -44b/4- 44b/5 -44b/6 44b/7 -45a/12 -45b/7 - 46a/11 46a/3- 46b/6 - 47a/8- 47b/4 47b/9 48a/2- 49a/3- 59a/2- 60a/5-60b/3 61a/7 - 61b/8 19a/1 - 34b/10 34b/12 - 34b/5- 35a/4- 36a/3 36b/6- 37a/1 -37a/2- 37b/10 40a/6- 41b/12 - 42a/2- 42b/3 42b/6- 43a/4- 43b/2 - 43b/7-44a/4 44a/6 - 44b/2 - 45a/3 - 47a/10 47a/3 - 47b/10 - 48a/5 - 48a/7 48b/11 -49b/13-49b/3 -51a/8 51a/9 - 51b/11 -52a/2 -52b/6 53a/8 53b/1 - 53b/3 54a/8 -55a/11 55b/2 -59a/6 - 61a/2

61b/1 61b/4 61b/6 i.-üp - 64b/6 8b/1- 8b/4- i.-üreler 7a/7 - 12b/5 - 6a/7 - 7a/11 7a/6- 45b/4 16a/8- 17b/6- i.-ürseler - 35b/8 59a/12 61a/5

iç. : İç, insanın ya da herhangi bir şeyin

34b/9- 46a/13 - 46b/10- 48a/3 48a/8 .- 54b/5 -55a/11 65b/8 67b/5 i.ağrıları - 42b/7 i.ağrısın 50a/6 i.ağrısına -44a/5 i.ağrısını 43a/1 i.-kurdıñ -43a/4 i.kurdın 49b/5 i. yellerine - 43a/9 24b/13 64b/3 - 69a/6 i.-de - 44a/5 i.-eri 47a/10 23a/10- 56b/3 i.-erüye 9a/7- i.-i - 40a/7 42a/6 45b/12 55a/11 - 37b/1 -38b/10 39b/10 46a/4 - 49a/9 -50b/11 -51a/3 51a/7 51b/3 52b/10 -53a/11 53a/8 54a/9 -60b/11 i.-imi31a/13- i.-in 56a/11 i.-inde 33b/3- 33b/4- 6a/1- i .-ine 5a/11- 7b/4- i.-inde - 63a/11 11a/2- 19b/12- 21b/2- 22b/2- 24b/10 - 27b/6- - 42b/25 6b/2 60a/5 - 63b/3 i.-inden 31b/4 34a/4- 51a/10 -61a/1 i.-indir 17a/3- i.-ine 12b/9-13a/7- 17a/9- 24b/11- 27a/11- 36a/10 6a/3- 17a/4- 18b/3- 19b/7- 19b/7- 24b/5- 27a/7- 30b/13- 45a/2 5a/12- i.-ini- 50a/10 50a/4 51a/1 i.-i -51a/7 i.-lerinde 30b/6

içün: İçin . 12b/5- 23a/7- 27a/2- 32b/7

60b/3 - 60b/9 - 62a/6 - 62b/10 63a/1 63a/5 14b/4 - 21a/6- 25a/1 25a/1- 32b/7 - 56a/8 -57a/5 62b/11 - 63a/2- 64b/5 66a/8 66a/9 6a/12

idrār : (ar) Akıtma . 43b/3

ifnā' : Yok etme , tüketme . 18a/8-

iġnā : (ar) Başka bir şeye muhtaç bırakmama. i. éder 18a/9

iġrāc : (ar) Dışarı atma , çıkarma . 21b/12

iġtikān : (ar) Kan yürümesi kanın bir yere birikip toplanması . 10b/5

iġtilāf : (ar) Ayrılık uymayış , uymama . 16a/6- i.-jüür 20b/10

iġtimām : (ar) Elemden kederden dolayı uyuyamama . 67b/4

iġtirāz ét-: (ar) Sakınmak , çekinmek , korkmak . 65a/8

iken : İken . 36b/7 3a/2- 12a/11

iki : İki. 10a/3- 11a/6- 13b/12- 24b/2

24b/3- 4a/8- 6a/10- 11a/9- 11b/6- 12b/9- 12b/9- 15a/4- 19b/7- -57a/1 8b/1- 8b/10- i.- sinin- 49b/6

iġrār éd-:(ar) Tasdik etmek , kabul etmek , saklamayıp , söylemek . i.-üp 32a/2-

' ilāc : (ar) İlaç. -69b/5'i.-1 -68b/2'i.-1-

68a/4 'i.-1m -69a/5 'i.-1ı 4a/10 'i.-ında 4a/12-

ile :İle . krş .bile . 16a/5 -1b /6-1b /8-

20a/11- 23a/4- 23a/7- 25a/11 25b/11 - 26a/4 - 26a/8- 26b/1 27a/4- 27b/3- 31a/6- 36b/10 36b/12- 36b/4- 36b/5 38b/10-39b/1 13a/8 41a/7- 42a/1- 43b/9- 45b/5- 46a/12 -46b/6- 47a/9- 49a/1 - 50a/11 -55a/11 -58a/9 5a/10- 5a/6- 60a/5- 62b/1- 63a/3-63a/4 - 63a/6 - 66a/1- 66a/7 6a/7 8a/3- 8b/11- 9b/11 - 10a/11 10a/3 10a/5 - 10b/10- 11a/8- 11b/4 11b/6- 12a/4- 12a/6- 12a/7- 14a/5 14a/7- 14b/7- 15a/11- 15b/4 15b/8- 20b/8- 23b/8- 24b/3 25a/13- 25a/7- 26a/3 - 26a/9 26b/1 - 27a/10- 27a/1 - 28a/10 28a/4- 29a/11 - 29a/14 - 30a/11 30a/3-31a/11- 33b/4- 33b/8- 36a/3 -36b/3-37a/1 -37a/11 - 38b/13 39b/2- 39b/7 -41b/11- 43b/7- 47a/8 47b/2 - 49b/2- 49b/3- 50a/10 50b/10 -53b/4 -53b/6 - 54a/4 54a/5 - 54a/9 -57b/7- 58a/9 5a/11- 5a/4- 5b/3- - 62a/9- 62b/10 -62b/4 -62b/7 -62b/9 - 63a/10 -63a/8-68a/2 -68a/4- 68a/8 -68b/9 6b/2- 6b/3- 6b/4- 6b/5- 8a/2- 8b/11-8b/4- 8b/5- 9a/11-9a/6- 9b/11- 9b/4-9b/8-

illā: (ar.) Mutlaka , ille . 67a/9 11b/2- 3a/2- 57a/11

'illet : (ar) Hastalık . i. - den 18b/1 i.-leri 19a/2 - i.-lerine 2a/7

'ilm : (ar) Bilim . i.- i tıbbıı -61b/10 i.-le 2b/11 i.-ini 15b/11-

incir : İncir. krş. encir . 29b/4 - i. ağacı 38a/8

incü : İnci. 5b/5- i.-ye 17a/12 - i.-yi
17b/1

inek südü : İnek sütü . i. ne 40a/3

ineş : Çok, oldukça fazla .32a/13
49b/9- 48a/1 -51a/4

insan : İnsan . -62a/8 32b/6- 34a/2- i.-a

32b/11- 32b/8- -61b/11 -62a/6 65a/2 i.-da
4a/8- i.-ı 2a/2 13a/11 32b/9- 64a/4

inzāl: (ar) İndirme , indirilme . 35a/10

iri: Sert , kalın . - 49a/8

irilik(g) : Sertlik , kalınlık . i.- in
46b/7

irin: İrin , iltihap . 6a/2 - i.-i 36b/2

ise: İse , şart edatı . 10a/11-12a/2-14b/9-

32a/11 - 11a/11 - 11a/3 - 11b/1 -12a/6 -
29a/2 - 56a/10 - 57a/3 5a/11 - 5a/7-
66b/10 - 69a/7 7b/8

ishāl : (ar) Hafifleme , azalma , sehl olma
38a/12 - 45b/8 i. éde - 54a/8 - 61b/5 i.

éder - 55a/6 - 61a/11 43b/2 45b/2 50a/7
52b/3 53b/3 i.- i kadim 25a/1 - 36a/3 -
36b/7-57b/11 i.e - 46a/12 - 59a/6 i.-i
15b/6 - i.-le - 45a/3 i.-ini -54a/7

isti'māl : (ar) Kullanma . -48b/7i. éderler

60a/7 i. etseler - 60a/8 27b/2- i. édeler -
46b/3 34b/1 -10a/10 10b/5 21b/11- 27b/8

- 44b/11 9b/4 i.édeler 26a/4 i.étmeyeler
42a/10 i. etseler - 37a/3 39b/10 i.olunur
63a/10 10b/10 - 12a/2 12a/5 12b/2-
13a/10- 13a/8- 13b/4 18b/6- 25b/12-
26b/2- 27a/8 27b/6- 29a/2- 6b/9- 7b/11-
9b/8 i.-i 35b/1

isitskâ: (ar) Siroz hastalığı . i. ya

37a/5 7a/4 - i.-sı - 45b/4 i.-ya -40a/12 -
41a/3 - 43a/11 43b/12

isrâ'il zeytûni: Böbrek taşını eritmek
amacıyla kullanılan , pelite benzer bir
taşdır . -59a/1

istifrâğ (ar) Kusma . i. éde - 37b/4 i.-ı
29b/11

istiftâh : (ar) Siftah etme , başlama.
36a/6

işbu : Bu , işte bu . 69b/7 31b/13 - 64b/4
65b/6 - 66b/7

iştâh : (ar) Meyil , istek , arzu . -54b/10
i.-a-43b/13 - 45b/9 - 47b/12 i.-yı - 37a/6

iştirâk : (ar) Ortak olma , ortaklık .
32b/10-

it üzümü : İtüzümü (Solanum nigrum)
krş innebu's- şaleb . i. -yle-38a/5

i'tidāl (ar) : Aşırı olmama hali,
ölçülülük. 66a/10

i'tikâd (ar) Dügümlenip kalma , bir şeye
gönülden bağlanma . i. vürler 58b/1

ittifāk : (ar) Birleşme, uyuşma , sözleşme . 21b/13-

itlā' ét- : (ar) Başkasının üzerine bırakmak . i.-sin-62a/1

izāle ét- : (ar) Gidermek, giderilmek , yok etmek . i- übl8a/6-

J

jengār : (far) Tıpta kullanılan bir tür pas . j.- la -47a/11

jivā : (far) Civa . j. - y128b/9-

K

ķab : (1) Kap (2) Kabuk . k.-a 4b/11-
ķ.-a - 64a/7 ķ.-ı 26a/12 - ķ.-ı 26a/12- ķ.-ı 26a/13 -ķ.-ın 27a/3- ķ.-ından 33b/13- ķ.-ını -51b/1

ķabaķ (ġ) (1) Kabak (Cucurbita) k.- 1
27a/9-27a/9-66a/7 (2) Kapak . ķ.
ķanlıġına -59a/10

ķābil : (ar) Mümkün . k .olacaķ 6b/11-
6a/6- 7a/10-8a/2- ķ.-dir19b/4- ķ.-dür
20b/1- k.-i 25b/7-

ķābili : Helile otu (Terminalia) k.
ķabuġı 15a/8-13b/9- 29a/5-

ķābız (ar) Kabız edici özelliġe sahip .
38b/9 ķ.-dür -47a/12 - 47b/9

ķable'l iftar : İftar öncesi . 12a/5

ķabuķ (ġ) : Kabuk . 15b/3- ķ.-ı 20b/2-
13b/9- 14a/3 - ķ.-ın -50b/8 ķ.-ını -55b/11
ķ.-ıyla- 43b/6 4b/11

ķabz ét - : Kabız etmek . k.- e - 54a/9
ķ.-

er 29b/1- 29b/12 - 53a/8 - 57b/11 51a/7

ķaçan : Ne zaman , ne zaman ki . 18b/2-

ķadar : (ar) Kadar krş . deġin . 22a/9-

25a/11- 25b/1- 25b/5- 25b/6- 28a/4 - -
47b/8 -48a/12 -51a/4 -56b/11 -62a/11
6a/6- 15a/11- 20b/11- 20b/7- 26a/10-
28b/10- -35b/4- 46b/5 - 47b/8 - 56a/2.-
57a/1 - 5a/1- ķ.-ı 14b/1-14b/8- 15a/3-
15b/5- 4b/10

ķadiķe : Kadife 23a/5-

ķaftan : (ar) Kaftan . 22b/2-23a/5- ķ.-
larınıġ 23a/10-

ķāfūrī : (ar) Kafurdan yapılmış . 8b/10-

ķaġır-: ? k.-up 49b/13- 41a/11

ķahr : (ar) Zorlama , helak etme ,
kederden mahvolma. k.eyledi 1b/7 ķ.-
ına 31b/10-

ķākum : Semerkand bölgesinde yaygın
olan bir çeşit kürk 23b/4- 23b/4 - k.-dan
23b/10-

kakūla : (ar) Kakula otu , hil otu .
(Elettaria cardomomum)

43b/5 .- yı şavır 25b/4- .-salar 55a/10

alb : (ar) Kalp . 48b/11 .-e - 47b/13

16a/5- 17a/11- 18a/6 - 23a/2 - .-i 38a/1
-38a/11 -42b/8 -44a/10 -45a/1 -54b/5
17b/2- -46a/4 53a/6 54b/4 -55a/10 -
55a/5 -61a/11 .-ini-55b/6

an : Kan . 11b/1 - 18a/12- 19a/3-

36a/8 - 37b/8 - 40a/6 - 41a/3 47a/2 -
47b/9 - 48b/13 -57a/9 58a/1 - 59a/5 .
aldırdıdan-49a/1. almadan 69a/8 .
almanın -69b/10 . eyler -50a/6  .
alabe sin- 52b/7 k. sızduın -61b/8
k.tükürmege -42a/11 k. tükürmei 44b/7
10b/6- 13b/2- -37a/7 51b/11-52b/9 -
60a/1 -60b/3 61a/9 -64b/5 7b/8- 8b/9 -
k.- a 50b/5-37b/11 .-ı -36a/7 39a/3
40b/12 -41a/1 41b/3 -44a/12 44b/4
46a/8 29b/13- 48a/11 52a/11 -54a/4 .-ın
-49b/5 .-ı -55a/2 .-ını 18b/10-
54b/5.-larını23b/13-

anda : Nerede . 30b/13- 33b/7-
34a/10-.-dan 11a/11- 30b/13

anı : Hangi . 18a/11-20b/9-30a/12-
34a/5-49b/11

kār t- : Kar etmek , fayda etmek .

k.ederse -58b/10 k.-mese - 58b/9 k.-meye
60b/6 -50b/11 k.-mez 58a/11 - 58b/4
58b/3 58b/3 17b/5 - 66a/2

ara belle : Kara belile otu (Bellerica
myrobalan) 48b/6

ara örek otı : Kara öreotu . (Nigella
damascena)-41b/6

aradeniz : Karadeniz ; Acem denizinin
sularıyla beslenen Acem bölgesinde bir
deniz 32a/4-32a/8-31b/13-32a/8

ara helle : (far) Kara helile otu
(terminalia) 25b/10-

ara uru üzüm : Kara ve kurutulmuş
üzüm . -52a/11 29b/9-

ara tüt : Karadut . 29b/14

ara zeytün : Siyah zeytin . -54b/1

ara: Yara .- ları 9a/5

aranil : (ar) Karanfil (Eugenia
caryophyllata) 16a/4- 26b/10- 42a/7
25b/2 - 28a/8 - 33b/7- 33b/9 - 43b/8

ardaş anı : Kardeşkanı aacı
(Calamus draco) 15b/2-

ara döli : Kargadöli, ebucehil
karpuzu (Ecballium elaterium) 35a/13-

arın :Karın . -37a/8 .- da 13b/6 .-

ndan-51a/8 .-ı - 57b/11 .- ına 5b/7-
8b/1- 9b/4- 10b/9- 28b/10 29b/7- 6b/11-

8a/1- 8b/4- 9a/11- .-ında 13a/11 -
10a/4- .-ında 65a/3 9b/12

arışdur- : Karıştırmak . k.- up 11b/6

12a/4- .-a 26a/3 4b/12- .-alar 25b/8-
28b/10- 29a/1-.-up 15b/5 -39b/1 -62b/1
7a/1 - 9a/1 22b/3 39b/13 -50b/3 -53b/4
5a/10 5b/3- 6a/3- 6b/2- 8a/3- 8b/4

arnıt : ? 28b/6-

arpz : (far) Karpuz (Citrullus
vulgaris)-50a/2

ar- : Karıştırmak . k.- ub -45a/7 .-ub

47b/2.-ub-42a/2 .-ub-44a/7 .-ub-
44b/3.-ub-44b/4.-ub-47b/1 .-ub-50b/9
.-ub-60a/8

aşd t- : (ar) Kasıt etmek ,bir Şeye
niyetlenmek . k-b- 66b/6 7b/9-

asn : (far) Yaban marulu ,hindiba.
(Cichorium endiva)

26a/12 - 26a/6 - 26a/6- k. tomı 26a/14 -
26a/7 - 48b/10

at' t- : (ar) Kesmek , kırmak . k-er

42b/10 66a/6 - 68b/3 .-ler -55b/4 13b/8-
14a/11-26a/1

at- : Katmak . k- alar13a/7- .-alar

14b/6- .-alar24b/5- .-alar26b/5- .-
alar26b/8- .-alar27a/13- .-alar 27a/2-
.-alar-48b/10 .-alar- 63b/4 .-

salar35b/2- .-salar- 39b/7 .-salar-
40a/10 .-salar- 52a/2 .-salar-60a/4 .-
ub 17b/2- .-ub -39a/1 .-ub -44a/3 .-
ub -47a/4 .-ub 6b/12- .-ub13b/10- .-
ub26a/10- .-ub35a/12- .-ub-39b/6 .-
ub-41b/1 .-ub-46a/13 .-ub-48b/7 .-
ub7a/12-.-ub8b/5-

atı : Sert , pek ok , olduka ; Őiddetli .
28a/8- 29b/1--57a/11.-lıına-35b/11 .-
na32b/12-

atre: (ar) Damla . 5b/11- 9a/6- 5a/6-
6a/2- 6a/2-

atır iei : Katır iei . -63a/7

av: Bir tr mantardan elde edilen ,
tutuşturucu , sngersi madde . 18b/5-

avın : Kavun krş. kavun(Citrullus
melo) 67b/6 .-i-55b/3

av : (ar) Gl, salam. k. eder

55a/10.eyler -45b/9-40b/7-67a/2 -67b/5
. ede 44b/10 .ede 48b/8. ede 68a/4.
ede-36b/8.ede-37a/3 . ede 41b/2. ede
45a/1 .ede 49a /3 .ede 54a/10 .ede -
61a/11 .eder 36b/9 .eder - 37a/7 .eder
40a/7 .eder - 40b/7 .eder 42a/13 .
eder 43b/13 . eder 44a/10 .eder 45b/12
.- eder 54b/10 . eder 34b/6 .-eder
35b/10 .eder 36b/12.eder-36b/2. eder
38a/1 .eder- 40a/1.eder- 40b/1. eder
40b/2 .eder 42b/3 .-eder-43b/11 . eder
45b/4 .eder-45b/7.-eder- 48b/13 .

èder- 49a/5 k.èder-52a/8k.-èder-
53a/5k.eyler 42b/10 k.-eyler -55a/10k.
eyler 55b/5k. eyler-52a/5 k.eyler -54b/4
k.eyler 54b/6 -26a/1- k.26a/5- -41b/6-
65a/2.-65b/8k.-dür -38a/3 k.-ède 35b/12-

ķavl : (ar) Sö z . 20b/10- 21b/1-21b/3-

21a/12- 21a/13- k.dür21a/13

ķavm: (ar) İnsan topluluğu . 31a/5-

k.-i -57a/7 - k.- i livata30a/12

ķavuk (ę) : Mesane , idrar kesesi . k.-a

52a/9 k.-a17b/3- k.-a-41a/2 k.-ı -44a/1 k.-
ı - 36b/2 k.-ı - 40b/7k.-ı-50a/2- 41a/3 -
46b/11- 49b/10 49b/10-52b/7k. ağrısına-
59a/6 k.iriligine-39b/10 k. taşını-41b/12
34b/10- 36a/8-46a/159a/2 k.-da -36b/5k.-
da -45a/8 k.-da -61a/5k.-da-35b/7k.-da-
37a/4k.-da-37b/5k.-dağı -37b/8 k.-dağı-
48a/3k.-dağı-60a/5 k.-ı -44b/13

ķavun : Kavun . (Citrullus melo) 49b/8

k.-ı27a/3-k.-ı27a/3- k.-ı-49b/11

ķayfal tamarı : Kifal damarı ; (GR)

şahdamar . 11a/11-

ķaynat- : Kaynatmak . k.- alar -63b/3
k.-

alar 24b/3- k.-alar26a/3- k.-alar26a/7- k.-
alar26a/9-k.-alar26b/6- k.-alar27a/10-k.-
alar27a/12- k.-alar27a/7-k.-alar27a/8- k.-
alar27b/5-k.-ı30a/8- k.-ub 24b/11-k.-ub

26b/1- k.-ub 34b/10-k.-ub 35a/4- k.-ub -
36a/10 k.-ub -36b/6 k.-ub -37a/1 k.-ub -
37a/8 k.-ub -43a/4 k.-ub -45a/2k.-ub -
46a/10 k.-ub-36b/11k.-ub-37b/6k.-ub-
38a/11 k.-ub-38a/6k.-ub-39b/5 k.-ub-
39b/6 k.-ub-46a/11 k.-ub-49a/2k.-ub-
62b/7 k.-ub-63a/2 k.-ub-63a/4 k.-
ması12b/10- k.-mış7a/11- k.-mış7b/2-k.-a
-62b/4

ķebabe (ar) : Kebabe , kebabiye ,
kuyruklu biber . (Piper cubeba) 25b/4-

ķebere : (ar) Gebre otu . , kedi tırnağı .
(Capparis spinosa) .26a/13-25a/8-

ķeçi: Keçi . -62b/5 k. eti 28b/12-k. südi
-45a/13 35a/11- k.-den -66b/9

ķedi otı: Kediotu . -35b/8

ķef : (far) Köpük . k.i 25a/10 - 13b/11-
25a/7-27a/11-28a/4- k.-ın26a/4-k.-i
27b/7-

ķehl èt- : (ar) Göze sürme çekmek. k.-
üb-55b/7 k.-seler-60a/11 29b/6-

ķehribar : (far) Kehribar . 25a/4-

ķeklik : Keklik . -45b/14-68a/7

ķelam: (ar) Sö z , lakırdı . -69a/9-69b/11

ķelb : (ar) Köpek 33a/3- k.-e 33a/2-

ķeler : Sürüngenler sınıfı hayvanların
genel adı . 33b/5-33b/6-

kemakan: (a.zf) Eskisi gibi , evvelden olduğu gibi . 11a/4-

kêm : (far) Kötü , fena . -48b/5

kemik : Kemik k.-i -58a/9

kendü : Kendi .16a/12 k.-niñ 18a/1-

16b/11-k.-ñe -64b/4 k.-ni8a/9- k.-si
31a/6- k.-ye21a/11-k.-yi 33a/12-

kerefes: (ar) Kereviz . (Apium graveolens) 43b/12k.- tohmı 28a/2-

kerre : (ar) Kez , defa . -56b/11

-56b/5 5b/1-10a/3- 12a/3-25b/13- 27b/6-
33a/4-6a/4- 7b/1-

kes- : Kesmek . k- e -42b/6 k.-e –

61b/9k.-e-44b/12 k.-e-54a/8 k.-er 18b/10-
k.-er -38a/11k.-er -44a/12k.-er -46a/8 k.-
er -50a/4 k.-er -58b/8 k.-er18b/4- k.-
er19a/3 - k.-er- 41b/5 k.-er- 44b/5 k.-er-
49b/10 k.-er- 53b/3 k.-er- 54b/5 k.-er-
55a/2k.-ilmez 33a/8-

keşira: (ar) Geven dikeninden çıkarılan bir tür zamk . 14a/3- 14a/6- k.-yı14a/5-

keşret : (ar) Çokluk , bolluk , ziyadelik .
11a/11- 12a/6-11b/10-11b/1-k.-i -69b/6

ketan : Keten bitkisi ve bundan elde edilen dokuma , bez . (Linum usitissimum) 22b/2-ketan 22b/3- 22b/9-

22b/6- 25a/5- k.-la22b/3- k.-dan22b/4-

kezalik: (ar . edat) Keza, bu ; bu da öyle . 15a/5-

kıl - : Kılmak , yapmak , etmek . 11a/4-

68a/4-69a/211a/7- -64b/4 k.-a -64a/10 k.-
dı 2a/1-k.-dı 2a/3- k.-dı 2b/3- k.-dım-
64b/11 k.-dum 3b/6-k.-maya 34a/5-k.-
mış4b/4- k.-ur-67a/3

kıl : Kıl . k.larda-36a/10 k.-ları24b/6-
k.-ların24b/8- k.-larını 24a/12-k.-larını
24b/1- k.-ımı24b/12-

kır -: Kırmak . k.- a -43a/4k.- a -46b/8
k.-a-38b/2k.-a-46a/13k.-ar -48a/3k.-ar -
48b/1 k.-ar -49b/5 k.-ar-39a/2 k.-ar-
55b/3k.-mağ 20b/1-

kırmızı: Kırmızı . 12b/10-12b/9- 15a/9-

kış: Kış . 70a/4 k.- ateşi-64a/10 -46b/9
k.-dan-65a/10k.-dır-69a/2 k.-ıñ 22b/8-

kıvam : Kıvam . -39b/6 k.- vère35a/5-

13a/6- k.-a 26a/10- k.-a 26a/10-k.-a
26a/4-k.-a 26a/8- k.-a 26b/2- k.-a 27a/2-
k.-a 27a/8-k.-a -39b/10 k.-a -41b/4 k.-a -
52a/4k.-a14b/3- k.-a25b/11-k.-a 27b/7 -
k.-a- 46a/2 k.-a-54a/1 k.-a - 63b/3 k.-ımı
33a/12-

kız : Kız. k. südüyle 42b/6 k.- südüyle-
60b/9

kızdır- : Kızdırmak , aşırı ısıtmak .k.

ııııı -42b/13k.- ııııı -47a/6k.-ıııııı-
41a/5k.-ııııııı 40a/13 k.-ııııııı -42a/11
k.-ıııııııı-40a/9 k.-ıııııııı-62b/2 k.-ııııııı
23a/1- k.-ııııııı 24a/10- k.-ıııııııı-4a/7-k.-ııııııı
45a/2k.-ıııııı -41b/5 k.-ıııııııı-42a/9k.-ıııııııı-42b/9
k.-ıııııııı-43b/3 k.-ıııııııı-43b/9k.-ıııııııı-37b/6 k.-
ıııııııı-44b/10 k.-ıııııııı-48a/11 k.-ıııııııı-
51a/3k.-ıııııııı -42b/12k.-ıııııııı -47b/6 k.-ııııııııı
40b/3 k.-ıııııııı-42a/8 k.-ıııııııı-46b/12 k.-ııııııııı
47a/3k.-ıııııııı-49a/13 k.-ıııııııı-53a/11

kızıl: Kızıl , kırmızı . k. gül 29a/9- k.

gül29a/6-k. şandale 28a/6- k. ya'küt-
54a/1124b/9-25a/13-

ki : (far) Ki ; ki ilgici . 10a/8-11a/10-ki

11b/9- 15b/9- 16a/12- 16b/1 17b/11-
17b/8 -20a/4 -20b/521a/5-22b/1- 23a/8-
23b/8-24b/1-27a/3-27b/7- 29a/8 -2a/1 -
2a/6 -2b/10-33a/7- 3a/2 -3a/2 -3a/4 -3a/6-
3b/9- 41a/9- 46a/1 4a/3- 4b/5 57b/5 -
58a/1 17a/3 -9b/12 -10a/4-10b/1- 10b/11
-10b/2 -11a/4- 12a/9- 14b/1-15b/12-
15b/12- 16b/5- 17a/1- 17a/3- 17a/8-
17b/7-18a/1- 19a/10 -19b/3- 19b/7 -
20a/10- 20b/11- 20b/6- 20b/8- 21a/8-
21b/6- 22a/10- 22b/8- 23a/3-23b/2 -
26b/13 -27a/6-27a/1- 27a/12- 31b/5-
32a/2- 32b/4 33b/1-37b/3 -44a/94a/1-
4a/6- 4b/9--55b/8 5a /8- 5a/2- 5b/2- 5b/9-
-63b/10-65a/4 6a/1- 6a/11- 6a/5- 6a/8-
6b/7- 7b/2- 7b/6-8a/7- 8b/2- 9a/10-9b/1-
9b/5-9b/9-

kibrıt : (ar) Kibrit , kükürt . 15b/7-

kim : 1) Kim 2) Ki . krş. ki . 21b/13-

2b/2- 20b/11- 24a/13-2b/5- 30a/12-
30b/1- 30b/8-30b/8- 31a/10- 31a/11-
31a/3-31b/6- 31b/7- 31b/8- 32a/4-
33a/1- 33a/4- 34a/3- 34a/9- 34b/1-
34b/1- 3a/10- -56a/4 -58b/7-61b/7 -
62a/3 -62a/4 -62a/8 -68b/6 16b/3-
18b/2-19a/6- 21b/10-21b/13- 22a/1-
30a/13- 30b/7-31a/11- 31a/12- 31a/3-
31b/13- 32b/1- 32b/2-32b/9-33a/10-
33b/11- 34a/6- -56a/3 -57a/1 -57a/10-
57a/3-58a/2-58a/3-58a/6 -58b/3-61b/11 -
62a/5 -62a/7-63b/11 -63b/3-65a/5 6b/4-
9a/8- k.-e 33a/7- k.-esne7b/6- k.-se
17b/4-k.-se 31a/12- k.-se -58a/6 k.-se
8a/8-k.-se10b/4-k.-se12b/11-k.-se15b/10-
k.-se16a/3- k.-se16b/12- k.-se 22b/7- k.-
se33b/7- k.-se 6a/12- k.-se7a/4- k.-
se7b/9- k.-se 9b/3 - k.-seden13a/12- k.-
seleri 31b/6-k.-senelerin 31b/5- k.-senin
5b/6- k.-senin 16b/10- k.-senin 5b/9-k.-
senin -63b/8 k.-senin 6a/11- k.-senin
6a/5- k.-senin 6b/8- k.-seye11a/10- k.-
seyi 9a/10-

kimyön: (ar) Kimyon . (Cuminum
cyminum) 28a/2- -44b/1 -47b/3 25a/6-
55a/8

kışe : (far) Kese . 11a/8- 6b/4-8a/10-

kisve : (ar) Dış görünüş , elbise . k. - yi
marazdan12a/9-

kişi : Kişi 12a/2- 30a/11 --51b/5-58b/8-

67a/8-10a/1-14a/12-16a/9-35a/9 65a/5k.-
de6b/7-k.- lere 23b/6-k.-lere -59a/12 k.-
leri-51a/10 k.-niņ 4b/9- k.-niņ 5a /8- k.-
niņ 5a/2- k.-niņ 7b/2- k.-niņ 8a/7-k.-niņ
9b/12- k.-niņ 10a/4- k.-niņ 10a/8- k.-niņ
10b/11- k.-niņ 11a/4- k.-nin11b/9- k.-niņ
12a/9- k.-niņ 5b/2- k.-niņ 6a/1- k.-niņ
8b/2-k.-niņ 8b/8- k.-nin9b/2-k.-niņ 9b/5-
k.-niņ 9b/9- k.-nün 10b/1- k.-ye28a/7-

kişniç : (far) Kişniç otu (Coriandrum
sativum) k. tohmin-44a/5 14b/3-

kitab : (ar) Kitap . k.-da17b/7-k.-larında

-62a/1 k.-larında31b/12- k.-larında4a/11-
k.-larından31b/13-

ķōca : Yaşlı , ihtiyar . 24a/1-23b/6-

24a/5- ķ.-lda-48b/8 ķ.-ldır -45b/2ķ.-
lınca23a/7-

ķoķ- : Kokmak. k.-ar5b/6- ķ.-ı-66a/8

ķ.-maķ-54b/7 ķ.-mayasın -68a/8 ķ.-
lamaķ-56a/1ķ.-lu -37a/10 ķ.-sı 34a/7- ķ.-
sı -46b/13 ķ.-sı -54b/5 ķ.-sı34a/7-ķ.-sı-
48b/5 ķ.-sı-51b/5ķ.-sın-55a/7 ķ.- sını-
55b/11 ķ.-sını34b/6-ķ.-sını-53a/6 ķ.-
su21a/11- ķ.-sun 14a/10-

ķoķiya : (ar) Çeşitli bitkilerden yapılan
bir tür hap . 28b/12-

ķonağ : Saç kepeği. k.- ı 36a/12

ķorķ- : Korkmak . k.- an32a/13- ķ.-dı

31a/2- ķ.-ma 31a/3- ķ.-ulu 16b/12-

ķo- : Koymak , bırakmak , bitirmek ,
katmak . k- rlar 33b/8-ķ.-madın-45a/12

ķ.-malu -62b/2 ķ.-maz-64a/4ķ.-nmaz
18b/8-ķ.-nmaz1b /3-ķ.-sa 16a/4 -ķ.-sa-
58a/4ķ.-sa-58b/4 ķ.-śa-61b/8ķ.-salar -
57b/4 ķ.-salar -58a/3ķ.-salar17a/9- ķ.-
salar18b/5-ķ.-salar19a/12- ķ.-salar19a/5-
ķ.-salar27b/1- ķ.-salar-49b/9ķ.-salar-
60b/1 ķ.-salar-60b/6ķ.-san19a/8-

ķoruķ : Koruk, olgunlaşmamış üzüm . -
68a/4

ķoy- : Koymak . k.- a 26b/13- ķ.-a

27b/4- ķ.-a 9a/6-ķ.-a27a/13-ķ.-alar 9a/7-
ķ.-alar22b/3- ķ.-alar27a /6-ķ.-alar27a/11-
ķ.-alar27a/7- ķ.-alar5b/11- ķ.-am 4a/3- ķ.-
ar-58b/9 ķ.-arlar 31b/8- ķ.-dığı 3b/5-ķ.-
salar-46b/3 ķ.-ub 12b/9- ķ.-ub -35b/6 ķ.-
ub -46b/3 ķ.-ub -62b/6 ķ.-ub13b/4- ķ.-
ub17a/4- ķ.-ub18b/3- ķ.-ub19b/7- ķ.-ub-
40a/3 ķ.-ub-46b/2ķ.-ub-46b/7 ķ.-ub4b/11-
ķ.-ub-62b/9

ķoyun : Koyun . -43b/12-66b/7ķ. etidür-

45b/10 35a/12- ķ.-uņ -45b/1ķ.-uņ -69a/7

ķoz : (far) Ceviz . (Juglans regia) -
50b/6

ğ.-dan 33b/11- ğ.-ı -51a/2ğ.-ıyla-43a/1 ğ.-
lūğ -62b/7ğ.-u 33b/13-

kök: Kök . krş. dib k.i 33a/8-k.-i

34b/11- k.-i25a/8- k.-i-48b/4 k.-
idir35b/1- k.-in - 48a/5 k.-ini 35a/7 k.-
ini35b/1- k.-ini-39b/11 k.-ini-53a/10 k.-
iyle 18b/11- k.-lerdir 55a/7

köpük : Köpük . krş. kef. k.- ün-49a/2

ğudret : (ar) Kuvvet takat , güç . ğ.-i
damenini 1b/5 - ğ.-in -62a/3

ğudüz : Kuduz hastalığı . -38b/1- 46a/8

ğulak (ğ) : Kulak . k.- a 35a/1-ğ.-a
-

37b/9 ğ.-a -46a/11 ğ.-a-36b/1 ğ.-a-39b/3
ğ.-ı 33a/5- ğ.-ı6a/1- ğ.-ı 6a/3-

ğulnc : (ar) Bir tür sancı . -51b/7ğ.-a-

49b/7 ğ.-a-58a/5 ğ.-dan -40b/3 ğ.-ı -
40a/1ğ.-ı -47b/4 34b/11- -55b/9 ğ.-a-
38b/5 ğ.-a-43a/6-53a/11

kūm : Kum . 33b/3-33b/4- ğ.-dır 33b/4-
ğ.-ı-56b/2

ğūmkeleri : Kum sūrūgeni . 33b/5-

ğurt (d) : Kurt , tenya . k.-ı -44a/6 ğ.-
ııı

-48a/3 ğ.-ııı -50b/10ğ.-ları -46b/8 ğ.-ları -
48b/1 ğ.-ların 35a/2- ğ.- larııı -46a/13ğ.-
larııı -38b/2 ğ.-u 10a/4- ğ.-un-37a/8

ğurı: Kuru . k. encır-50b/10 ğ. öksürüğe
-39b/11-15a/2-15b/3-26a/13-36a/12 -
65a/8

ğurtul- : Kurtulmak ; halas bulmak . k.-
ur -64b/6 ğ.-ur -69b/6

ğurut - : Kurutmak . k.- a - 61b/1 ğ.-a-
61a/3 ğ.-ub 34a/7- ğ.-ub -53a/2 ğ.-uğça
9a/7-ğ.-ur -39b/12ğ.-ur26a/1- ğ.-salar-
51b/9

ğus- : Kusmak . k.- r 58a/6 ğ.-
dura35a/4-

ğ.-durur -50b/9 - 68a/6ğ.-mağa 43b/5 ğ.-ı
-51b/5 - 55a/3 ğ.-muğı 47b/12 - 54b/5
56a/2 ğ.-muğı-43b/10 ğ.-up 64b/6

ğüş : Kuş -57a/1 ğ.-cu 31b/4 - ğ.-lar
45b/11 - 56b/11 ğ. dili - 46a/1

ğuvvet : (ar) Kuvvet , güç . 14a/9-23a/3-
26a/9- 29b/10 - 35a/9- 40a/4 ğ.-i
cima'ayayı 24a/8 - ğ. vère -40b/8 ğ.vérür
- 40a/5 - 47b/5 49b/4 68b/3 -46b/12 -
47a/2 47b/12 50b/5 -52a/10 -54b/9 55a/5
17a/11 - 23a/2- 23b/3 -36b/8-40a/2 -
40b/12- 68b/2 ğ.-dir 40a/2 ğ.-dür -53a/4
ğ.-ı 20a/9- 9b/2-ğ.-in 18b/12- ğ.-lendirür-
43a/7 ğ.-lü 36b/10

ğuzı : Kuzu . -65a/7

ğükürt : (Far) Kükürt . 13b/3-

kül : Kül . k.-ini-35b/6

küllî: Tamamen , hepsi . k. -si -56a/8

kürk : Kürk . 23b/4-24a/5- k.-ide24a/2-
k.-lerden 23b/12-

kürrās : (ar) Pırasa. 25a/5-

L

la'l : (ar) Kırmızı renkte değerli bir taş .

l.- i bed hışani 16b/8 l.- i yaqūt 30a/5
- l.-den 16b/11 - l.-i 17a/4 16b/6 - l.-iğ
17a/1 17a/1 16b/12 16b/9

lāciverd : (far) Lacivert taşı . 61a/11

lāgar : (fr. Sıfat) Arık , zayıf , güçsüz .
9b/2

lahza : An . -65a/5

lākin : (ar) Lakin . 11a/9-16b/10- 24a/7
7a/9 - 8a/4 - 14a/8 - 17a/7 - 19b/3 7a/7-
9a/3

laqlaq : Leylek . -70a/6

laqva : (ar) Ağız çarpılması . l. yı -
41b/11

latîf : (ar) Yumuşak , hoş , güzel nazik .

55b/11- 66a/2- 67a/5 -68b/2 7a/8 l.èder
36a/1 -37a/10 54b/11 56a/1 55b/4 - 66a/5
l. ède -37b/6 l. èder 34b/9- 39b/12 -22a/9

lāzım : (ar) Gerek . 66b/7 66a/2 69b/7

levin : (ar) Renk . l.- den20a/8-19b/4- l.-

de-56a/5 l.-i -40b/4 l.-i - 42b/3 45b/1
16b/10 - 16b/9 - 17a/6 49a/13 - 59a/9

leyl : (ar) Gece . -67a/3- 67b/9- 69b/2
70a/5 l.- ü nehar - 66b/4 - 65b/1

leżîz : (ar) Lezzetli , tatlı , hoş a giden .
30b/6

lezzet : (ar) Tat, çeşni mec. keyif . l.-de
56a/5

libas : (ar) Esvap , elbise . l. -a22a/5-

lîmon : Limon . (gr) (Citrus limonum)
54b/10l. kabuğın-63a/1 28b/9--68a/4

lisān ı ‘uśfūr : (ar) Kuşdili bitkisi krş
.lisānü'l –‘asafır (Rosmarinus officinalis)
-46a/1

lisān ‘ü ŝ – şevr : (ar) Sığırdili bitkisi .
(Anchusa officinalis) 67a/6

lu'āb : (ar) Salya , bitki suyu. 54b/6

lu'ūq : (ar) Yalanmak üzere hazırlanmış
bir grup macun . l. etseler 39b/6 40b/5 -
47a/5

lutr : ? 12b/10- 12b/9-

Lūt : Hz. İbrahimin yeğeni olan
peygamber. 30b/11-31a/3-31a/7 - l.

peygāmbere 30a/12 - l. peygāmbere 30b/9 -
30b/8 l. peygāmbere 30b/12 - l.
peygāmbere 30a/13 30b/12 - 31a/1 -

31a/9 - l.-ı 30b/8- 31b/5 31b/6 - l.-ı
31a/6- l.-u 31a/4-

lüsbeği karpuzı : Bir tür karpuz. l.- m
67b/6

M

ma' : (ar) Su , özsu . m.- ı mübarekden

10a/2- 11b/3 m.-ı mahlûtdan 11a/8 m.-ı
mübarek 10b/9 m.-ı mübarekden 4b/10
5a /9 5b/6 6b/5 8a/1 8a/11 8b/10 8b/3
8b/5 9a/11 10a/5 10a/9 10b/21 47a/10
m.mübarekeyi 6b/11 m.-şerîf 12a/6 4b/4
m.şerîfden 11a/6 m.şerîfi 12b/2 - m. verd-
8a/3 8b/11- 8b/5- 9a/1- m.-dan 7a/12 7b/4
9a/4 - 9a/6 - m.- ı 'asel-50a/10 m.-ı
karatîn 61b/4 m.-dan 11b/6 - 5b/11 -
5b/3- 6a/2 6a/6- 6b/2 - 9b/4 - 9b/7 - 9b/9
m.- i hâlis 11a/2 - m.-i hâs 12a/7 - m.- i
hâsıla 6a/2 - 11b/6

ma'an : (ar) Menzil . mekan . 27a/7

ma'cün : (ar) Macun , bir grup ilacın

genel adı . m. ı- müşhîl 28a/4 13a/7 -
25a/11 - 25a/7 - 25b/5 m.-ı benefşe
27b/8- m.édeler 25b/9- 28a/7- m.- ı
'ažam 24b/13- m.- ı benefşe 27b/6- m.- ı
fancanūs 25b/6 - m.- ı ferâh 25b/1- m. ı
mülükî 26b/2 - m.ı želmisk 27b/11- m.
müşhîl 28a/8 - 13b/12- 13b/6 - 14a/9 -
14b/4 - 14b/7-25a/11- 26b/9- 28a/10-
28a/4- m.-a17b/1- m.-ı 26b/3 - m.-u
14a/12

ma'de : (ar) Mide . 34b/7- ma'de

42b/13 -47a/2 -47a/4 -47b/11-55b/1 m.-
de - 41a/6 -35b/12-38b/4-41a/2 44a/13 -
44b/6 - 45b/6 47a/5 -50a/5 -51b/4 49b/11
52a/3 m.-den 51a/8 m.-ye 27b/11-
29b/11- 29b/12- 39b/5 39b/9 40a/5 -
40b/1 - 43a/11 43b/12 49a/9 - 51b/10
52a/6 -52b/4 53a/4 53a/7 - 53b/3 -53b/8 -
53b/9 54a/11 61a/11 29b/3- 29b/9 37b/3
40a/11 41a/12 42b/4 - 47a/1 47b/7 -
48b/10 - 48b/2 50a/9 50b/6 51a/7 -51b/3 -
51b/8 -55b/9 m.-yi 27b/12- 36a/9 -36b/9
40b/3 40b/7 - 41b/2 41b/5 - 42b/9 43a/10
- 43b/10 - 45b/8 - 48b/3 49a/3 - 49a/5-
53b/1 - 54b/10 54b/9 - 55b/4 26a/1 -
26a/5- 29a/3 34b/6- 36b/2 37a/7 -38b/4
42a/13 42b/11 - 43a/6 - 44a/2 44b/10
45b/11 45b/7 - 47a/3 -48a/10 48b/12 -
49a/8 49b/12 -49b/4 51a/3 -52a/8 54a/9 -
55a/2 55a/7

ma'denî : Madeni madenle ilgili ,

madenden yapılmış . 2a/10 20a/1- m.-i
20a/6- m.-idir 20a/1- m.-ıdır 20a/5-

mā'il : (ar) Meyli olan ; bir yana eğimli ;

istekli. 20a/11- m.-dir 17a/12- 17a/6- m.-
dür -49b/10 52b/1

ma'kül : (ar) Söylenilmiş , denilmiş ,
söylenmiş söz . 31b/12-

ma'lüm : (ar) Bilinen , belli . m.olmadı
30a/11-

ma'ruf : (ar) Herkesçe bilinen tanınan ; meşhur . 16b/9 - 19b/12

maddetü'l hâyat : Hayat maddesi . 4b/9- 4b/7

mafsal : (ar) Eklem . m.lar - 38a/2

40b/10 - 48a/8 m.-lara - 43a/3 38b/5 m.-ları -45b/9 - 55a/9

mağbūn (ar) : Alışverişte aldanmış olan , şaşkın . 32b/5-

mağcūn: Macun . krş . ma'cun . m.-ı 55a/8

mağfiret: (ar) Allah'ın yarlıgaması, bağışlaması . 2a/1

mağrib : (ar) Garb , batı tarafında olan memleketler . -56b/3 m.-den -59a/8 59a/12

mah: (far) Senenin on ikide biri . m. -ı nisan- 64b/11 m.- ı şubat - 70a/3 64a/9

maḥal : (ar)Yer. 69a/2 m.-de 18b/2 65b/2 - 67a/8 m.-e 9a/2 - m.-ine 32b/3

mahlūk : (ar) Halk olunmuş, yaratılmış, yaratık . 32a/1- 64a/2

maḥmūde : (ar) Mahmudiye otu (Convolvulus scammonia) 28b/5 - 29a/10 - m.-ye 35b/2

maḥrūm: (ar) İsteğini elde edemeyen ; nasipsiz . 32b/5

maḥsūs : (ar) Hissedilen, belli, aşikar, meydanda. m. - dur 21b/8- 32b/9-32b/11 32b/9 - 62a/6

maḥzūn : Hüzünlü tasalı , kaygılı . 32b/5-

maḥ'ad : (ar) Oturak yeri ; anüs .

36a/11 m.-a - 39b/9 - 60b/2 54a/7 m.-ının 10a/10

maḥbūl : (ar) Kabul olunmuş, beğenilen, hoş . 3a/11-34a/10-

mālīḥulyā : (Ar/ Gr) Melankoli. 11a/10-

m.-yı- 40b/9 -55b/8 -61b/1 36a/4

manzūm: (ar) Nazm olunmuş , dizilmiş , düzenlenmiş . m.-dan 64b/9

maraz : (ar) Hastalık . 4a/8 5a/1 - 12b/3 5a/7- 12b/3 - 4a/3 - m.-da 4b/1 - m.-ına 7a/4 - 7b/7 - 63b/5 m.-larına - 42a/12

marūl : (Gr) Marul (Lactuca sativa) m.-ın49a/5

maḥlaḥat : (ar) Husus , madde ; keyfiyet; barış, dirlik düzenlik . m.1 -56a/8 17b/3

maḥtākī : (ar) Sakız , sakız ağacından elde edilen bir tür reçine . (Pistacia lentiscus) 13a/4- 28a/8- 47a/1 14b/2- 14b/5- 25a/3-26b/3- 28a/11- 28a/6

maflüb: (ar) Talebedilen , istenen alacak . 11a/9

mažeryün: Mezeryon . (daphne mezereum) 46a/12

mažmaža: (ar) Gargara yapma. m. etseler-42a/1 - 34b/2

mecmu' : (a.s.) Toplanmış , bir araya g.-ilmiş şey, top, tüm. m.- mın 28a/13 30a/8 - 28b/10

med –hüş : (ar) Dehşete uğramış, korkmuş . 3a/5

mefāsıl : (ar) Oynak yerleri , eklemler . m.-a 29a/4 m.-ı 24a/4

meflūc: (ar) Felc olmuş ; oynamaz hale gelmiş olan . -48a/11

meftuḥ : (ar) Fethedilmiş, açılmış. 2a/2-

meger : (far) Eğer, o durumda . 22b/1 9a/8-

mekūlāt : (ar) Yiyecekler. 29a/12-

meme : Meme. 10a/10-

men' : (ar) Engelleme. m. éde 30b/8 m.-

edemedi 30b/9 m.-eder 53a/9 31a/5- 47b/12 -51a/2 - 51b/10 51b/5 54b/2 m.- ede 30b/1

meneviş : (far) Menekşe . 42a/10

menfa'at: (ar) Menfaat , yarar . 31b/4

meni : (ar) Meni , dölsuyu . m.- yi

35a/12 -40a/12-42b/10-45a/9 29b/14- 29b/8- 35a/10- 35b/11-44a/6-47a/1 50b/1 52b/11

mercān : (ar) Mercan . 18b/8-m. köki

17b/3- 18b/11-19a/3- m.-ı 18b/12-19a/2- 18b/9-19a/4-

mercimek : (far) Mercimek .(lens culinari) -54a/4 m.-le-46a/9

mersin yemişi : (Gr) Mersin ağacının yemişi (Myrtus communis) 36a/8

meşāne : (ar) Mesane krş . kavuk m.- de 21b/1- m. -de24a/9-

mey : (far) Bitkilerin özsuğu, usare . - 53b/5 m.- i puḥteyle-42b/5

meyva : (far) Meyve . m.- dan -68b/4 m.- lardan-68a/5 m.-ları -64a/9

mısr : Mısır ülkesi .33b/4-m.-da -60a/7- 66a/3-59a/5m.-dan33b/3-

miḫdār : (ar) Parça , kısım , bölüm .

17b/4-25a/5-27a/8-3a/4- 17a/6- 25a/5- 8a/2- m.-ı 9a/3- 13b/12-28b/9-7a/11- 8b/11- m.-mı17a/10-

minvāl: (ar) Yol, suret , şekil . 10a/9-

8a/9 - m.- i meşrûh 5b/12-12a/4-7b/2-
9b/9- m.- i şabîk 10a/1-5a/10-

misk: (ar) Misk ; hoş kokulu bir madde .
27b/13-24b/4- 46b/12 -65b/3 68a/8

mişkâl : Yirmi dört kıratlık bir ağırlık
ölçüsü . 10a/5- 10b/10-25b/10-39b/5 -

40a/3 8a/2-10a/2- 10a/2- 11b/4- 12a/3-
25a/8- 25a/9-28b/3- 29a/5- 29a/9-35b/8 -
42b/3 6a/6- 6b/11- 7a/10- 8b/10-8b/10-
8b/4- 9a/4- 9b/7-9b/9-m.-den -44b/11m.-
in-44b/8

misvak : (ar) Misvak ağacı . (Salvadora
persica) m.la 5b/4

misvakla- : Misvak ile dişleri
temizlemek. m.-sa 5b/4

mizâc : (ar) Bünye özelliği , mizac dört
ana unsur olan kan ,safra sevda ve
balgam maddelerinden oluşur ; bu
maddelerin oranları mizaç özelliklerini
oluşturur. 23b/7- 2a/6- -64b/7 - 67b/5 -
68a/7 m.-a-40b/1- 52a/7 22a/11- 28a/7-
28a/7 53b/1 m.-ına 23b/10- m.-ları-53a/1
m.-luları -45b/8

mu'tâd : (ar) İtiyad edilmiş , adet
olunmuş , alışılmış. 23b/12

mu'tedil : (ar) Ne az ne çok , orta halde

bulunan . 23b/4 - 64b/5 7a/8- m.-dir
23b/4- 16b/6- 17a/12 - 22b/11 22b/5 -
23b/9 - m.-dür - 36a/6

muğlâb : (ar) Bir tür şurup . m . 1
müşhil 10b/4 - 6a/12 - 6b/8 -7b/11

muhalif : (ar) Ayrı , farklı . 11b/8

**Muhammed bin hânzati'l muqallebi bi
Şemsşddin -i Rûmî :** 2b/7

muhkem : (ar) Sağlam , sıkı . 11a/1-
14a/6- 15b/8- 36b/1 4b/12- 8a/10-38b/3
m.ède- 45a/1 m. éder -40a/4 11a/8-
14b/6- 15a/10- 15a/2- 15a/3- 15b/4-
28b/9-63a/11

muhtâc : (ar) Muhtaç. m. -'ül 'ilac 2a/6
14a/12 m.-dır 34a/4

muhtelif : (ar) Farklı , ayrı . 62a/5 68b/6
7a/7

muqâbele : (ar) Karşılık verme,
karşılama . m.-sine 18b/5

muqavvi: (ar) Takviye eden , kuvvet
veren .51a/11 m.- dür -39b/8 m.-dür-
53a/4

muql : (ar) Günlük ağacı. 47a/6 m.- 1
azrak 13b/10 - 29a/6 - 25a/5- m.-j 25a/6

murabbâ : (ar) Dörde çıkarılmış dörtlü .
51a/2 -55b/9 m.-sın 41b/4

mürr : (ar) Acı . 62b/6

musallat : Teslit olunmuş, birinin üzerine düşmüş sataşmış . m . êtdüm 57b/4 57b/2

muşluq : Musluk . 56a/11 m.-ları - 56a/10

mutaharra: (ar) Temizlenmiş, temiz . m.-larına 2b/2

mutlaqa : (ar) Herhalde ne olursa, olsun . 19b/11- 22a/5

muvafık : (ar) Başarı kazandıran . m.-dur 23b/6-

mü'min : (ar) İman eden , inanmış olan . m.- lere 32a/13

mübârek : (ar) Bereketli , feyzli . 21b/13 21b/9 -3b/4 -3b/7 -3b/8 - m.-den 11b/4 13/12-m.-eye 9a/2

mübtelâ : (ar) Düşkün . 10b/4 - 12b/11 7a/4 - 9a/11 - 12b/3- 13b/7- 16a/9 7b/7

mücerreb : (ar) Denenmiş , tecrübe olunmuş . m.- dir 15b/1- 24b/12 28b/3- 14b/10- 14b/11- -59a/3 61a/8 10a/12- 15a/7- 39b/6 40a/4 59a/4 9b/5-

müdâm : (ar) Devam eden, sürekli. 66a/7 - 69a/6

müferrih (ar) Ferahlatıcı. m.-dür 35a/8- 40a/13 - 55b/10

müfîd : (ar) Yararlı , faydalı . 4a/4

mülâyim : (ar) Uygun, yumuşak huylu. 13b/7- 24b/1-

mülk ü ‘acem : Acem ülkesi . 17b/7

mümkün : (ar) Mümkün olabilir. 9b/7 8b/11-

mümtaz : (ar) Üstün tutulmuş, ayrı tutulmuş . m. -dır21b/9-

münāsib : (ar) Uygun münasip . 22b/5- 6a/3-

münevver : (ar) Tenvir edilmiş, nurlandırılmış , parlatılmış. 2b/3 4a/7- m.-elerine 2b/2

münqatı' : (ar) Kesilen , kesilmiş , kesik . 18a/12

mürdeseng : (far) Doğal kurşunoksit . 62b/11 m.-le - 44a/7

mürekkeb: (ar) Birleşik , terkip edilmiş . 24a/13

mürr : (ar) Mirra adı verilen ve Arabistan'da yetişen bir ağacın zamkı, usaresi (Comiphora myrrha) 46b/4 m.- i safı 25a/3 - 28b/3

müsağrağ : (ar) Akıtılmış, kaba dökülüş olan. -57a/2

müşhil : (ar) Müshil , bünyedeki herhangi bir maddeyi hafifletici sehl edici . 12a/2 6a/12- 6b/9- 7b/11- 26b/9- m.-dür-54a/2

müstaḥîl : (as.) İmkansız , manasız , boş , saçma şey . m.- dür 54b/1

müstefîd : (ar) İstifade eden faydalanan . 4a/4 - m. eyleyüp 64b/11

müşābiḥ : (ar) Benzeyen , benzer . m.-dür 19b/3

müşāhede : (ar) Bir şeyi gözle görme . 13b/8

müte'allî : (as.) Yükselen yüksek olan . 29a/12

müzekki : (ar) Temizleyen , aklayan . 2a/11

N

nāfi' : (ar) Yararlı. 27b/12

13b/8 - 15a/7 - 21b/9 - 28a/5 28b/11 - 29a/4 - n.-dir 23b/11 24a/8 - 21b/10 - 24a/1 - 24a/6 24b/13 - 25a/2- 28b/12- 28b/2 29a/12 - 42b/13 -63a/7 25a/8 26b/12 - 27a/2 - 47a/1

nāgah : (far) Vakitsiz, ansızın . 2b/11

nahs ol- : Zayıflama. n. - an 68b/9 -68b/7

namaz boz: (far) Bir tür bağırsak paraziti . 50b/10 n.-ı 51a/6 -39a/1n.-a 38b/3

nānḥuvāh : (far) Anason. (Pinpinella anisum) 47b/3

nar : (far) Nar ağacı ve meyvesi .(Punica

granatum) 15b/3- 25b/13- n.- ı misk- 47b/6 n.şuyı -52a/1- 47b/10 26a/3 n. şarabı 25b/13-26a/3-51b/7-52a/6-51b/9

nārçîl (ar) Hindistan cevizi . 33b/9

nārdeng : (far) Nar , erik , elma gibi meyvelerden elde edilen bir tür pekmez . 66a/7 - 33b/11

nātiq: (ar) Söyleyen , konuşan n.-dir 17a/2- n.-dır 17a/2

natrūn : (ar) Doğal sodyum bikarbonat . n. – lasalar 34b/3

nażar : (ar) Bakma, göz atma . 17b/1

nāzle (ar): Nezle . n.-ye -37b/10 42a/4

ne : Ne . 13a/12- 19b/4- 22a/2- 23b/1

28b/1 - 3a/2 - 5a/7 - 65a/4 - 69a/7 n.- imiş 32b/3- n. kadar 56a/10 58a/3 14b/8- 30b/8 - 32a/11- 22a/8 32b/4 56a/8 5a/1

nebāt : (ar) Bitki . 56a/3 n.-iñ -62a/3 n.- ıdır 20a/2 - 20a/2

nefes: (ar) Nefes, soluk . 21a/6 n.-i 54b/4

neft : (ar) Ham petrol . 48a/1

nehār : (ar) Gündüz . 67b/9 - 69b/2
67a/3 67b/2

nehr- i nił : Nil nehri . 66a/3

nemek : (far) Tuz. n.- i nan 25a/9 n.-i
tayfiti 25a/9

nergis : Nergis. -67b/2

nerm ét - : (far) Yumuşatmak . n.- er
29b/5 - 29b/8 - 29a/15

nesne : Nesne , şey . 35a/11

33b/6- 57b/1 - 57b/2 n.-den 8a/5 n.-dür -
45b/10 n.-ler - 62a/5 n.-lerden 15a/6- n.-
leri - 57a/11

nevā': Ses, seda, makam, ahenk . 69a/8
69b/10

nev': (ar) Tür , çeşit . 67b/1 20b/4
42b/13

44b/5 n.-dir 34a/6 58b/5 36b/4

nezle : Nezle krş. nazle .n.-yi -50b/1 n.-
den - 45a/7 n.-ye - 40a/11-46b/9-37a/9 -
39b/2- 42a/8 - 43b/11 49b/9 n.-yi - 50b/7

nıkris: (ar) Gut hastalığı , ayak şişmesi .
10b/4- n.-e- 37b/12 24a/1- 37b/1-38a/5 -
38a/2 -38a/4 38b/5 n.-iñ 10b/7

nısf : (ar) Yarım . n.-ı 24b/10 - 24b/3

nice : Ne kadar, nice . 35b/4 - 35b/3

3b/10 - 5b/11 - 8b/6 - 11b/6 - 5b/1 5b/7 -
65b/2 6a/4 - 7b/1

nilüfer : (far) Nilüfer çiçeği .
(Nymphaea) 48a/4

nisyān : (ar) Unutkanlık , bunama . n.-ı
11b/9-

nişadır: Nişadır. 25a/9

nitekim : Nitekim . 11b/11 - 18a/6

nohūd : (far) Nohud . (Cicer arietinum)
15a/3- n.- dan14a/7

noķsān (ar) Eksik . 1b /4

nūr : (ar) Aydınlık, parıltı . -69a/2 n.-ı -
58b/3 n.-ına - 63b/10 n.-nı 17a/11 n.-
landırır - 54b/10

O

od : Ateş . 39b/13 - 57a/4 - 57a/5 - 58b/9

46a/8 - 58a/11 - 58b/8 o.-a 58a/10
58b/9

oğlak : Oğlak . 65a/7 - 68a/5

o. eti - 68b/3

oğlan: Çocuk . 30b/12-30b/7- o.-cıklarına
50b/2 o.-cıkları19a/6 30b/2- o.-dan31a/5
o.-ı -37a/12 -47a/7 o.-iñ 35a/2 48a/4 o.-
lar 31a/6 o.-ları 31a/7

oğrı : Hırsız . 31a/2

ol : O . 33b/8 - 12a/2- 15b/12

16a/1 - 16b/7 - 17a/8 - 19b/2 - 1b /4 -
 21a/7 - 22a/9 - 24b/6 - 26b/7 30a/12 -
 30b/1- 30b/1- 31a/5 31b/13- 32a/3-
 32a/4- 32b/11 32b/3 - 32b/4- 33a/11-
 33a/13 33a/5- 33b/4- 33b/5 - 36a/11
 3a/10 - 3a/4 - 41a/7- 56a/10- 56b/1
 56b/11- 56b/6 -57a/1- 57b/9 58a/5-61a/1-
 64a/3- 64b/2- 65a/4 65a/4- 65b/2 - 66a/2-
 66a/9-66b/1 66b/5- 67b/2- 68b/9- 69a/6
 69a/8 69b/10 - 69b/4 6b/6 - 70a/8 8a/6
 9b/3- 35b/6 10a/1 - 11a/7 11b/10-
 15a/10- 16b/12- 19a/11- 20b/8-21a/2 -
 21a/3 - 24b/5- 31a/10-31b/5- 31b/9-
 32a/4- 32b/1-32b/12- 32b/2- 33a/10-
 33a/4 33b/6- 34a/6- 35a/3- 4b/1- 4b/1
 56b/11- 56b/4 56b/5 - 56b/8 57a/7- 58a/4
 -65a/3 -66b/10 67a/1 67b/1 -69a/2 -69a/3
 6a/12 6b/8 - 8a/8

ol-: Olmak. o. -a 18a/12- 25a/11

25a/7- 26b/8 -27b/11 -27b/3 28b/6-
 34a/10- 35a/10- 44a/9 45b/10 -46b/1 -
 49a/8 -49a/8 54a/11 -55a/8 -59a/8 5b/1-
 64b/9 65a/10 -65a/9 6b/6- 7a/3- 8b/2
 9a/9- 9b/11- 9b/9 - 10a/7 -10b/11 10b/2-
 11a/9- 11b/8- 12a/8- 14b/9 15a/3- 15a/6-
 15b/6- 16a/9- 18b/1 27a /6 27b/10 -
 27b/9- 28a/11 28b/11 - 33a/1 - 35a/8 -
 46a/4 49a/8 - 56a/8 - 56b/6 5a/1- 5b/12
 5b/5- 63b/11 -67a/5 -67a/6 6a/8-7b/6 -
 8a/6 - 8b/7- 9a/4- o.-acağ 6a/6- 7a/11-
 8a/2- 8b/11- o.-alar -64b/2 o.-an 10b/6-

16a/10- 19a/2-22a/12- 22b/3- 22b/6-
 24a/1-o.-an 24a/9 -36b/6 -37b/5 -44b/9
 45a/5 45a/9 -49a/11 -51b/5 -62b/6 7a/8-
 o.-an11a/2- 13b/6- 13b/7 - 16b/9 17b/1-
 18a/1- 19b/12- 20a/1 20a/2- 20a/6- 21a/2-
 21b/4- 22a/1 22a/10 -22a/5 -22a/6 -
 22b/4- 23a/5- 23b/7 - 24a/9- 35b/7 36b/5
 37a/4 -38b/6 -41a/6 -41a/6 -42b/4 44a/6 -
 45a/10 -45a/5 -45a/5 47b/4 52a/3 -55b/5 -
 55b/8 5b/10 61a/5 -61b/5 -64b/7 -65b/7 -
 68a/3 -68b/4 6b/4o.-ana -50a/3 23b/4-
 45b/4 o.-andır 22b/7- o.-anı 13b/8 -o.-
 avuz 62a/11 o.-cağ 31b/6- o.-dı 30a/2-
 3a/1- 3a/10- 3a/11 -3a/3- 3a/3-63b/10
 30a/10 -30b/7- 31b/1-65a/1 o.-dığı 16a/2
 - 6a/9 o.-dılar 30b/12 - 30b/9 -o.-duğı
 20b/10-33b/8 16a/3- 23a/7-o.-duğından
 23b/1- 21b/2 - o.-duğça 9b/3 o.-duğda
 25b/12- 26a/10- 25b/9- 3b/11-o.-dur
 10b/1- 11a/4- 16b/9- 20b/11 33a/7-
 34b/1 -58b/7 6a/5- 7a/3- 5b/5- 5b/2- 5b/9-
 -69b/8 6a/1- 6a/11- 6a/8- 6b/7- /6-8b/2-
 o.-duru vèrür -64a/9 o.-ğil4a/6-o.-ıcağ
 31b/12- o.-madı 31a/7 o.-madığı 16a/2 -
 o.-mağ 4b/4-64a/8 o.-mağıla 23a/10 -
 21a/5-22b/12- 22b/8- 23a/2 -o.-mağ
 22b/6- 9b/7 - o.-masa 9b/7 -o.-masun
 35a/10- o.-maya 18a/11-57b/3 -9b/2 -o.-
 mayalar -60a/8 o.-mayan 23b/13 - o.-
 mayan -62b/4 o.-mayan 23b/12- 9b/2 -o.-
 maz 12b/3- 14a/12- o.- 20b/12 21b/13-
 33a/10- 34a/1- o.-mazsa 21a/11-18a/1-
 o.-miş 28a/13- o.-muş 33b/12- 29a/10-

o.-muşdur 32a/12 32a/9o.-muşlar idi
 30a/13 -o.-sa 11b/10 - 12b/11- 57b/11 -
 57b/6 63b/6 10a/8 - 10b/12 -10b/4-16a/1-
 4b/10-55b/10 -57b/5 57b/5 57b/6 5a/3-
 5b/3- 5b/6- 5b/9-63b/6 6a/12- 6a/5- 6a/9 -
 6b/7 7a/4 7b/2- 7b/7- 8a/8- 8b/3- 8b/3
 9a/11-9b/9-o.-salar 33a/1- o.-sun 2b/2-
 2b/5- 22a/2-62b/5 - 67b/7 o.-ur-56b/5 -
 58a/1 o.-up 17b/10- 18a/2- 18b/6-
 20a/10- 20b/1- 22a/11- 3a/2- 3a/6- 3b/11-
 3b/5- 4b/12- 10a/1- 10a/12- 10a/4- 11a/4-
 12b/2- 16b/3-17a/3- 20b /12- 23a/9-
 30b/9- 4a/4- 5a/5- 6a/1 o. uçak 31b/8 o.-
 una 63a/7 o.-unca 27a/1- o.-unmaya
 15a/7 o.-unmuşdur 12b/11- 9a/8 - o.-unup
 23a/4 - o.-unur 29b/2 - 14b/1 16a/12-
 29a/14 - o.-unursa 28a/13 28b/1-o.-ur -
 67a/2 17b/8- 20a/11 20a/11- 20b/6- 21a/7
 -23a/2 23b/1- 24a/11- 26b/3- 32a/8
 33b/1- 33b/5-37a/10 - 44b/6 56b/2 57a/2 -
 58a/9 -58b/6 -64a/2 -64a/3 -64a/5 -64b/8 -
 65b/5 -66a/10 66a/4 -67b/9 -68b/2 -69b/2
 7a/5-7a/6- 62a/5 11b/10- 11b/2-13a/2-
 13b/8- 16a/9- 16b/5- 20a/8- 20a/8-20a/8 -
 20b/9 -21a/12 -21a/13 21a/4- 21a/5-
 21b/3- 21b/5- 22a/9-32b/13- 32b/5-
 33b/10- 33b/11-33b/12- 33b/6 - 34a/1 -
 34a/7- 34a/7 49a/11 - 49b/12 -54a/5 -
 54b/1 56b/4 -57a/6 -58a/8 -59a/5 -60b/6
 64b/1 -65b/4 -66b/4 -67a/3 -67b/1 68b/5
 70a/5 7a/5-o.-urdi30a/1- o.-urmuş 13a/12
 - o.-ursa 22a/11 22a/2 - 22a/9-

ot : Ot. 32b/10-41b/5-51a/5 32b/7-

33a/3 - o.-ı 34a/6 -o.-ıñ - 41a/8 33a/5- o.-
 ıñ 35b/1 - o.-ıyla 44b/13 o.-lar32b/5- o.-
 lara -56a/3 60a/4 o.-lardan34a/11-o.-larıñ
 32b/8-o.-larından -61b/10 o.-u 24b/2-o.-u
 -62b/11 o.-unuñ -63a/11

ov- : Ovmak . o.- a 6b/4-o.-alar -58a/9

11a/8 - o.-alar 27b/10 - o.-araç 4b/12 -
 5a/5

oyna - : Oynamak . o.- dur-50b/7 o.-

masın34b/1-48b/12 o.-r -67a/2

Ö

öd : Öd maddesi krş. safra . 21b/2-ö.-

inden 21b/4-ö.-ün-38b/13

öksürük (g) : Öksürük . ö.-e 46b/5

52b/7 -37b/11 -39b/2 -39b/6 45b/1 -
 47a/2 -48a/1 -48b/13 49b/13 -52b/10 -
 40a/10 -43a/2 43b/9 - 46a/4 -47a/8 -
 49a/11 50b/8 53b/7- 63a/2 - 63a/4 ö.-ü -
 38b/7

öl - : Ölmek . ö.-i 47a/7 ö.-ür 33a/4

33a/3 - 34a/3 ö.-üsi 47b/8

‘ömr : (ar) Ömür, hayat . 65b/9 ö.-i

41a/8 16a/1- ö.ü 35a/9 - ö.-ünde 12b/3

öñ : Önce ; ön . -50b/4 - 52b/8 ö.-i

68a/2 ö.-inden - 36b/12 ö.- ine 11b/2 - ö.-
lerine 31a/1

ören pulı : Bir çeşit şifalı taş . 58a/7

öyken : Akciğer . -42a/12 ö. cibanlarına
-

51b/6 ö. şişine- 43a/3 ö. şişlere 53b/5 -
39b/10- 46b/7- 47a/11- 53a/5 ö.-den -
39a/2 ö.-e -49a/13 -54a/3 40a/5

öyür - : Öğürmek , Kusmak . ö.- e 47b/3

öz : Kendi . ö.- i 65a/7

P

pād ı zehir : Panzehir . 20a/1-19b/11-

19b/5 - 20a/5- 19b/12- 21a/4 19b/9 p.-i
20b/2- p.-iñ 20b/4 20b/5 19b/6

pādışah : Padişah , sultan . p.- a 1b /4p.-

lar 26b/3-p.-lara 16b/1

pāk : (Far) Temiz . 11a/8-24b/11

27a/10-27b/9-35b/3 p. éde-64b/6 p. éder -
55a/5 -66b/6 p. étdikden 8a/9-p. eyler-
50a/4 7b/11-

palūze : Bir tür şifalı taş. -58a/9

pamuğ (ğ) : Pamuk . p.-ı 22b/3-23a/4-

23a/7 -22b/12-p.-dan 22a/10- p.-lı 22b/1-
22a/6

pāpādya : (Far < Gr) Papatya .

(Matricaria chamomilla) 34b/8 p.-nıñ -
36b/4

parapūz : ? 46b/9

pāre : (Far) Parça, cüz . 30a/3-35b/1-p.-
ler -58a/8

parmağ (ğ) : Parmak . p. -ında16b/10-
17b/10 p.-larında 17b/8

pazu yaprağı : Pazı. (Beta vulgaris)p.
na32b/11-

pek : Pek . 27b/1-62b/1-62b/10-63a/3

69a/7 15a/3-

penāyır şekeri : Peynir şekeri . 63a/1

penbe : (far) Pamuk . 5a/11- 10a/11

11a/2- 17a/4- 18b/5- 5a/6- 5b/3 6b/5
8b/5-9a/3 - p.-yi 18b/6

perākende : (far) Dağmık , dağıtma.
11b/2

perhiz : (far) Perhiz, uzak kalma.

14b/11-13a/9-13b/5-14a/8-15a/6 28b/11-

perk : Berk, katı, sert. krş. berk.

33b/5 p.- édüb 18b/10

perūze :Firuze taşı, bir tür şifalı taş.

17b/10 -17b/3- 17b/8 - p.-i 17b/8 p.-ye
17b/11- p.-yi 17b/4

perverde : (Far) Çeşitli meyve ve sebzelerin özünün terbiyesinden elde edilen yiyecek. 27b/10-p.-si 27a/3-27a/9- 27b/2

pes : (Far) O halde , şimdi . 3b/10-57b/3
68b/7-69b/11-70a/1 31a/10-

peyda : (Far) Açık , meydana . 18b/6
peyda 20b /12-

peygamber : Peygamber . p. -ları
32a/3-30a/6- p.-ler 32a/1

peynir : Peynir . 29a/15-p.- i huşk 29b/1
p.- i nemek - p.- i ter 29a/14 28b/12 -
29b/1- 29b/2- p.-i 38b/11

piliç : Piliç . 68a/7

pilür: ? p.-deki-38a/8

pir : (Far) Yaşlı. 64a/7-64b/11 33a/11

pirinç : Pirinç . 35a/9 - 35a/9

pirüze : Fırzuze taşı . -58b/1

piş- : Pişmek. p.- dikde 27a/1-

27a/12-p.-irüp -37a/1 -37a/12 35a/11
43a/1 p.-mişile 43b/13 p.-mişiniğ -53a/8
p.-mişiniğ -54a/2 p.-üp 27a/7-

pişür- : Pişirmek. p.-üre 28a/6 -p.-üreler

27b/7- p.-üresin 26b/13 - p.-ürmek- 57a/5
p.-ürseler -36a/6 38b/10 -51b/9 -53b/5 p.-
ürüp 36a/9 -38b/8 -39b/11 -39b/11 39b/7
-40b/6 -48b/11 40b/10 48a/5 -51a/8 -
52b/9 -53a/3 54b/8 p.-ürür-50b/1 29b/5

piyaz: (far)1)Soğan 2) fasulye haşlaması.
68b/3- 69a/9 - 69b/11

R

rağbet : (ar) İstekle karşılama, istek,
arzu. 17b/12-

râhat : (ar) Rahat. - 69b/8

rahim : (ar) Rahim. -39b/9 - 42b/7-
47a/8
36a/11 r.-den -37a/7 -37b/11 44b/4 r.-in-
43b/8

ratb : (ar) Rutubetli. r.-dur 23b/9
29b/7 - 29a/15

râvend : (far) Kök, ilaç olarak
kullanılan bitki kökü. r.-i çiniğ 13b/3-
14b/5- 33b/11- 28b/3- 29a/5 29a/9-
41a/1- 48a/12

râyiḥâ: (ar) Koku. r.-sı -54b/6

râzyâne : (far) Rezene otu .

(Foeniculum vulgare)26a/12 41a/5 -
43a/5 r. toḥmı 26a/14 14b/5 - 26b/5 -
38b/13 - 39a/1

refi' eyle - : (ar) Yüceltmek,
yükseltmek. r.-r 69a/6 3b/5-

renc : (Far) : Hastalık . r.- i13b/6-

rende : Rende. r.-den 26b/13- 27a/10

renk (g) : Renk. r.-i 19b/8 -57b/10

resim: Resim. r.- in 4a/10 4a/12

revāk : (ar) Petek . r. bal 63b/2

revān : (far) Akıcı . 3a/10-3a/3-56b/2

ribā : (ar) Bir şeyin artması çoğalması.
30a/1-

rivāyet ét- : (ar) Hikaye etmek. r.-
ederler
31b/12-15b/12-16a/12

riyāh :(ar) Koku. r.- la 67a/2

riyāzet eyle - : (ar) Perhiz eylemek. r.
eylemek 66a/9

rub' : (ar) Dörtte bir, çeyrek. 29a/10-
29a/7-12b/10-45b/14-49a/5-63b/7

ruḥ : (ar) Beş duyudan her biri. -46a/4
r.- ı mevte 22a/3-r.-a23a/2-62b/11 41b/6

rūm: Anadolu. r.- da32a/11- r. sümbül-
43a/9 r.-inüj -43a/10

rutūbet : (ar) Nem, nemli özelliğe sahip.

r.- e 19b/3- r.-i 29b/9 - 39b/1 -42b/12

rūz : (far) Gün, gündüz. 65a/1 r.- ı hıızr-
65a/10 r.- ı kaçım - 67a/4 r.- ı nameden -
64b/9 r.- ı nameniñ 64b/10 r.- ı şeb 64b/2
r.- ı şeb 66b/5 r. namede - 66b/3 - 68a/10
68a/9 r.-i 2a/1

S

śā'at : (ar) Saat. 12b/10 -67a/3-68a/9
70a/5 8b/9 -12b/10-12b/10-66b/4 67b/9-
69a/4-69b/2 9a/2-ś.-i -68b/5

sa'ir : (ar) Ateş, alevli. 15a/7-17b/11

śabāḥ : (ar) Sabah. 10a/3- 13b/4- 24b/5
29a/3- 8b/1- 10a/5- 13a/7- 13b/12 14b/8 -
15a/4- 28b/10- 41b/10- 58b/2 63b/4 8a/1
-9a/4 ś.-da 12a/5 ś.-ıla 5b/7

śabr : (ar) 1) Sabır. 2) Sabırlık otu ve bu
otdan elde edilen tıbbi bir zamk (Agave
americana) 28b/5-6b/6 ś.- ı usşuturj
15a/1- 15a/9 - 29a/5 ś. koyalar 28a/13 -
29a/9 - 8a/4

śabūn : (ar) Sabun . s.-ıla 10b/12

śaç- : Saçmak, savurmak. s.- ub 40b/2
24a/13 -24b/8- 33a/9 - 63a/1 24a/12 -
24b/12 -ś.-alar35a/4-s.-ı 33a/5- 33a/5-ś.-
up -44a/8 -44b/7 -40a/4 - 42b/8 -47b/13

sādec- i hindj : (far) Hint sümbülü.

(Nardustachys jatamansi)28a/1-
şāf : Saf. 27b/5-
şāfi : (ar) Saf katışıksız. s.- ède -40b/4
 39a/3 27a/1-
şāfrā : (ar) Dört ana öğeden biri olan öd
 maddesi. 29b/10 - 68a/3 29b/5-44a/13-
 55b/8 ş.-da-68b/2 ş.-dan 29a/4 -61a/6 -
 36b/5 -41b/8 49a/10 -55b/5 ş.-ya28a/4-
 29b/3 38a/11 36a/7 ş.-yı -51b/1 -55a/2 -
 55a/6 26a/1- 29a/8- 49b/4 -52a/2 53b/3 -
 66a/6 - 68b/3 ş.-yi mizac-50a/3 s.-yi-
 51a/10
şahk : Ezmek . 15b/8-16a/4-19a/1-39b/5
 s. edeler 28b/10-s. eder 17a/10-ş. edüp
 13a/5 -38b/13 41b/10 50a/10 -61b/5 -
 17a/10- 61a/3 s. etmedin -39a/2 15b/4-
 16a/8-24b/3-24b/5-8b/10-
şakal :Sakal. 24a/13-24a/12-24b/12-
 24b/8- ş.-ı- 48b/8 ş.-ını 24b/11 24b/6
şakankür : (Gr) Timsah. 33b/7- 33a/10
 s.-ın - 39b/9
şakın - : Sakınmak. ş.-alar35b/2 7a/9
şakız : Sakız . krş. Mastaki. 29a/10
 29a/6- 46b/8- 47a/1 28a/2- 28b/6 42a/10
 s.-ı -42a/10 ş.-la -40a/12 -48b/2
sākin : (ar) Sakin, dindirilmiş. 10a/1-

37b/12 s. ède-46b/6 -47b/2 s. eder 40a/7 -
 47b/11 - 52b/7 -36a/7 44b/8 - 45a/12 -
 47b/5 - 48b/13 49b/9 - 50a/5 -54b/7 s.
 eyler -55b/4 14a/11-59a/8

şakmünjā : (ar/gr) Bingöz otu
 mahmudiye otu(Convolvulus scammonia
) 28a/9

şaman : Saman. 38a/5 ş.-ı - 38a/6 ş.-ıla
 38a/7 ş.-ın- 38a/8

sancu : Sancı . 12b/5 - 9b/6 - 51b/7

şaqsār : Sansar. 24a/2

şar': (ar) Sara hastalığı 16a/9-
 16b/3 - 19a/4- 25a/11- ş.-ı - 42b/4 16a/9 -
 ş.-yı19a/5

şarı: Sarı. 15b/8-20a/8-ş. helile 13b/9-ş.
 helile 25b/6 - ş. kılları -50b/3 23b/2

şaruluk : Sarılık hastalığı. 62b/10 ş.-a
 43a/9 ş.-ı 35a/10

şarımşak : Sarımsak. (Allium sativum)
 38b/3

şart balığı : Bir balık türü. 38a/12

şarū aḫhuvan : Sarı akhuvan otu . 35a/2

şaru kābili : Sarı helile otu (terminalia)
 48b/6

seher : (ar) Şafak vakti. 65b/8 67b/5

sehil : (ar) Kolay, basit. 27a/10 s.-ce

47a/11 27a/12-

sekirden : Pöç, uca kemiği . s.- e -36b/8

seljhe : (ar) Aselbent sakızı; bir tür pelesenk ağacından ve katırkuyruğu otundan elde edilen ve birkaç türü olan tıbbi bir zamk. 27b/13

seljsü'l- bevl: (ar) İdrarını tutamama,

prostat hastalığı. 43b/9 s.- e 46a/2 48a/6

semirt- : Semirtmek, şişmanlatmak. s.-

dür 29a/15- 23a/3- -45a/13 -45b/9 29b/4- 29b/8- 37b/2 -52b/5 s.-de -61a/8 s.- de 35a/12 - 45b/2

semiz : Semiz, yağlı, şişman. -62b/4

22b/8-69b/7

semmür : (ar) Samurun derisinden

yapılan kürk. 23b/12 - 23b/13 24a/3-s.-a 23b/8 - s.-dan 24a/7

sergüle : Seylan kurşunkökü (Plumbago

zeylanica) 41b/13

sevdā : (ar) Dört ana öğeden kara safra

maddesi. 25b/9 - 66b/6- 66b/3 s.-dan 11b/1 - 29a/4 - s.-sımı- 67b/6 s.-y1 -46a/5 34b/5- 36a/3 61a/10

sezāb : (ar) Sedefotu (Ruta graveolens)

42b/13

şığır : Sığır. 35a/13-45a/13-45b/2 ś.-ııı

21b/4-ś. südiyle -44a/3 ś. yoğurdı 45b/6 13b/5 - 45a/4 - 45b/13

şığır dili : Sığır dili otu (Anchus

officinalis) 46a/3

şıhhat : (ar) Sağlık, sıhhat. 5a /8- ś.-i

65b/9 ś.-ine 21b/3

şıq- : Sıkma s.- alar 63a/11 ś.-

arlar 33b/11-41a/10 ś.-up 35a/6- 35b/1- - 47b/9 26a/8 -37b/8 - 40b/4 49a/2 ś.-udup - 53b/2

şıqlet : (ar) Ağırılık, yük. 68a/6

şınıf : Sınıf. s.- dur20a/5-ś.-ı 20a/5-

20a/5- 20a/6

şirāca : Siraca hastalığı. krş . da-ül –

hanāzir s.-nııı 8b/6

şırça : Cam , camdan yapılmış eşya.

58a/8ś.-lu12a/7- 4b/11-

şıtma : Sıtma hastalığı . krş. ısıtma,

humma. s.- ya -68a/3 36a/8 s.-larına - 63b/7

sız- : Sızma s.-an 60a/1-61a/9

şızı : Ağrı , şızı . s.- s17b/2-

şidik : Sidik .krş. bevl s.- i yöridür –

49b/8 s.-i-37b/5 10b/1- -37a/4 40b/7 -
42a/12 -43a/7 -59a/2 s.-i yolına-63b/7 s.-i
yöridür - 51b/8 40a/10 s.-i-41b/1 -41b/7
46b/11 48a/5 51b/2 53b/11 -54b/8-
37b/7- 44b/13- 53b/10 -53b/5 s.-in
41a/12 s.-le - 40b/8 - 38b/13

şigil : Şigil. s.- lere-61b/1 s.-leriñ

36a/12 s.-ler 10a/11-

şināmeki : (ar) Sinameki (Cassia

officinalis)15a/8-13a/4-14b/515a/1-
28b/13-28b/5

şincab : Sincab . 23b/7- 23b/11

şinek : Sinek . 18b/8- 35a/5

şinir : Sinir. s.-i-36b/10 - 48a/11 s.-

inde - 45a/5 s.-lere-51b/3 s.-leri 40a/7 -
40b/2 - 48b/8 -55a/9 s.-i 42b/2 s.-li -
44a/10 s.-li yaprak 46a/7

şinüg : Kemik. s.- üne 60a/1

şinüs : Sinüs . s.- ine 58a/5

şirāca : Sıraca hastalığı . krş. şirāca. s.-

s1 8b/3-54a/6

şirke : (far) Sirke. -36b/3-42a/1 s.

şoruna - 63b/6 - 41b/11- 46b/3 47b/2-
49a/1- 54a/9- 62b/7 63a/10 s.-niñ -
63a/11 s.-siz 54a/10 s.-ye -44b/4 -63b/1
s.-yle 44b/2 - 46a/14 44a/7 - 44b/6 47b/9
- 61b/1

şirkengübün : (far) Sirke , bal ve çeşitli
eczalardan yapılan bir tür şurup. 36b/4
43b/7-36a/3 -49b/1

şoğan : Soğan . (Allium cepa) 20b/1

28b/12 - ş.toħmun - 62b/1 ş.-çığ 38b/8

şoğlucan : Solucan ; tenya . 9b/12-ş.- 1 -
48b/1

şoĝu- : Soğumak. ş.-duĝına34b/7- ş.-

duĝdan 27b/1

şoĝut- : Soğutmak . s.-ıdır 52b/2

ş.-ur - 52a/5 - 55a/7- 55a/3

şok- : Sokmak . s.- an 17b/6

ş.-masını 19a/4 - ş.-maya - 60b/1 64b/3
ş.-sa -55b/6 ş.-sa-38b/1 55a/4 ş.-up -
62b/3

şoñra : Sonra . 27a/11- 27a/13- -42a/7 –

49a/1 - 63a/11 6b/9 - 8a/10 -8a/6 10b/7-
11a/1- 11b/3- 11b/6 13a/10- 13a/6-
27b/1- 27b/2 27b/4- 31b/8- 38b/12 48b/7
49a/10 56b/8 5b/10- 60a/8 - 65a/9 6b/10
7b/12

şovuĝ (ĝ) : Soğuk , soğuk özellikte

olmak. 23a/9 - -38a/2 -40a/5 40b/1 -
43a/7 43b/6 - 47a/3 49b/10 63a/5 ş.
mizaclıya -38b/7 ş. mizaclu-49b/2
27b/11- -35b/3 42b/11- 47b/7 - 48a/10 -
51a/3 65b/8 - 67b/8 ş.-dan 34b/12 47a/5-
57a/4 ş.-dur -55b/3-51a/11 54b/4 ş.-lara
25a/2-ş.-larındır 69a/1

şovuqluq: Soğukluk. ş.-luğa 48a/3

ş.-luğun - 39b/4 - 35b/12

şoy- : Soymak . s.- up 51b/2 ş.-ulur

20b/2-

söz : Söz . -67a/10 s.-i 34a/10-68b/1s.-

ümüz 34a/11-

şu : Su . 10a/2-12a/4-24a/13-24b/10-

26a/9- 27a/10- 27a/4- 27b/3-30a/8
31a/13- 33b/10 45a/12 55a/11-56b/2 -
62b/10- 63b/4- 66b/8 67b/1- 67b/8 6b/2-
7a/10-7a/11-7a/9-8b/4- 9b/11- 10a/5-
10b/10- 10b/2- 11b/4- 12b/9- 15a/11-
15b/4- 18b/2- 19b/7- 24b/3- 24b/7-
6b/13- 27b/6- 31b/2- 36b/10-53b/1-
56a/10 -63a/6-63a/8 6a/6- 6b/12- 6b/12-
8a/2- 8b/11- 9a/11- 9b/8-ş.-da -59a/1 ş.-
dan 63a/10-65a/4ş.-lar -65b/5-35b/3-
66a/3 ş.-lardır 32a/13- ş.-lu-50a/6 ş.-ya
19b/8-27a /6- 27a/4- 44b/8 66a/2 -70a/6
7a/11-7b/4- 21a/1- 21a/5- 21a/8- 24b/6-
27b/4-48a/1 55b/11 ş.-yı 14a/7- 26a/7-
26a/8- 27a/11- 32a/8- 48b/3 -65a/2

65b/8-68a/4 32a/7 -41b/2-46a/6-49a/5-
61a/1- 65b/9- 67b/5- 70a/4 ş.-yıla 29a/1-
40a/6 42b/1214a/10-34b/10- 34b/5- 35a/4
-36a/9-37b/7-39a/3 40b/6- 41a/10- 41a/5
43a/12- 46b/7- 47b/4 - 47b/9 48a/5 -
48a/7 - 48b/11 - 49a/2 51a/9 62b/8 27b/6-
34b/12- 35a/4 35b/4 36b/6 ş.-yın- 36b/7-
39b/3 40b/5 43a/4 -46a/3-48a/9 -51a/8
52b/6- 53a/8 -55b/1 ş.-yunı 41b/2 54a/8 -
36b/1-49b/6-69b/8 24b/5 37b/1 -53b/2
24b/4- ş.-yuyla 44a/12 - 28b/9 11a/6
59a/6 49b/13 46b/9 - 47a/3- 46a/4 42b/1-
43a/8 49b/7 36b/11- 39a/1 43a/5 51b/11
36a/11- 41b/12

şu'd : (ar) Yüksek . 25b/7

şuhûf : (ar) Sahifeler . 13a/4

şumak (ğ) : (ar) Sumak ağacı ve tohumu
(Rhus coriafia) 15b/3

şüret : (ar) Yüz , çehre . s.- in 55b/4 ş.-
inde 30b/12

sürincân : (far) Sorincan ağacı

(Colchicum autumnale) 42a/8 25a/8 s.-i
11b/1

şusa - : Susamak . ş.-mağa- 38a/10 ş.-
mağı-50a/4 ş.-r -67a/1 ş.-sa18b/3-

şusat-: Susatmak. s- dıdır-55b/10 ş.-ır
29b/3- 47a/13 -38b/11

şusuzlġ (ğ) : Susuzluk . 16a/3- ş.-ın

26a/2- ś.-a -38b/6 ś.-ı 29b/10-16a/4-
18b/4-38a/11-58b/8

süçj : Şarap . 58a/3-60a/5

süd : Süt . 33b/10

38b/10 - 43a/12 - 43b/9 - 45a/2 47a/8-
49b/3 -54a/4 29a/13 29a/13- 45a/11 -
53b/6 s.-i-45a/6 45a/9- 45b/3 35a/13-
45a/2 s.-idür 45b/1s.-iniñ -45a/4 s.-iyle -
54b/1 35a/11-s.-ün-49a/6

südde : (ar) Peklik ; mide dolgunluğu ;

çeşitli organlarda görülen tutkunluk. s.-
ler - 49a/12-43a/11-41a/11- 50a/1 s.-leri -
35b/9-40b/9 45b/3 48b/13 26a/5 - 34b/11
36a/1 36b/7- 44a/14 8b/4 49a/3s.-lerin
37a/7 - 37b/4- 49a/2 s.-ye- 39b/8 40a/11-
43b/6 s.-yi -42b/9 -53b/10 26a/11

sufuf : (ar) Toz halinde ilaç , toz
şeklindeki ilaçlar . 19a/2

sükker : Şeker . 27b/1- 69a/6 13a/4

26a/10 -26a/4 -26a/8 -26b/1 27b/9 28a/5-
s.-i 26a/9 - 26b/7 - s.-le 25b/11

sülük : Sülük . 10b/7

sülümen : ? 29a/1- 29a/2-

sünbül : Sünbül otu (Hyacinthus
orientalis) 43a/725a/10- s.- i hindj 27b/13
s.-i rümjiden 33a/9

sündas : ? 57b/9

sünger taşı : Sünger taşı . 60a/4

sünger : Sünger . 60a/5

sür - : Sürmek . s.- düm 3b/8

s.-e 4b/12- 5a/6- 8a/3-5a/10-6b/5- s.-ler
6a/8 - 11a/8 -36b/1 7a/1-8b/6 37a/5
41a/9 s.-megi 11b/6- s.-meye 29b/5- s.-se
- 58a/10 5b/4- s.- seler 18b/10 - 37b/1-
38b/2- 46a/6 35a/6- 38a/4 s.-seler-53a/3
s.-üp63a/3 s.-ün - 69b/5 s.-ünüb 8a/10-

süst : (far) Gevşek . s. eder 49a/9-
38b/10

süstlük (ğ) :Gevşeklik. s.- a -46b/4 s.- ı
49b/1 s.-ın-47b/1 s.- ma -42a/4 34b/8-

süz- : Süzmek . s. – eler 24b/4 - 26a/7
26a/8-26b/1- s.-üb 26a/4 - 24b/11

Ş

şab : Şap . 12b/9- ş.-la-61b/3

şāf : (far) Fitol , çeşitli hastalıklarda
makattan kullanılmak üzere hazırlanmış
fitil . ş. edeler 38a/5 ş. edüb 37a/11 ş.
etseler 42b/7

şahtere : (far) Şahtere otu . (Fumaria
officinalis) -43a/12

şakākul (ar) Yabani havuç , karakök
(Pastinaca sativa) 41b/3

şalgam : (far) Şalgam (Brassica rapa)
54b/8

şarāb : (ar) Şurup . 39b/11 ş.- ı ‘aşkıla

4a/7- ş.- ı dınarı 7a/6- ş.- ı hindüba 26a/5-
ş.- ı kışr ı ahl hinduba7a/6- ş.- ı nilüfer
25b/11 ş.- ı uşül 26a/11- ş.- ı uşülıla
29a/7-67a/6 ş.-ı - 43a/10- 48a/4 53b/1 ş.-
la 40b/10

şaytarac : (ar) Serkile otu ve kökünden

elde edilen bir ilaç. (Plumbago zeylanica)
25b/7

şeftālu : (far) Şeftali . (Persica vulgaris)
51a/4 - 51a/6

şehdāne : (far) Kenevir tohumu
(Cannabis sativa) 28b/4

şehir: (far) Şehir, kent . 23a/8

ş.-de19a/11-31a/11-30a/3-31b/1 56a/11
56b/1 ş.-e19a/10-ş.-i32a/4-ş.-iñ 30b/1-
30b/2-

şehvet : (ar) Şehvet , cinsel istek . 17a/2

ş.-i14a/11- 48b/9

şeker : (far) Şeker . krş. sükker . 10a/3 -

10a/7 13b/3 35a/12 63b/1 6b/3 14a/3
41a/7 45b/5 52a/2 9b/11 9b/4 ş.-e 44a/3
ş.-le 35b/12 42b/11 53a/1

şerbet : (ar) Şurup . 36b/12 9b/11- 66b/6

28b/1- 47a/9- 64b/5 ş.-i 28a/11 35b/9-
35b/8 - 42a/6- 46b/1 10a/3 25a/11- 25a/7-
26b/8- 48b/9 6b/9 9b/4- ş.-le 10b/10-
11b/5-42b/3 6b/3 - ş.-iyle 10a/7 -27a/7 -
ş.-ler 69a/6

Şerif Cevheri: ? 15b/10-

şırlağan : Şırlağan otu. 54a/5 ş .- yağı
62b/1

şıra : Şıra. ş.- sı 52b/3

şib ‘ : (ar) Tokluk, doyma . 19b/2

şifā : (ar) Hastalıktan iyileşme , sağalma
10a/12-2a/7-6a/4-4b/1 - ş.-ya -62a/10

şimdi : Şimdi ş.-den 3b/132a/10-32a/8

31b/2-ş.-ki 33a/8 - 33b/2

şiş: Şiş , kabarık,ur . ş.e 48a/6

10b/7 - 7b/10

şiş- : Şişmek . ş. – er 64a/5 ş.-ine

44b/3 40a/8 47a/11- 49b/9 - 60a/9 ş.-ini -
47a/7 ş.-lere - 44a/8 ş.-mekden 7a/5

şol : Şu . 3a/10 - 61b/11 20b/11- 20b/7
37b/3 63b/3

şorba: Çorba . ş. –sı 36a/6

şöyle : Şöyle. 30b/7 31a/12

şuņa : Şuna . 19b/6

şüküfe : (ar) Çiçek . ş.-sin 64a/7

T

tā : (far) Tā, bir şeye , bir yere doğru .

16b/3 - 26b/13- 27a /6- 27a/1 27b/7 -
31a/11- 33a/1- -41a/10 41a/9 - 63b/11
27a/12- 32a/4 33a/12 - 6b/4

ta'ām : (ar) Yemek , yiyecek. t. dan

65b/7 31a/1 -67a/5 11b/8 - 66a/7 69b/11 -
50b/4 t.-dan 25a/13 49a/10 -64b/7 t.-ı -
37b/3 - 40b/12 42b/9- 65a/7 34b/7 -
43b/5 44b/10 52a/4 t.-la-51b/9 t.-lardan
7a/8 -7a/7-

tabi' : (ar) Tabi, bağlı . 29a/13 - 29a/13-

tā'lim (ar) Öğrenme , öğretme , öğretim
. 13a/3-

tabi'at : (ar) Mizaç özelliği. t.-a 21b/8

69b/6 21b/9 t.-da -56a/6 t.-ı 17a/5-
18a/3- 18b/2-18b/9-22b/11- 22b/5-
23b/8- 24a/6 26a/2- 29b/5- 29b/8 -13b/7
17a/12- 17b/4- 18a/3- 19a/7 19b/3-
19b/5- 22a/6- 22b/4 -23a/5 23a/9-
23b/12- 23b/4- 23b/4 24a/3- 29a/15 -
29b/1- 29b/12 38a/9 t.-ları 22a/6 - t.-
ta 24a/3

tabi'b : Hekim . t.-dir 2a/6- t.-e14a/12-

tağ : Dağ. -56b/2 t.-lar32a/12- t.-da

32b/12- t. keçisi 20b/11 - 20b/4 20b/5-
21b/2-21a/12- t. üzümüyle 43b/3

tağıt- : Dağıtmak . t.- a 44b/11-46b/10-

53b/6 t.-ır 34b/11- 47a/8 -55a/9 34b/10-
42b/10- 44b/5 - 47b/5 47b/6- 40b/1-
41a/2 42b/4 43b/11 44a/4 44b/2-60a/6
41a/12 43b/4 44a/1 48a/11 49b/11

tağıl - : Dağılmak . t.- a 31b/3

taḥammül : (ar) Katlanma dayanma .
7b/4-

taḥkika : (ar) Gerçekten .18a/8-

taḥlil : (ar) Halletmek , geçirmek ,

dağıtmak . 27b/13- 26a/11-

taḥrik : (ar) Harekete geçirmek . 24a/8-

taḥvîl ét- :Değiştirmek . t- e - 68a/10 t.

eder - 66b/5

taḥ- : Takmak . t. - arlar 33a/2 33a/9-

t.-ınan 16a/11- t.-ı 18a/8- t.-ınsa 16a/9

taḥdîr : Damlatma , akıtma . 63a/7 4a/8

taḥak (ğ) : Dalak . t. - ı 43a/7- 35b/11

40b/9- 37b/4- 58a/8 t.-a-48a/6 t.-da
43b/13 19a/1- 37a/6 - 45a/4

tamar : Damar . t. ından 11a/11-
11a/11-

7b/8- t.-larda - 60b/3 t.-larından 10b/6- t.-
ları 7b/9- t.-ların7b/9-

tamlat- : Damlatmak. t. - salar 36a/4

ṭamzır- : Damlatmak . t. - a 5a/12 6a/3
10a/11- ṭ.-da5a/6- ṭ.-salar -48a/9 35a/6 -
35b/2- 36b/1 -36b/10 37b/9 39b/4 -
41b/11- 46a/11 47a/4

ṭara-: Taramak . ṭ.- dıḡda 24b/11- ṭ.-
ya 24b/12- ṭ.-yalar 24b/6

ṭaṣ : Taṣ . 10b/1-21b/1 - 38b/12 -58a/2
58a/6 - 58a/7 ṭ.ēyler - 45a/8 57b/10 ṭ.-a
32a/4 - 37b/8 ṭ.-cu ḡazlar - 61a/1 ṭ.-dan -
58a/4 ṭ.-dır 20a/10- 19b/3- 59a/1- 59a/9-
60a/6 ṭ.-ı -37a/4-37b/6 -45a/2-47b/6 -
60a/6- 61a/5 16b/11- 18b/6- -35b/7-
36b/6 41a/12-43b/8- 61a/4- 61a/9- 59a/11
ṭ.-ına 41a/446a/2 ṭ.-ını -49b/11-59a/3-
59a/4 34b/10-47a/8 ṭ.-ları -53b/6

ṭaṣra : Dıṣarı . 23a/11 - ṭ.-da 23b/1-
21a/1- 21a/6 - 21a/9 - ṭ.-sına 5a/12 ṭ.-ya
9a/7-

ṭaḡyir : (ar) Deḡiṣtirme, baṣkalaṣtırma .
64b/8

ṭār ı ‘ankebūt : (far) Örumcek aḡı . 1b/6

ṭarāc ét- : Yaḡma yapmak , talan etmek .
t- er imiṣ 30b/3-

ṭarla: Tarla . t.-lara-57a/2

ṭatlu : Tatlı. 13b/11 27b/4-29a/8-52a/4

25b/13- 27a/5- 32a/12- 40a/9 49a/8 2a/1-
66b/8 ṭ.-sı- 49b/10 49b/8-52a/7-53a/11
67b/6

ṭa’ūn : (ar) Vebā . 16b/3-56a/1 8b/8 -
9a/2

ṭ.-na-47a/10 ṭ.-uḡ 22a/2-9a/3-

ṭāze : Tāze . 54b/7-63a/10 23b/13 -23b/6

29a/14 - 33b/12 - 37b/11 -40a/3 43b/9 -
67a/6 ṭ.-si - 45a/4 - 45b/12 52b/4 ṭ.-sini -
53b/10

ṭe’ṣīr ét - : Alāmet bırakmak , iṣlemek .
t-

er -70a/9 9a/7-

ṭebdīl ét - : Deḡiṣtirmek . t. - üb 17a/9-

22b/7-

ṭeberrūk : Mübārek sayma, uḡur sayma
.

4a/3

ṭecrūbe : (ar) Tecrūbe, deneme . 12b/11-

9a/8

ṭedriç : (ar) Derece derece , yavaṣ yavaṣ.

t.-le 6a/7

ṭeferrūc eyle - : Açılma , ferahlama. t-

mek 66b/8

ṭeskiñ ét- : Sakinleṣtirme , normal

düzeğe geçme. t.- e - 51b/3 t.- er 51b/1
61a/2

temregü : Temriye hastalığı . 8a/8 t.-ye-
47b/3

tencere : Tencere , kap . -63b/3

12b/8- t.-ye26b/13-

tendürüst : Sağlık , sağlam . t- eder -
67b/5 t.- eyler-65b/8 29a/2-

tenkıye : (ar) Şırınga bağırsağa ilaç

verme, lavman . t. - yi derün 10b/6- 6b/1-
t.- yi dimağ 11b/3- 12a/3-7b/12- t.-yi
derün 11b/3-

ter : Ter. t. ede 61a/8t.-i -42a/3-54b/2
64b/7

terbiyet : Terbiye. -49a/1-54a/9

terengübın : (far) bkz. Terancübin .
38a/9

tereyağ : Tereyağ . t.- ın-69b/5

terferah : Ferahlatma . 65b/7

terk ét - : Terk etmek . t.-etmek 66a/9

terkıb : Terkıb , ilaç terkibi . 13b/9 - t.-i

26a/3 -26a/6-

terle - : Terlemek . t.-melü-63a/3t.-
yince-

47b/3 t.-yüp 5b/10-

teşir : Etki, işleme, alâmet . 19b/10

20b/8- 8b/9 - t.-i 19b/6 - t.-ini 19b/11

teşennüc : Spazm , büzüşme . t.-e-43a/6

tevellüd : (ar) Ortaya çıkma . 29b/6

29b/13- 29b/4-29b/7-29a/15

téz : Tez , çabuk . 24b/1-24b/7 - 47a/1

54b/1-55b/10 t.-ède-41b/2 35a/10-50b/6

51b/4 54a/10

tıraş : Tıraş. 4b/12- 10b/12-11a/7-
5a/5- t.-dan11b/6-42a/7

tiryāk : Genellikle panzehir niteliğindeki

bir grup macunun genel adı . t.a19b/12-t.-
iyle-64b/3 t.-lar21b/7

tohm : (ar) Tohum , kök . t.ı büy 14a/4-

t.- ı haşhaş 14a/2- t.- ı hınna14a/4-t.- ı

hıyar14a/2-t.- ı qarbüz14a/2- t.- ı kerefıs

14b/2- t.- ı razyâne 14b/2-t.-a- 49b/11 t.-ı

-54b/8 49b/10 t.-ı-51b/6t.-ın -39b/10

41a/5- 37a/2- 41a/7 -49b/12 t.-ından

34a/7- t.-ını 37a/1-37a/1 t.-ının- 41a/10

t.-ıyla 26a/7- t.-u 14b/5 -t.-unı -36b/11 -

36b/12 44a/4 - 44b/6 - 65a/9 24b/2

toprak : Toparak. t.- ından - 46b/2

t.-dan -56a/7- 62a/5

torak otı : Dereotu , rezene (Anethum

graveolens) 25b/7- t.- yla- 43a/1

tuffâh : (ar) Elma . 29b/8

tur- : Durmak . t.-maya 35a/5-

39b/3- 58a/6 t.-sa 10b/1 - 46b/3 52b/4 t.-
salar -37a/9 t.-ub-57a/3

türme : Turunç (citrus aurantium) t.

çiçeği yağı -55a/9 34a/7-t.- kabını 55a/10

turşu : Turşu. -47b/12 t.-sı-54b/9

tüt : Dut. -49b/4- 49b/4

tut- : Tutmak . t-alar13b/8- t.-an 19a/5-

47a/6 t.-a - 42b/2 t.-ar 22a/8 - 45b/8 t.-
arlar 33b/7

tütiya : Göz hastalıklarında kullanılan

çinkodan yapılan bir ilaç . 58b/3 t.
êtseler- 58b/6 t.-ı -58b/4

tut - : Tutmak . t.-madın - 46b/6

t.-mağısa-39b/9 t.-maya -60a/3 t.-sa -
58b/8 9b/6- -40a/2 9a/10- t.-salar - 41a/4
- 46b/10 - 61b/9 t.-up18b/4 -t.-ulan-
59a/2 t.-ulmasına -37b/7 - 53b/6 t.- unsa-
37a/11

tüz : Tuz . 47a/12 t.- ı 27b/4-36b/5-
40b/2 t.-la -39b/2

44b/5 - 61b/3 t.-lı 11b/8 -38b/5 t.-lu 15a/5
27a/4 - 12b/11- 13a/9- 13b/5- 14b/4-
14b/9- 29b/2-31b/2- t.-ludan14b/10-
14b/11-t.-lulardan 8a/4 - t.-lusu-38b/11

tükür - :Tükürmek . t. -meke 37b/8 t.-

ürmege -41a/3 - 47a/2 -51b/11 t.-ürmege-
36a/8 - 40b/6- 41a/12-41a/4-47b/9-59a/5
t.-ürmegi -47a/10 19a/3- t.- ürmegi-
49b/13

tülbend : Tülbent. 22a/6

türbüd : Türbit otu (Convolvulus
turpthum) t.- ü tavj115a/9 - 28b/6-

türkce : Türkçe . 58a/7-66b/1-70a/4

tütsi : Tütsü . 34b/13-47a/7 41b/8 t.-

êtseler -39b/3 -42b/6 45a/1 60a/3

tütüzdür- : Tütsülemek . t. - se 35a/1
t.-

seler 35a/3-38a/8

tüy : Tüy. t. ürperdigin-42a/3 - 11a/4

U

uç : Uç . u.- una 33a/2

uçuk (ğ) : Havale , epilepsi . u.-a 44a/9
-43b/7 46a/10 u .- ı gidere - 61b/8 -
42b/1-59a/12 u.- luya 60a/3

ūd: (ar) Öd ağacı . (Aquilaria agallocha)
u.- ı hindj 24b/2

uğab (ar) Toz , duman . 30a/4

ulu : Ulu, yüce. 32b/12 -57b/6-70a/1

57b/7 u.-yla -66b/2

ulūhiyet : Ululuk . u.-e 3a/11

un : Un. u.- ıyla 44b/1 u.- yla-44b/3

‘unnāb: (ar) Kızıllı iğde , üvez ağacı.
(Sorbus aucuparis) -52b/5

ur - : Vurmak , ilaç sürmek . u. - alar

35a/8- 39b/1- 46a/9- 38a/7- 39b/8- 44b/3
9a/2 - 33b/13- u.- salar - 40b/11 42a/4 -
44a/8 46a/10 47b/2 -57b/11 - 60a/9
18b/7- 34b/4 -35a/5 -37b/12-38b/9-
41b/13 46a/8 - 47a/12 48b/3- 49b/9-
51a/1-51a/6 53a/10 54a/7- 58a/1- 59a/10-
61a/3 u.-up 59a/9 - 31a/9

uśāt : Asiler , zorbalar. u.- ıj 1b /8

‘usr –ün- nefes : Nefes darlığı. u. – e
60b/10 usrı nefese- 43a/2

‘usr- ı bevl: İdrar zorluğu . ‘u. -e 43a/11

ustuhufūs : (Gr) Karabaşotu (Lavandula
stoechas) 25a/12-36a/1

uyku : Uyku . 3a/1

uyuz : Uyuz hastalığı . 49a/12 u.- ı

41b/3

uza- : Uzamak. u.- dı -56b/6 u.-ar

69a/4

uzat-: Uzatmak. u.- adır 24b/1 24b/12

uzūn: Uzun . 24a/12 24b/7- 35a/9

24b/8 - u.- ı 42b/2

‘uż(u)v : (ar) Uzuu , organ . u. - indan

20b/9- u.- undan 18a/11-

Ü

üfür - : Üflemek . ü.- seler -44b/4

üst : Üst . ü.- i-66b/2 ü.- üne 27a/2-

18b/8-19a/8-

üşen - : Kokrmak , ürkmek . ü.- en

58b/10

üşü- : Üşümeu . ü. – r 68a/3 ü.-mez -
54b/3 ü.- yen -38a/6

üzer + : Üst . ü-e 10a/210a/9-22a/12-

23a/9 -5b/12- 9a/11- 9b/8- 9b/9-11b/4-
12a/11-13b/8-20a/4- 23a/5-28b/11-53a/9
5a/10 - 65b/10 7b/2-8a/9-9a/5 ü.- dir
19b/5 - 20a/1-32b/1-32b/10- 8b/8- ü.-
inden 30a/4- ü.- ne 2b/5-38a/6 3b/5
57b/11 5b/11-6b/5- 9a/6-31a/7 33b/10 -
33b/12- 42a/7 48b/5 49b/1 4b/11 -53a/11
-55a/8-61a/7 -62b/2-62b/67a/1-8b/6

üzüm : Üzüm (Vitis vinifera)

11a/6 25a/13- 29b/7-52a/7 15a/1 26a/13-
36b/11- 46a/3 ü.- i 15a/2

V

vaca’- ı mefāsıl : (ar) Eklem ağrısı . v.
m.- a 25a/8

vāfire : (a.s.) Çok, bol . 64a/8

vaḥdāniyet : Birlik , Allah'ın bir oluşu .
v.- ine32a/2-

vaḫ'a : Olay , hadise . v.-ya 33b/1

vaḫı'a : Rüya . v.-mda 13a/3

vaḫıyye : (ar) Okka, yaklaşık dört yüz

gramlık ağırlık ölçüsü. 63a/8 14b/7-
63a/6 12b/9-

vaḫt : (ar) Vakit . 32b/4-

39b/5- 56b/4- 69b/10 v.- da-69b/4 15a/5 -
66b/3 - 68b/2 32b/2-49b/12 - 69a/8 -
67a/1 -66b/5 67b/1 v.- de -65b/10 v.- ı -
67a/10 v.- ıdır -69a/1v.-in 32b/3-69b/7
v.- ında-67b/5 v.-larda-50a/1

var : Var. 10a/11- 31b/13- 32a/9- 33a/5-

3b/1 -56a/10-56a/9-56b/3 -57a/5 -57a/6 -
57a/6 -59a/3-59a/430a/6-30a/9 -14b/9-
15b/10- 31b/6- 32a/11 -57a/8 5a/11-
5a/7- 7b/8- v.-dı31a/4 v.-dır 33a/5-
23a/8-33b/3 -56b/10 -56b/11 -57a/3-
57b/7- 58a/6 16a/6- 17a/8 -18a/9-20b/10-
32b/10- 33b/11- 34a/2-56b/10- 57b/10 -
57b/10- 58a/11-58a/2-58a/7 v.-ıcak
32b/12- v.-ımıŝ -57a/6

var - : Varmak . v- inca14a/8-

9b/3- v.-ır 15b/11- 68b/5 v.-ırlar 33b/5-
33b/6- v.-maz13a/1- v.-salar 31b/9 -v.-up
20b/7- 10b/12- 32b/13- 5b/9-6b/3- 8a/10-

vaŝaḫ : Çaduruŝağı otu ve bundan elde
edilen zamk . 24a/10- 24b/6-

ve : (ar) Ve . 14a/10 1b /4- 1b /4-

25a/1- 2a/7- 10b/6- 11a/6- 11b/1-
11b/6- 11b/8- 12a/10- 12a/10- 12a/7-
12b/3- 13a/12- 13a/7- 13b/5- 13b/6-
13b/7-13b/8-14a/11- 14a/11 - 14a/5-
14a/9- 14b/11- 15a/5- 16a/11- 16a/3-
16a/7 - 17b/2- 18a/5- 18b/12- 18b/7-
1b /6- 1b /7- 21b/10- 22a/12- 22a/6-
22b/11- 22b/5- 23a/1- 23a/2- 23b/10-
23b/12- 23b/6- 23b/6- 24a/13- 24a/4-
24a/9- 24b/10- 24b/12- 24b/2- 25a/2-
25a/3- 25a/3- 25a/4- 25a/5- 25a/5-
25b/10- 26a/1- 26a/1 - 27b/6- 28a/2-
28a/2- 29a/3- 29a/3- 29a/6- 29a/6-
29b/10 - 29b/10 29b/10- 29b/11-
29b/11- 29b/11- 29b/11 29b/3
29b/3- 29b/5- 29b/6- 29b/7 - 2a/1- 2a/1-
2a/10- 2a/11- 2a/2- 2a/3- 2a/6- 2a/6-
2b/2- 2b/3- 2b/4- 2b/4- 30a/1- 30a/1-
30a/4- 30a/9 31b/11- 32a/13- 32b/5-
32b/6- 32b/8- 33a/5-33b/13- 34a/6-
34b/11- 34b/4- 34b/5- -35b/10 35b/10-
35b/9 -36a/10 -36a/12 -36b/5 -36b/7-
36b/9-37a/6-37b/10 37b/11 -37b/11 -
37b/4 -37b/8- 37b/8 37b/9 -37b/9 -38a/2
-38a/2-38a/4 -38b/4 -38b/5 -38b/5 -
38b/5-38b/6 -39b/10- 39b/12 -39b/13
3a/4- 3a/5- 3b/2- 3b/6- -40a/8 40b/12 -
40b/5 - 40b/7 - 41a/11 41a/11 - 41b/11 -
42a/10 - 42b/4 43a/12 - 43a/2 - 43b/6 -

43b/9 44b/12 - 44b/5 -45a/6 -45b/12
 45b/13 17b/2- 17b/8- 19a/3 19a/4
 20a/11 -20a/3- 20a/3- 20a/7 20b/7-
 21b/8- 21b/9-21b/9- 22a/9- 22b/6- 23a/5-
 24a/12- 24a/2-24a/2- 24a/4- 24a/5 -
 24b/7- 24b/8- 25a/1- 25a/1- 25a/1-
 25a/12- 25a/3- 25a/3- 25a/3-25a/3-
 25a/5- 25a/5- 25b/13- 25b/13- 25b/8-
 26b/6- 27a/13- 27b/11- 28a/2- 28b/12-
 28b/12-28b/12- 28b/12- 29a/15 -29a/2-
 29a/3- 29a/4- 29a/4- 29a/4- 29a/5- 29a/9-
 29b/12- 29b/13- 29b/13-29b/13 -29b/13 -
 29b/14- 29b/3- 29b/3- 29b/3 -29b/5-
 29b/7- 29b/8- 30a/12 -30a/9- 31b/1-
 32a/11- 32a/2- 32a/7- 32b/5-32b/6 -
 32b/7- 32b/9- 34a/7- 34b/2- 35a/3-
 35b/11 -35b/9 36a/11- 36b/5 -37b/11 -
 37b/7 38a/1 38a/11 -38a/3- 38a/3 38a/7-
 38b/5 -38b/5 -38b/6 -38b/7 39b/10 40b/6
 -41a/11 -41a/2-42a/3 -42a/8 -43a/2 -
 43a/3 43a/3 44b/13 - 45a/7- 45b/11-
 45b/14-45b/2 -46a/1 -46a/2- 46a/2
 46a/3-46a/5 - 46b/4- 47a/8- 47a/9-
 47b/12 - 48a/1 - 48a/1 - 48a/10-48a/2-
 48a/6 -48a/6-48a/6 -48a/8-49a/8 4a/10-
 4a/11 - 4a/12- 4a/6- 4b/1- 4b/4 -51a/10-
 51b/10 -51b/4 52a/9 -52b/9 -53a/10-
 53b/6 55b/3 56a/3-56a/3 -57b/5 -57b/9-
 58a/1 58a/6 -58a/7 -58b/7 -59a/3 59a/4
 5a/3- 5b/4 -60a/9 -60b/3 60b/4 61a/5 -
 61b/10-62a/3 -63a/5 63a/8 65a/8 -65b/10
 -67b/2 68a/7 68a/7 -68a/8 6a/6- 6a/7-
 6b/1- 6b/12-7a/11- 7a/5- 7a/5- 7a/6-7a/7-

7a/8- 7a/9- 7a/9- 7b/10- 7b/11- 7b/11-
 7b/8- 8a/4- 8a/4-8a/4- 8a/5-9a/4-9a/5-
 9b/12-

vebā : Veba hatalığı . krş. ta'un . v.- ya
 45a/2

vech : (ar) Yüz , suret . v.- i meşrūh
 9a/5- v.- i meşrūh11b/4- 9a/11-9b/7- v.-le
 20b /12-9b/6-

velî: (far) Ama , fakat lakin. -45b/1-
 37b/2-37b/4

vêr - : Vermek . 31a/7-v.- di 2a/7-64a/1
 v.-dikden 13a/6 -v.-dim 4b/7-30b/8- v.-
 ilen -52a/7 v.-ir 28a/5- 29b/10 -14a/9-
 18a/6- 23b/3- 27b/12 -29a/4 -v.-irken
 18a/10- v.-irler 33b/6- v.-se 10a/5- 10a/1-
 v.-üp 23a/3- 17a/11- 23a/2- v.-ür 18b/12 -
 32b/13 -68a/6 -69a/9- 69b/11 16a/5-
 32a/11 -35a/9- 36b/9 40a/2 40a/4 40b/12
 -45a/9-48a/1-65a/2 - 8a/5

verem: Verem . 63b/6 v.- ine-63b/5 v.-
 lere -61a/10 49a/3 v.- leri-42b/5- 48a/10
 v.- lerine34b/9-

vesvese : (ar) Kuruntu . v. yi 17b/2-

veya : Veya, ya da . 6a/5- 8a/8-16a/4
 18b/5 - 5a/2- 8a/8- 8b/6

veyāhūd : Veya, ya da, yahut . 10a/2

25a/4 -27a/9 - 44a/3 6a/3- 22b/2 8b/3-
9b/6

Veyskürîdus : ? 21a/8-

vilâyet : İl , şehir . v. – den 16b/7 v.-

inde30a/1- v.- inden 20b/3-

vücûd : (ar) Varlık . v. - ı insana19b/6

v.- ı insana 22a/6- v.- ı insanda 22a/1-
v.- ı insanı 19b/9

Y

yâ : Ya, veya . 14a/8

30b/11- 36b/5 3a/2- 3b/3- 46a/12-48a/2
4a/6- 51a/9 -52b/6 - 61b/7 66a/8 6b/3 -
9b/11- 11a/4- 25b/11- 29a/7- 31a/2-
31a/9 46a/9 - 46b/2 48a/2 - 53a/8 6b/10
6b/2

ya'ni : (ar) Yani . 56b/5 18a/8 - 26a/1

26b/2 - 29a/13- 29b/1- 29b/14 29b/2- -
47b/8 -60b/11 -64a/1 25b/13- 29a/14-
29b/4- 29b/7-29b/9-

yab yab : Yavaş yavaş . 27a/12

yabân : (far) Yaban , boş arazi , dışarı
.y.- a 63b/1

yâbis : (ar) Kuru özelliğe sahip nesne .

63b/8- 68b/4 50a/8 y.- den-65b/10 y.-dir
18a/4- 29b/10-16a/7-17a/5 17b/4- 18b/2 -

18b/9- 19a/7-22b/4 24a/3- 29b/2- 26a/1 -
16a/6- 24a/6

yâd êt- : Anmak , hatırlamak . y-edeler -
62a/10 y.- dük-62a/11

yağ - : Yağmak . y.-ar 67b/1 57a/4
65a/2-69b/4

yağdır-: Yağdırmak. y.- dırır 64a/6

yağ : Yağ . 15b/8 y.- ı 13b/1153a/7 y.-ıla

38a/7 6a/3- y.- ını 54b/2 y.-ıyla 25b/12 -
29a/8 37b/1- 44a/3 47a/4 y.-la -38b/10

yağmür : Yağmur . 57a/4- 51b/11 y.- a-
65a/5

yâhūd : (far) Yahut . 10a/7 - 11a/11

11b/5- 28a/10 - 46b/8 5a/3- 5a/3 5b/2
6a/12- 7b/3- 8a/1 - 9a/10 10a/9- 10b/10
10b/9 - 14b/3 58a/2 6b/1- 6b/3- 8a/2
8b/11

yaqın : Yakın . 26a/10- y.- erdi 31a/11

32a/4 - 33a/1 - 33a/13 - y.-dir 22b/12 -
21a/10

yaq- : Yakmak . y. - ar 18b/6 24a/1-

23b/13 -y.-salar 34a/5 -57a/4 y.-maz 57a/5
y.-u edeler - 38b/1 37b/12 35a/5- 46a/7
y.-u etseler 41b/6 44b/1- 48b/12-54a/7
55b/11 y.-up 18b/9-55b/11 6a/9-

yâkūt : (ar) Yakut taşı. 16a/2-

58b/71 6a/1- 16b/10 -57b/9 y.- a 16b/9-
y.-ı 16a/3- 16a/4- 58b/11

yan : 1) Yan , taraf . 2) Kalça kemiğinin

üst bölümü 46b/5- 48a/2 y.-a 14b/6-y.-ına
16a/11- y.-ında16a/2-16b/11- 18a/1-y.-
larında17a/4-

yap- : Yapmak . y- alar29a/8-

yapış -: Yapışmak . y- dırup 10b/7- y.-
duralar 11a/3

yaprağ (ğ) : Yaprak . y. ı -51a/9 -57a/6

15a/1-15a/8- 32b/11 -34a/7- 57a/9 y.- ın
-39b/11 - 46a/13 - 46a/6 y.-ından34a/7 -
y.-ını -39b/12 40b/10 41a/10 34b/3
36a/10 36a/12 53a/2- 53a/2- 53a/9 y.-ını-
54a/7 44a/12

yarağān : (ar) Sarılık hastalığı . y.a-
40a/7

y.-a-43a/11-45a/10-46b/3 y.- ı 55b/7

yara: Yara . y.- ları7a/2 y.- ları 7a/1
y.- nı 8b/6 y.- sı 8b/3

yara-: Yaramak . y. - maz 37a/2-
37b/2-

39b/7- 49a/1 30b/1- 31b/5- 41b/3 52a/3 -
53b/11 54a/6 55b/9 59a/10 60a/9 y.- dir -
37b/4 -39b/5-45a/6 50b/6-61a/11-39b/9
50a/7 50a/9 50b/9 53a/7 54b/2 y.-ar-
50a/8

yarat- : Yaratmak . y- madı -57b/2

yaratmışdır32b/7-

yarım : Yarım. 4b/10 y.- şar25b/10-

yaş : Yaş , ıslak . 21a/3 36b/73a/10-3a/3

38b/11- 52b/1 5a/3- 49b/10 21a/3 44b/5
33a/11- y.-ında 33a/11 y.-ından 32a/12-
y.-ını- 37b/9 - y.- lığı 44b/9 y.- lığın -
53b/9 y.- lığını 44b/6 - 47a/4

yat- : Yatmak . y. - a 39b/6 y.- acağ

15a/4- 39b/5 y.- mayalar- 38a/6 48b/5 y.-
ur-57a/3

yaz- : Yazmak . y. - ar 17b/7- y.- dı
65b/6

y.- dığı 20a/4- y.- dık 31b/13 -y.- dılar-
68b/6 y.- mışım - 70a/8 y.-up 12a/7

yel : Yel . 52a/4 y. eder- 52b/11 52b/4

54a/1y. eyler- 53a/10 - 55a/7 29b/7 66a/3
y.- de- 56a/9 y.- den 35b/5 y.- e-39b/8 y
.- i 27b/12- 26a/11 -64a/6 y.- i 56b/1 y.-
ine 47a/2 y.- llere 40a/11 41a/1 47a/9-
58b/1- 43a/12- 48a/2 36b/7-40b/8- 41a/2
y.-i -44b/2-44b/5- 46b/10- 49b/7- 55a/9
34b/10- 35b/10- 37a/5 40b/1 42a/13-
42b/4 - 43b/11- 43b/4 44a/1- 44b/11
47b/5- 53b/8 y.-lerin - 42b/10 44a/4 y.-
lü -68b/6

yelmeşük : Yoğun, yapışkan. 37b/7
39a/2 - 42b/11

43b/2- 40a/12- 40b/4 - 41a/11 41a/4
55a/1

ye - : Yemek . y.- düreler 7a/7 7a/8-

17b/5 - 50b/3 y.-mekden - 48b/7 y.-
meden-69b/8 y.- mediler 31a/1- y.-mege
40a/4 - 40b/2 42b/8 -40a/10 - 44a/8 44b/7
- y.-megi- 42b/8 y.-mek 29a/14 37b/2-
38a/12- 39b/10- 39b/12 39b/2-39b/9
45a/6- 46b/12- 49b/7 50b/4 -50b/9- 51a/4
51b/3 51b/7 52a/11 -53a/10- 53a/4
54a/10 65b/10 - 66b/8 13b/7-19a/2-
20b/6- 29b/6 -38b/10 -38b/11 38b/11-
39b/5 41b/5 44a/13-44b/12- 45a/8-
47b/12-50a/1-50a/7 50a/8 50a/9 50b/7-
51a/6-53a/9- 54a/1 54b/9 y.-den 31a/3-
y.-den-52b/8 y.-melü 29b/9- 63a/4 y.-
mesi -39b/4 - 48b/9 y.-mesin-68b/4 y.-
meye 35a/11- 11b/8- 28b/12- 28b/2-
49a/10 y. -meyeler -39b/8 - 40b/12 -
42b/8 -45b/9 13a/9-13b/5- 45b/13 y.-se -
41b/4 51b/6 33a/12-35a/10-35a/9-49b/3
y.-seler -36a/4- 37a/12-38b/8- 38b/8-
40a/10 -40b/2 41b/6 42b/8- 44a/9-
47b/13 49a/2- 49b/11- 55a/8 16a/5-
17b/2-35a/12 35b/11 -35b/12 35b/7 36b/3
39a/2 39b/11 39b/11 39b/2 40a/5 40b/11
41a/7 42a/12 42b/11 43a/1 43a/2 43a/6
44a/12 44a/244b/7 45b/7 46a/10 46b/5
47a/13 48b/12 49a/11 49b/5 49b/8
50a/10 50a/11 50a/5 50b/1 50b/1050b/11
50b/6 51b/2 52b/10 52b/5 53a/8 53a/9
53b/11 53b/4 53b/7 54a/5 54a/9 54b/8 y.-

ye 25b/1- 28b/1- y.-yeler 28b/11 -
38b/12 25b/13-25b/9 - 29a/3- 40a/9 -
52b/9- 53a/1 y.-en -49a/10 69b/7 21b/5 -
67b/6 y.-yicek - 49a/8- 52b/11

yemiş : Meyve ; çeşitli bitkilerin tohum

ve meyveleri . 16a/7-y.-i-36b/2-38a/8 y.-
in -36a/9 y.-ini -38a/9-36a/10 y.-
ler28b/12-29b/4- 32b/6-

yeñ i : Yeni . 61b/2, 9b/3

yer : Yer. 20b/8 30a/9- 31b/9 - 32a/7

35b/5 20b/11 - 30a/11- y.-de 13a/11-
20b/7- 33b/8 - 57b/4 57b/5 - 66a/3 y.-n
30a/8- 41a/9 -59a/7 y.-den-67b/3 y.- dir
30a/12- y.-e 13a/5- 14a/6- 37b/12 -60a/1
13b/10 - y.-e 13b/4 25a/6-30a/11-30a/3-
63a/4 y.- i 11a/7- 9a/4- 30a/3- 31a/10-
33a/1-66b/2 y.- iñ 31b/10 - y.- inde
11a/4- 11a/4- y.- inden 31b/2 - 34a/4 - y.-
ine 16b/2 16b/7- 18b/6-19a/12- 33b/9-
7a/10- y.-lere 11a/3 -38b/9 -61a/9-47b/1
y.-leriñ 5b/10-

yeşil : Yeşil . 56a/3- 58b/5 y.bilegüyi

60b/9 y. zeytünü -54a/8 12a/7 20a/8-

yeşim : Yeşim taşı . 19a/7 - 19a/8-

19a/12- 19a/9 - y.- den19b/3 - y.-e 19b/3-

yıl : Yıl. 12b/11- 41a/7 y.- a -56a/11 y.-
da -56b/11 - 64b/8

yılan : Yılan . 39b/3 - 41a/9 - 57b/6

60b/1 y. taşı -60a/11 16b/5- 20b/7- 21b/5
35a/3 -38a/12-38b/1 -55b/6 y.- ı 20b/11
51a/10 y.- ı 20b/3-61b/9

yıldırım : Yıldırım . 19a/10, 19a/11

yigit : Genç . 33a/12 y.-lere 23b/13-
23b/6-

24a/5-

yine : Yine . 15a/327a/8-56b/89a/7

26a/6- 30b/3-66b/10

yoğ : Yok. y.- ısa 5a/12-10b/7-7b/9 y.-
dur

9a/9- 54a/2- 57a/10 13a/9 17a/8 21b/1 -
58a/3 y.-sa 23b/1

yoğur- : Yoğurmak . y.- a29a/11- y.-

uralar 25b/12 - 25a/7- y.-urub 14a/7 -
15a/11-

yoğurt (d) : Yoğurt . 45b/7 - 45b/9 69b/9
66a/6 29a/13

yol : Yol . 32a/7 y.-a 57a/1 y.-da 33b/4-
y.-ı32a/8- y.-ı 44b/13 y. - ma 41a/12
y.-unda10b/1-

yöri : Yürümek . y. - de 37b/5 - 41b/1

51a/3 - 41b/7 - 46b/11 -51b/2 y.- dür -
38b/4 - 50a/4 59a/2 -37a/5-40a/10 42a/12
43a/7- 48a/5 49a/9-53b/11-54b/8 y.-ise-
57a/4

yuğarı : Yukarı . y. - da 41a/1

yu- : Yıkamak . y.- madın35a/10- y.-

nub 8a/10- y.-salar -38a/7 18b/11 y.-yub
11a/1-11a/8-

yumşa- : Yumuşamak . 69b/6

yumuşak: Yumuşak. 27a /6

28a/7- y.- dır-38a/10 19b/4

yumşat-: Yumuşatmak. y.-dur 47a/7

38b/10 - 42a/6 y.-şar 47a/6 y.-ıdır
42a/11 y.- ur - 36a/7 39b/10 - 39b/7 -
52b/10- 38b/8-40a/7- 45b/12 46a/5-
47a/10-49b/1- 54b/3

yumurta : Yumurta. 20b/1 - 35b/4

yut- : Yutmak . y.- a -39b/5 y.-salar

46b/7

yün : Yün. 57a/6 y.-e 57a/1 y.- i 57a/1

yürek (g): Yürek , kalp . y.- e 35a/9

40b/8 - 46b/12 - 48b/4 y.-i 9b/6 51a/3 y.-
inde 21a/13- 9b/9 - y.-ine8b/9 y. ağrısına-
43a/9 34b/1 40a/11-48b/12 y.-de-35b/7
63b/5

yüz : Yüz. 14b/6- y.-i5b/9-y.-üm 3b/8-
y.-

üni 23a/10

yüzerlik: Üzerlik otu (Peganum harmala) 38b/12

yüzük : Yüzük. 18a/8 - 58a/5 - 60b/6
61b/7 - 16b/11 - 58b/4

Z

za'f : Zaaf , zayıflık . z. vürür 48b/4 ž.- 1

45a/10 25a/1- ž.-in -41a/2 47b/11 ž.-ını-
41b/1

za'firān : (ar) Safran (Crocus sativus)

25b/4- 26b/8- 27a/13- 15b/2 19b/7-
25a/3- 28a/12- 28a/2 38b/13- 42b/5 z.-iņ
19b/8

za'if : (ar) Zayıf, güçsüz . 68b/29b/2-
5a/3- ž. eder- 48b/9 ž.- dir 20a/9

zā'il : (ar) Yok olma , kaybolma . z. eder
52a/3 - 6b/6

zağfirān : bkz. za'firan. z. a-59a/9

zāhır : (ar) Bağırsak iltihaplanması ,
dizanteri . 25a/1- ž.-den 7a/2

zāhmet : (ar) Ağrı , acı , zorluk . 10a/4-
z.- i -45a/5 6b/7- 10a/8 -36b/5 z.-inden
16a/9- 16b/3- 24a/11- z.-ine 24a/2-54a/6
10b/4-z.-lerine-46b/11

zamān : (ar) Zaman . 20b/6- 21a/2-

3b/10- 16a/2- 16a/3- 16b/2- 33a/8 z.-
da17b/7- 56b/7 16a/1- 17a/4 21a/7- z.-
ında 16b/1 -30a/12

zamğ ı 'arabi : (ar) Arap zamkı . ž . a.-
yi

14a/4 - ž.- ı 'arabı 14a/3 - 15a/10 - 15b/3
- ž.- iyi 15b/4-

zāmıg : Zamk . 14a/5 - 14a/6 - ž.-1

15a/10-

zanbağ : (ar) Zambak (Lilium
candidum) 47a/4 z. yağıyla - 46b/13

zarār : (ar) Zarar. 69b/11 22b/1 - 23b/13-

24a/10- ž. ède-51b/3 ž. èder17b/3-ž.-dan
- 49b/2 - 45a/4 -54b/3 ž.-dır- 46b/13-
49a/12- 54a/2 ž.-1 -54b/11 -55a/8 16a/8 -
54a/2 -54a/5 ž.-ını 19b/10- 21b/12- ž.-lı
19a/3- ž.-lıdır 24a/5

zeberced : (ar) Zümrütten daha açık

yeşil olan ve zümrüt kadar değeri
olmayan bir süs taşı. 17a/5- 30a/5- z.-
e17a/7- z.-i 17a/9-17a/10-z.-iņ -58b/5

zehir : (far) Zehir . 17b/5-20a/9-20b/8-

22a/2- 16a/7- 22a/2- z.-leri 19b/6- 20a/2-
20a/3 -20a/4 21b/6- z.-li 16b/4- 16a/11 -
19a/3- 20b/6-20b/7- 21a/10-z.- i mar-
65a/4 z.-e 21b/10- 21b/8- z.- i 21b/12- z.-
iņ 16a/8- 19b/10- 19b/11 - z.-ini 22a/3 -
17b/6

žeker : (ar) Erkek cinsel organı . ž. e

36b/7 ź.-e 35a/5- 37a/3 46b/13 ź.- i
39b/10 - 40a/4- 46a/2- 41b/4 52a/4-54a/1

zelzele: Zelzele , deprem . 30a/10

zencār : (far) Pas . krş. jengār. 15b/7

zencebīl : (ar) Zencefil . (Zingiber
officinale) 25a/10 26b/9 -28a/9 25b/3
42b/9z.-dir -47b/8 - 47b/8

zencīr : Zincir. -56b/9 z.-iñ -56b/7

zerdālu : (far) Kayısı , zerdali
(Armeniaca vulgaris) -55a/6

zerdeçūb : (far) Zerdeçal . (Cucurma
longa) 28b/5-

źerre :Çok küçük parçacık . 31a/13

zeyt : (ar) Zeytin . 54a/5- 54a/11 z.

yağıyla - 47a/13 35b/4 z.- e-39b/10 z.-
le 39b/12 - 42a/2 50b/3 43a/4 - 44b/2
55b/2 z. yağın-63a/4

źıyyıķu'n- nefes : Nefes darlığı,
tıknafeslik. ź. e34b/4 ź. n.-e 37a/1 40b/5
43a/11 - 45b/3 46b/5 44b/2- 44b/1

źıbaķ : (ar) Civa . 28b/4 - 29a/1- 15b/7

źirā : (far) Zira, çünkü . 17b/10 -
21b/421b/7 -18a/8 - 21b/10- 21b/13
21b/9 - 22b/10 - 31b/7- 33a/3

źirāvend: (ar) Zeravent (Aristolochia)
42b/1

źiyāde : (ar) Fazla . 14a/11- 15b/11-
18b/12- 21a/5- 24b/13- 29b/14 30b/9-
44b/11- 62a/1 6b/10- 8a/1 17a/11-
17b/12- 22b/1- 22b/8 23a/5- 6b/2 - z. ède
- 44b/9 35a/12- z. èder - 40a/12 -41b/4
42a/8 - 42a/9- 44a/6 45b/8 29b/8 35b/11-
45b/2- 38a/1 z.- ce 10a/9 10b/9- z.-dür -
54b/6

źuhūr : Görünme meydana çıkma. ź .
eder

65b/2 13b/2- 65b/2 - 69a/5 ź.-dur 70a/10

źulm : Haksızlık, eziyet . 30a/1 30a/9

źükām : Nezle . 66a/8- 69a/6 ź.-a-
54a/1 ź.- i 6a/9

źümmürd : Zümrüt . 61b/6 16a/5-
20a/7 16b/2 z.- e
17a/817a/6z.den16a/1116a/9 z.-i 16b/5
16a/8 - z.-üñ 16a/9 17a/7

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Maddetü'l Hayat adlı eser XV. yüzyıla ait bir tıp yazmasıdır. Eserin dört nüshası tespit edilmiştir. Bunlar, Topkapı Nüshası, Ali Emiri Nüshası, Erzurum Nüshası ve Selimiye Nüshasıdır. Dört nüshanın incelenmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

-Topkapı Nüshası diğer nüshalar içinde en eski tarihli ve en hacimli olandır. Bu nüsha 1094 tarihinde istinsah edilmiştir ve 70 varaktan oluşmuştur.

-Ali Emiri Nüshası 1096 tarihinde istinsah edilmiştir ve 53 varaktan ibarettir. Eksik bir nüshadır.

-Erzurum Nüshasının tarihi belli değildir ve 70 varaktan ibarettir.

- Selimiye Nüshası yakın tarihlidir. 1949 yılında istinsah edilmiştir. 18 varaktan ibarettir. Eksik bir nüshadır.

Çalışmamızda Topkapı Nüshası esas alınmıştır. Eserin bir kısmı harekeli nesih bir kısmı da harekesiz nesih ile yazılmıştır. Harekeli kısımlar harekelere uygun olarak okunmuştur.

Eserin yazım özellikleri incelenmiştir. Eserin müellifi metnin içinde aynı sözcükleri farklı biçimlerde yazmıştır. Bu durum yazım konusunda bir takım tutarsızlıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Fonetik ve morfolojik özelliklerin incelenmesi sonucunda XV. yy yazım ve dil özelliklerine uygunluk tespit edilmiş ve bu yüzyıla aykırı olan herhangi bir unsura rastlanmamıştır. Fonetik ve morfolojik unsurlar incelenirken Türkiye Türkçesi'nden ayrılan noktalar tespit edilmeye çalışılmıştır.

XV. yüzyıla ait olan eser dönemin imla, ses ve şekil özelliklerini taşımaktadır. Yazım özelliklerinin incelenmesi sonucunda aynı sözcüğün metnin farklı yerlerinde farklı yazımları olduğu tespit edilmiştir. Metinde ünlü uyumları vardır. Dudak uyumunun düzenli olmasıyla birlikte damak uyumunun henüz tam olarak yerleşmediği görülmektedir. XV. yüzyılın genel bir özelliği olan sözcüklerdeki yuvarlaklaşma eğilimi metnimizde de bulunmaktadır. Bu dönemde - mİş duyulan geçmiş zaman eki, 3. tekil kişi iyelik eki gibi kimi ekler sürekli düz ünlü ile kullanılırken +IU addan ad türetme eki ve -Up ulaç eki gibi

kimi eklerse yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır. Bu durum metnimiz için de geçerlidir. Ses olayları incelendiğinde en çok karşılaşılan durumun ötümlüleşme olduğu tespit edilmiştir. Bu durumla ilgili olarak şu örnekler verilebilir: tuzlu, dört, dèyü, demür, tamar... Metinde en çok t sesinin ötümlüleştiği görülmektedir. Sözcük başındaki ötümsüzlük için b sesi söz konusudur. (bınar, bişür- ...) Ötümlüleşme, ötümsüzleşme dışında metnimizde göçüşme, sızıcılaşma gibi ses olaylarına az da olsa rastlanmaktadır. Metinde hammam, amma ve bunun gibi sözcüklerde ikizleşme örnekleri bulunmaktadır. Metinde zarf görevinde kullanılmış parça parça, yab yab, ayru ayru gibi ikileme örneklerine rastlanmaktadır. Birleşik eylemler incelendiğinde en çok et-, eyle-, ol- yardımcı eylemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. (kabz et- , fa'ide et- , kavi et- , helak eyle- , çare ol-)

Yapı bölümünde de Türkiye Türkçesi'nden farklı olan yapılar üzerinde durulmuştur, farklılık gösterenler örneklenmiştir. Yapı bölümünde üçüncü tekil kişi iyelik eki üzerine gelen +n belirtmesi en sık kullanılan belirtme ekidir. Kullanım sıklığı olarak +I belirtme eki ise ikinci sırada gelmektedir. Eylem çekimlerinde kip bakımından çeşitlilik görülmemektedir. Eserin bir tıp metni olması dolayısıyla genellikle 3. kişilere yönelik bir hitap tarzı kullanılmaktadır. Bu nedenle de her şahsa yönelik tam bir eylem çekimi yoktur. Geniş zaman +Ur ve istek kipi +A yaygındır. İstek kipi anlam kaymasına uğrayarak şart, geniş zaman, emir ve gereklilik kiplerini de karşılamaktadır. Metinde üçüncü tekil kişi +sI , +I ve üçüncü çoğul kişi +lArI iyelik ekleri kullanılmıştır.

Eylemsilerden ad-eylem olarak kullanılan Türkiye Türkçesi'nden farklı bir yapıya rastlanmamaktadır. Ortaçlardan +madUk ve +dUk ekleri yuvarlak ünlülü olmaları dışında bir farklılık arz etmemektedir. Ulaçlardan +IcAk eki bugün +IncA ekiyle karşılanan metinde sık kullanılmış bir ektir. +mAdIn ulacı Türkiye Türkçesi'nden farklı kullanılmış ulaçlardandır.

Metnimizde toplam 1288 sözcük bulunmaktadır. Bunların 563'ü Türkçe % 44 , 546'sı Arapça %42 , 160' ı Farsça %12 , 18 sözcük Grekçe %0,01 , 1 sözcük Latince %0,001. Bu istatistik orandan da anlaşılacağı üzere metnimizde neredeyse Türkçe sözcük kadar Arapça sözcük de bulunmaktadır. Ancak metnimiz XV. yüzyılın dil özelliklerine uygun ve anlaşılabilir bir yapıdadır.

Sağlık konusunda yazılmış olan bu eser yalnızca ilaç terkipleri vermesi ve devrin tıp anlayışını yansıtmaması bakımından değil dil araştırmaları için de önemli bir kaynaktır.

Tıp, eczacılık, botanik terimleri, çeşitli bitki ve organ adları bakımından zengin bir kaynaktır. Çalışmamızın dizin bölümünde verdiğimiz madde başı sözcükler, XV. yüzyılda sürecini tamamlamış ve terimleşmiş sözcükleriyle bir Tıp dilinin varlığından söz edilebileceğinin kanıtıdır.

Nüshalarda yaptığımız incelemelerin sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Topkapı Nüshası'nın 12. varağına kadar olan kısım, Akşemseddin' in rüyasında gördüğü otuz hastalığa şifa verebilecek bir ilacın terkibi yapılıyor. 12. varağına kadar olan kısmın Ma'-ı kibrit-i şerif risâlesi olduğu tespit edilmiştir. 70. varağına kadar da çeşitli sağlık sorunlarına pratik çözümler anlatılmaktadır. Her bir hastalığa ayrı bir ilaç terkibi verilmiştir.

- Ali Emiri Nüshası'nda ilk yedi buçuk varağına kadar Ma ' -ı kibrit-i şerif risâlesinin yer aldığı tespit edilmiştir. 53. varağına kadar olan kısımda da Paracelsus tıbbından tercüme yapıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmamıza kaynaklık eden eserin dili ve söz varlığı XV. yüzyılın özelliklerini taşımaktadır. Maddetü' l Hayat, halk arasında yaygın olan hastalıklara pratik çözümler vermesi bakımından alternatif tıp araştırmalarına ve söz varlığı açısından da Türkçe' nin tarihsel sözlüğüne katkı sağlayacak bir eserdir.

KAYNAKÇA

- Adıvar, Abdülhak Adnan. *Osmanlı Türklerinde İlim*, İstanbul 1943.
- Adıvar, Abdülhak Adnan. *Tarih Boyunca İlim ve Din*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1944.
- Baytop, Turhan. *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- Canpolat, M. ve Z. Önler, *Edviye-i Müfrede (Metin-Sözlük)*, TDK Yayınları Ankara 2007.
- Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, c.I-XII, Ankara 1963-1982.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, 16. Baskı, Ankara 1999.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1998.
- Gülsevin, Gürer; Boz, Erdoğan. *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi Ankara 2004.
- Kanar, Mehmet. *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul 2005.
- Kahya, Esin; Erdemir, Ayşegül. *Bilimin Işığında Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp ve Sağlık Kurumları*, Ankara 2000.
- Önler, Zafer. “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış İki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri”, *Türk Dili ve Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 87 – 130, Ankara 1985.
- “XIV – XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Kitaplarındaki Bitki Adları Üzerine” *Türk Dünyası Araştırmaları*, 52-63, Ankara 1988.
- Müntahab-ı Şifa 1 (Giriş – Metin)* TDK Yayınları, Ankara 1990.
- “XIV – XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri”, *Journal Of Turkish Studies, Volume 14, Fahir İz Armağanı*, 357 – 391, 1990.
- “XIV – XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinin Dili ve Sözvarlığı”, *Kebikeç 6*, 157-168, 1998.
- Müntahab-ı Şifa 2 (Sözlük)*. Simurg Yayınları, İstanbul 1999.

Öztürk, Mürsel; ÖRS, Derya. *Burhan-ı Katı (Mütercim Asım Efendi)* TDK Yayınları, Ankara 2000.

Sami, Şemseddin. *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1999.

Şahin, Hatice. *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, c.I-VIII, Ankara 1963- 1977.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 2, 299-302, İstanbul 1989.

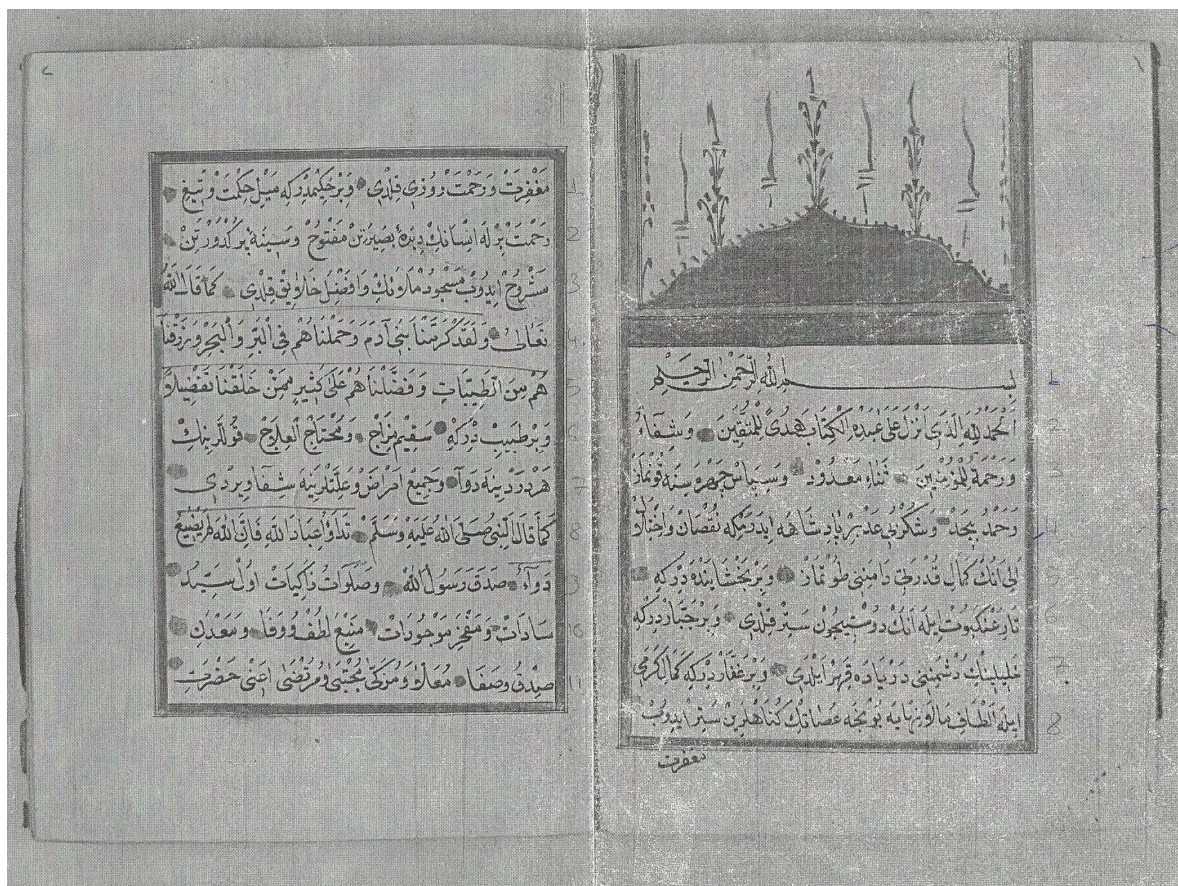
Timurtaş, Faruk Kadri. *Eski Türkiye Türkçesi*. Akçağ Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2005.

Yıldırım, Nuran. 'Osmanlı Türklerinde İlim Üzerinden O.Şevki Uludağ- Fuat Köprülü

Tartışması ve O. Şevki Uludağ'dan A. Adıvar'a Eleştiriler, *Osmanlı Bilimi*

Araştırmaları, VIII/2 ,90-110, 2007.

TIPKIBASIM

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الحمد لله الذي نزل على عبده الكتاب بهدئ المنقنين . وشفاء
 ورحمة للذين آمنوا . تناهوا عن معذرة . وسبب ما من سنة . وما
 وحده بجاه . وشكره عند ربنا . ما شاء . يدركه نقصان . واجتاز
 الى تلك كمال . قد رطب دابني طوماز . ويزجش ابنة ذرکه .
 نار عنك . وفتابه . انك . وسميكون سبر فلبدي . ويزجش ادركه .
 ثلثينك . دشيني . ذرياره . قمر ابدي . ويزجش ادركه . كالك
 ابنة الطاهر . ما لا ينال به . نوحه عصاةك . لنا هيرن سبرا يدوت

مفهرت

مفهرت ورحمت روزي فاري . ويزجش ادركه . ميل هكت . ويزجش
 ورحمت بوله . انساك . دين بصيرن . مفتوح . وسببنا . برادورتن .
 سترج . ايدي . سبجود ما . انك . وفضل خاوي . فاري . كما قال الله
 تعالى . ولقد كرمنا بني آدم . وحملناهم في البر والبحر . ورزقنا
 هم من الطيبات . وفضلناهم على كثير ممن خلقنا . تقصيرا .
 ويزجش ادركه . سفير مزاج . ويزجش ادركه . قولنا
 هره . ودياره . ووا . وجميع امراض . وعللنا . شفا . ويزجش
 كما قال النبي صلى الله عليه وسلم . نداء . انبا . الله . فان الله
 دواء . صدق رسول الله . وطلوات . اكيات . اول . سبب
 سادات . ويزجش . موهودات . منيع . لطف . ووظ . ومعذك
 صديق . وصفا . معار . ويزجش . مجتبي . مرضي . اجني . حضرت

٤

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11